This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Arch. 40
182
III-1

Digitized by Google

4 Arch. 182 a - 1

Digitized by Google

<36635233170011

<36635233170011

Bayer. Staatsbibliothek S

Digitized by Google

Digitized by Google

4 Arch. 182 u-1
Arch. 182 u
ad 9651.

MEMNON.

Archäologische Monatsschrift,

redigirt von **Const. Simonides** aus Stagira, Dr. philos. etc. etc.

Erster Jahrgang.

I. Band. 1. und 2. Heft für Januar und Februar.

München 1857.

Commissions-Debit von Jos. Ant. Finsterlin.

ΜΕΜΝΩΝ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟ

Κ. ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

κτλ. κτλ. κτλ.

ΕΤΟΣ Α!

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΔΥΩ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΝ.

ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΕΝ ΜΟΝΑΧΩΙ.

ΑΩΝΖ'.

Digitized by Google

Digitized by Google

MEMNON.

Archäologische Monatsschrift,

redigirt von **Const. Simonides** aus Stagira, Dr. philos. etc. etc.

Erster Jahrgang.

I. Band. 1. und 2. Heft für Januar und Februar.

München 1857.

Commissions-Debit von Jos. Ant. Finsterlin.

BIBLIOTHECA REGIA

ΜΕΜΝΩΝ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟ

Κ. ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

κτλ. κτλ. κτλ.

ΕΤΟΣ Α!

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΔΥΩ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΝ.

ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΕΝ ΜΟΝΑΧΩΙ.

ΑΩΝΖ'.

Bayerische Staatsbibliothek München

Digitized by Google

Plan der Zeitschrift.

Der vorzüglichste, ja einzige Zweck dieser Zeitschrift ist — Erklärung der in den Hieroglyphen sowie in den volksthümlichen Schriften bewahrten Bruchstücke aus der ägyptischen Theologie, Kosmogonie, Mythologie, Geschichte, Gesetzgebung, ferner der Sitten und Gebräuche, der Moral, der Geographie, Topographie und dergleichen.

2) Möglichst genaue Darstellung der Geschichte jenes Volkes und der benachbarten Völker Aegyptens, gestützt auf die Aussage ägyptischer Bruchstücke und auf die vieler gleichzeitig lebenden Schriftsteller.

3) Zergliederung der ägyptischen Mythologie im Vergleich mit der griechischen und anderer gleichzeitig lebenden Völker.

4) Darlegung der sogenannten heiligen und der königlichen und volksthümlichen ägyptischen Gesetzgebung im Vergleich mit der jüdischen und der Gesetzgebung anderer gleichzeitig lebenden Völker.

5) Erforschung der ägyptischen Gebräuche und Sitten im Allgemeinen.

6) Zergliedernde Darstellung der symbolischen Schrift der Aegyptier.

7) Beurtheilung der je nach der Oertlichkeit verschiedenen ägyptischen Schrift und gegenseitige Vergleichung derselben.

8) Geographische Beschreibung Aegyptens und Topographie seiner Städte.

9) Lehren der Aegyptier über Gesundheit und Wiedergenesung.

10) Biographie der hervorragenden Männer Aegyptens.

11) Versuch der Bearbeitung eines ägypt. Lexikons.

12) Beurtheilung aller der Männer, welche über Aegypten, seine Bewohner und deren Schrift, Werke geschrieben.

13) Verschiedene Artikel über das alte Griechenland und über die Völker desselben mit Bezugnahme auf Geschichte, Sitten und Gebräuche, Sprache, Gesetzgebung, Geographie, Topographie der griech. Städte u. s. w.

14) Veröffentlichung verschiedener noch nicht veröffentlichten Schriften.

Dieses Alles wird Memnon der Reihe nach behandeln; der Anhang wird aussergewöhnlich je nach Erforderniss der Zeitumstände auch archäologische und philologische Abhandlungen bringen.

So der Plan.

Diese in monatlichen 4—5 Bogen starken Heften nebst 2 oder auch mehreren Hieroglyphen-Tafeln und anderen Zugaben erscheinende Zeitschrift kostet für Deutschland pränumerando jährlich 20 fl.; Alle Buchhandlungen nehmen Bestellungen an.

München den 24. Februar 1857.

Const. Simonides.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Πρώτιστος τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος σκοπός ἐστιν ἡ ἑρμηνεία τῶν δι' ἱερῶν καὶ δημοτικῶν γραμμάτων Αἰγυπτιακῶν λειψάνων, ἐξ ὧν μόνον δυνάμεθα ἀρύεσθαι τά τε περὶ Αἰγυπτιακῆς Θεολογίας, τά τε περὶ Κοσμογονίας, καὶ Μυθολογίας, καὶ Ἱστορίας, καὶ Νομοθεσίας, καὶ Ἠθικῆς διδασκαλίας, καὶ Γεωγραφίας, καὶ Τοπογραφίας, καὶ τῶν παραπλησίων.

β'. — Ἡ κατ' ἀκρίβειαν συγγραφὴ τῆς ἱστορίας ἐκείνου, καὶ τῶν ὁμόρων τῇ Αἰγύπτῳ λαῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Αἰγυπτιακῶν λειψάνων καὶ πολλῶν συγχρόνων συγγραφέων.

γ'. — Ἡ εἴδησις καὶ ἀνάπτυξις τῆς Αἰγυπτιακῆς μυθολογίας, καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν τῶν ἄλλων συγχρόνων ἐθνῶν.

δ'. — Ἡ ἀνίχνευσις τῆς Αἰγυπτιακῆς νομοθεσίας τῆς ἱερᾶς καλουμένης, τῆς τε βασιλικῆς, καὶ τῆς δημώδους, καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἑβραϊκὴν αὐτῶν σύγκρισις· ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὰς τῶν ἄλλων συγχρόνων ἐθνῶν νομοθεσίας.

ε'. — Ἡ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἠθῶν ἐν γένει ἐξιστόρησις.

στ'. — Ἡ ἀνάλυσις τῆς συμβολικῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων.

ζ'. — Ἡ κατὰ χώρας διάκρισις τῆς Αἰγυπτιακῆς γραφῆς καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλας παράθεσις αὐτῶν.

η'. — Ἡ γεωγραφικὴ ἱστορία τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν πόλεων αὐτῆς τοπογραφία.

θ'. — Ἡ περὶ ὑγιείας καὶ διαίτης, καὶ ἀναῤῥώσεως διδασκαλία τῶν Αἰγυπτίων.

ι'. — Ἡ βιογραφία τῶν διασήμων τῆς Αἰγύπτου ἀνδρῶν.

ια'. — Ἡ συγγραφὴ Αἰγυπτιακοῦ λεξικοῦ.

ιβ'. — Ἡ ἐπίκρισις τῶν, ὅσα ἄχρις ἡμέρας περὶ Αἰγύπτου καὶ Αἰγυπτίων καὶ τῶν γραμμάτων αὐτῶν ἐγράφησαν βιβλία.

ιγ'. — Διάφορα περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῶν λαῶν αὐτῆς ἄρθρα, ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν, τὰ ἤθη καὶ ἄθυμα, τὴν γλῶσσαν, τὴν νομοθεσίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ τὰ τούτοις ἀνήκοντα.

ιδ'. — Ἡ δημοσίευσις διαφόρων ἀνεκδότων συγγραμμάτων.

Καὶ περὶ τούτων μὲν πάντων ὁ **ΜΕΜΝΩΝ** *κατὰ τάξιν πραγματευθήσεται. Τὸ δὲ παράρτημα αὐτοῦ ἐκτάκτους ἀρχαιολογικάς τε καὶ φιλολογικὰς διατριβὰς κατὰ καιροὺς δημοσιεύσει. Ἰδοὺ ὁ τοῦ συγγράμματος σκοπός.*

Οὗτος οὖν ὁ Μέμνων κατὰ μῆνα ἐκδιδόμενος, καὶ ἐκ τεσσάρων, ἢ καὶ πέντε τυπογραφικῶν φύλλων ἕκαστον μηνιαίου φυλλαδίου ἅμα τῷ παραρτήματι συγκείμενον, καὶ σὺν δυσὶ ἢ καὶ πλείοσι πίναξιν ἱερογλυφικοῖς τε καὶ ἄλλοις συνοδευομένου, τιμᾶται διὰ μὲν τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἐτησίους συνδρομητὰς Φιορίνια βαβαρικὰ 20 ἐκ προκαταβολῆς. Αἱ δὲ συνδρομαὶ γίνονται παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις.

Druck von C. R. Schurich in München.

Digitized by Google

ΜΕΜΝΩΝ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ,

ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ.

№. 1. IAN: A! ΑΩΝΖ! ΑΡΙΘ: A!

„Ein wachsendes Fortschreiten in der Kunst, so wie in jedem anderen Gebiete macht sich bemerkbar — nicht etwa, wenn man bei dem Bestehenden stehen bleibt, sondern an das minder Gute stets die verbessernde Hand irgendwie anzulegen sucht." Isokrates.

„Τὰς ἐπιδόσεις ὁρῶμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας καὶ τολμῶντας ἀεί τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων." (Ἰσοκράτης).

Es nahet die Zeit und sie naht rasch, wo die seit Jahrtausenden Dunkel verbreitende und mit unerträglichem Drucke auf ganz Aegypten lastende Hülle gelüftet werden soll. Ein Hellene ist's, der schnell, ja plötzlich durch blosse Berührung des Fingers diese Hülle heben und den dichten seit Jahrtausenden über Aegypten gelagerten Nebel durch einen einzigen Hauch verscheuchen wird, dass er fliehe vor dem Angesichte Aegyptens, wie der Rauch vor dem Antlitze des Feuers.

Die verhüllten, Staunen erregenden Denkmäler werden vor der Welt als flammende Leuchten glänzen, o Wunder! menschliche Sprache annehmen und an die Völker den Ruf ergehen lassen:

„Sehet, wir sind erwacht, ganz wider unser anfängliches Vermuthen! Wir haben Alles im Himmel und auf Erden durchwandert und Theil genommen an der sterblichen, wie unsterblichen Natur. Darum sind wir wieder zurückgekehrt zur Erde, zu unserer Mutter, sagen wir, nach des Schicksals Beschluss und bewegen uns jetzt mitten unter unsern hier und dort zerstreut liegenden Besitzungen.

Herbei nun, ihr Weisen der Erde alle, schauet! Wir sind auferstanden, wir wollen euch zu Lehrern der Völker machen und euch die so sehnlich gewünschte Aufklärung über unser Alter geben, indem wir euch mittheilen das Buch unserer Geschichte, welches des Hermes Finger schrieb mit Harpokratischen Zügen, verdollmetscht jedoch durch die euch bekannte Schrift!

Kommt, lasst euch belehren, wie einst die Weisesten der Hellenen, die sich uns aus Liebe zur Weisheit nahten!

Ἐγγύς ἐστιν ἤδη ὁ καιρὸς, ἐγγὺς καὶ ταχύς, ἐν ᾧ ἀρθήσεται τὸ πρὸ αἰώνων ζοφερὸν καὶ ὅλως ἀνυποφόρητον πέπλον, τὸ κατακαλύπτον καὶ πιέζον πᾶσαν γῆν Αἰγύπτου. Ἀρθήσεται οὖν τοῦτο ταχὺ καὶ αἴφνης τῇ προσεγγίσει Ἑλληνικοῦ δακτύλου, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ πεπυκνωμένη ζοφώδης πρὸ αἰώνων ἄρχουσα τῆς Αἰγύπτου ἀχλὺς πνοῇ μιᾷ διαλυθήσεται, καὶ ἐκλήψει ἀπὸ προσώπου γῆς Αἰγύπτου, ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἀπὸ προσώπου πυρός. Τὰ δὲ καλυπτόμενα καταπληκτικὰ μνημεῖα ὡς φωστῆρες ἀναλάμψουσι φαεινοὶ ἐνώπιον τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ φωνὴν ἀνθρώπου ζῶσαν λάβουσι παραδόξως καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἐροῦσιν. Ἰδοὺ ἠγέρθημεν!!! κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς δόξαν ἡμῶν. Διήλθομεν γὰρ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ πάντα, καὶ τῆς θνητῆς καὶ ἀθανάτου μετέσχομεν φύσεως· δι' ὃ καὶ αὖθις εἰς τὴν γῆν ἡμῶν, εἰς τὴν γῆν, φαμὲν, τῆς γεννήσεως ἡμῶν ἐπανήλθομεν κατὰ τὸ εἱμαρμένον καὶ ἐν τοῖς κτήσμασι νῦν ἡμῶν τοῖς τῇ δε κἀκεῖσε διεσπαρμένοις περιπλανώμεθα.

Προσέλθετε τοίνυν ἡμῖν πάντες οἱ σοφοὶ τῆς γῆς! Ἰδοὺ ἀνέστημεν, καὶ ποιήσωμεν ὑμᾶς διδασκάλους ἐθνῶν, καὶ φωτίσωμεν ὑμᾶς περὶ τῆς παρὰ πᾶσι ποθητῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν, διδόντες ὑμῖν τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας ἡμῶν, τὸ γεγραμμένον τῷ δακτύλῳ τοῦ Ἑρμοῦ γράμμασιν Ἁρποκρατείοις, καὶ ἑρμηνευμένον, οἷς ὑμεῖς ἴστε γράμμασι. Προσέλθετε καὶ διδάξωμεν ὑμᾶς, ὥς περ πάλαι ποτὲ καὶ τοὺς προσελθόντας ἡμῖν, φιλοσοφίας ἕνεκα, σοφωτάτους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ποιήσωμεν ὑμᾶς, ὡς ἐκεί-

Digitized by Google

Unsere Werke sollen euch, wie jene, zu Lehrern grosser Völker machen, zu Lehrern der kommenden Geschlechter; diese werden euch anstaunen und euch Unsterblichkeit verleihen, indem sie euch, wie jene, in den Tempel der Unsterblichkeit geleiten.

Und nun — schauet!

Die Hülle ist gelüftet, verschwunden. —

Hellas, von allen Völkern lange schon auf Entfernung jener Hülle sehnsüchtig harrend, wie die drei Weisen auf die Erscheinung des Sternes, welcher ihnen die menschgewordene Gottheit zeigen sollte, Hellas, das Zeichen erspähend und zur rechten Zeit bereit, hörte zuerst auf den Ruf, flog dem beflügelten Adler gleich nach Aegypten, brachte den ägyptischen Weisen seine Huldigung dar, und empfing so zuerst das in griechischer Sprache geschriebene Buch, so wie das neue Testament. Alsbald schickte es sich an, den Völkern alle über Aegypten empfangene Kunde mitzutheilen und in griechischer Sprache zu erläutern, wie es auch das heilige Evangelium in seiner göttlichen, honigfliessenden Sprache übergebend, den Glauben an Christus allen Menschen verkündete und sie lehrte, Jesus Christus zu verehren, den Sohn Gottes, den Schöpfer des Alls, und nicht mehr die Geschöpfe.

Jetzt aber nahet das jugendliche Hellas den Völkern mit der frohen Botschaft von dem Erwachen des alten Aegyptens und theilet die ihm aus dem empfangenen Buche über Alles zu Theil gewordene Kunde mit. Das Krumme wird es gerade machen, wie in einem Spiegel die ganze Vorzeit der Welt zeigen, Berge und Hügel versetzen und den Blinden um des Glaubens an die Wahrheit willen das Licht der Augen geben. Doch werden sich dann nicht auch die Sadducäer, Schriftgelehrten und Pharisäer dieser Zeit erheben und der Armen Kopf, auf eine Schüssel gelegt, verlangen? Freilich werden Viele solchen Gelichters aufstehen, arglistige Feinde der Wahrheit, ihren Kopf verlangen, wie einst den des Vorläufers Christi und das Haupt des Galiläers, ja sie werden es nehmen, damit sie nicht auf ihrer Schande ertappt werden.

Erheben aber sollen sich dann aus dem Blute der Martyrin andere Zeugen der Wahrheit, verkünden mit dem ehernen Munde der Tirynthischen Drommete noch lauter die Wahrheit und wie einst ihr Mund den Verfolger Saul mitten in seiner Verfolgung gerufen, so soll er jetzt die Verfolger reuig rufen und zu erwählten

νους, διδασκάλους ἐθνῶν μεγάλων, γενεῶν ἐρχομένων τοῖς συντάγμασιν ὑμῶν, καὶ θαυμάσουσιν ὑμᾶς αὐτά. καὶ ἀποθανατίσουσιν, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθανασίας παραπέμποντες ὥς περ καὶ ἐκείνους.

Ἰδοὺ τέλος πάντων — ἀνήρθη τὸ καταπέτασμα, καὶ ἠφάνισται αὐτό. Ἡ δὲ Ἑλλὰς μόνη τῶν ἄλλων ἐθνῶν καραδοκοῦσα ἐκ πολλοῦ, τὴν ἄρσιν αὐτοῦ, καθὰ καὶ οἱ Μάγοι ἐκεῖνοι τὴν τοῦ ἀστέρος ἐμφάνισιν, τὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσεως ἄγγελον, καὶ προειδοῦσα τὸ σημεῖον, καὶ προπαρασκευασμένη ἐν καιρῷ οὖσα, καὶ τῇ προσκλήσει πρώτη ὑπακούσασα, καὶ εἰς Αἴγυπτον ὡς ὑπόπτερος ἀετὸς ἀφικομένη, καὶ τοῖς σοφοῖς αὐτῆς θύσασα προλαβοῦσα ἔλαβε τὴν Βίβλον αὐτὴ Ἑλληνίδι φωνῇ γεγραμμένην, καθάπερ καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην· καὶ ἤδη παρασκευάζεται τοῦ διαδοῦναι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τῶν Αἰγυπτίων πάντα, καὶ φωτίσαι αὐτὰ περὶ ἐκείνων Ἑλληνίδι φωνῇ, καθαπερεὶ καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον αὐτὴ διαδοῦσα, διὰ τῆς θείας καὶ μελιῤῥύτου γλώσσης αὐτῆς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εὐηγγελίσατο πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὰ λατρεύειν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ποιητὴν τοῦ παντὸς καὶ οὐχὶ τὰ κτίσματα αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἤδη εὐαγγελιζομένη ἡ νεανικὴ Ἑλλὰς τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τὴν ἔγερσιν τῆς γηραιᾶς Αἰγύπτου, καὶ διδοῦσα αὐτῆς, δι' ἧς ἐδέξατο βίβλου, γνῶσιν περὶ τῶν ὅλων αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκολιὰ ὁμαλὰ ποιήσει, καὶ ὡς εἰς κάτοπτρον πάντα τὰ ἀπ' αἰῶνος δείξει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὄρη, καὶ βουνοὺς μετακινήσει, καὶ τοῖς τυφλοῖς δώσει τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν πίστεως αὐτῆς· Οὐκ ἐγερθήσονται ἄρα, τούτου γενομένου, κατ' αὐτῆς οἱ Σαδουκαῖοι, καὶ οἱ Γραμματεῖς, καὶ οἱ Φαρισαῖοι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ζητήσουσιν ἐπὶ πίνακος; Βεβαίως ἐγερθείσονται πολλοὶ τοιοῦτοι ἐπίβουλοι τῆς ἀληθείας καὶ κακεντρεχεῖς καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀπαιτήσουσιν ὥς περ καὶ τὴν τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ Γαλιλαίου· καὶ λήψονται ἴσως, ὅπως μὴ φωραθήσεται τὸ αἶσχος αὐτῶν. Ἀλλὰ τότε μὲν ἀναστήσονται ἐκ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος αὐτῆς οἱ μάρτυρες τῆς Ἀληθείας, καὶ διασαλπίσουσι Τυρινικῇ σάλπιγγι χαλκοστόμῳ ἔτι μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰς μετάμελον τοὺς διώκτας αὐτῆς καλέσει δι' αὐτῶν, ὥς περ ποτὲ καὶ τὸν διώκτην Σαοὺλ τὸ στόματῆς Ἀληθείας ἐκαλέσατο ἐν τῷ διώκειν αὐτὴν, καὶ

Digitized by Google

Werkzeugen machen. Würdigen wird sie die Wahrheit, ihren Glanz zu schauen und ihnen jede Menschenfurcht benehmen, dass sie auftreten vor den Augen der Richter, der Könige und der Aeropagiten und diese durch die Kraft des Wortes in Erstaunen setzen, dass sie herbeiziehen die Gelehrten der Erde und sie taufen in ihrem Namen. So wird sie gleich wie mit einem Netze die ganze Erde fangen. Stummer als die Fische sollen werden die lautschreienden Sprecher der Lüge; zermalmt sollen werden ihre vielgestaltigen, riesenhaften, mit seltener Kunst geschaffenen, vergoldeten Trugbilder!"

So wird die Wahrheit für alle Zeit glücklich die Welt bezwingen. —

Sehet, es nahet im zarten Gewande, lorbeerbekränzt das jugendliche Hellas, kühn einherschreitend mit der übergeworfenen ägyptischen Kalasiris, statt mit der Chlamys angethan, in der Rechten das Flammenschwert, in der Linken das mit ägyptischer und griechischer Schrift beschriebene Buch! Höret, wie es mit lauter Stimme ruft:

Herbei, ihr Kinder der Wahrheit alle!

Ich will euch säugen mit der Milch eurer Mutter, mit der Milch des ewigen Lebens; ich will euch grossziehen durch ihr Wort; ich will euch geben ihre Schätze. Aegyptens Schätze, welche die Priester der Lüge und des Truges nicht kennen, nicht kannten, sich nicht einmal damit befassen mochten, sondern übersahen, weil sie den Weg der Weisheit nicht wussten und ihrer Fusssteige nicht gedachten.

Herbei, herbei! Ich will euch enthüllen das Ganze vor euren Augen und die ganze Vergangenheit, wie in einem Gemälde deutlich zeigen, damit ihr Alles erkennt. Wahrheit sollt ihr schauen, nicht trügerisches Gaukelspiel, nicht Kunde der Steine, nicht Mumisirung, nicht Reden über des Kaisers Bart, nicht lächerliches Wichtigthun der Mumisirer, nicht endloses Geschwätz.

Herbei, durchschreitet das gähnende Meer der Finsterniss trockenen Fusses, indem euch ja die Feuersäule der Wahrheit vorangeht, wie einst die Israeliten, durch Moses geführt, trockenen Fusses das rothe Meer durchschritten haben. Fürchtet nicht die im dunklen Schoosse der Wogen liegenden Labyrinthe; auch sie durchwandelt ihr sicher, geleitet durch den Ariadnesfaden und die Fackel der Weisheit. Ihr werdet erkennen, dass ihr im Lande der Verheissung seid und alle Schätze jenes Landes erhalten; gross, ja unschätzbar

σκεῦος ἐκλογῆς ποιήσει αὐτοὺς τοὺς πρὶν διώκτας αὐτῆς, καὶ ἀξιώσει αὐτοὺς τοῦ ἰδεῖν τὰ μεγαλεῖα τῆς Ἀληθείας, καὶ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῶν πᾶς φόβος ἀνθρώπινος, καὶ παραστήσονται ἐνώπιον δυναστῶν, καὶ βασιλέων καὶ Ἀρειοπαγιτῶν, καὶ καταπλήξουσιν αὐτοὺς τῇ δυνάμει τοῦ λόγου, καὶ ἑλκύσουσι τοὺς σοφοὺς τῆς γῆς, καὶ βαπτίσουσιν αὐτοὺς ἐν ὀνόματι αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῶν τὴν πᾶσαν σαγινεύσει γῆν. Τοὺς δὲ πολυφθόγγους ῥήτορας τοῦ ψεύδους ἀφωνοτέρους ἰχθύων ποιήσει, καὶ τὰ πολύμορφα καὶ γιγαντιαῖα, καὶ τῇ τέχνῃ θαυμαστὰ, καὶ χρυσίῳ πεποικιλμένα εἴδωλα τῆς ἀπάτης αὐτῶν εἰς λεπτὸν συντρίψει, καὶ οὕτω τοῦ παντὸς κρατήσει εὐδαιμόνως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἰδοὺ τοίνυν αὐτὴ, ἡ ἀβροείμων, καὶ δαφνοστεφὴς νεᾶνις Ἑλλὰς βαίνουσα θαῤῥαλέως καλάσιριν φοροῦσα ἐπαναβληδὸν ἀντὶ χλαμύδος, καὶ ξίφος φέρουσα πύρινον τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν, καὶ δέλτον τῇ ἀριστερᾷ γράμμασιν Αἰγυπτίοις ἅμα τε καὶ Ἑλληνικοῖς γεγραμμένην, καὶ λέγουσα φωνῇ στεντορίᾳ. Προσέλθετε πάντα τὰ τῆς ἀληθείας τέκνα! καὶ θηλάσω ὑμᾶς τῷ γάλακτι τῆς μητρὸς ὑμῶν, γάλακτι ζωῆς αἰωνίου, καὶ ἀναθρέψω τῷ λόγῳ αὐτῆς, καὶ δώσω ὑμῖν τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς, τοὺς θησαυροὺς τῆς Αἰγύπτου, οὓς περ οἱ λειτουργοὶ τοῦ ψεύδους, οἱ λειτουργοὶ τῆς ἀπάτης οὐκ ἴσασιν, οὐδὲ συνῆκαν, οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῶν, ἀλλὰ παρεῖδον, ὅτι ὁδὸν σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. Προσέλθετε καὶ ἐκτυλίξω ὑμῖν τὰ πάντα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ πᾶν τὸ ἀπ' αἰῶνος γεγονὸς, ὡς ἐπὶ πίνακος δείξω πάντα καθαρῶς, ὅπως γνώσητε αὐτά. Καὶ οὐχ ἁπάτας καὶ γοητείας, οὐδὲ λιθολογίας, καὶ σωμάτων ταριχεύσεις, καὶ τῶν ἀπὸ πώγωνος σοφῶν βωμολοχίας, καὶ ταριχηγῶν μωρὰς ἀξιώσεις, καὶ ἀπεράντους βαττολογίας. Προσέλθετε, καὶ τὰ ἀχανῆ τοῦ σκότους πελάγη ἀβρόχοις ποσὶ διέλθετε, τῆς στήλης τοῦ φωτὸς τῆς Ἀληθείας ἀεὶ προπορευομένης, ὥς περ πάλαι ποτὲ οἱ Ἰσραηλῖται, Μωσέα ἔχοντες ὁδηγὸν, ἀβρόχοις ποσὶ τὴν Ἐρυθρὰν διῆλθον. Καὶ μὴ τοὺς προκειμένους τοῖς πελαγέσι ζοφεροὺς λαβυρίνθους πτοηθεῖται. διέλθετε γὰρ αὐτοὺς τούτους ἀσφαλῶς Ἀριαδνείῳ μίτῳ, καὶ θαδὶ τῆς σοφίας· καὶ γνώσητε πάντες ὅτε ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας γενήσεσθε, καὶ τῶν θησαυρῶν τῆς γῆς ἐκείνης κρατήσητε πάντων, ὅτι μέγας καὶ ἀνεκτήμητός ἐστιν ὁ ἐν τοῖς κεκολοβωμένοις μνη-

Digitized by Google

ist der in den verstümmelten Denkmälern, in dem aufgeschichteten Haufen vorhandene, seit vielen Jahrhunderten gesuchte Schatz der Weisheit.

Wendet, ihr Kinder, eure Blicke ein wenig gen Osten! Schauet ihr die himmelanstrebenden, zahllosen Säulen, die vielgestaltigen, bis zum Himmel gethürmten, prachtvollen Tempel, die mannigfachen Baudenkmäler, den ganzen ägyptischen Himmel verherrlichend?

In ihnen ist enthalten das Buch der Jahrtausende, das Buch der Vergangenheit, das Buch der Wahrheit.

Sehet ihr die auf Gold und Topas glänzenden, vielgestaltigen Zeichen? Das ist die vielfach strahlende Leuchte ägyptischer Weisheit, das sind ihre tiefsinnigen Sprüche, durch deren Verständniss ein Pythagoras, der göttliche Plato und die anderen hellenischen Weisen, ächte Söhne der Wahrheit, Unsterblichkeit erlangten. Sehet ihr jene wunderbare Jungfrau, mit sanftherabfliessenden Locken, sitzen auf dem Throne von Wolken, angethan mit einem heller als die Sonne strahlenden Gewande, und zahllose Schaaren von Männern und Frauen herumstehen um ihren Thron?

Das ist die Unsterblichkeit, die Achchuá der Aegyptier, welche jeden der Unsterblichkeit würdigen Menschen an Kindes Statt annimmt.

Sehet ihr jene jugendliche weibliche Gestalt, mit den raschen Flügeln, mit den vielen Augen, lichtähnlich, bald hinauf, bald hinabfliegend, zuweilen ganz in rosenfarbenen Duft zerfliessend, in das Ohr der einen Menschen eindringen, aus dem der andern herauskommen? Sehet ihr, wie sie die einen verbrennt, die andern erleuchtet, einige in das Buch der Unsterblichkeit einträgt, andere ausstreicht? Das ist die ägyptische Saassi, griechisch als die Erkenntniss der wahrhaften Weisheit gedeutet, welche ihre bis an das Ende treu gebliebenen Begleiter mit Weisheit erfüllt und der Unsterblichkeit würdigt, ihre Gegner aber verbrennt und aus der Unsterblichen Zahl tilgt. Sehet ihr dort jenen Jüngling in Feuersgestalt, wie er von Ort zu Ort schreitet, Jeden anruft, wie er die auf seinen Ruf Hörenden, ihrer menschlichen Hülle entkleidet und mit einer Lichtwolke umgibt? Sehet ihr, wie er sie leitet zu jenem himmlischen Sitze, der von neun Jungfrauen bewacht ist? Es ist dies Hermes, bei den Griechen Hermes logios genannt, bei den Aegyptiern Thóththis, welcher die Verständigen leitet, die Verehrer der Weisheit, welche in dem Tempel der Musen an dem von weit geflügelten

μείοις καὶ σεσαθρωμένοις σοροῖς ὑπάρχων ζητούμενος πρὸ αἰώνων πολλῶν θησαυρὸς τῆς Σοφίας.

Στρέψατε δὴ νῦν, ὦ τέκνα, τὰ βλέμματα ὑμῶν πρὸς Ἀνατολὰς, καὶ ἴδετε τὰς οὐρανομήκεις ἐκεῖνας πολυαρίθμους στήλας, καὶ τοὺς ἄχρις οὐρανοῦ ὑψουμένους πολυμόρφους, καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, καὶ οἰκοδομὰς παντοίας καταγλαΐζοντα τὰ πάντα τὸν Αἰγύπτιον Οὐρανὸν; Ταῦτά ἐστιν ἡ βίβλος τῶν αἰώνων, ἡ βίβλος τοῦ παρελθόντος, ἡ βίβλος τῆς ἀληθείας. Ὁρᾶτε δὲ καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς στιλβούσας ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον πολυσχημάτους γλυφάς; Ταῦτά ἐστιν ἡ πολυσχιδὴς λαμπὰς τῆς Αἰγυπτιακῆς σοφίας, καὶ τὰ πολύνοα αὐτῆς ῥήματα, ἅπερ ὁ Πυθαγόρας ἐκεῖνος, καὶ Πλάτων ὁ θεῖος, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἑλλήνων σοφοὶ, οἱ τῆς Ἀληθείας γνήσιος γόνος διδαχθέντες, καὶ κατανοήσαντες τῆς Ἀθανάτου μετέσχον φύσεως. Ὁρᾶτε δὲ καὶ τὴν πελώριον ἐκείνην ἀβροβόστρυχον, καὶ ἀβροστόλιστον παρθένον τὴν ἐπὶ θρόνου νεφελῶν καθημένην, καὶ τῷ πολυμόρφῳ πέπλῳ αὐτῆς, καὶ ἡλίου φαεινοτέρῳ περιβάλλουσαν πολλὰς μυριάδας ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν συνθρόνους αὐτῇ ὄντας; Αὕτη ἐστὶν ἡ Ἀθανασία, Ἀχχουὰ παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένη, ἡ υἱοθετοῦσα πάντα ἄνθρωπον ἀθανασίας ἄξιον ὄντα. Ὁρᾶτε δὲ καὶ τὴν ταχύπτερον, καὶ πολυόμματον, καὶ φωτοειδῆ νεανίδα ἐκείνην, τὴν ἀνιπταμένην, καὶ καθιπταμένην, καὶ εἰς ἀτμὸν ἐνίοτε ῥοδόχρουν μεταμορφουμένην καὶ ἐν τοῖς ὡσὶ πολλῶν ἀνθρώπων εἰσερχομένην τε καὶ ἐξερχομένην, καὶ τοὺς μὲν φλέγουσα, τοὺς δὲ φωτίζουσα, τινὰς δὲ καὶ καταφλέγουσα τῶν ἀνθρώπων ὅλως, καὶ γράφουσαν, καὶ διαγράφουσαν; Αὕτη ἐστίν ἡ Σαασσὶ Αἰγυπτιστὶ, διάνοια δὲ τῆς ἀληθοῦς σοφίας Ἑλληνιστὶ προσαγορευομένη, ἡ τοὺς μὲν πιστοὺς αὐτῆς καὶ ἄχρι τέλους ὁπαδοὺς σοφίας πλήρεις καὶ ἀθανασίας ἀξίους. τοὺς δὲ τουὐναντίον καταφλέγει, καὶ τῆς ἀθανασίας διαγράφει.

Ὁρᾶτε δὲ καὶ τὸν νεανίαν ἐκεῖνον τὸν πυρίμορφον, τὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνοντα, καὶ προσκαλοῦντα πάντα ἄνθρωπον, καὶ τοὺς ἀκούοντας τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀπεκδύει τοῦ ἀνθρωπίνου χιτῶνος, καὶ νεφέλῃ φωτεινῇ περιβάλλει, καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς ἐν τῇ μετεώρῳ ἐκείνῃ ἑστίᾳ· τῇ φρουρουμένῃ ὑπὸ ἐννέα παρθένων; Οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ μὲν Ἕλλησιν Ἑρμῆς ὁ λόγιος καλούμενος, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Θώθθις, ὁ ὁδηγῶν τοὺς νουνεχεῖς, τοὺς τῆς Σοφίας ἐραστὰς, τοὺς τῶν γηΐνων ἀφρόντιδας πάντῃ ἐν τῷ

Digitized by Google

Sphinxen getragenen Sitze der Weisheit alles Jedische gänzlich vergessen.

Kommet also herbei, ihr Kinder des Lichts und der Wahrheit, um zu verscheuchen die Söhne der Finsterniss und des Trugs, auf dass ihr theilhaftig werdet der wahren ägyptischen Weisheit und alle Unsterblichkeit erlanget!

Ihr alle wisset wohl, was das heutige Aegypten ist, keiner aber weiss, was es vor Zeiten war, was es birgt in seinem Schoosse, was es sagen, was es euch lehren kann durch seine heilige, auf staunenswerthen Riesendenkmälern der Baukunst eingegrabene Schrift.

Nahet mit Vertrauen und ihr sollt Alles erfahren, wenn euch der ächte Schlüssel zu den Hieroglyphen gegönnt ist!"

ναῷ τῶν Μουσῶν, ἐν τῇ ἑστίᾳ τῆς Σοφίας τῇ ὑπὸ τῶν τανυπτέρων σφιγγῶν φερωμένῃ.

Προσέλθετε τοίνυν, τὰ τέκνα τοῦ Φωτὸς, καὶ τῆς Ἀληθείας, ἀποσκορακίζοντες τοὺς υἱοὺς τοῦ Σκότους, καὶ τῆς Ἀπάτης, ὅπως τῆς ἀληθοῦς τῶν Αἰγυπτίων σοφίας κοινωνήσητε, καὶ τῆς Ἀθανασίας πάντες τύχητε. Πάντες γὰρ ἴστε, ἀληθῶς, ὁποία ἦν ἡ σήμερον Αἴγυπτος, οὐδεὶς δὲ ὑμῶν οἶδεν ὁποία ἦν αὕτη τὸ πάλαι καὶ πρόπαλαι, καὶ τί αὕτη κρύπτει ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῖς, καὶ τί λέγει ὑμῖν, καὶ διδάσκει διὰ τοῖς ἐγκολαπτοῖς αὐτῆς ἱεροῖς γράμμασι, τοῖς ἐν τοῖς καταπληκτικοῖς, καὶ γιγαντιαίοις ἀρχιτεκτονικοῖς λειψάνοις τοῖς τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένοις.

Ταῦτα δὲ πάντα διδαχθήσεσθε ἡνίκα ἡ γνησία κλεὶς δοθήσεται τοῖς μετὰ πίστεως προσελθοῦσι.

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΚΑΙ

ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ.

Es gab wohl kein Volk, noch wird sich eines finden, das durch seine Werke alle Völker der Mit- und Nachwelt so in Staunen gesetzt hat, als das ägyptische. Auch heutzutage noch macht Aegypten dieses Staunen rege durch die Riesendenkmäler, welche es in seinem verödeten Lande bewahrt. War kein Volk der Mit- und Nachwelt in Wahrheit weiser, so war auch keines geheimnissvoller, wesshalb Aegypten von allen Völkern als Sitz der Weisheit und seine Priester, so zu sagen, als die geheimnissvollen Führer zu dieser wahren Weisheit angesehen wurden, welche die Gelehrten von den nahe und ferne wohnenden Völkern an sich zogen.

Die Wahrheit dieser Behauptung kennt jeder Gelehrte. Die ägyptischen Priester ja waren es, welche einen Orpheus, Musäus, Homer, Melampus, Dädalus, Pythagoras, Eudoxus, Demokrit, Alcäus, Anaxagoras, Hellanikus, Solon und Plato unterrichteten, durch das Wort ihrer Weisheit die ganze Welt erleuchteten und auch jetzt noch nicht aufhörten, reichlich ihre Gaben zu spenden, durch ihre Lehren die Menschheit zur Er-

Οὐδὲν ἔθνος οἶμαι. οἷον τὸ τῶν Αἰγυπτίων ὑπῆρξέ ποτε, οὐδὲ ὑπάρξει πέποιθα ἐπὶ τοσοῦτον καταπλῆξαν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰ ἔθνη σχεδὸν ἅπαντα τά τε σύγχρονα αὐτῷ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁσημέραι καταπλήττει, δι' ὧν εἰσέτι σώζει ἐν τῇ ἐρημωμένῃ αὐτοῦ χώρᾳ κολοσσιαίων μνημείων. Καὶ γὰρ τὸ ἔθνος τοῦτο ὑπῆρξεν ἀληθῶς τὸ σοφώτερον τῶν συγχρόνων αὐτῷ οὐχ ἧττον δὲ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπελθόντων· πρὸς δὲ καὶ τὸ μυστηριωδέστερον· δι' ὃ καὶ δικαίως ἐθεωρεῖτο παρὰ πᾶσιν ἔθνεσιν ἡ ἑστία τῆς Σοφίας, οἱ δὲ ἱερεῖς αὐτοῦ οἱ μυσταγωγεῖς, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀληθοῦς σοφίας, οὓς καὶ εἵλκυον πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς σοφοὺς τῶν πέριξ ἐθνῶν καὶ τοὺς τῶν ἄποθεν.

Καὶ ὅτι μὲν οὕτως ἔχει, πάντες ἴσασιν οἱ σοφοί· καὶ Ὀρφεῖς γὰρ, καὶ Μουσαίους, καὶ Ὁμήρους, καὶ Μελάμπους, καὶ Δαιδάλους, καὶ Πυθαγόρας, καὶ Εὐδόξους, καὶ Δημοκρίτους, καὶ Ἀλκαίους, καὶ Ἀναξαγόρας, καὶ Ἑλλανίκους, καὶ Σόλωνας, καὶ Πλάτωνας ἐδίδαξαν οὗτοι, καὶ δι' αὐτῶν τὴν ὑφήλιον πᾶσαν ἐφώτισαν τῷ λόγῳ τῆς Σοφίας, καὶ εἰσέτι οὐκ ἐπαύ-

Digitized by Google

forschung der Wahrheit in den Wissenschaften zu führen und die würdigen Anhänger in ihren Tempel zu geleiten, damit sie sich sättigen an den mannigfachen Gaben der in ihren Schriften enthaltenen Weisheit und Unsterblichkeit erlangen.

Das ägyptische Volk, vor und nach seiner Blüthe lange Zeit noch dasselbe, wie wir uns aus den Denkmälern überzeugen können, welche die Gunst der Zeit in dem verödeten Lande geschont, setzt also mit Recht jeden Beschauer in Erstaunen, nährt die Wissbegierde gelehrter Forscher und lockt noch immer Alterthumsforscher jeder Nation in sein Land.

Die Reisenden, welche Aegypten besuchen, staunen zwar jedesmal über das, was sie sehen und stellen nach ihrem Gutdünken der eine so, der andere anders, Nachforschungen an, kümmern sich aber gar wenig um die Wahrheit ihrer Forschungen und — leisten sonst Nichts, das mit Bewunderung für ihre Person erfüllte. Ihre Begleiter nehmen ohne weitere Prüfung die Schattenrisse solcher Herren an, füllen sie mit Gebilden der Wahrscheinlichkeit wie der Nichtwahrscheinlichkeit aus, um die horriblen Schöpfungen ihrer Vorgänger plausibel zu machen, geben Alles als bare Münze dreist in die Welt hinaus, und bemühen sich mit Leibeskräften, jede Thatsache durch ihre sophistschen Kunststücke umzustossen und die schriftlichen Ueberlieferungen der alten Geschichtschreiber als Lügen hinzustellen; namentlich aber haben es die Hieroglyphenmeister unserer Tage, die nichts nach geschriebenen Ueberlieferungen fragen, darauf abgesehen, ihren wunderbaren Phantasieproducten den Stempel der Wahrheit aufzudrücken. Darum hat denn jetzt die Lüge gegen die Wahrheit ihr Haupt so stolz erhoben, dass jeder, der es zuerst wagt, ihr Truggespenst nur mit den Fingerspitzen anzurühren, seines Lebens nicht mehr sicher ist, wie ich es jüngst in Berlin erprobt; noch mehr ist dies aber der Fall, wenn er das Gespenst mit Worten angreift, mit dem doppelschneidigen Schwerte der Wahrheit zu Boden streckt und der Welt den Trug offenbart, wie einst Daniel durch Asche den Hirnverbrannten die pfäffische List der Baalspfaffen entdeckt, sie in den Tod gestürzt und ihren Gott zertrümmert hat, während ihm selbst, so viel er auch erduldete, nichts widerfuhr.

Dass aber diese jungen Trugpriester die Welt absichtlich täuschen, soll von uns gezeigt werden; jetzt lassen wir sie und wenden uns unserer Aufgabe zu.

σαντο μεταδιδόναι ἀγαθόνως τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς, καὶ προάγειν τὴν ἀνθρωπότητα παντοίᾳ διδασκαλίᾳ πρὸς ἔρευναν τῆς ἀληθείας τῶν ἐπιστημῶν, καὶ εἰσάγειν τοὺς ἀξίους αὐτῆς εἰς τὸν ἑαυτῆς ναὸν, ὅπως κορεσθῶσι τῶν παντοίων ἀγαθῶν, δι' ὧν αὐτοὶ κατέλιπον ἡμῖν σοφῶν συγγραμμάτων. καὶ τῆς Ἀθανασίας τύχωσι.

Τὸ ἔθνος οὖν τοῦτο, τοιοῦτον ὂν καὶ πρὸ τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀκμὴν τοιοῦτον διαμεῖναν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ὡς δυνάμεθα κάλλιστα τοῦτο βεβαιωθῆναι ἐξ ὧν ὁ χρόνος ἐφείσθη ἐν τῇ κατεστραμμένῃ αὐτοῦ χώρᾳ μνημείων, δικαίως ἐκπλήττει πάντα ἐποπτεύοντα καὶ τὴν περιέργειαν ἐπαυξάνει τῶν σοφῶν ἐρευνητῶν, καὶ ἕλκει ἀεὶ εἰς τὴν γὴν αὐτοῦ τοὺς σπουδαστὰς τῆς ἀρχαιότητος παντὸς ἔθνους. Οἵ περ μάλιστα γενόμενοι εἰς Αἴγυπτον καταπλήττονται μὲν ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις καὶ ἐξιστοροῦσιν αὐτὰ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἄλλως, ὡς ἔδοξεν ἑκάστῳ τούτων, μικρὸν φροντίζοντες περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἱστορουμένων· ποιοῦσι δὲ τοῦ θαυμασμοῦ αὐτῶν ἄξιον οὐδέν. Οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτῶν ἀνεξετάστως παραδεχόμενοι τὰ σκιογραφήματα τούτων, καὶ πλάσμασι μιγνύοντες αὐτὰ πειθανοῖς καὶ ἀπειθάνοις, ὅπως πειθανολογήσωσι τὰ πρὸ αὐτῶν ἀπειθανολόγητα ἀναιριθριάστως διαδιδόασι τοῖς ἀνθρώποις καὶ παντὶ σθένει πειρῶνται οὗτοι σοφίσμασι καταστρέψαι πᾶν γεγονὸς, καὶ τὰ γεγραμμένα τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος διαψεῦσαι, καὶ μάλιστα οἱ καθ' ἡμᾶς ἱερογλυφολόγοι, ἵνα τὰ ἑαυτῶν τερατολογήματα βεβαιώσουσιν, οὐδόλως γραπταῖς πειθόμενοι παραδόσεσι. Δι' ὃ καὶ τὸ κατὰ τῆς ἀληθείας ψεῦδος ἐπὶ τοσοῦτον ἐκορυφώθη, ὥστε ἤδη πᾶς ὁ τολμήσων πρῶτος θῖξαι ἄκροις δακτύλοις τὸ τῆς ἀπάτης αὐτῶν θηριῶδες εἴδωλον πέποιθα, ὅτι διελεύσεται τοῦ βίου κίνδυνον, καθά γε, οὐ πρὸ μικροῦ, ἐν Βερολίνῳ ἐβεβαιώθην τοῦτο. πολὺ δὲ μᾶλλον εἰ ἐπιτεθῆναι κατ' αὐτοῦ λόγοις καὶ καταστρέψει αὐτὸ ξίφει τῆς Ἀληθείας ἀμφιστόμῳ, καὶ καταδείξει τοῖς πᾶσι τὴν ἀπάτην, ὥς περ ὁ Δανιὴλ ἐκεῖνος τέφρᾳ τοῖς τετεφρομένοις τὸν νοῦν τὴν ἀπάτην τῶν ἱερέων τοῦ Βὴλ κατέδειξε, καὶ τούτους ἀπέκτεινε, καὶ τὸν θεὸν αὐτῶν εἰς λεπτὸν συνέτριψεν, αὐτὸς δὲ καί τοι πολλὰ παθὼν οὐδὲν ἔπαθε.

Καὶ ὅτι μὲν οὗτοι, οἱ νέοι τῆς ἀπάτης λειτουργοὶ, ἐν γνώσει ἀπατῶσι τοὺς ἀνθρώπους ἀποδειχθήσεται. Νῦν δὲ ἐάσωμεν αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον τοῦ λόγου τραπώμεθα.

Digitized by Google

Von den Aegyptiern also, dem gebildeten und nach dem Zugeständnisse Aller an grossen Thaten reichen Volke, besitzen wir bis jetzt noch keine vollständige Geschichte, weder im Ganzen, noch im Auszuge; nur ein ganz kleiner Theil findet sich bei Herodot, dem Vater der Geschichte, bei Diodor, Strabo, Eratosthenes, Josephus, Julius Africanus und anderen zerstreut. So viel nur wissen, so viel nur lesen wir, die einen mit Staunen, die andern und namentlich die Hieroglyphenmeister mit einer nicht eben zufälligen Abweichung, indem sie ihre Lügen vorbringen und mit Scheingründen fechten, wie denn das Meiste von ihnen Vorgebrachte ist; das Gegentheil freilich hat sich ganz wider ihr Erwarten gezeigt resp. soll sich erst zeigen.

Die ägyptische Geschichte haben aber nicht bloss die oben Erwähnten aufgezeichnet, o nein, es haben sich noch gar viele andere mit der Geschichte jenes Volkes befasst, Aegyptier sowohl als Griechen, vorzüglich aber solche, die, von Griechen abstammend, in Aegypten geboren sind. Die einen schrieben die vaterländische Geschichte als Aegyptier mit der heiligen Schrift (Hieroglyphen) oder mit der Volksschrift, die andern griechisch und hinterliessen sie als kostbaren Schatz der Nachwelt. Unglücklicher Weise hat sich davon bis auf unsere Zeit nur ein ganz kleiner Theil erhalten, worin wir alles früher Gesagte bestätigt finden.

Steine, Papyrusblätter, Pergamentrollen und Anderes dergleichen liegt zerstreut, theils in den Wüsteneien Aegyptens, theils ziert es die europäischen Museen. So geringfügig es auch im Vergleich zu dem Verlornen seyn mag, so genügt es doch, uns über das ägyptische Volk recht viele Aufklärungen zu geben, wenn anders der Erklärung Wahrheit zu Grunde liegt und sie nicht von den Hieroglyphenmeistern unserer Zeit gegeben ist, welche ganz und gar nichts von der Sprache der Aegyptier und ihrer geheimnissvollen Schrift verstehend und Anfangs dem Phantasiegebilde des Franzosen Champollion vertrauend, später aber sich auf die Seichtheit des Preussen Lepsius stützend, kakophonische Laute zu bilden begannen, die nichts von dem ägyptischen Laute haben und in das Reich der Hypothesen gehören. Darum führen auch die ägyptischen Bruchstücke in den Museen meistentheils, um nicht zu sagen alle, unglücklicher Weise falsche Ueberschriften; hätten sich die Herren an das von den alten Gelehrten Niedergeschriebene gehalten und nicht an die Gelahrten von heut und

Τοῦ σοφοῦ τοίνυν ἔθνους τούτου τῶν Αἰγυπτίων καὶ μεγαλουργοῦ, καί τοι τοιούτου ὄντος καθαπερεὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται, τὴν περὶ τῶν ὅλων ἱστορίαν εἰσέτι οὐκ ἔχομεν, οὔτ' ἐν ἐκτάσει, οὔτ' ἐν ἐπιτομῇ, εἰ μὴ ἐλάχιστον μέρος αὐτῆς ἀπαντᾶται ἐν τῷ πατρὶ τῆς ἱστορίας Ἡροδότῳ, τῷ Διοδώρῳ, τῷ Ἰωσήππῳ, τῷ Ἀφρικανῷ καὶ ἄλλοις σποράδην. Τοῦτο οὖν καὶ μόνον ἴσμεν, τοῦτο καὶ ἀναγινώσκομεν, οἱ μὲν μετὰ σεβασμοῦ, οἱ δὲ, καὶ μάλιστα οἱ δῆθεν ἱερογλυφολόγοι!!! μετ' ἀποστροφῆς οὐ τῆς τυχούσης, διὰ τὸ ψεύδη λέγοντες, καὶ δεικνύντες, λόγοις ἀναποδείκτοις, ὡς ἔστι τὰ πλεῖστα τὰ ὑπ' ἐκείνων ἱστορουμένων!!! ἂν καὶ τοὐναντίον ἐσχάτως παρελπίδας ἀπεδείχθη, καὶ ἀποδειχθήσεται.

Ὑπομνημάτισαν δὲ τὰ τῶν Αἰγυπτίων οὐ μόνον οἱ μνημονευθέντες, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι πλεῖστοι ὅσοι ἐπελάβοντο τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους τούτου Αἰγύπτιοί τε καὶ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ ἐν Αἰγύπτῳ γεννηθέντες ἐκ προγόνων Ἕλληνες, ὧν τινες μὲν, οἱ Αἰγύπτιοι, γράμμασιν ἱεροῖς, οἱ δὲ δημοτικοῖς, οἱ δὲ Ἑλληνικοῖς τὴν πάτριον ἱστορίαν συγγραψάμενοι τοῖς μεταγενεστέροις κατέλειπον ὡς μέγα χρῆμα. Δυστυχῶς δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἄχρις ἡμῶν ἀπεσώθη σῷον, εἰ μὴ ἐλάχιστον τούτων μέρος, ἐν ᾧ καὶ τὰ προρρηθέντα βεβαιούμεθα πάντα.

Ἔστι δὲ ταῦτα λίθοι, πάπυροι, διφθέραι, καὶ ἄλλα διεσπαρμένα κείμενα, τὰ μὲν ἐν ταῖς ἐρημίαις τῆς Αἰγύπτου, τὰ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ κοσμοῦντα τὰ Μουσεῖα αὐτῆς, ἅπερ καί τοι ὀλίγιστα συγκριτικῶς πρὸς τὰ ἀπολεσθέντα ἔστιν ὅμως ἱκανὰ τοῦ δοῦναι ἡμῖν πολλὰς περὶ πολλῶν γνώσεις, τοῦ Αἰγυπτίου ἔθνους ἐκείνου εἴπερ ἑρμηνευθῶσιν ἀληθῶς, καὶ οὐχὶ ὡς διερμηνευμένα εἰσὶν ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερογλυφολόγων, οἳ οὐδόλως εἰδότες τὴν τῶν Αἰγυπτίων γλῶσσαν ἐκείνην, καὶ τὸ μυστηριῶδες τῆς γραφῆς αὐτῶν, καὶ τῇ φαντασιοκοπίᾳ τοῦ Γάλλου Σαμπολλιῶνος πεισθέντες τὸ πρῶτον, τῇ κουφωνοίᾳ δὲ ὕστερον τοῦ Προύσσου Λεψίου στηριχθέντες, ἤρξαντο πλάττειν κακόηχα ὀνόματα ὅλως ἀπέχοντα τῆς Αἰγυπτιακῆς φωνῆς, καὶ ξένα τῆς ὑποθέσεως. Δι' ὃ καὶ τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις Αἰγυπτιακὰ λείψανά ἐστι τὰ πλεῖστα, ἵνα μὴ πάντα εἴπω, δυστυχῶς ψευδεπίγραφα. Καὶ γὰρ ἄλλως εἴπερ οὗτοί γε τοῖς γραφομένοις ἐπείθοντο, τῶν ἀρχαίων σοφῶν, καὶ οὐχὶ τοῖς χθιζοῖς σοφισταῖς σοφοὶ ἂν ἐγίνοντο καὶ οὗτοι ὡς ἐκεῖνοι, διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀναγνώσεως, καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἱστο-

Digitized by Google

gestern, dann würden auch sie, wie jene, durch das richtige Lesen belehrt, der ägyptischen Geschichte theilhaftig geworden und nicht als lächerliche Sophisten erschienen seyn. Die alten Gelehrten, in der Hieroglyphenkunde wohl unterrichtet und in das Geheimnissvolle derselben eingeweiht, wurden ja auch gelehrter, als sie früher waren und suchten in Folge dessen ihren philosophischen Systemen eine auf Wahrheit ruhende Grundlage zu geben. Bei unseren Herren freilich, die weit mehr als jene verstehen, wie sie sich brüsten und wahrscheinlich in Folge geheimer Offenbarung die Hieroglyphen lesen! — haben wir noch keinen Plato oder Pythagoras gesehen, wohl aber ein Häuflein Actengucker und Wortjäger.

Was bergen wohl die geretteten Bruchstücke des alten Aegyptens? Die Geschichte seiner Könige, Oberpriester, Feldherrn und jedes durch Weisheit und Kraft hervorragenden Mannes, ferner die Sitten, politischen und religiösen Gebräuche, die Gesetze des Staates und der Religion, endlich selbst die Wissenschaften und Geheimlehren, die im Stillen mitgetheilt wurden. Solches verschliessen die Bruchstücke und, werden sie anders recht gedeutet, so verbreitet sich ein grosses Licht über jede Wissenschaft; vor Allem werden wir des Volkes ganze Geschichte, seine Philosophie und Mythologie zu lesen bekommen.

Viele aber, wie bereits gesagt, haben Aegyptens Geschichte aufgezeichnet, Griechen und Aegyptier theils mit Hieroglyphen, theils mit der Volksschrift, wie in den auf uns gekommenen Ueberresten zu finden ist. So viel wir wissen, beträgt die Anzahl der Schriftsteller über 300, von denen folgende als die hervorragendsten zu nennen sind:

Machemmis aus Diospolis, Cheasephis aus Memphis, Lathuris aus Pasteris, Aachis aus Rhakotis, Aphuris aus Krambutis, Rhasmauthis aus Echemphis, Thanis aus Sais, Oronis aus Menuthis, Ageochis aus Oxyrynchis, Basathis aus Pempis, Chauphis aus Sampsiris, Phanucho aus Prosopis, Moanis aus Nilopolis, Mathis aus Thmuis, Pauris aus Brochomphis, Thandris aus Minelis, Paachemmo aus Pelusium, Thurchis aus Heliopolis, Urais aus Bachanis, Aruthis aus Memphis, Thmuis aus Diospolis, Ucheris und Oruchphis aus Sais, Phalemon aus Pynamys, Oncheris aus Memphis, Oruthis aus Diospolis, Thamenis von Panopolis, Taches von Pasteris, Petensis von Takompsis, Thumenis aus Libyen, Batermis von Antäopo-

ρίας κάτοχοι, καὶ οὐχὶ γελοῖοι σοφισταί. Καὶ γὰρ οἱ πάλαι τῶν σοφῶν τὰ ἱερογλυφικὰ διδασκόμενοι, καὶ τὰ ὑποκεκρυμμένα κατανοοῦντες, σοφώτεροι ἐγένοντο, ἢ πρότερον, καὶ φιλοσοφιῶν συστήματα ἐπήγνυον ἀληθῆ. Οὗτοι δὲ καὶ τοι πλείω εἰδότες ἐκείνων, ὡς διατείνονται, καὶ τὰ ἱερογλυφικὰ ἀναγινώσκοντες! ὡς ἐξ ἀποκαλύψεως οὐδένα εἶδομεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν Πλάτωνα, ἢ Πυθαγόρα, πλὴν εὐαρίθμων γραμματοκυφώνων καὶ λεξιθήρων πλήθους.

Τί οὖν τὰ σωζόμενα κρύπτει λείψανα τῆς πολιᾶς Αἰγύπτου; Τὴν ἱστορίαν τῶν βασιλέων αὐτῆς, τὴν τῶν ἀρχιερέων, τὴν τῶν στρατηγῶν, καὶ παντὸς προέχοντος ἀνδρὸς αὐτῆς, ἢ κατὰ σοφίαν, ἢ κατ' ἰσχύν· πρὸς δὲ ἤθη, ἔθιμα, πολιτικά τε καὶ θρησκευτικὰ, νόμους πολιτείας, καὶ θρησκείας καὶ αὐτὰς γε αὐτῶν τὰς ἐπιστήμας, καὶ διδασκαλίας, ἅς περ καὶ μυστηριωδῶς ἐδίδασκον ἐν ἀπορρήτοις. Τοιαῦτα κρύπτει τὰ λείψανα, εἴπερ ἑρμηνευθῶσι, μέγα ἔσται ἀληθῶς τὸ ἐπιχυθησόμενον φῶς ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ· ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ τὴν ὅλην ἱστορίαν τοῦ ἔθνους, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν μυθολογίαν ἀναγνώσωμεν· Πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ συνταζάμενοι τὴν ἱστορίαν τῶν Αἰγυπτίων Ἕλληνές τε καὶ Αἰγύπτιοι, ὡς περ προείρηται· οἱ μὲν ἱεροῖς γράμμασιν, οἱ δὲ δημοτικοῖς καθὰ ἐν τοῖς μέχρις ἡμῶν κατελθοῦσι λειψάνοις ἀπαντᾶται τοῦτο· οὓς δὲ ἡμεῖς ἴσμεν εἰσὶ πλείους τῶν τριακοσίων· οἱ δὲ τούτων προέχοντές εἰσιν οἵδε.

Μάχεμμις ὁ Διοσπολίτης, Χεάσεφις ὁ Μεμφίτης, Λάθουρις ὁ Παστερίτης, Ἀάχις ὁ Ῥακωτίτης, Ἄφουρις ὁ Κραμβουτίτης, Ῥεσμάουθις ὁ Ἐχεμφίτης, Θάνις ὁ Σαΐτης, Ὤρωνις ὁ Μενουθίτης, Ἀγέωχις ὁ Ὀξυρυγχίτης, Βάσαθις ὁ Πεμπίτης, Χάουφις ὁ Σαμψειρίτης, Φανουχῶ ὁ Προσωπιτης, Μῶανις ὁ Νειλοπολίτης, Μάθις ὁ Θμουῖτης, Πάουρις ὁ Βροχομφίτης, Θάνθρις ὁ Μινελίτης, Πααχεμμῶ ὁ Πηλουσιώτης, Θοῦρχις ὁ Ἡλιουπολίτης, Οὐραὶς ὁ Βαχανίτης, Ἄρουθις ὁ Μεμφίτης, Θμουῖς ὁ Διοσπολίτης, Οὔχερις καὶ Ὤρουχφις οἱ Σαΐται, Φαλέμων ὁ Πυναμύτης, Ὄνχερις ὁ Μεμφίτης, Ὤρουθις ὁ Διοσπολίτης, Θάμενις ὁ Πανοπολίτης, Τάχης ὁ Παστερίτης, Πέτενσις, ὁ Τακομψίτης, Θούμμενις ὁ Λίβυς, Βάτερμις ὁ Ἀνταιουπολίτης, Χάμωσις ὁ Μισσαθίτης, Ἀχάανις ὁ Χητεννίτης, Βόκχωρις ὁ Νουρεφίτης, Χίθουρις ὁ Μουταρρίτης, Ὧσρις ὁ Θωμεμψίτης, Σίρωχις ὁ Θρινερίτης, Χεάβωχις ὁ Τωτεμφίτης, Θράχανις ὁ Ἀρσινοεὺς, Χάαμμις ὁ Ἀθαραμβίτης, Σάαθις ὁ Ὠχριθι-

Digitized by Google

Digitized by Google

α'

β'

γ'

δ'

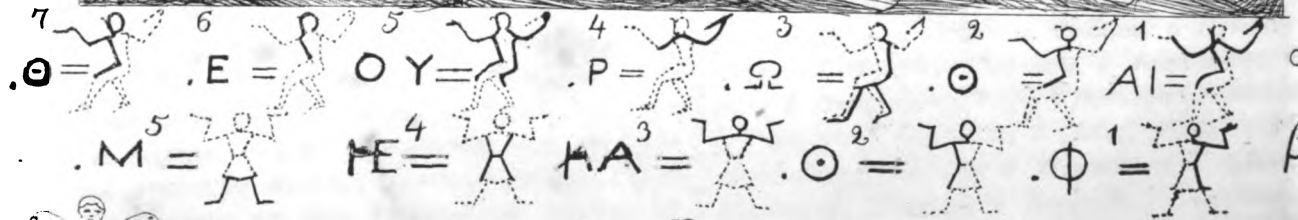

α'

β'

γ'

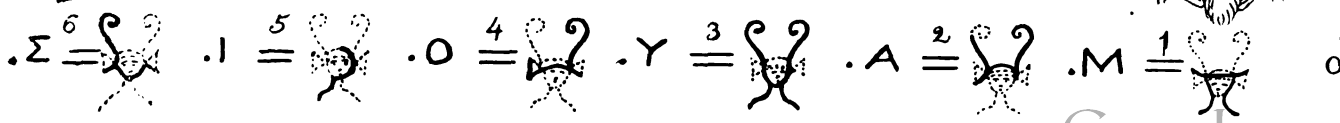

δ'

Digitized by Google

lis, Chamosis von Missathis, Achaanis aus Chetennis, Bokchoris aus Nurephis, Chiththuris von Mutarris, Osris von Thomempsis, Sirochis von Thrineris, Chobochis von Gotemphis, Thrachanis aus Arsinoe, Chaammis aus Atharambis, Saathis aus Ochribis, Thismunis aus Tancheris, Agochis aus Apollonopolis, Cheris von Avasis, Oris von Temempsis, Anachis von Tensachis, Pupris von Thathemphis, Jathemmis aus Athlibis, Thumenis aus Gynäkopolis, Mamumis, Achecho, Rhanis, Tauris, Batermis aus Diospolis, Mitarches aus Chicheris, Tathris aus Chitharis, Abernis, Niserchis, Nuris, Sthaphthis, Charthis aus Bubastus, Ochris aus Heliopolis, Orummis, Petessis, Onomis aus Sais, Chenophis aus Ilithiopolis, Gosormis aus Heroopolis, Bubachis aus Thaathis; Petesephis aus Tauis, Tauanis aus Schabathis, Paphris aus Antianis, Panemathis aus Heliopolis, Thonris, Staneilis, Phismis, Madanis aus Nilopolis, Onchormis aus Busiris, Ptirumis aus Bosiraris, Psemmis aus Tanachis, Peaennis, Masis aus Rhathenis, Thonchris aus Phridanis, Mektenis aus Bathermis, Amyrbis aus Thellachis, Ammuthis aus Sammichis, Soris aus Maschannis, Chartheris, Rhemmektis aus Panopolis, Athasis aus Sais, Bachnes aus Diochis, Misthres und Ophthres von Pelusium, Menomis aus Bosiraris, Anachthonis aus Memphis, Poterschummis von Metherummis, Tapharemmis, Achunis, Chochis aus Sebennytus, Sanuris, Rhuonis, Psethonis aus Heliopolis, Apsachis aus Heroopolis, Phasnuchris aus Naukratus, Aradanis, Nurismathis, Chormenochis, Aathathis aus Antäopolis, Mavoïs aus Sais, Nonnus aus Heliopolis oder Panopolis, Manetho aus Bubastus, Manetho aus Sebennytus, Manetho aus Alexandrien — in allem 112.

Viele von den aufgezählten Werken sind auf Stein sowohl, als auf Papyrusblättern bis auf unsere Zeit gekommen, theils in Aegypten zerstreut liegend, theils in den Museen des westlichen Europas aufbewahrt.

Viel haben diese Schriftsteller geschrieben — dies wird Niemand in Abrede stellen; denn auch die Steine werden, wie wir aus den alten Denkmälern selbst zeigen wollen, laut rufen. Dass man aber auch noch aus den geretteten Ueberbleibseln die Geschichte und die Gebräuche des ägyptischen Volkes grösstentheils genau kennen zu lernen vermag, diese unsere Behauptung soll ein Abdruck eines in Saïs ausgegrabenen Denksteines des Oberpriesters Mavoïs aus Saïs, eines der ersten ägyptischen Geschichtschreiber, bestätigen. Die Inschrift dieses Steines lautet, wie folgt:

της, Θίσμουνις ὁ Ταγχερίτης, Ἄγωχις ὁ Ἀπολλωνοπολίτης, Χέρις ὁ Αὐασίτης, Ὦρις ὁ Τεμεμψίτης, Ἄναχις ὁ Τενσαχίτης, Ποῦπρις ὁ Θαθεμφίτης, Ἰάθεμμις ὁ Ἀθλιβίτης, Θούμενις ὁ Γυναικοπολίτης, Μάμουμις, Ἀχεχὼ, Ῥάνις, Τάουρις, Βάτερμις οἱ Διοσπολῖται, Μιτάρχης ὁ Χιχερίτης, Τάθρις ὁ Χιθαρίτης, Ἄβερνις, Νίσερχις, Νοῦρις, Σθάφθις, Χάρθις οἱ Βουβαστῖται, Ὦχρις ὁ Ἡλιουπολίτης, Ὥρουμμις Πέτεσσις, Ὦνωμις οἱ Σαΐται, Χένωφις ὁ Εἰλειθυιοπολίτης, Γόσορμις ὁ Ἡρωοπολίτης, Βούβαχις ὁ Θααθίτης, Πετέσεφις ὁ Ταυΐτης, Ταύανις ὁ Σχαβαθίτης, Πάφρις ὁ Ἀντιανίτης, Πανέμαθις ὁ Ἡλιουπολίτης, Θώνρις, Στανεῖλις, Φίσμις, Μάδανις οἱ Νειλοπολῖται, Ὤνχορμις ὁ Βουσιρίτης, Πτίρουμις ὁ Βοσιραρίτης, Ψέμμις ὁ Ταναχίτης, Πεάεννις, Μάσις, οἱ Ῥαθενῖται, Θώνχρις ὁ Φριδανίτης, Μέκτενις ὁ Βαθερμίτης, Ἄμυρβις ὁ Θελλαχίτης, Ἄμμουθις ὁ Σαμμιχίτης, Σῶρις ὁ Μασχαννίτης, Χάρθηρις, Ῥήμμεκτις οἱ Πανοπολῖται, Ἄθασις ὁ Σαΐτης, Βάχνης ὁ Διοχίτης, Μίσθρης, Ὤφθρης οἱ Πηλουσιῶται, Μένωμις ὁ Βοσιραρίτης, Ἀνάχθωνις ὁ Μεμφίτης, Ποτέρσχουμις ὁ Μεθερουμμίτης, Ταφάρεμμις, Ἄχουνις, Χῶχις οἱ Σεβεννῦται, Σάνουρις, Ῥούωνις, Ψέθωνις οἱ Ἡλιουπολῖται, Ἄψαχις ὁ Ἡρωοπολίτης, Φάσνουχρις ὁ Ναυκρατίτης, Ἀράδανις, Νουρίσμαθις, Χωρμένοχις, Ἀάθαθις οἱ Ἀνταιουπολῖται, Μαύοϊς ὁ Σαΐτης, Νόννος ὁ Ἡλιουπολίτης ἢ Πανοπολίτης, Μανέθων ὁ Βουβαστίτης, Μανέθων ὁ Σεβεννύτης, Μανέθων ὁ Ἀλεξανδρεὺς δυωκαίδεκα καὶ ἑκατὸν οἱ πάντες.

Τούτων τοίνυν τῶν καταλεχθέντων πολλὰ τῶν ἔργων ἐπὶ λίθων καὶ παπύρων κατῆλθον καὶ μέχρις ἡμῶν διεσπαρμένα κείμενα, τὰ μὲν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, τὰ δ' ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀποκείμενα.

Καὶ ὅτι μὲν οὗτοι ἔγραψαν πολλὰ, οὐδεὶς ὁ ἀντερών· καὶ γὰρ οἱ λίθοι κεκράξονται, ὡς ἡμεῖς ἀποδείξομεν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ὅτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀποσωθέντων λειψάνων δυνάμεθα τὸ πλεῖστον τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν ἐθίμων τοῦ ἔθνους ἐκείνου μαθεῖν ἀκριβῶς ἡ ἀπέναντι εἰκὼν πλακὸς ἐπιτυμβίου, Μανέως Σαΐτου τοῦ Ἀρχιερέως, ἑνὸς τῶν πρωτίστων τῆς Αἰγύπτου ἱστορικῶν, ἐν Σάει τῆς Αἰγύπτου ἀνασκαφεῖσα, βεβαιώσει πάντα λόγον ἡμέτερον. Ἔχει δὲ τὰ τῆς πλακὸς ὧδε·

„Υἱός (α) εἰμι μονογενὴς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός

(α) *Ὅρα ἐν τῷ τέλει τὰς περὶ τῶν τῆς πλακὸς συμβόλων σημειώσεις.*

Digitized by Google

*) „Ich bin der einzig geborene Sohn in dem Hause meines Vaters, da meine friedlich lebende Mutter Aethoruethis nur einmal gebar. Geboren bin ich in Aegypten im zehnten Jahre nach der Hochzeit meines frommen und segensreichen Vaters Phthachem im ersten Monate eben dieses zehnten Jahres mit Sonnenaufgang in der väterlichen Behausung, welche in der Stadt des Zeus gegenüber dem Heiligenthum der Isis zwischen dem Grenzgebiete des heiligen Landes des Helios und der Selene gelegen ist. Fünf Jahre alt, verlor ich das Licht meiner Augen, wurde jedoch in Folge eines Orakelspruches im achten Jahre wieder geheilt. Mein Vater opferte dafür dem Gotte Dankesopfer, starb aber am Ende des zweiten Monats beim Aufgang des Mondes in Frieden und so kam ich in den Besitz des väterlichen Vermögens, von dem ich den zehnten Theil der Gottheit widmete; als schnell darauf meine Mutter betagt verschied, opferte ich der Athene und brachte Räucherwerk dar, aus Dankbarkeit, dass Niemand von den Lebenden bei dem Todtengerichte gegen die Frau noch gegen ihren Mann, meinen Vater, mit einem Vorwurf auftreten konnte.

Im neunzehnten Jahre meines Alters vermählte ich mich und erhielt einen Sohn, der mir aber schon in seinem vierten Jahre nach dem Beschlusse des Schicksals starb. So allein übrig gelassen, opferte ich dem Ammon für die Seele meines Kindes, begab mich dann im friedlichen Einvernehmen mit meiner Frau auf Reisen, kehrte aber bald wieder aus der Fremde in die Heimath zurück. Als ich nach zwei Jahren mein väterliches Priesteramt antrat, ertönte eben der laute Ruf des Volkes. Das Schicksal wollte, dass die Königin Nitokris starb; zu gleicher Zeit erhob der Nil sein Wasser und überschwemmte Aegypten mit seiner Fluth. Anstatt der verstorbenen Königin regierte Neitethammun, der Allen Gerechtigkeit genauer als mit einer Wage zumass, gegen Straffällige aber schonungslos verfuhr. Im 26. Jahre darauf zur Zeit des Wintersolstitiums wird die heilige Stadt des Hephästus von dem allgemein gefürchteten Feind in der Dunkelheit der Nacht belagert; unser kräftiger Herrscher besiegt ihn in einer Schlacht und unterwirft ihn; doch er stirbt im 26. Jahre seiner Regierung. Mit ihm verscheidet zugleich Mavois, nachdem er Lebende und Todte mit Gottes Wort ge-

*) Siehe die Anmerkungen zu dem auf dem Steine befindlichen symbolischen Zeichen.

μου, τῆς μητρός μου Αἰθωρουεθίδος τῆς εἰρηνοβίου ἅπαξ τεκούσης. Ἐγεννήθην δ' ἐν Αἰγύπτῳ, ἔτει δεκάτῳ μετὰ τὸν γάμον τοῦ πατρός μου Φθάχεμ, τοῦ εὐσεβοῦς καὶ φερολβίου, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ δεκάτου ἔτους, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ὑπὸ τὴν στέγην, τὴν πατρικὴν τὴν ἐν τῇ πόλει τοῦ Διὸς, ἀντίον τοῦ τῆς Ἴσιδος ἱεροῦ κειμένην, μεταξὺ τῶν ὁρίων τῆς ἱερᾶς γῆς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης. Πέντε δ' ἐτῶν γενόμενος ὄψεως ἐστερήθην, ἀλλ' ἀπὸ χρησμοῦ τῷ ἑβδόμῳ πάλιν ἰάθην μηνί. Καὶ ὁ πατὴρ τῷ Θεῷ χαριστήρια ἔθυσεν. Ἐν δὲ τῇ λήξει τοῦ δευτέρου μηνὸς τοῦ πατρός μου τελευτήσαντος ἐν εἰρήνῃ, περὶ Σελήνης ἀνατολὴν, τῆς πατρικῆς κτήσεως κυριεύω, καὶ δεκάτην προσάγω τῷ Θεῷ. Εὐθὺς δὲ καὶ τῆς μητρός μου γήρᾳ τελευτησάσης, τῇ Ἀθηνᾷ θύω, καὶ ἀρώματα λύω ἐν πυρὶ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν τινὰ τῶν ζώντων κακὸν λέγειν ἐν τῇ μετὰ θάνατον δίκῃ κατὰ τῆς γυναικὸς, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τοῦ πατρός μου.

Ἔτει δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ τῆς ἐμῆς ἡλικίας εἰς γάμον ἐλθόντι μοι, καὶ τῇ γυναικὶ συγγενόμενος, παῖς ἐγεννήθη μοι, ὃς καὶ τετραέτης ἐτελεύτα κατὰ τὸ εἱμαρμένον αὐτῷ. Ἐγὼ δὲ περίλυπος γενόμενος, καὶ Ἄμμωνι θύσας ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς ψυχῆς, ἀπεδήμησα σὺν τῇ γυναικὶ μου ἐν ὁμονοίᾳ, ἀπὸ τῆς ξένης ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια μετὰ χρόνον μακρόν. Μετὰ δὲ ἔτη δύω τὴν πατρικὴν ἱερατείαν παραλαβόντος ὄχλος ὅτε μάλιστα ἐβόα, συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον Νίτωκριν τὴν ἄνασσαν, καθ' ἣν μάλιστα ὥραν καὶ ὁ Θεὸς τὰ ὕδατα αὐτοῦ ὑψώσας Αἴγυπτον ἐκάλυψε πλημμύρᾳ. Ἐβασίλευσε δὲ ἀντὶ τῆς τελευτησάσης, Νειτηθάμμουν, ὁ τοῖς πᾶσι τὸ δίκαιον ἀπονέμων ζυγοῦ ἀκριβέστερον· τοὺς δὲ ἁμαρτάνοντας μηδαμῶς ἐλεῶν. Μετὰ δὲ ἐνιαυτοὺς ἓξ πρὸς τοῖς εἴκοσιν, ἡλίου ἐν ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς ὄντος ἐν σκότει τῆς νυκτὸς, πολιορκεῖται ἡ ἱερὰ τοῦ Ἡφαίστου πόλις ὑπὸ φοβεροῦ πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ, ὃν νικήσας καὶ καταστρέψας ὁ ἄλκιμος ἡμῶν βασιλεὺς, τελευτᾷ ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Σὺν αὐτῷ δὲ τελευτᾷ καὶ Μαύοϊς, ὁ πάντας ζῶντας καὶ τεθνεῶτας εὐχαριστήσας λόγῳ Θεοῦ, ὁ ἀρχιερεὺς ἐγὼ τοῦ Θεοῦ Ἡφαίστου, ἐν τῷ εὐλογεῖν τὸν Θεόν μου. (α).

(α). *Τῇ ἀκαταμαχήτῳ ταύτῃ τῆς πλακὸς ἱστορικῇ ἐκθέσει συμφωνεῖ μὲν οὐδεὶς τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερογλυφο-*

Digitized by Google

segnet, ich der Oberpriester des Gottes Hephästus, lobpreisend meinen Gott! a)

a) Mit dieser unbestreitbaren Erzählung dieses Denksteines stimmt keiner von den Hieroglyphenkundigen unserer Zeit überein, wohl aber Uranius, indem er ganz ausführlich erzählt:

Auf ihn folgte seine Schwester Nitokris (man kann sie die Ueberlegungsvolle*) nennen) und herrschte über Aegypten der Reihe nach als die sechsundachtzigste. Sie war schön vom Angesicht, sehr einnehmend, aber auch in den Künsten einer Buhlerin nicht unerfahren. Da sie viele von den bei dem Morde ihres Bruders Betheiligten hinterlistiger Weise aus dem Wege geräumt hatte, wurde sie verfolgt und flüchtete sich in die schönste von ihr selbst erbaute Pyramide, bei der sie einen Scheiterhaufen anzünden und sich der allgemeinen Sage nach, um der Rache der Menschen zu entgehen, verbrennen liess. Nachdem sie so freiwillig ihr Leben im 36. Jahre ihrer Regierung beschlossen hatte, ward Neitethammun (verdollmetscht: „Gott empfangend") Sohn des Schethis, Enkel des Othis, ein gütiger und kriegs-

*) Nitokris soviel als das griechische Beiwort „*πευκαλίμη*" was anders gedeutet auch des Geistes Tiefe bezeichnet, (mit verständigem Sinne. Homer Ilias 8. 366.) Der Name ist dreisilbig: Nit-ok-ris. Die erste Silbe bezeichnet das Gedankenvolle, die zweite bedeutet Gehirn, die dritte das Ueberflüssige, Reichliche. Aus dem ersten Worte ist das Verb. neit gebildet = das griechische *ἐμβριμῶμαι* = ich bin voll Unwillen; der Aorist davon heisst náït, das Futurum neïtth. Das Heftige im Charakter nannten sie neüth, die Kraft des Geistes néït, was auch ein Beiwort der Athene. Diese Benennung gaben ihr die Einwohner von Saïs zuerst von allen Aegyptiern. Von diesem Namen bildete man das Adverbium neïtt, so viel als Gedankenvoll und neïti Vorwurf, den aber, der etwas Göttliches von einem Gott empfing, hiessen sie neitcth.

Das Gehirn nannte man nicht nur hok, sondern auch hyky', die Thebäer on und die Hieropoliten amón, was auch den schöpferischen Verstand bezeichnet, eine Bemerkung, die auch Jamblichus bei diesem Worte macht. Das Wort on bedeutet nicht bloss das Gehirn, sondern auch die überall waltende Einsicht. Von hok kommt das Verbum hoyk d. h. ich denke, davon das Abstractum hoky' = Einsicht und hokiy' = der Einsichtsvolle und ony' Adverb bei den Thebäern, = einsichtsvoll und oní = Gedanke. (Siehe am Schlusse die Anmerkung 36 und 61.)

Das im reichen Masse Vorhandene nannte man res und ris und gebrauchte ersteres in gutem, letzteres in schlimmem Sinn. Den Ueberfluss im Allgemeinen und namentlich den Ueberfluss an Früchten nannten die Thebäer ené, die Memphiten eré und die Heliopoliten so wie die übrigen Aegyptier chaï und enéth. Von diesen Wörtern bildet man die Verben, Adverbien und Adjectiven, wovon aber jetzt nicht weiter die Rede seyn kann. Das Vorwort zu Uranius soll über Alles Aufklärung geben; das hier Gesagte ist nicht bloss des Beweises halber gesagt, sondern auch wegen der grossen Viel-nicht-Wisserei des gelehrten Lepsius.

Καὶ ταῦτα ἡ πλὰξ περὶ τοῦ Μανύεως φράζει ἐξ ἧς καταμανθάνομεν οὐ μόνον ὁποῖος ἦν ὀηλονότι

λόγων· ὁ δὲ Οὐράνιος πληρέστατα οὑτοσὶ λέγων.

. . . Ὃν Νίτωκρις (πευκαλίμην (*) εἶποι τις ἄν) ἡ τούτου ἀδελφὴ διαδέχεται καὶ Αἰγύπτου ἔκτη καὶ ὀγδοηκοστὴ ἦρξεν· ἦν δὲ ὡραία τῇ ὄψει καὶ θελκτικωτάτη, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἑταιρικὴ, ἣ πολλοὺς τῶν μεταιτίων τοῦ φόνου τοῦ αὐτῆς ἀδελφοῦ δόλῳ διαφθείρασα ἐδιώχθη· καὶ εἰς τὴν ἁπασῶν καλλίστην πυραμίδα κατέφυγε, τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐγερθεῖσαν περὶ ἣν εἶτα πυρᾶς ἀναφθείσης ὡς οἱ πολλοὶ φασὶν ἑαυτὴν ἀφῆκε κατακαῆναι τὴν τῶν ἀθρώπων φεύγουσα τιμωρίαν. Ταύτης δὲ οὕτω τὸν βίον ἑκουσίως καταστρεψαμένης ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ τριακοστῷ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐνιαυτῷ Νειτηθάμμουν (ὃ ἑρμηνεύεται θεοδέγμων) υἱὸς μὲν Σχέθεως, Ὄθεως δὲ ἀπόγονος ἀνὴρ προσηνὴς, καὶ πρὸς πόλεμον ἠσκημένος, ἦρξεν Αἰγύπτου ἕβδομος καὶ ὀγδοηκοστὸς ἐνιαυτοὺς ἐννέα πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα. Ῥεμθάχονος δὲ Ἀράβων ἀνάστου

(*) *Νίτωκρίς ἐστιν ἴσον τῷ Ἑλληνικῷ ἐπιθέτῳ Πευκαλίμῃ, ὅπερ ἄλλως ἑρμηνεύεται νοὸς ἐμβρίθεια (φρεσὶ πευκαλίμῃσι. Ὅμηρος). Ἔστι δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο τρισύλλαβον NIT-ΩK-PIΣ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη συλλαβὴ τὸ ἐμβριθὲς φράζει· ἡ δὲ δευτέρα τὸν ἐγκέφαλον, ἡ δὲ τρίτη τὸ ἄφθονον. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης λέξεως σχηματίζεται τὸ ῥῆμα Νεῖτ = τῷ Ἑλληνικῷ ἐμβριμάομαι ὦμαι, οὗ μὲν ὁ ἀόριστος χρόνος Νάϊτ σχηματίζεται, ὁ δὲ μέλλων Νέϊτθ. Ἐκάλουν δὲ καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ ἤθους Νεῦθ, τὴν δὲ τοῦ νοὸς δύναμιν Νέϊτ. Τοῦτο δ' ἔστιν ἐπίθετον τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐκάλεσαν δὲ αὐτὴν οὕτω Σαΐται τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων πρῶτοι. Ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐσχηματίσθη καὶ τὸ ἐπιῤῥηματικὸν ὄνομα Νεϊτὶ = τοῦ ἐμβριθῶς, καὶ τὸ Νεϊτὶ ὄνομα, ὅπερ ἐμβρίμημα ἑρμηνεύεται. Τὸν δέ τι θεῖον παρὰ Θεοῦ δεχόμενον Νειτηθ ἐκάλουν.— Τὸν δὲ ἐγκέφαλον οὐ μόνον Ὠκ, ἀλλὰ καὶ Ὑκὺ ἔφραζον καὶ Ὢν Θηβαῖοι, καὶ Ἀμὼν Ἡλιουπολῖται, ὃ καὶ δημιουργικὸν νοῦν σημοῖ καθάπερεὶ καὶ Ἰάμβλιχος τῆς λέξεως ταύτης ἐμνήσθη ποῦ. Τὸ δὲ Ὢν οὐ μόνον τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ παντὸς σημαίνει γνῶσιν. Ἐκ δὲ τῆς λέξεως Ὠκ γίνεται ῥῆμα Ὠὺκ ἤτοι Νοέω, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἀφηρημένον Ὠκὺ = νόησις, καὶ Ὠκιὺ = νοήμων, καὶ τὸ Ὠνὺ ἐπίῤῥημα κατὰ Θηβαίους, ὅ ἐστι νοητῶς καὶ τὸ Ὢνὶ = νόημα. (Ὅρα ἐν τῷ τέλει τὰς σημειώσεις 36, καὶ 61.).*

Τὸ δὲ ἄφθονον καὶ Ῥ'ΕΣ καὶ Ῥ'ΙΣ ἔλεγον· καὶ τὸ μὲν ἐπὶ καλοῦ ἐχρῶντο, τὸ δὲ ἐπὶ κακοῦ. Τὴν δὲ ἀφθονίαν ἐπὶ παντὸς πράγματος καὶ μάλιστα τὴν ἐπὶ καρπῶν Ἐ'ΝΕ Θηβαῖοι ἔφραζον, Ἔ'Ρ'Ε δὲ Μεμφῖται καὶ Ῥ'Α'Ι καὶ ἘΝ'ΕΘ Ἡλιουπολῖται καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων. Ἐκ δὲ τούτων τῶν λέξεων σχηματίζονται καὶ ῥήματα, καὶ ἐπιῤῥήματα, καὶ ἐπίθετα, περὶ ὧν οὐδὲν κατεπήγει νῦν γράφειν· σαφηνίσωμεν γὰρ τὰ πάντα ἐν τοῖς τοῦ Οὐρανίου προλεγομένοις. Τὰ δὲ ῥηθέντα οὐ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ πρὸς χάριν τῆς τοῦ σοφοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα πολυ-(Α)-μαθίας Λεψίου ἐῤῥέθη.

Digitized by Google

So viel sagt dieser Denkstein von Mavoïs und wir entnehmen daraus nicht bloss, wer jener war, sondern gewinnen auch nicht wenige Aufklärung über die ägyptischen Gebräuche; ferner dass der nach der Königin Netokris (nach Anderen Nitokris) herrschende ägyptische König Neitethammun hiess und dass im 26. Jahre seiner Regierung, 1) als Memphis von dem Feinde

ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐθίμων τῶν Αἰγυπτίων οὐκ ὀλίγας εἰδήσεις ποριζόμεθα· πρὸς δὲ καὶ ὅτι ὁ μετὰ Νίτωκριν τὴν ἄνασσαν Αἰγύπτου ἄρξας Νειτίθάμμουν ἐκαλεῖτο, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐνιαυτῷ (1) πολιορκηθήσης τῆς πόλεως Μέμφεως ὑπὸ ἐχθροῦ καὶ ἡττηθέντος, ἠλευθερώθη Αἴγυπτος ἀπειλουμένη κατα-

erfahrener Mann, Herrscher von Aegypten, der 87. in der Reihenfolge und herrschte 79 Jahre. Als der Araberfürst Rhemdachon gegen ihn mit Heeresmacht heranzog und es zu einer blutigen Schlacht kam, besiegte Neitethammun den Araber und brachte ihn zur völligen Unterwerfung, starb aber selbst an einer Kopfwunde. (Uranius II. B.)

Mit Uranius stimmt sogar wörtlich Herodot überein: Das Weib, welches als Königin regierte, hat den Namen der babylonischen Nitokris. Um ihren Bruder zu rächen, welchen die Aegyptier, da er ihr König war, ermordet und dann ihr das Königthum gegeben hatten, aus Rache — so erzählt man — brachte sie viele Aegyptier hinterlistiger Weise ums Leben, indem sie ein unterirdisches Gebäude von gewaltigem Umfange errichtete, vorgeblich einweihte, damit aber etwas ganz Anderes im Schilde führte. Sie lud nämlich eine grosse Anzahl Aegyptier, welche sie vorzüglich als Mitschuldige des Mordes kannte, zur Bewirthung dahin und liess dann mitten unter dem Schmausen durch einen verborgenen grossen Canal den Fluss hinein. So lauteten über diese die Aussagen, ausserdem erzählt man noch, dass sie sich nach Ausführung ihres Vorhabens in ein Gemach von Asche gestürzt habe, um so der Rache zu entgehen. Herodot II. §. 100. So Herodot. Julius Africanus lässt sich also vernehmen: Nitokris war die tüchtigste und schönste ihrer Zeitgenossinnen, hellbraun von Farbe; sie erbaute die dritte Pyramide; ihre Regierung dauerte 12 Jahre.

Mit Afrikanus stimmt auch Eusebius überein, wenn er sagt:

Dieses Weib regierte als die tüchtigste und schönste ihrer Zeitgenossinnen; sie war hellbraun von Farbe und soll die dritte Pyramide erbaut haben.

So diese über die Königin Nitokris, indem sie fast in Allem übereinstimmen.

(1) Die ägyptische Chronologie war sehr verschieden je nach dem Systeme. Anders nämlich verfuhren bei ihren chronologischen Berechnungen die Einwohner von Memphis, anders die von Heliopolis und wiederum anders die Bewohner von Bubastus und Saïs u. s. w. Die einen richteten sich nach dem Lauf des Mondes, die anderen nach den Kreisbewegungen der Sonne, nach den Jahreszeiten, nach den Festcyklen, nach Genealogieen; auch war die Anzahl der Tage des Jahres je nach dem einzelnen Systeme ganz verschieden. Das eine Jahr übertraf das andere bald um die Hälfte, bald um ein Drittel, bald um ein Fünftel, ja um ein Siebentel. Nicht weniger verschieden waren die Benennungen, welche den einheimischen grossen Festen ihren Ursprung verdankten.

κατ' αὐτοῦ δυνάμεσιν ἐπελθόντος, καὶ μάχης κρατερᾶς γενομένης ἐνίκησε μὲν Νειτηθάμμουν τὸν Ἄραβα καὶ κατὰ κράτος κατέστρεψεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὴν κάρα πληγεὶς ἐτελεύτησε. (Οὐράνιος βιβλίον β'.)

Τῷ δὲ Οὐρανίῳ Συμφωνεῖ καὶ Ἡρόδοτος αὐτὸς λέξεσιν αὐταῖς· „Τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν ἡ τις ἐβασίλευσε τό περ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. Τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν· ἀποκτείναντες δὲ, οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιληΐην. Τούτῳ τιμωρέουσαν, πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ· ποιησαμένην γάρ μιν οἴκημα περίμηκες, ὑπόγαιον, καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ μιν Αἰγυπτίων, τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ἦσθε, πολλοὺς ἑστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου· ταύτης μὲν περὶ τοσαῦτα ἔλεγον· πλὴν ὅτι αὐτήν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥῖψαι εἰς οἴκημα σποδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος γένηται" (βιβλ. β'. § 100). Καὶ ταῦτα μὲν Ἡρόδοτος ἱστόρηκεν· Ἀφρικανὸς δὲ τάδε φησί. „Νίτωκρις γεννικωτάτη καὶ εὐμορφοτάτη τῶν κατ' αὐτὴν γενομένη, ξανθὴ τὴν χροιάν, ἣ τὴν τρίτην ἤγειρε πυραμίδα· ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'! Συμφάσκει δὲ τῷ Ἀφρικανῷ καὶ Εὐσέβιος γράφων τάδε." Γυνὴ Νίτωκρις ἐβασίλευσε τῶν κατ' αὐτὴν γεννικωτάτη καὶ εὐμορφοτάτη, ξανθή τε τὴν χροιὰν ὑπάρξασα, ἣ καὶ λέγεται τὴν τρίτην πυραμίδα ᾠκοδομηκέναι. Καὶ ταῦτα μέν νυν οὗτοι περὶ τῆς Ἀνάσσης Νιτώκριδος ἱστοροῦσι συμφωνοῦντες σχεδὸν πάντες πρὸς πάντα.

(1) Πολλά τε καὶ διάφορα ἦν τὰ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις χρονολογικὰ συστήματα· Ἄλλως γὰρ οἱ Μεμφῖται ἐχρονολόγουν, καὶ ἄλλως οἱ Ἡλιουπολῖται, καὶ ἄλλως οἱ Βουβαστῖται, καὶ ἄλλως οἱ Σαΐται, καὶ ἄλλως οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ γὰρ οἱ μὲν Σεληνοδρομικῶς, οἱ δὲ κατὰ κύκλους Ἡλίου, οἱ δὲ καθ' ὥρας ἐνιαυσίους, οἱ δὲ ἑορτοδρομικῶς, οἱ δὲ γενεαλογικῶς· Ἦν δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους ἑκάστου τούτων συστήματος ὅλως ἄνισος πρὸς ἄλληλα· ὑπερτέρει γὰρ τὸ μὲν τοῦ ἑτέρου κατὰ τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ κατὰ τὸ τρίτον, τὸ δὲ κατὰ τὸ πέμπτον, τὸ δὲ κατὰ τὸ ἕβδομον· οὐχ ἧττον δὲ καὶ αἱ προσηγορίαι διέφερον, αἳ καὶ ἀπὸ ἐγχωρίους μεγάλας ἑορτὰς ἔσχον τὰς ἐπωνυμίας. Οἱ δὲ ἱερεῖς αὐτῶν διάφορα ὅλως τῆς πολιτικῆς χρονολογίας ἠρίθμουν. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τούτων κατ' ἐμφανίσεις Θεῶν ἐχρονολόγουν· πρῶτον, ἢ δεύτερον, ἢ τρίτον ἔτος, ἢ περίοδον τῆς ἐμφανισεως Ὀσίριδος, ἢ Ἴσιδος, ἢ Φθᾶ, ἢ Ἄμμωνα λέγοντες· πολλοὶ δὲ καὶ καθ' ἱερατικοὺς περιό-

Digitized by Google

belagert war, der nachher in einer Schlacht überwunden wurde, Aegypten seine Freiheit erlangte, während

στραφῆναι εἰ Μέμφις ἐκυριεύετο. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει ἢ οὕτω τὰ ἱερογλυφικὰ ἑρμηνεύεται·

Die ägyptischen Priester hatten eine von der politischen ganz verschiedene Zeitrechnung. Die Mehrzahl derselben rechnete nämlich nach den Erscheinungen der Götter: erstes, zweites, drittes Jahr oder Periode der Erscheinung des Osiris, der Isis, des Phtha und des Ammon; viele nach priesterlichen Perioden, die heiligen Marken genannt. Diese theilten sie wieder in zwei Theile, in die erste und die zweite; die erste Zeitmark ist jene, welche die Jahre vor dem Oberpriesteramt dieses oder jenes Oberpriesters umfasst, die zweite jene, welche die Jahre nach dem Oberpriesteramte umschloss, hiebei unterschieden sie wieder jährliche Zeiten „Abutho" d. h. Jahre genannt. Dieses Jahr war bei manchen, vorzüglich bei den Bewohnern Oberägyptens, gleichmässig in drei, manchmal in vier Monate eingetheilt. Die Könige hatten eine dreifache Zeitrechnung, nämlich nach dem Alter, nach der Regierung und nach den (viermonatlichen gewöhnlichen) Jahren. Bei der Zeitrechnung nach dem Alter unterschieden sie viele Zeitpunkte des Lebens, Zeittheile des Tages, der Nacht, des guten oder des bösen Dämons und bedienten sich derselben bei ihren häuslichen Verrichtungen, während sie die Berechnung nach der Regierung bei ihren Amtsgeschäften hatten; zur Bezeichnung ihrer Thaten wählten sie die Berechnung nach den zu 4 Monaten berechneten Jahren. Aber auch diese (dreifach verschiedene) Zeitrechnung hatte wieder verschiedene Benennungen. Die eine bekam ihren Namen von dem Tage, an welchem dieser oder jener König geboren war, und damit begann zumeist die Altersberechnung; die andere führte ihren Namen von jenem Tage, an welchem der König ernannt, wieder eine andere von jenem Tage, an dem der Name des ernannten Königs in das heilige Buch eingetragen wurde. Dieses Einschreiben erfolgte am dritten Tage nach der Ernennung und grosse Opfer beschlossen diesen Tag; die Opfer hiess man hykchothená d. h. königliche Opfer oder chasbá d. h. Opfer der Einschreibung.

Die ägyptischen Schriftsteller bedienten sich bald dieser, bald jener Chronologie, die einen der priesterlichen, die anderen der königlichen, wieder andere der beim Volke üblichen, oder sie rechneten nach Sonnencyklen oder nach den gewöhnlichen Jahren (zu 4 Monaten) wie bei dem betreffenden Artikel gezeigt werden soll.

Uranius bediente sich bei seiner Geschichte der ägyptischen Könige der Zeitrechnung nach 4 Monaten, wie denn auch die Könige selbst bei der Aufzählung ihrer Thaten derselben gewöhnlich folgten; bei seiner Geschichte der Oberpriester hielt er sich an die priesterliche, bei seiner Beschreibung der Gründung ägypt. Städte an die Berechnung nach den Erscheinungen der Götter u. s. w. wie auch Thmuis, Machemmis und Ptolomäus aus Men-

---

σθους, οὕς περ καὶ ἱεροὺς ὥρους ἐκάλουν. Τούτους δὲ διῄρουν εἰς μέρη δύω εἰς πρῶτον ὥρον, καὶ δεύτερον· καὶ πρῶτος μὲν ἐκαλεῖτο ὁπεριέχων τὰ τρὸ τῆς ἀρχιερωσύνης τούτου, ἢ ἐκείνου τοῦ ἀρχιερέως ἔτη· ὁ δὲ δεύτερος πάντα τὰ μετὰ τὴν ἀρχιερωσύνην· τούτους δὲ εἰς ἐνιαυσίους ὑποδιῄρουν αὖθις Ὥρας, ἃς περ καὶ Ἀβουθὼ ἤτοι ἐνιαυσίους ἐκάλουν· ὁ δὲ ἐνιαυτὸς παρὰ μέν τισι, καὶ μάλιστα τοῖς τὴν ἄνω Αἴγυπτον οἰκοῦσιν ἦν ἴσως μησὶ τρισὶ· παρὰ δέ τισι τέσσαρσιν. Οἱ δὲ βασιλεῖς τριττῶς ἐχρονολόγουν· καθ' ἡλικίας, κατὰ βασιλείας, καθ' ὥρους ἐνιαυσίους. Καὶ τὴν μὲν καθ' ἡλικίαν χρονολογίαν ὑποδιῄρουν εἰς τέρματα βίου πολλὰ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ ἀγαθοῦ δαίμονος καὶ κακοῦ, καὶ ταύτην ἐν ταῖς οἰκείαις ἐχρῶντο πράξεσι. Τὴν δὲ κατὰ βασιλείαν ἐχρῶντο ἐν ταῖς τελεταῖς αὐτῶν. Τὴν δὲ κατ' ἐνιαυσίους ὥρους ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν.

Ἐκαλοῦντο δὲ καὶ αὗται διαφόρως· καὶ ἡ μὲν ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ δεῖνα, ἢ ὁ δεῖνα βασιλεὺς, ἀφ' ἧς μάλιστα καὶ ἡ καθ' ἡλικίας χρονολογία ἤρχετο. Ἡ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν ᾗ ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναγορευθέντος βασιλέως ἐγράφη. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἐγγραφαὶ τῶν βασιλέων τὴν τρίτην μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν ἡμέραν, καὶ θυσίαι ἐπετελοῦντο μεγάλαι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐκάλουν δὲ τὰς θυσίας ταύτας ΥΚΧΩΘΕΝΑ ἤτοι βασιλικὰς θυσίας, καὶ ΧΑΣΒΑ ἤτοι ἐγγραφῆς θυσίας.

Οἱ δὲ συγγραφεῖς Αἰγύπτιοι ἄλλως καὶ ἄλλως ἐχρονολόγουν. Οἱ μὲν ἱερατικῶς, οἱ δὲ βασιλικῶς, οἱ δὲ δημοτικῶς, οἱ δὲ κατὰ κύκλους Ἡλίου, οἱ δὲ καθ' Ὥρους ὥς περ ἐν τῷ περὶ τούτου ἄρθρῳ ἀποδειχθήσεται.

Ὁ δὲ Οὐράνιος τὴν τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου συγγράφων ἱστορίαν τὴν καθ' Ὥρους ἐχρήσατο χρονολογίαν, ὥς περ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς αὐτῶν τὴν καθ' ὥρους εἰθίζον ἀεὶ χρονολογίαν γράφειν. Τὴν δὲ τῶν Ἀρχιερέων καθ' Ἱερατείας ἔγραψε, καθὰ καὶ τὰς οἰκήσεις κατὰ τὰς χρονολογικὰς ἐμφανίσεις τῶν Θεῶν καὶ τὰ λοιπά· καθάπερεὶ καὶ Θμούϊς, καὶ Μάχεμμις καὶ Πτολεμαῖος ὁ Μενδήσιος, ὧν περ καὶ ἐμνημόνευσεν ἐν ἀρχῇ μάλιστα τοῦ λόγου εἰπών." Ὁ δὲ ἐνιαυτὸς ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς τέσσαρσι μησὶν ἴσος ἐστίν, ὡς Θμούϊς, καὶ Μάχεμμις καὶ Πτολεμαῖος φασί.

Τὸ τετραμηνιαῖον τοῦτο χρονικὸν σύστημα ἀγνοῶν, ὡς ἔοικεν, ὁ κλεινὸς Λέψιος, μέμφεται ἐν τῇ κατὰ Οὐρανίου βαττολογίᾳ αὐτοῦ ἐν ᾗ καὶ τὰ ἄκριτον τοῦ γράφοντος καταδαικνύεται, καὶ μάλιστα ἡ περὶ τὰ Αἰγυπτιακὰ μεγάλη τοῦ ἀνδρὸς ἄγνοια.

Ἐπεκράτει δὲ παῤ Αἰγυπτίοις καὶ ἕτερον εἶδος

Digitized by Google

es sich durch den Fall der Stadt Memphis mit Knechtschaft bedroht sah.

So verhält sich die Sache resp. so lautet die Verdollmetschung der Hieroglyphen; als Entgegnung vernehmen wir, wie es eben bei Champollion, Letron, Lepsius, Seyffarth und ihren Genossen der Fall ist, Nichts als ein heiseres Gekrächze. Genug davon!

Als Griechen, die von griechischer Abstammung, in Aegypten aber heimisch geworden, doppelte Sprache redeten, griechisch und ägyptisch, (es hatten sich nämlich vorzüglich zu Psammetichs Zeiten Jonier und Karier, deren Nachkommen, wie Herodot*) und Dio-

---

des, deren er auch gleich am Anfang seines Werkes mit den Worten gedenkt: das Jahr bei den königlichen Aufzeichnungen ist gleich vier Monaten, wie Thmuis, Machemmis und Ptolomäus sagen.

Der berühmte Lepsius, der allem Anscheine nach, diese Art der Zeitrechnung nach vier Monaten nicht kennt, zieht mit albernem Geschwätz gegen den Uranius los, aber nur, um damit seine unkritische Meisterschaft kundzugeben und seine horrende Unwissenheit in Allem, was ägyptisch heisst.

Es war aber bei den Aegyptiern noch eine andere Zeitrechnung die der Götter, der Heroen, der Seelenwanderung und des Todes; diese vierfach verschiedene Chronologie gebrauchten, die Priester in ihrer Theogonie, Theologie, Kosmogenie und Nekrologie, so wie auch noch bei ihren abstracten philosophischen Gegenständen. Auch davon ein andersmal. Ueber alle diese ägyptischen Chronologien, sowie auch noch über einige andere zum Beispiel der Krieger, der Ackersleute, der Opfer — denn selbst hier gab es eigene chronologische Systeme, — liess unser guter Lepsius nicht einen Laut vernehmen in seiner ägyptischen Chronologie; er kennt sie eben aller Wahrscheinlichkeit nach in gleicher Weise, wie uneheliche Kinder ihre Väter.

Besser wäre es für den guten Mann gewesen, er hätte geschwiegen, als über Dinge geschrieben, von denen er doch ganz und gar Nichts versteht; er betrügt absichtlich die Welt durch sein Geschwätz und weiss in seinem Innern gar wohl, dass er nicht kann, was er zu kennen vorgibt.

„Doch ich denke, die Zukunft ist keinem Menschen klar vor Augen und kleine Umstände geben oft Veranlassung zu grossen Dingen. Desshalb soll man in glücklichen Tagen Mass beobachten und immer an das denken, was kommen kann.

Zeus ist Rächer des allzugrossen Uebermuths."

*) Den Joniern aber und denen, welche seine Sache unterstützt hatten, gab Psammetich Ländereien zur Nie-

τουναντίον δὲ ὥς περ ὀηλονότι ὁ Σαμπολλιὼν, ὁ Λέτρων, ὁ Λέψιος, ὁ Σεϋφφάρθος, καὶ οἱ τούτων ὁπαδοὶ οὐδὲν μαθησόμεθα εἰ μὴ τὸ κρὰ κρὰ κράζειν.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Οἱ δὲ ἀπὸ Ἑλλήνων ἕλκοντες τὸ γένος, πατρίδα δ' ἔχοντες τὴν Αἴγυπτον, καὶ διττῶς φθεγγόμενοι Ἑλληνιστί τε ἅμα καὶ Αἰγυπτιστὶ (κατῴκησαν γάρ ποτε ἐπὶ τῶν Ψαμμητίχου μάλιστα χρόνων, τὰς περὶ τὸ Πηλούσιον παραλίους χώρας Ἴωνες καὶ Κάρες, ὧν τοὺς ἀπογόνους εἰς Μέμφιν μετῴκησεν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις Ἄμασις ὁ βασιλεὺς, ὥς περ Ἡρόδοτος (α) καὶ Διόδωρος

χρονολογίας τὸ τῶν Θεῶν, τὸ τῶν Ἡρώων, τὸ τῆς μετεμψυχώσεως, τὸ τῆς τελευτῆς. Ταῦτα δὲ τὰ τέσσαρα ἤδη τῆς χρονολογίας ἐχρῶντο οἱ ἱερεῖς ἐν τῇ Θεογονίᾳ, καὶ Θεολογίᾳ, καὶ Κοσμογονίᾳ, καὶ Νεκρολογίᾳ, καὶ ἀφῃρημέναις φιλοσοφικαῖς ὑποθέσεσι, περὶ ὧν ἐν ἄλλοις τὰ εἰκότα ἐροῦμεν.

Περὶ τούτων οὖν πάντων τῶν Αἰγυπτιακῶν χρονολογιῶν, καθά γε καὶ περὶ ἑτέρων τινῶν, οἷον φερεπείν, τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ Γεωργικῶν, καὶ Θυσιῶν (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἰδιάτερον σύστημα χρονολογίας), οὐδ' ἔγρυξεν ὁ Σοφὸς!!! Λέψιος ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ αὐτοῦ χρονολογίᾳ· καὶ ὡς περ, ἔοικε, γινώσκει αὐτὰ, ὅσον καὶ τὰ νόθα τοὺς πατέρας αὐτῶν τέκνα. Ἐνδοξότερον ἦν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ σιγᾶν μᾶλλον ἢ γράφειν, περὶ ὧν μάλιστα οὐδόλως οἶδε· καὶ γὰρ οὗτος οὐδὲν ἕτερον πράττει, εἰ μὴ τὸ ἐξαπατᾶν τὸ κοινὸν ἐν γνώσει βαττολογῶν· οἶδε γὰρ ἐν ἑαυτῷ καὶ πάνυ καλῶς, ὅτι οὐ γινώσκει ἅπερ ἐπαγγέλλεται.

„Ἀλλ' οἶμαι τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις ἄδηλον καὶ μικροὶ καιροὶ μεγάλων πραγμάτων αἴτιοι γίνονται. Δι' ὃ δεῖ μετριάζειν ἐν ταῖς εὐπραξίαις καὶ προορωμένους τὸ μέλλον φαίνεσθαι. Ζεὺς γὰρ κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων."

(α) Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὔνομα ἔτέθη Στρατόπαιδα· τούτους τε δὴ ἔφη τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ τἆλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε· καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους, τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι, ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. Οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλὸν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου. Τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξαναστήσας, ἐντεῦθεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλα-

Digitized by Google

dor*) erzählen, König Amasis in späterer Zeit nach Memphis übersiedelte, in den am Meer bei Pelusium gelegenen Gegenden niedergelassen; aber auch schon vor Amasis hatten sich viele Gelehrte unter ihnen mit Weibern und Kindern in den ägyptischen Städten zerstreut und wie gezeigt werden soll, viele Städte mit priesterlicher Gewalt beherrscht); als solche Griechen nun sind folgende zu nennen:

Aganippus aus Saïs, Gormanthon aus Apollopolis, Embros von Alibis, Demokoon aus Alexandrien, Berekynthus von Korkyris, Agathyrsus von Thmuis, Chrysermus, Toronion, Aetios, Aeson, Arestor, Biennus, Chalkodon, Phileron, Orilochus, Alethersis aus Pelusium, Adeimantus aus Panopolis, Bokchoris von Paramemphis, Agron von Thonis, Aegaon aus Magdolis, Dexiades aus Archandropolis, Aktorion aus Sampsiris, Damötas aus Antinon, Paläphatus von Memphis, Aristas, Euryops, Zeuxikles, Demophon Asklepiades, Antidamus, Erigonus, Thestor, Zedoros von Alexandrien, Bebryx von Prosopis, Eustratius aus Memphis, Gorgythion aus Bosiraris, Damasippus von Atharambis, Endymion von Beremmis, Lykaon aus Archathamphis, Epigonus von Bosiraris, Hesion, Theraon, Itonion, Pharmakion, Hyperippus, Leukoon, Leonymus, Philammon, Oophion, Lamedon, Hegetor, Thelxion, Hephästion, Theon, Psaphonius, Thyestes aus Sais, Eteokles aus Parenchis, Evadnus aus

derlassung, welche — es hält der Nil die Mitte — einander gegenüber liegen; ihr Name war „Lager."

Er gab ihnen aber nicht bloss diese Ländereien, sondern hielt auch noch sonst seine Versprechungen alle und überliess ihnen ägyptische Knaben zum Unterrichte in der griechischen Sprache; von diesen nun, welche die Sprache erlernt haben, stammen die Dollmetscher in Aegypten ab. Lange Zeit bewohnten die Jonier und Karier jene Gegenden, welche gegen das Meer hin ein wenig unterhalb der Stadt Bubastis an der sogenannten Pelusischen Mündung des Nils gelegen sind. In der Folgezeit schaffte sie König Amasis von da fort und siedelte sie in Memphis an, um an ihnen eine Wache gegen die Aegyptier zu haben. Dieser ihrer Niederlassung in Aegypten verdanken wir Griechen, die wir in Verkehr mit ihnen traten, dass wir alles seit König Psammetich und später in Aegypten Vorgefallene mit Bestimmtheit wissen. Sie waren ja die ersten Ausländer, welche sich in Aegypten niederlassen durften. Wirklich waren auch noch in jenen von ihnen verlassenen Gegenden Schiffswalzen und Trümmer von Gebäuden bis auf meine Zeit vorhanden.

*) I. Bd.

(βιβλ. Α'.) φασιν. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τοῦ Ἀμάσιος πρὶν πολλοὶ τούτων σοφοὶ ὄντες διεσπάρησαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, καὶ ἱερατικῶς ἦρξαν πολλῶν πόλεων ὡς ἀποδειχθήσεται) οἵδε εἰσίν· Ἀγάνιππος ὁ Σαΐτης, Γορμάνθων ὁ Ἀπολλωπολίτης, Ἔμβρος ὁ Ἀλιβίτης, Δημοκόων ὁ Ἀλεξανδρεύς, Βερέκυνθος ὁ Κορκυρίτης, Ἀγάθυρσος ὁ Θμουΐτης, Χρύσερμος, Τορωνίων, Ἀέτιος, Αἴσων, Ἀρέστωρ, Βίεννος, Χαλκόδων, Φιλήρων, Ὀρίλοχος, Ἀλήθερσις οἱ Πηλουσιῶται, Ἀδείμαντος ὁ Πανοπολίτης, Βόκχορις ὁ Παραμεμφίτης, Ἄγρων ὁ Θωνίτης, Αἰγαίων ὁ Μαγδωλίτης, Δεξάδης ὁ Ἀρχανδρουπολίτης, Ἀκτωρίων ὁ Σαμψειρίτης, Δαμοίτας ὁ Ἀντινοεύς, Παλαίφατος ὁ Μεμφίτης, Ἀρίστας, Αὐρύωψ, Ζευξικλῆς Δημοφῶν, Ἀσκληπιάδης, Ἀντίδαμος, Ἠρίγονος, Θέστωρ, Ζήδωρος οἱ Ἀλεξανδρεῖς, Βέβρυξ ὁ Προσωπίτης, Εὐστράτιος ὁ Μεμφίτης, Γοργυθίων ὁ Βοσιραρίτης, Θαμάσιππος ὁ Ἀθαραμβίτης, Ἐνδυμίων ὁ Βερεμμίτης, Λυκάων ὁ Ἀρχαθαμφίτης, Ἐπίγονος ὁ Βοσιραρίτης, Ἡσίων, Θηράων, Ἰτωνίων, Φαρμακίων, Ὑπέριππος, Λευκόων, Λεώνυμος, Φιλάμμων, Ὠοφίων, Λαμέδων, Ἡγήτωρ, Θελξίων, Ἡφαιστίων, Θήων, Ψαφώνιος, Θυέστης οἱ Σαΐται, Ἐτεοκλῆς ὁ Παρεγχίτης, Εὔαδνος ὁ Μαωνύτης, Ἐρωδιὸς ὁ Βακχορίτης, Σθένελος ὁ Ἀμμώνιος, Ζάμολξις ὁ Ἀρχανδρουπολίτης, Ζευξίδαμος ὁ Χεοπολίτης, Τιθωνὸς ὁ Ἡρακλεουπολίτης, Ἡροκλῆς ὁ Θηβαΐτης, Θέων, Ἴδμων, Ἀγασμαχις, Καλάϊς, Κέλενος, Ὀξύλων, Μελίων, Ταραξιμέδων, Φύχων, Ὡρονίων, Οὐράνιος οἱ Ἀλεξανδρεῖς, Θαύλων, Ἰόκαστος οἱ Ἀχθεσμαχῖται, Καλλίσιων ὁ Ὀνειβάτης, Κελεύτωρ ὁ Σχωμενίτης, Μαίων ὁ Ἡλιουπολίτης, Τηλέγων ὁ Μυλοπολίτης, Μέρωψ ὁ Μενδήσιος, Νοήμων ὁ Πνεβεβυτίτης, Πάνδωρος ὁ Μεχαάχης, Χειρικράτης ὁ Πνεθεχίτης, Ὠχαλίων ὁ Πηλουσιώτης, Λυκαίας ὁ πρεσβύτερος, καὶ Λυκαίας ὁ νεώτερος, καὶ Χάρων οἱ Ναυκρατῖται, Πτολεμαῖος καὶ Κάστωρ οἱ Μενδήσιοι, Ἀπίων ὁ Πλειστονίκης.

κὴν ἐωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. Τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι, τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλῆος ἀρξάμενοι, πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν· ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων, τούτοισι δὴ οἵ τε οἰκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. (Ἡροδ. βιβλ. β'. §. 154.)

Digitized by Google

Maonis, Herodius aus Bakchoris, Sthenelus aus Ammonia, Zamolxis von Archandropolis, Zeuxidamos von Cheopolis, Tithonus aus Herakleopolis, Herokles von Thebais, Theon, Idmon, Agasmachis, Kalais, Kelemus, Oxylon, Melion, Taraximedon, Psychon, Oronion, Uranius aus Alexandrien, Thaulon, Jokastus aus Achthesmachis, Kalliston aus Oneiabathis, Keleutor aus Schomenis, Mäon aus Heliopolis, Telegon aus Mylopolis, Merops aus Mendes, Noemon von Pnebebys, Pandorus aus Mechachis, Cherikrates aus Pnethechis, Okalion aus Pelusium, Lykäas der Aeltere und Lykäas der Jüngere und Charon aus Naukratis, Ptolomäus und Kastor aus Mendes, Apion Pleistonikes.

Das nun sind die Männer, griechischem Blute entstammend, unverwelkliche Blüthen Aegyptens, welche die ägyptische Geschichte theils in der ägyptischen, theils in der griechischen Sprache verfassten, Werke, die fast alle die Zeit vernichtet hat; nur äusserst wenige davon haben sich bis auf unsere Tage erhalten. Solche sind die Schriften z. B. des Alethernus aus Plinthenis, des Aetius aus Pelusium, des Arestor aus Heliopolis, des Thyestes, Leukon aus Saïs, des Merops aus Mendes, des Herokles aus Thebaïs, des Zamolxis aus Archandropolis. Die einen davon sind in ägyptischer Sprache und in der Volkschrift auf Papyrus geschrieben, die andern griechisch und diese haben sich noch bis auf uns ganz erhalten. Dahin gehören die Schriften des Lykäas des Jüngeren, des Charon des Tyrannion Sohn, aus Naukratis, des Uranius aus Alexandrien. Die Schriften des Lykäas und des Uranius sind Palimpesten, die des Charon aber, dessen auch Suidas *) und Makrembolitissa**) gedenken, sind auf einem ganz schwarzen Steine eingegraben; dieser hat die Gestalt eines Obelisken, 4 Seiten, in Mannshöhe, jede Seite ist eine Elle und 4 Zoll breit; die Schrift ist klein, das

*) Der Geschichtschreiber Charon (aus Naukratis) schrieb über die Priester in Alexandria und in Aegypten und über das unter einem jeden Geschehene, über die Könige, die ein jedes Volk seit alter Zeit gehabt, über Naukratis und einiges Andere auch über Aegypten.

**) „Cheiron" (schreibe Charon) Geschichtschreiber von Naukratis, verfasste eine Geschichte über die Priester in Alexandria und in Aegypten, über ihre Reihenfolge und über das unter einem jeden Geschehene; er schrieb auch über die seit alter Zeit bei einem jeden Volke vorkommenden Könige, einiges Andere über Aegypten und Naukratis.

Καὶ οὗτοι μέν εἰσιν οἱ ἐξ αἵματος Ἕλληνες, ἄνθη δὲ ἀμάραντα Αἰγύπτου, οἳ καὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων συνταξάμενοι, οἱ μὲν Αγυπτίᾳ, οἱ δὲ Ἑλλάδι φωνῇ, ἅπερ καὶ πάντα σχεδὸν ὁ χρόνος ἠφάνισεν· ὀλίγιστα δὲ τούτων ἀπεσώθη καὶ μέχρις ἡμῶν· οἷα φερειπεῖν· τὰ τοῦ Ἀληθέρνου τοῦ Πλινθενίτου, Ἀετίου τοῦ Πηλουσιώτου, Ἀρέστωρος τοῦ Ἡλιουπολίτου, Θυέστου, Λεύκωνος τῶν Σαϊτῶν, Μέρωπος τοῦ Μενδησίου, Ἡροκλέους τοῦ Θηβαΐτου, Ζαμάλξεως τοῦ Ἀρχανδρουπολίτου.

Τούτων τὰ μέν ἐστιν Αἰγυπτίᾳ φωνῇ καὶ γράμμασι δημοτικοῖς ἐπὶ παπύρου Αἰγυπτιακοῦ γεγραμμένα· τὰ δὲ τούτων Ἑλλάδι φωνῇ, ἅπερ καὶ μέχρις ἡμῶν ἀπεσώθη πάντα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα Λυκαίου τοῦ Νεωτέρου, Χάρωνος Τυραννίονος τῶν Ναυκρατιτῶν, Οὐρανίου τοῦ Ἀλεξανδρέως. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Λυκαίου, καὶ τὰ τοῦ Οὐρανίου ἐστὶν ἐπὶ διφθερῶν παλιμψήστων. Τὰ δὲ τοῦ Χάρωνος, Οὗπερ μάλιστα καὶ Σουΐδας (α), καὶ ἡ Μακρεμβολίτισσα (β) μέμνηνται ἐπὶ λίθου ἐγκεχάρακτε πάντα μέλανος, σχῆμα ἔχοντος ὀβελίσκου τετραπλεύρου, οὗ τὸ ὕψος ἀνδρόμηκες, καὶ τὸ εὖρος ἑκάστης τῶν πλευρῶν πήχεως

(α) *Χάρων ἱστορικός. Ἱερεῖς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὰ ἐπὶ ἑκάστου πραχθέντα, βασιλεῖς τοὺς ἐκ παλαιοῦ γεγονότας ἐν ἑκάστῳ ἔθνει, καὶ περὶ Ναυκράτεως, καὶ ἄλλα περὶ Αἰγύπτου.*

(β) *Χείρων (γράφε Χάρων) Ναυκρατίτης, ἱστορικὸς, ἔγραψεν ἱστορίαν περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων, καὶ τῆς διαδοχῆς αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν ἑκάστου πραχθέντων· περὶ βασιλέων τῶν ἐκ παλαιοῦ γεγονότων ἐν ἑκάστῳ ἔθνει, καὶ ἄλλα τινὰ περὶ Αἰγύπτου καὶ Ναυκράτεως.*

Συμφάσκει δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐκ Μαγνησίας Διονύσιος ᾧ δέ πως λέγων. „Χάρων Πάφρεως Ναυκρατίτης τοῖς χρόνοις σύγχρονος Πετεσέφεως Ἱερογραμματέως τοῦ Τανίτου καὶ Ναυκρατιτῶν ἱερομνήμων. Ἔγραψε Θηβῶν, Ἡλιουπόλεως, Μέμφεως, Ἀλεξανδρείας, Ναυκράτεως, ἰδικὴν ἱστορίαν, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐταῖς, ταῖς πόλεσιν ἱερατευσάντων, ἐν πέντε τεύχεσι. Τούτοις δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς πράξεις πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Βασιλευσάντων περιληπτικῶς ἱστόρηκεν ἐπὶ λίθου χαράξας, καὶ ἔντινι τῶν κατὰ τὴν Ναύκρατιν ἱερῶν Θώθεως ἱδρύσατο καθάγε ὁ ἐκ Μένδης Πτολεμαῖος φησι καὶ ἐγὼ ἰδὼν οἶδα εἰς Ναύκρατιν γενόμενος· ἔτι δὲ καὶ γενεαλογίαν βασιλέων ἐθνῶν πολλῶν ἔγραψεν ἐν βίβλοις ὀκτωκαίδεκα, βασιλικοὺς ἐπιγράψας πίνακας τὸ σύνταγμα.

Digitized by Google

Gepräge alexandrinisch. Von diesen allen soll an geeignetem Orte die Rede seyn; nun wollen wir auch der eigentlichen Griechen gedenken, welche über Aegypten geschrieben haben. Es sind folgende:

Pythagoras aus Samos, Pythagoras aus Patara, Hekatäus aus Milet, Hekatäus aus Abdera, Hekatäus aus Knidus, Hekatäus aus Alexandrien, Helladius aus Mitylene, Herodot aus Halikarnass, Ktesias aus Knidus, Theopompus von Chius, Ephorus aus Cyme, Theodektes aus Phaselis, Lynkeus aus Samus, Hellanikus aus Imbrus, Palaephatus aus Amaxantia, Evagoras aus Lindus, Lycäas aus Mases, Philistus aus Syrakus, Thoas aus Eunä, Nikolaus aus Damascus, Evagoras aus Milet, Theanides aus Lacedämon, Phylarchus aus Drakonon, Xenophanes aus Kolophon, Mnaseas aus Julis, Antiklides aus Thapsakus, Dinon aus Pelion, Hermäus aus Kalybe, Timotheus aus Alexandrien, Eratosthenes aus Cyrene, Herophilus aus Zarex, Eucharides aus Lemnus, Etymokles aus Syrakus, Diodor aus Sicilien, Plutarch aus Chäronea, Duris nicht aus Samus, sondern aus Ephesus, Herodianus aus Thegonion, Megakles aus Knidus, Philon aus Biblus, Laostephus aus Syme, Eteokles aus Rhodus, Hephästion aus Katre, Eubulus von Kalydna, Enariphorus von Istus, Kretonides von Thena, Jamblichus von Chalcis, Eusebius aus Cäsarea, Julius Afrikanus, Georg von Patara, und noch viele andere, wie aus der Sammlung des Dionysius zu ersehen ist.

Unterdessen werden in dem Werke des Dionysius unter den Griechen, welche etwas über ägyptische Archäologie geschrieben, auch noch Dosiades aus Kamirus und Dosiades von Kreta erwähnt, ferner Simmias von Rhodus und ein anderer Simmias, Sohn des Simmias, Enkel des

καὶ τεσσάρων δακτύλων, τὴν δὲ γραφὴν μικρὰν ἔχει, τὸν δὲ τύπον Ἀλεξανδρινόν.

Περὶ τούτων οὖν πάντων ἐροῦμεν τὰ εἰκότα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Νῦν δὲ μνημονεύσωμεν καὶ τῶν κυρίως Ἑλλήνων τῶν περὶ Αἰγύπτου συγγραψαμένων τί· εἰσι δὲ οἵδε.

Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, Πυθαγόρας ὁ Παταρεὺς, Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος, Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, Ἑκαταῖος ὁ Κνίδιος, Ἑκαταῖος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Ἑλλάδιος ὁ Μιτυληναῖος, Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς, Κτησίας ὁ Κνίδιος, Θεόπομπος ὁ Χῖος, Ἔφορος ὁ Κυμαῖος, Θεοδέκτης ὁ Φασηλίτης, Λυγκεὺς ὁ Σάμιος, Ἑλλάνικος ὁ Ἴμβριος, Παλαίφατος ὁ Ἀμαξαντεὺς, Εὐαγόρας ὁ Λίνδιος, Λυκαίας ὁ Μασήτιος, Φίλιστος ὁ Συρακούσιος, Θόας ὁ Εὐναῖος, Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, Εὐαγόρας ὁ Μιλήσιος, Θεανίδης ὁ Λάκων, Φύλαρχος ὁ Λρακόνιος, Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, Μνασέας ὁ Ἰουλιεὺς, Ἀντικλείδης ὁ Θαψακηνὸς, Δείνων ὁ Πηλιώτης, Ἑρμαῖος ὁ Καλυβίτης, Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, Ἡρόφιλος ὁ Ζαρήκιος, Εὐχαρίδης ὁ Λήμνιος, Ἐτυμοκλῆς ὁ Συρακούσιος, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς, Δοῦρις οὐχ ὁ Σάμιος Ἐφέσιος δ' ἔστιν οὗτος, Ἡρωδιανὸς ὁ Θηγώνιος, Μεγακλῆς ὁ Κνίδιος, Φίλων ὁ Βίβλιος, Λαόστεφος ὁ Συμαῖος, Ἐτεοκλῆς ὁ Ῥόδιος, Ἡφαιστίων ὁ Κατραῖος, Εὔβουλος ὁ Καλυδναῖος, Ἐναρίφορος ὁ Ἴστιος, Κρηθωνίδης ὁ Θηναῖος, Ἰάμβλιχος ὁ Χαλκιδεὺς, Εὐσέβιος ὁ Καισαρεὺς, Ἰούλιος Ἀφρικανὸς, Γεώργιος ὁ Παταρεὺς, καὶ ἄλλοι συχνοὶ ὡς ἐν τῷ τοῦ Διονυσίου Ἀπανθίσματι ἀπαντᾶται.

Ἐν τῷ τοῦ Διονυσίου δὲ συγγράμματι μνημονευομένων ὡς περὶ Αἰγυπτιακῆς ἀρχαιολογίας συγγραψαμένων Ἑλλήνων Δωσιάδης ὁ Καμιρεὺς, καὶ Δωσιάδης ὁ Κρὴς, καὶ Σιμμίας ὁ Ῥόδιος, καὶ ἕτερος Σιμμίας ὁ Σιμμίου, ὁ τοῦ Ῥοδίου υἱωνὸς, καὶ Παλαίφατος, ὁ Κανδαρηνὸς, καὶ Λυκομήδης ὁ Ξάνθιος.

Καὶ οὗτοι μέν εἰσιν οἱ Ἕλληνες οἱ τὰ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ μὲν ἐν παρόδῳ οἱ δὲ καὶ κατὰ πλάτος συγγραψάμενοι· τινὲς δὲ τούτων καὶ ἀκριβῶς ἤψαντο.

Οἱ δὲ περὶ ἱερογλύφων συνταξάμενοι πονήματα οἵδε εἰσίν.

Ἰμαλίων ὁ Μεμφίτης, Θουρίμαχος ὁ Ἡλιουπολίτης, Ἡρίγονος ὁ Μενουθίτης, Εὐδίων ὁ Ἀμμωνίτης, Ἔριλλος ὁ Σαΐτης, Ἐλέκτωρ ὁ Ἡρακλεουπολίτης, Γελίας ὁ Βουβαστίτης, Ἔχεμος ὁ Ἀπολλωνοπο-

---

Damit stimmt auch Dionysius aus Magnesia überein, indem er also spricht: Charon, Sohn des Paphris aus Naukratis, war ein Zeitgenosse des Petesephis, Hierogrammatisten von Tavis, und priesterlicher Notar von Naukratis. Er verfasste eine eigene Geschichte von Theben, Heliopolis, Memphis, Alexandrien und Naukratis und in 5 Büchern eine Geschichte der in eben diesen Städten waltenden Priester. Ausserdem schrieb er auf Stein übersichtlich die königlichen Thaten aller in Aegypten vorhandenen Herrscher und war, wie Ptolemäus aus Mendes sagt und ich selbst aus eigener Anschauung weiss, da ich in Naukratis gewesen, zu Naukratis an einem Heiligthum des Thoththis Priester; ferner verfasste er eine Genealogie von Königen vieler Völker in 18 Büchern und betitelt es: „Königliches Register."

Digitized by Google

Simmias von Rhodus, Palaephatus von Abydus, Palläphatus von Kandara und Lykomedes von Xanthus.

Dies sind die Griechen, welche über Aegypten theils im Vorbeigehen, theils ausführlich geschrieben haben; einige davon befassten sich nur flüchtig damit.

Von den Schriftstellern, welche über Hieroglyphen geschrieben, sind folgende namhaft zu machen: Imalion von Memphis, Thurimachus von Heliopolis, Erigonus aus Menuthis, Eudion von Ammonia, Erichus aus Saïs, Elektor aus Herakleopolis, Gelias von Bubastus, Echemus von Apollonopolis, Memnon von Balbothamá *)

*) Die Stadt Bolbitine gehörte zu den Städten Unterägyptens und lag an der Bolbitinischen Mündung, einer von den sieben Nilmündungen; von der Stadt selbst erhielt die Mündung ihren Namen. Aller Wahrscheinlichkeit nach lag Bolbitine ganz in der Nähe von Rachitis (Rosette) wo der an den erlauchten Ptolemäus von ägyptischen Priestern in drei Sprachen gerichtete Orakelspruch im Jahre 1801 aufgefunden war, jetzt als „Stein von Rosette" im Brittischen Museum aufbewahrt. Bei den Aegyptiern hiess Bolbitine einst Balbothamá, eine Benennung, die von einem am westlichen Ufer der Mündung Balbothamá gelegene Tempel Athenens herkommt, wie denn auch die ganze umliegende Gegend Balbothamáchei oder Land der Balbothamá und die Mündung selbst Balbothamaéni d. h. das aus dem Heiligthume der Balbothamá fliessende Wasser genannt wurde.

Dass aber einst wirklich ein solcher Tempel, Balbothamá genannt, existirt habe, bestätigt sich unter vielen anderen Beweisen durch folgende im August 1852 nicht weit von Rachitis (etwa 500 Schritte) aufgefundene Inschrift:

„Im Namen des Königs Ptolemäus und seiner Schwester Kleopatra, der die Isismutter liebenden Götter und im Namen ihrer Kinder errichteten der Feldherr Posidippus, Xenons Sohn, aus Alexandrien und die Bewohner von Balbothamá dieses Heiligthum aus wohlwollender Gesinnung (für den König und die Königin) der grossen Göttin Balbothamá und den ihr beigesellten Göttern."

Diese Namen corrumpirten die griechischen Schriftsteller durch ihre Uebertragung ins Griechische. So nannten Herodot, Diodor und Strabo die Mündung die Bolbitinische und Stephanus von Byzanz die Stadt selbst Bolbitine.

Es kommt aber auch der Name: Balbothamais in einer Abschrift des Stephanus von Byzanz vor, die noch vollständiger als die bekannte ist. Dort heisst es:

„Balbothamais, eine ägyptische Stadt an der Bolbitinischen Strömung gelegen, wo auch das Heiligthum der Athene Balbothamá, welches der Stadt wie der Mündung den Namen gab. Das Beiwort des Volkes ist Balbothamaites, wie von Saïs = Saites. Bei Hekatäus findet sich auch Bolbitine, der Bürger von Bolbitine-Bolbitinites; das Beiwort des Volkes Bolbitinisch daher auch

λίτης, Μέμνων ὁ Βαλβοθαμαΐτης (α), Εὔκλος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Διαγόρας ὁ Μεμφίτης, Εὐστράτιος ὁ Μεμ-

(α) Ἡ Πόλις Βολβιτίνη μία οὖσα τῶν τῆς κάτω Αἰγύπου πόλεων, ἔκειτο ἐπὶ τῷ Βολβιτινῷ στομίῳ ἐνὶ τῶν τοῦ Νείλου ἑπτὰ στομάτων ὄντι· ἀφ' ἧς μάλιστα καὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε τὸ στόμιον. Ἔκειτο δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐγγιστά που τῆς πόλεως Ῥαχητίου ἡ Ῥοσσέτης, ἐν ᾗ τὸ πρὸς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον τρίγλωσσον ψήφισμα τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου ἀνεκαλύφθη τῷ ΑΩΑ! τὸ ἤδη ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἀποκείμενον, καὶ Ῥοσσέτας λίθος συνήθως προσαγορευόμενον.

Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πάλαι ἡ πόλις αὕτη παρ' Αἰγυπτίοις Βαλβοθαμᾶ, ἀπὸ ναόν τινα τῆς Ἀθηνᾶς ἱδρυμένον ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ στομίου Βαλβοθαμᾶ προσαγορευομένης λαβοῦσα τὴν ἐπωνυμίαν, καθάπερεὶ καὶ ἡ πέριξ χώρα οὕτως ἐκλήθη βαλβοθαμάχει, ἤτοι χώρα τῆς Βαλβοθαμᾶ, καὶ τὸ στόμιον αὐτὸ Βαλβοθαμαένι, ἤτοι τὸ ἐκ τοῦ Βαλβοθαμᾶ ἱεροῦ ῥέον ὕδωρ. Καὶ ὅτι μὲν ὑπῆρχε ποτὲ ἱερὸν, Βαλβοθαμᾶ προσαγορευόμενον ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ βεβαιοῦται μὲν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν τεκμηρίων, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς ἀνασκαφείσης οὐ μακρὰν τῆς πόλεως Ῥαχητίου ὡσεὶ βήματα πεντακόσια πρὸς ζέφυρον τῷ ΑΩΝΒ! μηνὶ Αὐγούστῳ

„Ὑπ[ὲρ Βα]σιλέως Πτολε[μαίου καὶ Βα]σιλίσσης Κ[λεοπάτρ]ας τῆς ἀδ[ελφῆ]ς, Θεῶ[ν Φιλο]μητόρων, καὶ [τῶν τέ] κνων, Βαλβοθαμαΐτισι Θεᾷ μεγάλῃ καὶ τοῖς [συννά]οις Θεοῖς. Τὸ ἱερὸν Ποσείδι[ππ]ος Ξένωνος Ἀλεξανδρεὺς ὁ στρατηγὸς, καὶ οἱ Βαλβοθαμῖται εὐνοίας ἕνεκα [τῆς] εἰς α[ὐτ]ούς."

Ταῦτα τοίνυν τὰ ὀνόματα οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐξελληνίσαντες διέφθειραν Βολβιτικὸν, ἢ Βολβίτινον τὸ στόμιον Ἡρόδοτος, Διόδωρος, Στράβων προσαγορεύσαντες, καὶ Βολβιτίνην ὁ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ἐπιτομεὺς τὴν πόλιν.

Ἀπαντᾶται δὲ καὶ Βαλβοθαμαῖς ἐν ἀπογράφῳ τινί Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου πληρεστέρου τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν. Ἔχει δὲ τὸ τούτου χωρίον ὧδε

„Βαλβοθαμαῖς, πόλις Αἰγύπτου, ἐπὶ τοῦ Βολβιτίνου ῥείθρου ἐν ᾗ καὶ τὸ ἱερὸν Βαλβοθαμᾶς Ἀθηνᾶς· ἀφοῦ καὶ ἡ πόλις καὶ τὸ ῥεῖθρον ὠνόμασται. Τὸ ἐθνικὸν Βαλβοθαμαΐτης, ὡς Σαΐς Σαΐτης. Εὕρηται δὲ καὶ Βολβιτίνη παρ' Ἑκαταίῳ, ὁ πολίτης Βολβιτινίτης. Τὸ ἐθνικὸν Βολβίτινος, ἔνθεν καὶ Βολβίτινον ἄρμα."

Τὸ δὲ ὄνομα Βαλβοθαμᾶ εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνευόμενον φωνὴν· τὸν διεγείροντα βοὴν πολεμικὴν δηλοῖ (καθάπερ σὺν ἄλλοις καὶ Οὐράνιος φησὶν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Οἰκήσεων βιβλῳ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς Περιόδου), ὅπερ ποιητικῶς ἐγρεκύδοιμος λέγεται· ἔστι δὲ τοῦτο ἐπίθετον τῇ Ἀθηνᾷ παρ' Ἕλλησι σύνηθες. Συνᾴδει δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ Λυκαίας ὁ Ναυκρατίτης οὑτωσὶ λέγων· „. . . Παρὰ δὲ τῷ Βαλβοθαμᾷ ἱερῷ, τῷ ἐπὶ τοῦ στομίου Βολβιτίνου ἱδρυμένῳ (ἀφ' οὗ καὶ τὸ ῥεῖθρον Βαλβοθα-

Digitized by Google

Euklus aus Alexandria, Diagoras von Memphis, Eustratius von Memphis, Damäthon aus Saïs, Horapollon aus Phenebethis, Chäron aus Kynopolis, Phyleus aus Paprims, Phidippides aus Pasteris, Demokles von Alexandria, Sphalion von Pnebebis, Prokles von Unuphis, Molion von Alexandria, Eteokles von Memphis, Leukion von Kassanoris, Chäremon von Memphis.

Diese haben über Hieroglyphen viel geschrieben und das Geschriebene auch erklärt. Es sind Griechen, und zwar in Aegypten heimisch, wesshalb sie auch das Aegyptische so gut kannten, wie die Aegyptier selbst. Viele nämlich von ihnen waren nicht blos Hierogrammatisten, sondern auch Oberpriester in den Städten, wo sie geboren. So gross auch, wie der als Palimpsest auf uns gekommene alexandrische Katalog nachweist, die Anzahl dieser Werke seyn mochte, so hat sich bis auf unsere Tage doch nichts erhalten ausser den Schriften des Euklus, des Phyleus, des Eustratius, des Chäremon, Demokles und Eteokles.

Ausserdem sind noch von den zehn Büchern Horapollons zwei vorhanden, welche zwar schon viele Herausgeber gefunden, aber auch nicht mehr vollständig sind. Philipp, Sohn des Andronikus, aus Byzanz, kürzte, was freilich besser unterblieben wäre, diese Bücher ab; ein anderer Philipp, aus Prusa, nicht der Genannte,

φίτης, Λαμαιθὼν ὁ Σαΐτης, Ὡραπόλλων ὁ Φενεβηθίτης, Χαίρων ὁ Κυνοπολίτης, Φυλεὺς ὁ Παπριμίτης, Φειδιππίδης ὁ Παστερίτης, Δημοκλῆς ὁ Ἀλεξανδρεύς, Σφαλίων ὁ Πνεβεβίτης, Προκλῆς ὁ Οὐνουφίτης, Μολίων ὁ Ἀλεξανδρεύς, Ἐτεοκλῆς ὁ Μεμφίτης, Λευκίων ὁ Κασσανωρίτης, Χαιρήμων ὁ Μεμφίτης.

Καὶ οὗτοι μέν εἰσιν οἱ περὶ ἱερογλύφων συνταξάμενοι πολλὰ, καὶ ἑρμηνεύσαντες αὐτά. Εἰσὶ δὲ καὶ οὗτοι Ἕλληνες σοφοὶ καὶ τῆς Αἰγύπτου ἰθαγενεῖς. Ἀλ' ὅ πάντως καὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων καλῶς ἐγίνωσκον, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοί. Καὶ γὰρ πολλοὶ τούτων οὐ μόνον Ἱερογραμματεῖς, ἀλλὰ καὶ Ἀρχιερεῖς ὑπῆρξαν, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν πόλεσι.

Τούτων δὲ τὰ συγγράμματα καί τοι πολλὰ ὄντα, ὡς περ ὁ Ἀλεξανδρινὸς κατάλογος, ὁ μέχρις ἡμῶν ἐν παλιμψήστοις κατελθὼν ἀναφέρει, οὐδὲν μέχρις ἡμῶν ἀπελείφθη σῳον εἰμὴ τὰ τοῦ Εὔκλου, τὰ τοῦ Φυλέως, τὰ τοῦ Εὐστρατίου, τὰ τοῦ Χαιρήμονος, τὰ τοῦ Δημοκλέους, τὰ τοῦ Ἐτεοκλέους. Τὰ δὲ τοῦ Ὡραπόλλωνος δύω ἐκ τῶν δέκα εἰς ἡμᾶς ἀπεσώθη βιβλία· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀτελέστατα ὅλως, ἅπερ καὶ ἐξεδόθησαν πολλάκις· συνέτεμε γὰρ αὐτὰ ὡς μήποτ' ὤφειλε Φίλιππος Ἀνδρονίκου ὁ Βυζάντιος· ἀλλὰ καὶ ἕτερός τις Φίλιππος καὶ οὗτος ὀνομαζόμενος, Προυσαεὺς δὲ τὸ γένος ὢν ἐπελάβετο ἑτέρας τινὸς ἐπιτομῆς τῶν τοῦ Ὡραπόλλωνος συγγραφῶν, ἥ περ καὶ μέχρις ἡμῶν ἀπεσώθη ἐν δέκα βιβλίοις· ἔστι δὲ πολυτιμοτάτη· καὶ γὰρ σὺν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ πλῆθος φέρει παραδειγμάτων ἐν Αἰγυπτιακῇ φωνῇ

der Bolbitinische Wagen (Stephanus von Byzanz.) Der Name Balbothamá bedeutet auf Griechisch „Kriegslärm erhebend" wie auch Uranius mit den übrigen sagt cf. VI. B. seiner *οἰκήσεις* u. II. s. *περίοδος*, poetisch *ἐγρεκύδοιμος* ein gewöhnliches Beiwort der Athene. In Uebereinstimmung mit ihm spricht Lycäas aus Naukratis: Bei dem Heiligthum Balbothamá an der Bolbitinischen Mündung (von ihm hatte auch die Mündung den Namen Balbothamáeni) lag die mit dem Heiligthum gleichnamige Stadt und nicht weit davon (etwa 400 Stadien) auf dem Gebiete Achcha das Dorf Taly, von dem eben auch die Mündung so hiess, wie sich bei einigen Schriftstellern findet; dieser Name bedeutet in der Sprache des Volkes „Strömung." Aehnlich spricht ein Bewohner von dort — Charon. Den Namen hat auch der Geograph Ptolemäus bewahrt.

So viel sei im Vorbeigehen über Bolbitine gesagt, blos der argusäugigen Redaction „der Allgemeinen" zu Liebe; später Mehreres, wenn wir auf die Städte des alten Aegyptens zu sprechen kommen, wo wir dann zugleich den Pseudoschriftstellern Aegyptens — den Lepsius und Consorten mein ich — die nicht einmal die Ableitung und die Bedeutung von dem Namen Aegyptens wissen, wie aus ihren romanhaften Erzählungen über Aegypten zu schliessen ist, den gehörigen Aufschluss geben wollen.

μάενι παρωνόμασται) ἔκειτο ἡ ὁμώνυπος τῷ ἱερῷ πόλις· καὶ ταύτῃ οὐ πόρρω ὡσεὶ σταδίους τέσσαρας ἐπὶ τῆς χώρας ΑΧΧὰ ἡ Τάλυ κωμόπολις, ἀφ' ἧς μάλιστα καὶ τὸ ῥεῖθρον οὕτως ὀνόμασται, καὶ εὕρηται παρά τισι τῶν συγγραφέων· φράζει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἐγχώριον φωνὴν ῥοὴν (ὑδάτων)" παραπλήσια δὲ τούτῳ καὶ ὁ πολίτης αὐτοῦ Χάρων φησί. Τὸ δὲ ὄνομα Τάλυ διέσωσε καὶ ὁ Γεωγράφος Πτολεμαῖος.

Καὶ τοσαῦτα μὲν ἤδη ἐν παρόδῳ περὶ τῆς Βολβιτίνης, ἅπερ χάριν τῶν πολυμμάτων Ἄργων τῆς ἐν Αὐγούστῃ ἐκδιδομένης γενικῆς ἐφημερίδος ἐρρέθη· ἀκολούθως δὲ καὶ πλείω λέξομεν ἐπὰν περὶ τῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου ποιήσωμεν λόγον, ὅπως σὺν τούτοις καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς ψευδοσυγγραφεῖς τῆς Αἰγύπτου Λέψιον φημὶ καὶ τοὺς ὀπαδούς αὐτοῦ φωτίσομεν, οἵ περ οὐδὲ τοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγύπτου ἴσασι τὴν παραγωγὴν, καὶ σημασίαν, καὶ τοῦτο ἐξ ὧν μυθιστοριῶν περὶ Αἰγύπτου ἔγραψαν οὗτοι εἰκάζεται.

Digitized by Google

brachte Horapollons Schriften in einen Auszug, der noch in 10 Büchern vorhanden ist. Sein Werth ist gross; denn ausser der Erklärung enthält er auch noch eine Menge Beispiele in ägyptischer Sprache mit griechischer Schrift: Am schätzbarsten aber von allem Geretteten ist ein Werk des Chäremon; denn dieser liess nichts unerklärt, sondern gab über Alles in 300 Büchern eine genaue Erklärung. Die Ueberschrift lautet ungefähr also:

„Dreihundert Bücher (von 1—300) des Chäremon, Hierogrammatisten aus Memphis, über die sämmtlichen Hieroglyphen sowohl als über die Volksschrift der Aegyptier."

Das sind die Erklärer der Hieroglyphen; dies ist der wahre, unzerstörbare und sehr gewichtige Schlüssel, den so viele und so alte Dynastien und die Allgewalt der Zeit ebenso wenig zu zerstören vermochten als die colossalen Denkmäler der Vorzeit. So gewichtig und unhandlich dieser Schlüssel einstens war, so soll er jetzt doch ganz wider Erwarten, von der Hand eines jungen Mannes geführt, die hundertthorige, mit dem Siegel des Harpokrates verschlossene, geheimnissvolle Stätte der ägyptischen Priester durch eine einzige Wendung vor den Augen der Mächtigen der Erde öffnen und an ihre Völker soll der Ruf erschallen: „Herein! hier ist der Eingang, dort der Ausgang des verschlungenen Labyrinths! Schaut den listigen Betrüger! herein jetzt, ich will euch zeigen den Tempel des Trugs. Da ist er, da sind die Spuren der trügerischen Baalspfaffen, die mit Weibern und Kindern die dem Gotte vorgesetzten Speisen verzehrten! Kommt und überzeugt euch selbst mit eigenen Augen!

Hier schaut das pfiffig angebrachte und versteckte Pförtchen, durch das sie sich schlichen, um jedesmal das Vorgesetzte gierig zu verschlingen und so ihren König sammt seinem Volke durch solche List zu täuschen. Ist dann die Täuschung enthüllt, wird der Jüngling den Schlüssel fortschleudern, des Baals Tempel, den Tempel des Trugs, zerstören, den Gott selbst umstürzen und mit der ganzen Wucht seines Schlüssels die Köpfe seiner Trugpriester jener schmarotzerischen Hieroglyphenmeister in Paris, Berlin und Leipzig — zermalmen.

So viel von dem Schlüssel und den Aegyptiern, welche ihn geschmiedet. Aber auch Griechen, welche in jener Schmiede waren, wo der Schlüssel geschmiedet worden, und die geheimnissvolle Handhabung desselben kennen gelernt hatten, haben viele Schriften über

γράμμασιν Ἑλληνικοῖς. Τὰ δὲ πολυτιμώτατα πάντων τῶν σεσωσμένων ἔστι τὰ τοῦ Χαιρήμονος. Οὐδὲν γὰρ ἐάσατο ἀνερμήνευτον ἐκεῖνος, ἀλλ' ἅπαντ' ἀκριβῶς ἡρμήνευσεν ἐν τριακοσίοις βιβλίοις. Ἐπιγέγραπτο δὲ ταῦτα ᾧ δέ πως.

„Χαιρήμονος Μεμφίτου τοῦ Ἱερογραμματέως, Αἰγυπτίων γραμμάτων ἱερῶν τε πάντων καὶ τῶν δημοτικῶν τῶν εἰς τριακόσια τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον, κ. τ. λ. ἄχρι τοῦ τριακοσιοστοῦ."

Καὶ οὗτοι μέν εἰσιν οἱ Ἑρμηνεῖς τῶν ἱερογλυφικῶν, κλεὶς ἀληθής, καὶ ἄθραυστος, καὶ βαρυτάτη λίαν, ὡς καὶ τὰ κολοσσιαῖα μνημεῖα, ἅπερ οὐκ ἴσχυσαν τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι δυνάσται, ἀλλ' οὐδ' ὁ πανδαμάτωρ χρόνος αὐτὸς καταστρέψαι, ὡς οὐδὲ τὴν κλεῖδα αὐτῶν, ἥ καί περ βαρυτάτη οὖσα, καὶ ὅλως δυσκίνητος τὸ πρὶν, κινῆται ἤδη παραδόξως ὑπὸ χειρὸς νεανίου, καὶ τὴν ἑκατόμπυλον σχολὴν τῶν μυστηρίων τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῇ τοῦ Ἁρποκράτους σφραγῖδι ἐσφραγισμένην ἀνεώξει ἐνώπιον τῶν δυνατῶν τῆς γῆς στροφῇ μιᾷ, καὶ τοῖς λαοῖς αὐτῶν φωνήσει εἰσέλθετε. Ἰδοὺ ἡ εἴσοδος! ἰδοὺ ἡ ἔξοδος τοῦ ἀδιεξόδου λαβυρίνθου, καὶ μάθετε τὸν ἀπατεῶνα! Προσέλθετε ἤδη καὶ καταδείξω ὑμῖν τὸν ναὸν τῆς ἀπάτης. Ἰδοὺ αὐτός! Ἰδοὺ καὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀπατεώνων ἱερέων τοῦ Βὴλ, τῶν ἐσθιόντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις τὰ παρατιθέμενα τῷ Θεῷ βρώματα! Ἰδοὺ αὐτὰ καὶ πείσθητε νῦν ἰδίοις ὄμμασιν. Ἰδοὺ καὶ ἡ σκολιὰ καὶ ὑποκεκρυμμένη εἴσοδος δι' ἧς εἰσερχόμενοι οὗτοι κατεβρόχθιζον πᾶν τὸ παρατιθέμενον καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐξηπάτων, καὶ τὸν λαὸν αὐτῶν τῷ τοιούτῳ δόλῳ. Μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ φενακισμοῦ ἀποδειχθέντος ἀποσφενδονήσει τὴν κλεῖδα, καὶ τὸν ναὸν τοῦ Βὴλ, τὸν ναὸν τῆς ἀπάτης ἀναστρέψει, καὶ τὸν Θεὸν αὐτῶν καταστρέψει, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀπατεώνων ἱερέων αὐτοῦ, τῶν ἐκ Παρισίων, καὶ Βερολίνου, καὶ Λειψίας Θερσιτῶν καὶ ἐκδοτῶν τῶν Ἀποκρύφων συντρίζει τῇ δυνάμει τοῦ βάρους αὐτῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κλειδὸς καὶ τῶν χαλκευσάντων αὐτὴν Αἰγυπτίων. Οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων γενόμενοι ἐν τῷ χαλκείῳ, ἐν ᾧ ἡ κλεὶς ἐχαλκεύθη καὶ τὸ μυστήριον τῆς στροφῆς διδαχθέντες πολλὰ καὶ ἐκεῖνοι περὶ ἱερογλυφικῶν βιβλία συνετάξαντο. Εἰσὶ δὲ οὗτοι.

Βουβάτας, Γοργυθίων οἱ Ἀδραμυττηνοὶ, Λαιδα-

Digitized by Google

die Hieroglyphen verfasst. Als solche kennen wir Bubatas, Gorgythion aus Adramyttium, Dädalion aus Assus, Glaukus von Askania, Deikoon von Aspledon, Dorippus von Aspalathis, Eribotes von Astyra, Erymanthus aus Atene, Japetus aus Knidus, Hegeleos von Athen, Zeuxippus von Rhodus, Thamyris von Bargylia, Theramenes aus Hyllarima, Androphilus von Artymnssus, Megakles aus Knidus, Hekatäus aus Milet, Hekatäus aus Abdera, Laostephus von Syme, Philon von Biblus, Katreus von Astakus, Anthas von Argila, Gyges von Laodicea, Ereuthalion aus Arkadien, Dionysius von Bithynien, Thrasymedes von Damaskus, Merops von Stagira, Lysander von Salmydessus, Neander von Tamyna. Dies sind die Griechen, welche viel über Hieroglyphen geschrieben. Diodor, Plutarch, Eusebius, Jamblichus, Porphyrius und andere, die hier nicht angeführt zu werden brauchen, haben die Hieroglyphen nur flüchtig berührt.

Ausserdem schrieb auch noch Sanchuniathon in paralleler Vergleichung mit der phönicischen Zeichenschrift Manches über die Hieroglyphen.

Dies sind — wir kennen ja nur die Zeugnisse, welche uns die Zeit schonend überlassen hat — die Männer, welche theils die Geschichte Aegyptens mit Hieroglyphen, mit der Volksschrift und griechisch aufgezeichnet, theils die Hieroglyphen selbst und die Schrift des Volkes so wie das einzelnen Gegenden eigenthümlich Symbolische erklärt haben. Es fand sich nämlich gar Vieles in den einzelnen Gegenden, das eine verschiedene, oft sogar ganz abweichende Bedeutung von dem in anderen Städten festgestellten Herkommen hatte. Dies kannten aber nur die jedesmaligen Oberpriester und theilten es — im Geheimen hatten sie es gelernt — einander mit. Die Aegyptier hatten dafür die Benennung: achaméphi d. h. Geheimnissvolles; die Griechen nannten es „Harpokrateia." Harpokrates galt nämlich, wie Plutarch bezeugt, als Symbol tiefer Verschwiegenheit. Man muss sich aber den Harpokrates nicht als ein Geschöpf kindischer Phantasie vorstellen, sondern als leitenden Dollmetscher jedes neu entstandenen, unvollständigen menschlichen Begriffes von den Göttern.

Daher hat er auch den Finger auf seinem Mund liegend als Zeichen des tiefen Stillschweigens. Plut. Isis und Osyris Nr. 68. Oben genannte Gelehrte sind bei ihren Erklärungen und Erläuterungen deutlich verfahren; an geeignetem Orte wollen wir die Biographie

λίων ὁ Ἄσσιος, Γλαῦκος ὁ Ἀσκάνιος, Δηϊκόων ὁ Ἀσπληδόνιος, Δώριππος ὁ Ἀσπαλαθίδιος, Ἐριβώτης ὁ Ἀστυρηνὸς, Ἐρύμανθος ὁ Ἀτηνεὺς, Ἰαπετὸς ὁ ὁ Κνίδιος, Ἡγέλεως ὁ Ἀθηναῖος, Ζεύξιππος ὁ Ῥόδιος, Θάμυρις ὁ Βαργυλιάτης, Θηραμένης ὁ Ὑλλαριμεὺς, Ἀνδρόφιλος ὁ Ἀρτυμησσεὺς, Μεγακλῆς ὁ Κνίδιος, Ἑκαταῖος ὁ Μηλίσιος, Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, Λαόστεφος ὁ Συμαῖος, Φίλων ὁ Βίβλιος, Κατρεὺς ὁ Ἀστακηνὸς, Ἄνθας ὁ Ἀργιλίτης, Γύγης ὁ Λαοδικεὺς, Ἐρευθαλίων ὁ Ἀρκὰς, Διονύσιος ὁ Βιθυνὸς, Θρασυμήδης ὁ Λαμασκηνὸς, Μέρωψ ὁ Σταγειρίτης, Λύσανδρος ὁ Σαλμυδήσσιος, Νέανδρος ὁ Ταμυνεύς.

Καὶ οὗτοι μέν εἰσιν οἱ πολλὰ περὶ ἱερογλυφικῶν συγγραψάμενοι βιβλία Ἕλληνες. Οἱ δὲ ἀκροθιγῶς πῶς ἁψάμενοι τούτων Διόδωρός ἐστι, καὶ Πλούταρχος, καὶ Εὐσέβιος, καὶ Ἰάμβλιχος, καὶ Πορφύριος, καὶ ἄλλοι περὶ ὧν οὐδὲν νῦν κατεπείγει λέγειν.

Τούτων δ' ἐκτὸς καὶ Σαγχωνιάθων ἔγραψε πολλὰ περὶ ἱερογλυφικῶν, κατὰ παραλληλισμὸν συμβολικὸν πρὸς τὰ Φοινικικὰ σύμβολα καὶ δηλώματα.

Οὗτοι τοίνυν εἰσὶν (οὓς ἴσμεν ἐξ ὧν ὁ χρόνος ἐφείσθη μαρτυριῶν) *οἱ συγγραψάμενοι οἱ μὲν τὴν Αἰγυπτίων ἱστορίαν, ἱεροῖς, δημοτικοῖς, Ἑλληνικοῖς γράμμασιν· οἱ δὲ τὰ γράμματα αὐτῶν ἱερατικά τε καὶ δημοτικὰ, καὶ τὰ κατὰ χώρας συμβολικὰ ἡρμήνευσαν· πολλὰ γὰρ ὑπῆρχε τοιαῦτα καὶ κατὰ χώρας, ἅπερ διάφορον εἶχον τὴν σημασίαν καὶ ἀντικειμένην πολλάκις τῇ κοινῇ τῶν ἄλλων πόλεων χρήσει, τὰ καὶ μόνοι οἱ κατὰ χώρας ἀρχιερεῖς ἐγίνωσκον (ἐν ἀπορρήτοις μανθάνοντες ταῦτα) καὶ ἀλλήλοις συνενοοῦντο. Ταῦτα οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ΑΧΑΜΈΦΙ προσηγόρευον, ἤτοι μυστηριώδη· οἱ δὲ Ἕλληνες Ἁρποκράτεια· σιγῆς γὰρ ὁ Ἁρποκράτης ἐτίθετο σύμβολον καὶ ἐχεμυθίας, καὶ μάρτυς ὁ Πλούταρχος λέγων.“ Τὸν δὲ Ἁρποκράτην οὔτε θεὸν ἀτελῆ καὶ νήπιον οὔτε χεδροπῶν τινα νομιστέον, ἀλλὰ τοῦ περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαροῦ καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀδιαρθρώτου προστάτην καὶ σωφρονιστήν. Δι' ὃ τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσκείμενον ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον“* (περὶ Ἴσιδ. καὶ Ὀσίρ. §. 68).

Ταῦτα οὖν πάντες σαφῶς οἱ προρρηθέντες σοφοὶ ἡρμήνευσαν καὶ διεσάφησαν, ὧν μάλιστα τὴν βιογραφίαν ἐν τῷ καταλλήλῳ χωρίῳ ἑνὸς ἑκάστου καταχωρήσωμεν, ἐξ ἀρχαίων πηγῶν ἐρρανιζόμενοι αὐτὰς Αἰγυπτιακῶν τε ἅμα καὶ Ἑλληνικῶν. Νῦν δὲ

Digitized by Google

eines jeden einschalten, indem wir aus alten ägyptischen und griechischen Quellen schöpfen. Jetzt wenden wir uns wieder den Hieroglyphen zu als der anfänglich uns gestellten Aufgabe. Wir sagten oben, dass das ägyptische Volk an grossen Thaten reich sei. So Grosses aber auch die Aegyptier vollbracht, so haben wir dennoch nichts Deutliches in Händen trotz der aufrichtigen Erklärung, welche mit jenem Volke gleichzeitig lebende Männer in den ihnen bekannten Schriften gegeben, indem sie das Meiste auf unzerstörbares Material gruben und so die Thaten derselben den Augen der Welt darstellten, die Grundlagen der Denksteine in der Erde befestigten, das Ganze aber unter dem Alles überschattenden, Alles umfassenden Himmelsgewölbe liessen und in ihrer eigenthümlichen Sprache also redeten:

Hcchenichá da urof eiád anán ebbaïchró bebaïch hóe rȳ ebbaïch hiōn rhisō boïán iē thómma ne messí dà iē rhássa thathéÿ da páphei phaí rhachȳ bāthení ebbaïch hiōn thōchi adá hythychí chaián ho aterbó udá chýterri irā chaián ho sástha anohosíni iamá naaphá ne messí ū messaí thoremmō rhōche da phranaphá nyth baráchche ho hiédi siā phranaphȳ isphranáphe dá naaphȳ cha ithth iān ée phranaphū ho naaphū uchá mésse itha e méssy ói a ía ían uróï da demási ián de héche ho iechū urái u máchthe na méno da paáne náche hián ho ue báthhe iān sthéche e éïre an ho máse nácha phóthi iān irasthché. (Siehe Tafel II. b.)

Das heisst:

Wir alle, Lebendes und Lebloses, sind Kinder des Uranus und der Gäa. Wir, das Lebendige, haben viele Lebensperioden, mannigfache und verschiedene Umwandlungen, aber nur Eine Sprache. Ihr, als das Leblose, ohne Bewegung, erhaltet durch uns Bewegung, als das Lautlose durch uns einen Laut, liegend werdet ihr aufgerichtet als unvergängliche Denkmäler des Lebens der Lebenden, wenn sie nicht, verderbt durch ihre Leidenschaften und zu nichte gemacht, euch zerstören mit Zerstörbarem und Unzerstörbarem, durch eure vergänglichen und unvergänglichen Körper. Lebet also, weil ihr leben sollt, wie unser Vater Uranus und unsere Mutter Gäa, stehet aufrecht vor den Völkern für ewige Zeiten und verkündet ihnen unsere Tugenden, belehret unsere Nachkommen über unsere Thaten und machet sie zu Nachahmern unserer Tugenden!

Diese schätzbaren Denkmäler, zum grossen Theil noch erhalten, gewähren uns als Denkmäler, welche die

ἐπάνειμεν αὖθις ἐπὶ τὸν λόγον τῶν ἱερογλυφικῶν κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς πρόθεσιν ἡμῶν.

Εἴπομεν μικρὸν ἀνωτέρω, ὅτι τοῦ μεγαλουργοῦ ἔθνους τῆς Αἰγύπτου ἐκείνου πολλὰ κατορθωσαμένου, οὐδὲν σαφὲς ἔχομεν ἔτι ἀνὰ χεῖρας περὶ αὐτοῦ, καίτοι εὐκρινῶς ἐξηγησάμενοι οἱ συγχρονίσαντες τῷ ἔθνει τῶν Αἰγυπτίων, τῷ ἔθνει τῷ αὐτῶν, οἷς οἴδασιν ἐκεῖνοι γράμμασιν, ἐπὶ ὕλης μάλιστα ἀδιαφθόρου τὰ πλεῖστα ἐγχαράξαντες, καὶ ἐκθέμενοι τὰ ἔργα αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ παντὸς, καὶ παγώσαντες τὰς μὲν βάσεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ δὲ ὅλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν τὰ πάντα ἐπιεσκιάζοντα· καὶ περιβάλλοντα, τὸν κύτταρον, φημὶ, τοῦ οὐρανοῦ ἐάσαντο, καὶ εἶπον αὐτοῖς τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ τάδε·

„Ἠχενιχὰ δὰ οὐροῖ ἐϊουδ ἀνὰν ἐββαϊχρὼ βεβαΐχ ὥε ῥῦ ἐββαΐχ ἰῶν ῥισῶ βωϊὰν ιε̄ θώμμα νὲ μεσσὶ δὰ ἰε̄ ῥάσσα θαθέϋ δὰ πάφει φνὶ ῥαχῦ βᾶθ ἑνὶ ἐββαΐχ ἶῶν θῶχι οὐδὰ ὑθυχὶ χαϊὰν ὠ̄ ἀτερβὼ οὐδὰ χύτερῥι ἰρᾶ χαϊὰν ὠ̄ σάσθα ἀγχωσίνι ἰαμὰ νααφὰ νέ μεσσὶ οῦ μεσσαΐ θωρεμμῶ ῥῶχε δὰ φραναφὰ νῦϑ βαράχχε ὠ̄ ἰέδι σιᾶ φραναφῦ ἰσφρανάφε δὰ νααφῦ χὰ ἰϑϑ ἰὰν ἑε φραναφοῦ ὠ̄ νααφοῦ οὐχὰ μέσσε ἴθα ε̄ μέσσυ ὦϊ ὰ ἴα ἴαν οὐρώϊ δὰ δεμάσι ἴαν δὲ ἦχε ὠ̄ ἰεχοῦ οὐρᾶϊ οὐ μάχθε νὰ μήνω δὰ παάνε νάχε ἴαν ὠ̄ οἴνε βάϑθε ἰὰν σθέχε ε̄ ἔϊρε ὰν ὠ̄ μάσε νάχα φώθι ἰᾶν ἰρασθχέ. (ὕρα πίνακα B! 6!)

Τουτέστιν·

„Οὐρανοῦ καὶ γῆς τέκνα πάντες ἐσμὲν ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα, καὶ τὰ μὲν ἔμψυχα ἡμεῖς πολλὰς ἔχομεν τὰς περιόδους τῆς ζωῆς καὶ τὰς μεταβάσεις παντοίας καὶ ἀλλοίας, τὸν δὲ λόγον ἕνα. Τὰ δὲ ἄψυχα ὑμεῖς ἀκίνητα ὄντα κινεῖσθε δι' ἡμῶν, καὶ ἄφωνα ὄντα φθέγγεσθε αὖθις δι' ἡμῶν, καὶ κείμενα ἐγείρεσθε, σήματα ἄφθαρτα τῆς ζωῆς τῶν ζώντων γινόμενα, εἰ μὴ οἱ φθαρτοὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ κενοὶ ὅλως διαφθείρουσι φθαρτοῖς καὶ ἀφθάρτοις, δι' αὐτῶν ὑμῶν τῶν φθαρτῶν καὶ ἀφθάρτων σωμάτων. Ζήσατε τοίνυν τὰ ζήσοντα, ὥς περ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν ἡ γῆ, καὶ στῆτε ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν εἰς αἰῶνας, καὶ ἀπαγγείλατε αὐτοῖς τὰς ἀρετὰς ἡμῶν, καὶ τοῖς διαδόχοις ἡμῶν διδάξατε τὰ ἔργα ἡμῶν, καὶ ποιήσατε αὐτοὺς μιμητὰς τῶν ἀρετῶν ἡμῶν.

Ταῦτα οὖν τὰ πολύτιμα μνημεῖα τὰ καὶ εἰς πλῆθος πολὺ σωζόμενα καθὸ μνημεῖα κρύπτοντα ἱστορίαν πολλῶν αἰώνων, ἐθνῶν ἀρχαίων, γραφῇ ἀνεξιτήλῳ, παρέξει ἡμῖν ἀφθόνως τὸ ζητούμενον εἰ

Digitized by Google

Digitized by Google

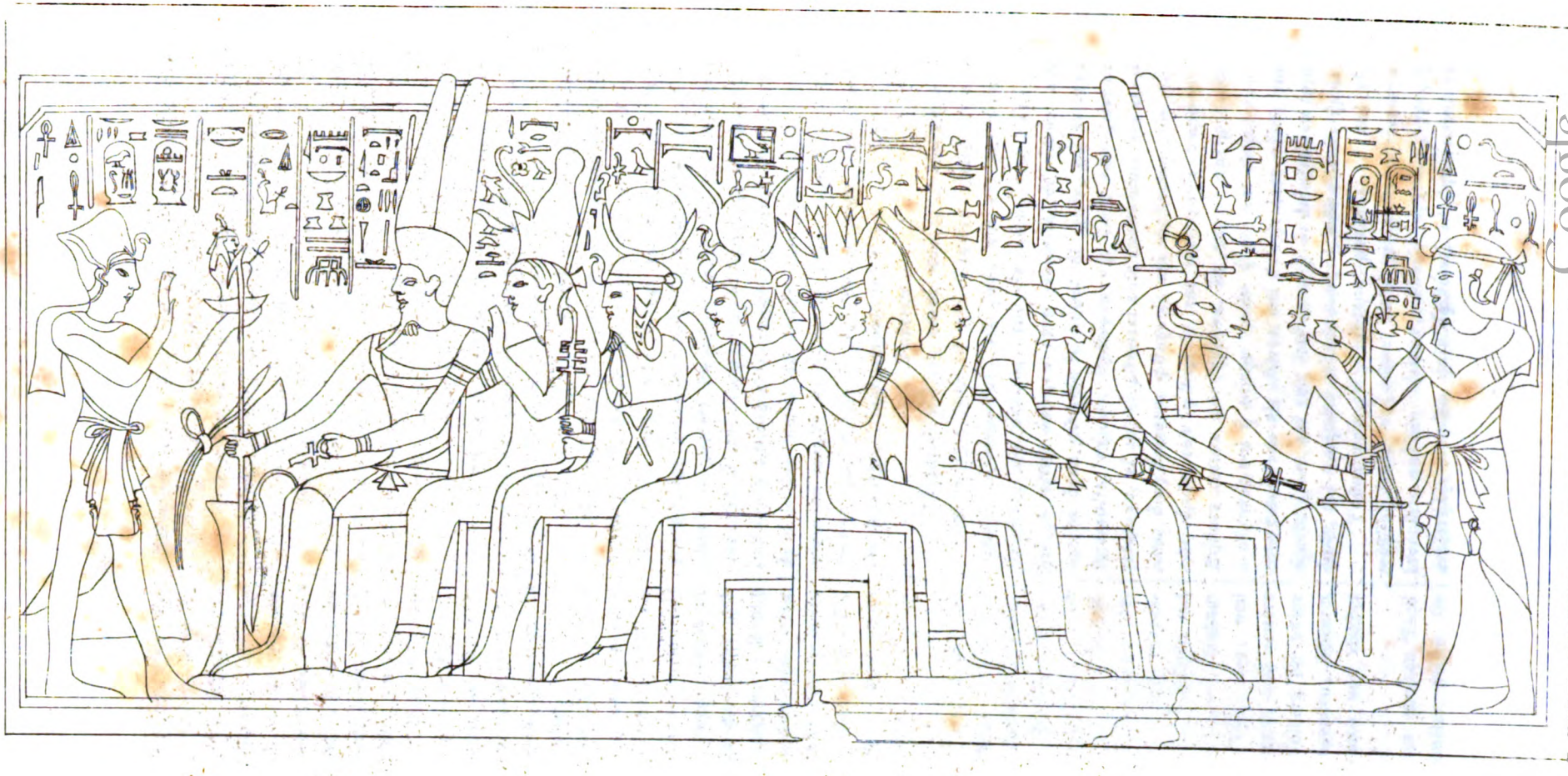

β

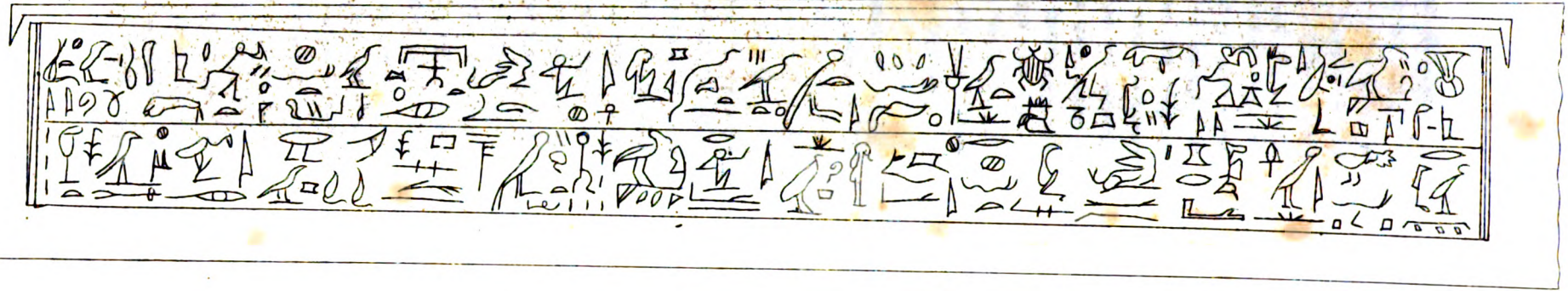

Digitized by Google

Geschichte vieler Zeiten, und alter Völker in unvertilgbarer Schrift verschliessen, reichlich das, was wir suchen, wenn wir anders die wahren Ausleger ihrer Schriften zur Hand nehmen und nach ihrer Anweisung genau vorwärtsschreiten, nicht aber wenn wir das Gegentheil denken und sagen, den Denkmälern falsche Ueberschriften geben, und sie so Anderen überliefern. Als Beispiel solcher Afterweisheit genügt ein Abdruck jenes wegen seiner Bezugnahme auf die ägyptische Götterlehre sehr werthvollen Steines, dessen Original sich im Brittischen Museum befindet. Aus Tageslicht förderte ihn der Engländer *Belmore* zu Theben in Aegypten 1818, ganz getreulich im Druck gab ihn Herr *Wilkking* heraus mit noch 33 anderen ägyptischen Ueberresten. *Edward Hawkins* gab ihm folgende Aufschrift:

„On the left Thothmes III. or IV. (Moeris) King of the XVIII. dynasty is represented, offering a figure of Truth to Amoun-ra, Maut, Khons and Athor; and on the right Amounoph I. (or Amenophis) offering wine to Amoun-ra, Noum, Sate and Anueis."

Wir aber lesen dergleichen schriftlich aufgezeichnete Namen nirgends; denn so etwas ist ganz wider die Gewohnheit bei den Aegyptiern, wie durch folgendes Gesetz bewiesen wird, welches sagt: „Wer es wagt, den Namen eines Gottes schriftlich aufzuzeichnen, dem soll die Hand abgeschlagen werden; wer einen Gott bezeichnen will, der schreibe bloss den damit zu verbindenden Begriff nieder." (Chäremon.)

„Die Namen der Achtzahl dieser Götter kennen wir aus der gewöhnlichen, allgemein bekannten Art und Weise der bildlichen Darstellung (der Götter); die Schrift aber, die sich oberhalb der dargestellten Götter befindet, wegen des metaphysisch räthselhaften Gegensatzes ganz und gar symbolisch, lässt sich von der Rechten zur Linken in ägyptischer und griechischer Sprache also lesen:

1.

„Áthe eúd aá da phaththén! amoĭ rheō da nūe phetththōn dy i hua da rheō úe paassā aé thsi a mánne nach ho arphunĭ rhéīs maĭe ni da ēne thaeró ne énne phatheā iábe aisra naph aira hoi the nua nech néchli hói ia eb phaschi nei rhya schemuō do schīde ireí si da nóas muaá chárra ho máre nȳ u math muáchni."

Das heisst:

„Sterblich bin ich, liebte die sterbliche Welt und unterwarf sie durch Deinen Wink und den Beistand

ληψόμεθα ἀνὰ χεῖρας τοὺς ἀληθεῖς ἑρμηνεῖς τῶν γραμμάτων τούτων, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν συμφώνως βαδίσωμεν, καὶ οὐχ ὡς οἱ τἀναντία φρονοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ τὰ μνημεῖα ταῦτα ψευδῶς ἐπιγράφοντες, καὶ ἄλλοις ἀποδίδοντες· καὶ ἀρκεῖ πρὸς παράδειγμα τῆς ψευδοσοφίας αὐτῶν ἡ κατέναντι πολυτιμοτάτη πλάξ, ὡς πρὸς τὴν Αἰγυπτιακὴν θεολογίαν, ἧς τὸ πρωτότυπον ἐν τῷ Βρετανικῷ ἀπόκειται Μουσείῳ. Ἐξεκάλυψε δὲ ταύτην ὁ Ἄγγλος Belmore ἐν ταῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον Θήβαις τῷ 1818, *καὶ ἐξέδωκεν αὐτὴν πανομοιοτύπως ὁ Κύριος Wilhking σὺν ἄλλοις τρισὶ καὶ τριάκοντα Αἰγυπτιακοῖς λειψάνοις, ὁ δὲ Edward Hawkins ἐπέγραψεν αὐτὴν οὕτω.*

„On the left Thothmes III. or IV. (Moeris) King of the XVIII. dynasty is represented, offering a figure of Truth to Amoun-ra, Maut, Khons, and Athor; and on the right Amounoph I. (or Amenophis), offering wine to Amoun-ra, Noum, Sate and Anueis."

Ἡμεῖς δὲ τοιαῦτα ὀνόματα διὰ γραμμάτων δηλούμενα οὐδαμοῦ ἀναγινώσκομεν· ἄηθες γὰρ τὸ τοιοῦτον παρ' Αἰγυπτίοις, καθαπερεὶ ἀποδειχθήσεται διὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα." Ὁ γράψαι τολμήσας ὄνομα θεοῦ γράμμασι κοπτέσθω τὴν χεῖρα· ὁ δὲ σημῆναι θέλων θεὸν τὴν ἰδέαν γραφέτω μόνην." (Χαιρήμων.) *Τὰ δὲ ὀνόματα τῆς ὀκτάδος τῶν θεῶν τούτων ἴσμεν ἐκ τοῦ συνήθους τύπου τῆς διαγραφῆς τοῦ καὶ τοῖς πᾶσι γνωστοῦ, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῶν γράμματα μάλα συμβολικά, καὶ κατ' ἀντίθεσιν μεταφυσικῶς αἰνιγματικὴν καθάπαν ὄντα ὧ δ' ἀπαγγέλει Αἰγυπτίᾳ τε ἅμα καὶ Ἑλλάδι φωνῇ, ἐπὶ τῇ λαιᾷ ἐκ δεξιῶν ἀναγινωσκόμενα.*

α'.

„Ἄθε ἐοὐδ ἀὰ δὰ φαθθὲν ἀμωῖ ῥεῶ δὰ νοῦε φεθθῶν δῦ ἰ οὖα δᾶ ῥεῶ οὖε παασσᾶ ἀὲ θσὶ ἃ μάννε νᾶχ ὦ ἀρφουνῖ ῥεῖς μαῖε νι δᾶ ēνε θαερὼ νὲ ἔννε φαθεᾶ ἰάβε αἶσρα νάφ αἶρα ὦϊ θε νοῦα νεχ νέχλι ὦϊ ἴα ἔϐ φάσχι νέϊ ῥύα σχεμουῶ δὼ σχίδε ἰραεῖσὶ δὰ νόας μουαὰ χάῤῥα ὦ μάρε νῦ οὐ μᾶθ μουάχνι."

ἦτοι·

„Θνητὸς εἰμὶ ἐγὼ καὶ τὸν θνητὸν ἠγάπησα κόσμον, καὶ τούτου ἐκράτησα τῇ σῇ νεύσει, καὶ ἀρωγῇ τοῖς συνθρόνοις· σὺ γὰρ ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ καὶ ἀτελεύτητος δεσπότης· ποιήσας δὲ καὶ τὰ τῆς ἐντολῆς τῆς λεγούσης δωροδόκον χεῖρα φεῦγε εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ἵνα μὴ ταχὺ σαυτὸν καταστρέψῃς ὡς πα-

Digitized by Google

der Mitthronenden. Du ja bist ihr Schöpfer und unbeschränkter Herr. Handelnd nach Deinem Worte, welches sagt: „Fliehe für ewig die bestechliche Hand, damit Du Dich nicht schnell vernichtest" beherrschte ich wie ein Vater in Sicherheit die mir übergebenen Völker. Rein ist daher die Dir gewidmete Verehrung und einfach das Dir von den Deinen gespendete Opfer."

2.

„Aá heché ára arsū da paphýde hachmabá būa bibachchá phes sthū óo chethó masse da nícha páphri."

Das heisst:

„Ich gestaltete die ganze Erde, übergab sie als Wohnplatz vier Männern, ich liess sie schwebend in der Luft immer durch meine Füsse drehen und sie säugen ihre Kinder."

3.

„Heché phéththo da uroĩ hyecchothé horyā nyth schibói éni chūnni chenichá ho ethrý bádde ebyraē déda messachū nade thaneá."

Das heisst:

„Ich habe in meiner Gewalt die Erde und beherrsche den Himmel; denn diesen trag ich mit meinen Hörnern, jene umgürte ich mit der Schlangenhaut, beherrsche sie in der Höhe durch meines Auges Kraft, belebe sie durch meinen Hauch und meinen Blick."

4.

„Dennechá thyeremí ho acchá dennechí nĩe ásra phráneph ebyraē sathēn chmesȳ da phathí tháer."

Das heisst:

„Ich war geboren und begraben, ich war begraben und stand auf; fliehend die Verwesung, herrsche ich mit den Unsterblichen oben und gebiete über das All."

5.

„Rhĩcha iā íam ho Miabés schy nida nabá rhaothá eúd ho bará da phophȳ phéththy."

Das heisst:

„Ebenbürtig dem Vater der Väter und Schwester des Vaters, zugleich auch dessen Amme, bin ich in Feuersgestalt und beherrsche den Anfang wie das Ende."

So lauten die Worte in der heiligen Sprache rechts über der göttlichen Vierzahl und über dem Könige Chebron, wie die griechische Uebersetzung besagt; die Worte aber, welche links über den vier andern Göttern und über dem Könige stehen, lauten in beiden Sprachen also:

1.

„Terbá saphády rhadá dy moth phátche der ho

τὴρ ἐν ἀσφαλείᾳ ἄχρι τοῦδε ἐκυβέρνησα, οὓς παρέδωκας μοι λαούς· δἰ ὃ καὶ ἁγνὴν προσφέρω σοι λατρείαν, καὶ λιτὴν ἐκ τῶν σῶν προσφοράν.

β΄.

„Ἀὰ ἠχὲ ἄρα ἀρσοῦ δὰ παφύθε ἀχμιαβὰ βοῦα βιβαχχὰ φὲς σθοῦ ὧο χεθῶ μάσσε δὰ νίχα πάφρι."

ἤτοι·

„Ἐγὼ γαῖαν ἔπηξα πᾶσαν, καὶ ταύτην συνοικήσας τέσσαρσιν ἀνδράσι, μετέωρον ἀφῆκα στρέφεσθαι ἀεὶ περὶ τὸ σκέλλος μου, καὶ θηλάζειν τὰ ἑαυτῆς τέκνα."

γ΄.

„Ἠχὲ φέθθω δὰ οὐρωῖ ὑεκχωθὲ ὡρυᾶ νῦθ σχιβώϊ ἔνι χοῦννι χενιχὰ ὦ ἐθρὺ βάδδε ἐβυραē δέδα μεσσαχοῦ νάδε θανεά."

ἤγουν·

„Γῆς κρατῶ καὶ Οὐρανοῦ κυριεύω, καὶ τὸν μὲν κέρασιν ἀνέχω, τὴν δὲ λεβηρίδι ζώννυμι καὶ τῇ ὁράσει κρατῶ ἐν μετεώρῳ, ἣν περ καὶ ζωογονῶ πνεύματι καὶ βλέμματι."

δ΄.

„Λεννεχὰ θυερεμὶ ὦ ἀχχὰ δεννεχὶ νίε ἄσρα φράνεφ ἐβυραē ῥαθῆν χμεσῦ δὰ φαθὶ θάερ."

οἷον·

„Ἐτάφην γεννηθεῖσα, καὶ ἀνέστην ταφεῖσα· φυγοῦσα δὲ τὴν φθορὰν ἐν μετεώρῳ ἀθανάτοις βιῶ, καὶ τοῦ παντὸς ἐφορεύω."

ε΄.

„Ῥίχα ἰᾶ ἴαμ ὦ Μιαβὲς σχύ νίδα ναβὰ ῥαωθὰ ἐοὺδ ὦ βαρὰ δὰ φωφῦ, φέθθυ."

τοὐτέστιν·

„Ἴση πατρὶ πατέρων, καὶ πατρὸς ἀδελφῇ, ἅμα δὲ καὶ τροφὸς, πυρίμορφος εἰμὶ, καὶ ἀρχῆς καὶ τέλους κρατῶ."

Καὶ ταῦτα τὰ ἐπὶ τῆς ἐκ δεξιῶν τετρακτύος θεότητος, καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Χέβρωνος γλώσσῃ ἱερᾷ, ἅπερ δηλοῖ ὡς ἐξελληνίσθη· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς ἐξ ἀριστερῶν τετρακτύος, καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ βασιλέως οὑτωσὶ φράζει κατ' ἀμφοτέρας τὰς γλῶσσας.

α΄.

„Τερβὰ σαφάδυ ῥαδὰ δῦ μώθ φάθχε δὲρ ὦ ἀκκωσὲ χῶ παράϊ ὦ σνίμθ σαφάδε μεῖῤῥαν φνὶ φουὶ φάθι ἀχηφὲθ ἰνῦ ὦ οὐὲ παασσᾶ οὐ θοῦθθε ἴθι ἀσρέα θεννερῦ θεῦ μουῤῥεχὲ ἦθι θυθσέχουν σῖδα οὐρῶσσε ἐβᾶ σχεμιόννω οὐ μῦθ βεβαΐχ ἐβ ἰωθῶ Ἀμωνὶ ἔφφ ἀὲδ ὦ σχᾶ Ἀμμωὶ οὖὶ φάθι ἀθοσφὶ ἐκχανὰ ὖὲ νουῖν δὰ ἐΐαδ ὦὺ ῥεώθ."

Digitized by Google

achehosē eho paráï ho snimth saphádе meïrhan phni phuĭ pháthi achephéd inȳ ho ūe paassā u thūththe ĭthi asréa thennerȳ theū murreché éthi thythséchun sĭda urosse ebā schemónno u myth bebaĭch eb iothō Amonί ephph aid ho seha Ammoĭ uĭ pháthi athosphí ecchaná hyē nuĭn da eĭad oȳ rheóth.“

Das heisst:

„Mit der Stimme der Gerechtigkeit herrsche ich über Deine Schöpfung, über die Du als Herrn mich aufgestellt hast, ohne alle Gewalt. Dem Herrscher Deines Alls und den Mitthronenden habe ich nie ihrer Erstlinge geschmälert, noch sie mit Ueberlegung des Herzens erzürnt. Glücklich herrsche ich so über Deine in Heiligkeit lebende Schöpfung; nimm daher, o Gott des Alls, diese meine wahrhafte Verehrung an und sey mein Beistand.“

2.

„Ammaó aá ho thamaá dammaé ammaoĭ na rhái echeĭo baraō thoerém boĭa anán éthri ho thethré nýo éa rhthóo hachsaĭ anán er phranaphá ho naaphá.“

Das heisst:

„Ich der Geheimnissvolle und durch mich selbst Gewordene förderte durch mein Wort aus dem Unsichtbaren das Unsichtbare ans Licht und mein Laut hiess Anfang und Entstehen nehmen alles Sichtbare und Unsichtbare und ihm gehorcht alles Vergängliche und Unvergängliche.“

3.

„Nemserisé ho Ramraisé Thbóï Ther da echeóï Thsáe gabá másі aá dau rhy thachá phranephóe niū thoeríme dáu rhyráï pádde eonȳ Thoerén uní nyuí hosieō.“

Das heisst:

„Rastlos thätig, fern hin schauend ist mein Wesen; ich bin Mutter und Amme des Lichtes wie der Finsterniss. Das eine erzeuge ich im Tode, die andere durch meine Geburt. Das Licht strömt von meinem Rücken, die Finsterniss aus meinen Augen.“

4.

„Ny-esséa da-bányn schy rhathé ho athé edún bóï si ho méoïn achá mèen da bso sméoïn nithácha rhícho mués ebúe aĭthoe smo aĭtho da hyecchothé ebúe áthee smo áthe.“

Das heisst:

„Ich verdanke mein Dasein einem Starken und einem Schwachen, einem Unsterblichen und einem Sterblichen.

οἷον·

„Φωνῇ δικαιοσύνης ἄρχω τοῦ σοῦ πλάσματος, οὗ καὶ ἀνέστησας με Κύριον, καὶ οὐδαμῶς βίᾳ χρώμενος· τὸν δὲ τοῦ παντὸς κρατοῦντα σὲ, καὶ τοὺς συνθρόνους σοι τῶν ἀπαρχῶν οὐχ ὑστέρησα οὐδέποτε, οὐδὲ διαλογισμῷ καρδίας παρώργισα· Δι' ὃ καὶ εὐδαιμόνως διάγω κυβερνῶν τὸ σὸν ἔμψυχον ἐν ὁσιότητι δημιούργημα, δέξαι τοίνυν καὶ αὖθις, ὦ θεὲ τοῦ παντὸς, τὴν ἀληθῆ λατρείαν μου ταύτην, καὶ ἔσο μοι ἀρωγός.“

β'.

„Ἀμμαὼ ἀὰ ὦ θαμαὰ δαμμαὲ ἀμμαωὶ νὰ ῥᾶï ἐχεῖω βαραῶ θωερὲμ βωΐα ἀνὰν ἔθρι ὦ θεθρὲ νύω ἑα ῥθόω ἀχσαὶ ἀνὰν ἐρ φραναφὰ ὦ ναaφὰ.“

ἤγουν·

„Ὁ Μύχιος ἐγὼ καὶ αὐτοτοκος ἐξ ἀφανοῦς τὰ ἀφανῆ εἰς φῶς προήγαγον τῷ λόγῳ καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχειν, καὶ τὴν γέννησιν, πάντα ὁρατά τε καὶ ἀόρατα ἐκ τῆς ἐμῆς φωνῆς, ἐν ᾗ καὶ ὑπήκει πάντα τά τε φθαρτὰ καὶ τὰ ἄφθαρτα.

γ'.

„Νεμσερισὲ ὦ Ῥαμραϊσὲ Θβώϊ Θὲρ δὰ ἐχεώϊ Θσάε γαβὰ μάσι ἀὰ δάου ῥὺ θαχὰ φρανεφώε νιοῦ Θωερέμε δάου ῥυράï πάδδε ἐωνὺ Θωερὲν οὐνὶ νυνὶ ὀσιεῶ.“

τοὐτέστιν·

Ἀκαμάτου καὶ τηλαυγοῦς μετέχω φύσεως, καὶ φωτὸς, καὶ σκότους μήτηρ, καὶ τροφὸς ἐγώ· Καὶ τὸ μὲν φθειρομένη ποιῶ, τὸ δὲ γεννωμένη. Καὶ τὸ μὲν φῶς ἐκ τῶν νώτων μου γεννᾶται, τὸ δὲ σκότος ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

δ'.

„Νυ-εσσέα δα-βάνυν σχὺ ῥαθὲ ὦ ἀθὲ ἔδυν βώϊ σὶ ὦ μέωϊν ἀχὰ μέεν δὰ βσὼ σμέωϊν νιθάχα ῥίχω μουές ἐβούε αἴθωε σμῶ αἴθω δὰ ὑεκχωθὲ ἐβούε ἄθεε σμῶ ἄθε.“

οἷον·

Ἐξ ἰσχυροῦ καὶ ἀδυνάτου, ἅμα δὲ καὶ ἀθανάτου καὶ θνητοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχω· Δι' ὃ καὶ ἰσχυροὺς κατισχύω καὶ τοὐναντίον, ἀνισχύρους δὲ ἴσα ποιῶ. Διατρίβω ἐν τοῖς ἀθανάτοις καθ' ὃ ἀθάνατος, καὶ βασιλεύω ἐν τοῖς θνητοῖς καθ' ὃ θνητός.

Digitized by Google

Darum bezähme ich die Starken und mache hinwieder ihnen gleich die Schwachen. Ich verweile, wie ein Unsterblicher unter den Unsterblichen, und wie ein Sterblicher unter den Sterblichen."

5.

„Ny ophá da oéphi Thboï thére oe phath hythe∂ry no Thoeremōēn sio uphthá nabé hyth bōï hythsá danué aryecchothé ossée oth isá ho nyá phathóthyn."

Das heisst:

„Stofflos und stofflich ist mein Wesen, das All hat bei meiner Erzeugung mitgewirkt; darum halte ich auch das All harmonisch zusammen und lenke es durch ein blosses Lächeln; durch mich und von mir ist Alles."

Solche Bedeutung haben die symbolischen Zeichen dieser bildlichen Darstellung; Eigenamen der Götter scheinen nirgends vorzukommen, dagegen viele Attribute. Wo nun Eduard Hawkins solches vorfand, weiss ich nicht; beharrt er aber auf seiner Meinung der gute Mann, dann soll er uns das Warum zeigen, aber so, dass er nach Beweismitteln greift, die dem Alterthum entnommen sind und nicht dem Heut und Gestern etwa einem Champollion *) oder einen Lepsius oder gar den

*) Champollion, der selige Jean François, lebt freilich nicht mehr, wie die gelehrte Redaktion der Allgemeinen Zeitung in der Beilage zu Nr. 297 höchst geistreich bemerkt, ohne jedoch dabei bedacht zu haben, dass der Mann von Syme, „dessen eminentes Fälschertalent" die Welt jetzt von Tag zu Tag mehr kennen lernen wird, den in Champollion's Schriften lebenden Geist als schützenden Talisman seinem hohen Gönner und Beschützer Lepsius in wohlgemeinter Absicht anempfohlen wissen wollte.

„Der Mann von Syme," der noch nicht sehr lange das Studium der deutschen Sprache betreibt, hat jene von der „Allgemeinen" als eine „literarische Curiosität" erwähnte Broschüre (und wirklich hat dieses Mal „die Allgemeine" den richtigen Ausdruck gefunden, wenn auch nicht bei dem „pannychischen Schlaf," über den sie noch nachdenken mag) nur dem Drange der Umstände gemäss während der Abwesenheit seines Lehrers in der deutschen Sprache dem Drucke übergeben und daher gar manchen Druckfehler übersehen. Wie z. B. Bolbitien statt Bolbitine, Banuchischer statt Baruchischer Schlaf (was wäre doch ein pannychischer Schlaf an besagter Stelle?!) u. s. w., u. s. w.

Indem nun Simonides, „der Mann von Syme, der heillose Gauner, der famose Fälscher" und wie alle seine Ehrentitel heissen mögen, wegen dieser Druchfehler um

ἑ.

„Νὺ ὠφὰ δὰ ὠέφι Θθώϊ ϑέρε ὠὲ φὰϑ ὐϑἔϊρν νῶ Θωερεμώεν σιῶ οὐφϑὰ ναθὲ ὐϑ θῶϊ ὐϑσὰ δανουὲ ἀρυεχχωϑὲ ὀσσέε ὀϑ ἰσὰ ὦ νυὰ φαϑώϑυν."

ἤτοι.

Ἐξ ἀΰλου καὶ ὑλικῆς μετέχω φύσεως, καὶ τὸ πᾶν συνήργησεν εἰς τὴν γέννησίν μου. Δι' ὃ καὶ τὸ πᾶν εἰς ἓν συνέχω τῇ ἁρμονίᾳ, καὶ τοῦτον κατακυριεύω μειδιάσματι μόνῳ· δι' ἐμοῦ γὰρ, καὶ ἐξ ἐμοῦ τὰ πάντα.

Καὶ ταῦτα σημαίνει τὰ τῆς εἰκόνος σύμβολα· Ὀνόματα δ' ἐν αὐτῇ ϑεῶν κύρια οὐδαμοῦ φαίνεται· ἐπίϑετα δὲ πολλά. Ὁ δὲ Ἐδουάρδος ἀπορῶ ποῦ ταῦτα εὗρεν!! Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένει τῇ γνώμῃ ὁ ἀνὴρ, δειξάτω ἡμῖν, ἀποδείξεσι χρώμενος ἀρχαίοις, καὶ οὐχὶ χϑιζοῖς, αἰγῶν ὀνόμασι, καὶ ἐπιφοιτήσισιν Ἑρμοῦ Δαιμονίου· ἡμεῖς γὰρ οὐ πειϑόμεϑα χϑιζοῖς καταγελάστοις μύϑοις, κἂν ὁ Σαμπολλιὼν καὶ Λέψιος διαῤῥᾳῶσι κραιγαῖς διαμαρτυρούμενοι ϑεοὺς καὶ δαίμονας.

Εἴρηται μέν τοι γε μικρὸν ἀνωτέρω, ὅτι ϑεῶν κύρια ὀνόματα ἐν τῇ Ἑρμηνευϑείσῃ εἰκόνι οὐχ ὑπάρχει· ἐπίϑετα δὲ πολλὰ, ἐξ ὧν ἡ κυρίως Ἰδιότης ἑκάστης Θεότητος παρ' Αἰγυπτίοις γινώσκεται, καὶ ἡ συγγένεια τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιϑέτων πρὸς τοῖς Αἰγυπτιακοῖς τῶν ἀποδιδομένων τοῖς αὐτοῖς ϑεοῖς. ἌΜΜΑΩ γὰρ καὶ ΘΑΜΑΑ τὸν Δία Θηβαῖοι προσηγόρευον, ταὐτὸ πρὸς τὸ μύχιος Ἑλληνιστὶ καὶ αὐτόστοκος. ἌΜΜΑΩ γὰρ τὸ ἀόρατον ἅμα καὶ ἄναρχον σημαίνει· ΘΑΜΑΑ δὲ τὸ αὐτόστοκον ᾧ καὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀπέδιδον κτίσιν καὶ δύναμιν, ὥς περ καὶ οἱ Ἕλληνες.

Ἡ δὲ Λητὼ, ἣ καὶ Βουτὼ ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου αὐτῇ πόλεως, ἐν' ᾗ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐλατρεύετο, ΝΕΜΣΕΡΙΣ καὶ ΡΑΜΡΑΪΣ προσηγορεύετο παρὰ Βουβαστίταις, ὅ ἐστιν ἀκάματος καὶ τηλαυγὴς, ἧς ἕνεκα μετέχει φύσεως, κατὰ δόξαν Αἰγυπτίων, συμφώνως τοῖς Ἕλλησιν. Ἀκαμάτους γὰρ τοὺς Τιτάνας, ὧν καὶ Κοῖος, προσηγόρευον Ἕλληνες· καὶ Καθαρότητα, καὶ Λιαφάνειαν Φοίβην τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἐξ ὧν καὶ ἡ Λητὼ καϑ' Ἕλληνας, ἣ καὶ μήτηρ φωτὸς καὶ σκότους λέγεται, τουτέστιν Ἡλίου καὶ Σελήνης. Ἐξ αὐτῆς γὰρ καὶ τοῦ Διὸς μηϑεύεται γεννηϑῆναι τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην, ὧν καὶ τροφός· τρέφει γὰρ τὸν μὲν Ἥλιον ἀποῦσα, τὴν δὲ Σελήνην παροῦσα. Τὸ δὲ φῶς, ὅτι γεννᾶται ἐκ τῶν

Digitized by Google

Einflüsterungen des Hermes Dämonios; wir achten nicht auf dergleichen lächerliche Fabeln, auch wenn Champollion und Lepsius sich heiser schreien und Himmel und Hölle beschwören sollten. Es finden sich also auf der erläuterten bildlichen Darstellung, wie bereits gesagt, keine Eigennamen von Göttern, wohl aber viele Attribute, aus denen sich die einer jeden Gottheit bei den Aegyptiern zukommende Eigenthümlichkeit so wie die Verwandtschaft der griechischen Epitheten erkennen lässt.

Ammáo nämlich und Thamaá nannten die Thebäer den Zeus, auf griechisch so viel als der Unsichtbare und der durch sich selbst Erzeugte Ammáo bezeichnet zugleich das Unsichtbare und das Anfangslose, Thamaá den durch sich selbst Erzeugten, dem sie die Erschaffung des Alls und die Macht über dasselbe gleich den Griechen zuschrieben.

Leto, auch Buto von der gleichnamigen Stadt genannt, wo sie eine ganz besondere Verehrung genoss, hiess bei den Einwohnern von Bubastus Némseris und Rhamaïs, nach der Meinung der Aegyptier (mit ihnen stimmen auch die Griechen überein) so viel als die Unermüdliche und Fernhinschauende.

Unermüdlich nannten die Griechen auch die Titanen, darunter Köos, ferner die Katharotes (Reinheit) und Diaphaneia (Durchsichtigkeit) Phöbe, seine Gemahlin, von denen Leto, welche auch die Mutter des Lichtes und der Finsterniss heisst, d. i. der Sonne und des Mondes, nach dem Glauben der Griechen erzeugt worden ist. Von ihr und Zeus war nach der Mythe Helios (Sonne) und Selene (Mond) erzeugt, auch galt sie als deren Amme; denn ist sie fern, ernährt sie die Sonne, ist sie da, den Mond.

Das Licht aber wird wirklich aus ihren Rücken erzeugt; denn weichet die Nacht, gehet die Sonne auf. Die Finsterniss aber erzeugt sich aus ihren Augen; denn gehet die Sonne unter, beginnt die Dunkelheit und breitet ihre Fittige über die ganze Erde aus. Dess-

---

gütige Nachsicht bittet und es nicht der Mühe werth findet, sich auf das gelehrte Geschwätz „der Allgemeinen“ weiter einzulassen, schliesst er diese Zeilen in der sichern Hoffnung, das feiner fühlende Publikum werde seine Meinung theilen, wenn er über solche Jagd nach .... Druckfehlern mitleidig lächelt und dafür seine schamlosen Gegner auf die Thatsachen selbst mit dem freundlichen Zuruf hinweist: Hic Rhodus, hic salta!

νώτων αὐτῆς ἀληθές ἐστι· παρερχομένης γὰρ τῆς νυκτὸς, ἀνατέλλει ὁ Ἥλιος. Τὸ δὲ σκότος ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς γίνεται· τοῦ Ἡλίου γὰρ δύοντος, τὸ σκότος ἄρχεται, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπιχεῖται. Ὅθεν καὶ Νύξ αὐτὴ, καὶ μήτηρ Ἡλίου καὶ Σελήνης, καὶ τροφὸς ἐμυθεύθη εἶναι.

Τὴν δὲ ἰσχὺν ΕΣΣΕ, καὶ τὸ ἀνίσχυρον ΒΑ͂Ν Αἰγύπτιοι προσηγόρευον, καὶ ὑπὸ ἑνὶ προσώπῳ γυναικὸς ἐν Θήβαις ἐλάτρευον. Θεολογεῖται γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις ἡ ἰσχὺς γεννηθῆναι ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ θελήσεως τῆς τὰ πάντα δυναμένης ποιῆσαι, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς τὸ παράπαν ἀνισχύρου. Δι' ὃ καὶ ἰσχύει πάντων, καὶ ἄρχει θνητῶν καὶ ἀθανάτων, διὰ τὸ θνητὴν ἔχειν, καὶ ἀθάνατον τὴν φύσιν. Δι' ὃ καὶ οἱ ποιηταὶ, ἐξ ἀνδρὸς (οἷον τοῦ Ἡρακλέους) καὶ ἐκ Θεοῦ (τοῦ Διὸς) γεγονέναι αὐτὴν ἔπλασαν.

Τὴν δὲ τῶν ὅλων φυσικὴν ἐν ἁρμονίᾳ ἑνότητα ΥΘΣΑ͂ προσηγόρευον, καὶ ὑπὸ τὸ τῆς Ἀθὼρ πρόσωπον ἐλάτρευον, ὥςπερ καὶ οἱ Ἕλληνες τὴν Ἀφροδίτην, ἣν καὶ ΩΦΑ͂ καὶ ΩΕ͂Φ ἑτέρως ἔλεγον τοὐτέστιν. ἄϋλον καὶ ὕλην. Καὶ ἄϋλον μὲν λέγοντες, τὸ τῆς φύσεως ἀκατανόητον ἐσήμαινον, διὰ τὸ ἀόρατον εἶναι. Ὕλην δὲ, τὸ πᾶν, ἐξ ὧν ἀληθῶς πάντα γίνεται. Ἐσήμαινον δὲ, διὰ μὲν τῆς Λητοῦς τὴν γένεσιν, ὅθεν καὶ μήτηρ ἄλλως ἐλέγετο. Διὰ δὲ τῆς Ἰσχύος τὴν τοῦ Κτίστου ὑπερτάτην δύναμιν. Διὰ δὲ τῆς Ἁρμονίας τὴν φιλικὴν τῶν ὄντων ἑνότητα, ἅςπερ καὶ ΘΜΑΕΣΣΕΙ͂ ἐκάλουν, ἤτοι δυνάμεις σχετικὰς, καὶ ἐξ ἑνὸς προσώπου γεννηθῆναι αὐτὰς τοῦ Ἄμμωνος, ἃς καὶ ΑΜΜΕΣΣΕΕ͂ Θηβαῖοι μάλιστα ὠνόμαζον, καὶ ΑΜΜΩΘΑΡΕ͂. ἤτοι δυνάμεις καὶ θυγατέρας Ἄμμωνος.

Καὶ τοσαῦτα περὶ τῆς ἑτέρας τῶν δύω τετρακτύος, ἣν περ ἄλλως ΩΦΑΕΣΣΕΙ͂ (ἤτοι δυνάμεις ἀΰλους) ὑφ' ἑνὶ ὀνόματι ἔλεγον, καὶ ΩΦΑΕΣΣΕ͂ ἑνικῶς, ὅ ἐστι δύναμιν ἄϋλον.

Νῦν δ' ἐροῦμεν καὶ περὶ τῆς ἄλλης τετρακτύος Θεότητος, ἣν περ ΧΥΧΩΕ͂Φ προσηγόρευον, ἤτοι ἔμψυχον ὕλην, ἧς τὴν λατρείαν μάλιστα τῷ τοῦ Ἄμμωνος αὐτοῦ προσώπῳ ἀπένειμον κριοκέφαλον γράφοντες αὐτὸν, ὃν καὶ ΜΑΡΑΕ͂ ἑτέρως ἔλεγον, ἤτοι τροφοδότην. Αἰνιττόμενοι διὰ μὲν τῆς τοῦ ζώου ὁμοιότητος τὸ πρᾶον τῆς ζωογόνου φύσεως, διὰ δὲ τῶν κερῶν, τὴν αὐτόματον, καὶ φερέσβιον δύναμιν τῆς γεννέσεως· Καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀπεδίδοσαν τὴν παντὸς γέννησιν, ΘΩΕΡΕΜΑ͂ καλοῦντες, ἤτοι γεν-

Digitized by Google

halb galt in der Mythe die Nacht selbst als Mutter und Amme der Sonne und des Mondes.

Kraft hiess bei den Aegyptiern Essé, das Kraftlose Ban und war unter der Gestalt eines Weibes in Theben verehrt.

Ischys (die Kraft) galt in der ägyptischen Theologie als hervorgegangen durch die Zeugekraft der allmächtigen Gottheit und des ohnmächtigen Menschen; deshalb bezwingt sie auch Alles und herrscht über Sterbliche und Unsterbliche, weil sie sterbliche und unsterbliche Natur hat und ebendesswegen stellten sie die Dichter dar als Kind eines Menschen (des Herakles) und eines Gottes (des Zeus). Die Alles harmonisch umfassende Einheit der Natur nannten die Aegyptier Hythsá und verehrten sie unter der Gestalt der Athòr, wie die Griechen Aphrodite, die dort Ophá und Oéph hiess d. i. das Stofflose und Stoffliche. Durch die Benennung Stofflos (Immateriell) war das wegen seiner Unsichtbarkeit Unbegreifliche in der Natur gemeint, mit der Benennung Stoff das All, aus dem ja Alles entsteht.

Durch das Wort Leto bezeichnete man die Zeugung, wesshalb sie auch sonst Mutter hiess; durch Ischys (Kraft) die höchste Macht des Schöpfers; durch Harmonie die Alles in Liebe umschlingende Einheit, welche auch Thmaesseï hiess d. h. verwandte Kräfte, erzeugt aus einer Person aus Ammon. Die Thebäer nannten sie meist Ammesseé und Ammotharé oder Kräfte und Töchter Ammons. So viel über die eine von den beiden Vierzahlen, die sonst als Opaesseï (d. i. stofflose Kräfte) unter einem Namen vorkamen oder in der Einheit Ophaesé oder stofflose Kraft. Nun auch einige Worte über die andere göttliche Vierzahl, Chychoé genannt, d. h. belebter Stoff, dem sie unter der Gestalt Ammons (sie bildeten ihn mit einem Widderkopfe ab) göttliche Verehrung widmeten; eine andere Benennung war Maraé d. h. Nahrungsspender.

Durch die thierähnliche Gestalt wollten sie das Ruhige der das Leben weckenden Natur, durch die Hörner die aus sich selbst thätige lebenfördernde Zeugungskraft sinnbilden. Ihm nämlich schrieben sie die Erzeugung von Allem zu, mit der Benennung Thoermã d. h. Herr der Zeugung, ebenso die Regierung des Himmels und der Erde bald Methaerí, bald Nudemá d. i. Lenker der Erde und Herr des Himmels ihn nennend. Ihrer Meinung nach bestand diese Gottheit aus vier Elementen: Erde, Wasser, Luft und Feuer. Die der Erde

νάρχην· καὶ τὴν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ γῆς διακόσμησιν, ὃν ὁτὲ μὲν ***ΜΕΘΑΕΡΙ***, *ὁτὲ δὲ* ***ΝΟΥΔΕΜΑ*** *τοὐτέστι γῆς ἔφορον, καὶ οὐρανοῦ κύριον. Ἐδόξαζον δὲ τὴν Θεότητα ταύτην συγκεῖσθαι ἐκ τεσσάρων στοιχείων γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρός· Καὶ τὴν μὲν τῆς γῆς καὶ οὐρανοῦ ἰδικὴν δύναμιν ἀπένεμον τῷ Ἄμμωνι, καθάπερ καὶ τὴν τῶν ὑδάτων, ὃν καὶ ὀνοκέφαλον ἔγραφον, διὰ τὸ ἡσυχῇ τὰ πάντα ποιεῖν· πρὸς δὲ καὶ διὰ τὸ ἀτρέμα μεταβάλλειν τὸ πᾶν κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, κα τὸ πᾶν τῆς μεταβολῆς βάρος ἀνέχεσθαι, ὥσπερ ὄνος πάντα ἀνέχεται, καὶ πάντα φέρει ἡσυχῇ. Δι' ὃ καὶ τετράγαμος ἐκαλεῖτο· καὶ τὴν γῆν στρέφεσθαι περὶ τὸ σκέλλος αὐτοῦ, ἤτοι περὶ τὸν κύτταρον τοῦ οὐρανοῦ οἱ ἱερεῖς ὤοντο (κατὰ τὰ γραφόμενα) καὶ θηλάζειν τὰ τέκνα αὐτῆς, ἤτοι τὰ ποιήματα, τὰ ὄντα· ἐξ οὐρανοῦ γὰρ κατέρχεται βροχή τε, καὶ δρόσος, ὅτε ἀὴρ καὶ ἡ τοῦ ἡλίου θερμότης.*

Ἐνταῦθα γεννᾶται ζήτημα λίαν σπουδαῖον· ἐγινώσκετο ἄρα παρ' Αἰγυπτίοις ἡ κίνησις τῆς γῆς; καὶ γὰρ λέγει ῥητῶς τὸ γράμμα. „Ἐγὼ γαῖαν ἔπηξα πᾶσαν, καὶ ταύτην συνοικήσας τέσσαρσιν ἀνδράσιν, μετέωρον ἀφῆκα περὶ τὸ σκέλλος μου ἀεὶ στρέφεσθαι, καὶ θηλάζουσαν τὰ ἑαυτῆς τέκνα.“

Τοῦτο ὡς οἶμαι οὐδὲν παράδοξον, ἀλλ' οὐδὲ νέον· παραπλήσια δέ που καὶ ὁ Ποιητὴς αὐτὸς ἐν τῇ Ἰλιάδι ἐῤῥαψῴδησε. Χρυσῆν γὰρ σειρὰν λέγων, πάντως τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν τοῦ Ἡλίου ὑπενόει πάντας τοὺς πλανήτας καὶ τὴν γῆν αὐτὴν περὶ αὐτὸν ἕλκειν. Ἔχει δὲ τὰ τοῦ Ποιητοῦ ᾧδε·

„Γνώσετ' ἔπειθ', ὅσον εἰμὶ θεῶν κράτιστος ἁπάντων.
„Εἰδ' ἄγε πειρήσασθε θεοί, ἵνα εἴδετε πάντες,
„Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμμάσαντες
„Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοί, πᾶσαί τε θέαιναι·
„Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίον δε
„Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοι τε
„Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι,
„Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ', αὐτῇ τε θαλάσσῃ
„Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
„Δησαίμην τὰ δὲ καὐτε μετήορα πάντα γένοιτο.“

Πῶς οὖν ἑτέρως τὰ τοῦ Ποιητοῦ ταῦτα ἑρμηνεύσοιεν ἄν τις, εἰ μὴ ὡς ἄλλοι τε πολλοί, καὶ ὁ Σταγειρίτης Ἀθανάσιος, οὑτωσὶ λέξεσιν αὐταῖς φάσκων.

„Ἀλληγορεῖται, φησὶν (ὁ Ζεὺς), καὶ εἰς τὸν Ἥλιον, καὶ αὕτη ἡ ἀλληγορία ἐξηγῇ θαυμασιώτατα

Digitized by Google

und dem Himmel eigenthümliche Kraft schrieben sie dem Ammon zu, so wie auch die des Wassers und, da er Alles mit Ruhe thut, bildeten sie ihn mit einem Eselskopf ab; denn wie der Esel Alles auf sich nimmt und Alles ruhig erträgt, so lässt Ammon in geräuschloser Stille den Wechsel der vier Jahreszeiten vor sich gehen, so erträgt das All die Beschwerlichkeit des Wechsels; desshalb hiess er auch „Vierfachvermählt." Dass die Erde sich um seine Füsse drehe oder um das Gewölbe des Himmels und dass sie ihre Kinder säuge, d. h. ihre Werke, glaubten nach den geschriebenen Ueberlieferungen die Priester; vom Himmel kommt ja Regen und Thau, Luft und Wärme der Sonne. Jetzt entsteht aber die wichtige Frage:

War wohl bei den Aegyptiern die Bewegung der Erde bekannt?

Ausdrücklich besagt dies folgendes Wort: „Ich gestaltete die ganze Erde, übergab sie als Wohnplatz vier Männern; ich liess sie schwebend in der Luft immer durch meine Füsse drehen und sie säugen ihre Kinder."

Dies ist, wie ich glaube, nicht so seltsam, nicht so neu. Aehnliches besingt wohl auch schon Homer in seiner Ilias (cfr. Ilias VIII. V. 16.) Indem er hier von einer goldenen Kette spricht, meinte er sicherlich die Attractionskraft der Sonne, mit der sie alle Planeten sammt der Erde um sich herumzieht.

Die Verse des Dichters lauten:

„Dann wohl erkennt er, wieweit an Macht ich besiege die Götter.
„Auf jetzt, macht den Versuch, dass alle ihr Götter es wisset:
„Eine Kette von Gold macht fest ganz oben am Himmel,
„Hänget dann alle euch dran, ihr Götter und Göttinnen alle;
„Ha, ihr vermöchtet doch nicht vom Himmel hernieder zu ziehen
„Zeus, den Ordner der Welt, trotz eurem Mühen und Streben.
„Selbst mit der Erd' und dem Himmel zugleich wohl zög' ich empor euch,
„Bände die Kette darauf ums felsige Haupt des Olympus,
„Dass in der Höhe sich schwäng' gar lustig geschaukelt das Weltall."

Wer möchte sich nicht versucht fühlen, diesen

τὴν χρυσῆν σειρὰν τοῦ Ὁμήρου, ἂν ἦτον συγχωρημένον, νὰ νομίσῃ τις, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐγίνωσκε τὸ Κοπερνιακὸν σύστημα, ὅπερ προεῖπον σκιωδῶς, ὁ Πυθαγόρας, Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, Κλεάνθης ὁ Φρυξ, Φιλόλαος ὁ Κροτωνιάτης, καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ ὁ Πλάτων, αὐτὸν τὸν Ἥλιον χρυσέαν λέγει σειράν· αὐτῷ γὰρ ἐκδεδέσθαι τὸ πᾶν. Ἐσάλπισε δ' αὐτὸ ὁ Κουπέρνικος, καὶ τὸ ἀπέδειξεν ὁ Νεύθων. Πῶς δ' ἄλλως ἐξηγεῖται ἐκείνη ἡ μεγαλοπρεπὴς, καὶ σοβαρὰ ἀπειλὴ τοῦ Διὸς, πρὸς πάντας τοὺς Θεοὺς, ὁποῦ λέγει, ἂν πάντες οἱ θεοὶ κρεμμάσωσι χρυσῆν σειρὰν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν, νὰ καθελκύσωσιν, οὔτε νὰ ταράξωσιν αὐτόν; Ὅταν ὅμως θελήσῃ αὐτὸς, ἀνασπᾷ μετεώρους πάντας τοὺς θεοὺς, καὶ τὴν γῆν αὐτὴν, καὶ τὴν θάλασσαν."

„Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἰμ' ἀνθρώπων.
„Ὡς ἔφθ' οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ."
(Θ. ΙΘ'. 28.)

„Ἂν λοιπὸν ἐννοηθῇ χρυσῆ σειρὰ αἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἡλίου, τοὐτ' ἔστιν, ἡ ἑλκτικὴ δύναμις τοῦ Ἡλίου, καὶ τῆς πυρώδους οὐσίας, ἥτις ἕλκει περὶ τὸν Ἥλιον τοὺς θεοὺς, οἷον τοὺς πλανήτας, ἐξηγεῖται ἁρμοδιώτερον ἡ ἀπειλὴ, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐξήγησιν." Καὶ ταῦτα ὁ ἐκ Σταγείρων Ἀθανάσιος ἐν τῇ τρίτῃ τῆς Ὠγυγίας γράφει βίβλῳ.

Ὅτι δὲ ἡ δόξα αὕτη, ἡ κίνησις δηλονότι τῆς γῆς, ἐστι παλαιοτάτη, καὶ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα γνωστὴ, καταφανὴς ἡ ἀπόδειξις, οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν προεκτεθέντων, καὶ τῶν ὅσων ἤδη οἱ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις μαθητεύσαντες, οἷον ὁ Πυθαγόρας ἐκεῖνος, καὶ Πλάτων ὁ θεῖος, καὶ ἄλλοι, ὧν Ὅμηρος προεξάρχει· (καὶ γὰρ τὰ τούτων λεγόμενά ἐστιν ἀναντιρήτως Αἰγυπτιακὰ), ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν προσέτι τῶν ἀκαταμαχήτων Αἰγυπτιακῶν μαρτυριῶν, αὐτῶν, φημὶ, τῶν ἱερογλυφικῶν λειψάνων, ἅπερ καὶ ὁ Πανδαμάτωρ ἐσεβάσθη χρόνος, καὶ μέχρις ἡμῶν, οὐκ ὀλίγα διεσώθη τοιαῦτα. Τί γὰρ δηλοῖ τὸ τοῦ Ἄμμωνος λόγιον τὸ λέγον ΗΧΕ ΕΘΡΥ ΒΑΛΑΕ, καὶ τὸ ΒΙΒΑΧΧΑ ΦΕΣ ΣΘΟΥ ΩΟΧΕΘΩ, οἷον τῇ ὁράσει τὴν γῆν κρατῶ, καὶ στρέφεσθαι αὐτὴν ἀεὶ περὶ τὸ σκέλλος μου, εἰ μὴ ὅσα πολὺ πρὸ τοῦ Κοπερνίκου εἶπον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι Ἑλλάδι φωνῇ, οἷα φερειπεῖν τὸ περὶ ἑλκτικῆς δυνάμεως τοῦ Ἡλίου, καὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς, καὶ τἄλλα; Ὡσπερ μάλιστα ὁ Σάμιος Ἀρίσταρχος ἐν τῷ „περὶ

Digitized by Google

Worten des Dichters dieselbe Deutung zu geben, wie unter vielen andern Athanasius aus Stagira, der sich darüber also vernehmen lässt: „Zeus spricht allegorisch auch in Bezug auf die Sonne und diese Allegorie erklärt ganz wunderbar die goldene Kette Homers, wenn anders die Annahme gestattet ist, dass Homer schon das Copernicanische System kannte, welches dunkel voraussagten Pythagoras, Aristarch von Samos, Kleanthes aus Phrygien, Philolaus aus Kroton, Anaxagoras und Plato, welcher die Sonne selbst die goldene Kette nennt; denn an sie sey das All gebunden. Dies verkündete laut Copernicus und Newton bewies es. Wie erklärt sich wohl anders jene grossartige, stolze an sämmtliche Götter gerichtete Drohung des Zeus, dass, wenn sie eine goldene Kette am Himmel befestigten, sie doch alle zusammen nicht im Stande wären, ihn herabzuziehen noch zu erschüttern, während er nach Belieben sämmtliche Götter sammt der Erde und dem Meere in die Höhe ziehen würde?

„So weit rag ich an Macht traun über die Götter und Menschen."

„Sprach's und Alles verstummt im tiefesten Schweigen versunken. (Ilias. VIII. 27. 28.) Wenn nun unter der goldenen Kette die Sonnenstrahlen verstanden werden d. i. die anziehende Kraft der Sonne und ihres feurigen Wesens, welche um die Sonne die Götter d. h. Planeten zieht, so dürfte sich diese Erklärung wohl besser hören lassen, als jede andere." So Athanasius von Stagira in seinem 3. Buche „Ogygia."

Dass diese Meinung von der Bewegung der Erde schon sehr alt und zumeist den Aegyptiern bekannt ist, dafür nehmen wir als auffallenden Beweis nicht nur das so eben Gesagte, so wie Alles, was Männer die bei den Aegyptiern in die Schule gegangen wie Pythagoras, der göttliche Plato und andere, deren Vorgänger Homer war (— wie wohl selbst ihre Aussagen zweifelsohne ägyptisch sind —) sondern auch die unbestreitbaren ägyptischen Denkmäler, soweit sie auf uns in nicht unbedeutender Anzahl gekommen sind, ich meine die hieroglyphischen Bruchstücke, welche die Alles bezwingende Zeit verschont hat. Was sagt wohl jenes Wort Ammons:

Heché éthry bádde und Bibachchá phés sthu oochethō d. h.

„Mit dem Auge beherrsche ich die Erde und lasse sie kreisen um meine Füsse,"

μεγεθῶν, καὶ ἀποστημάτων Ἡλίου καὶ Σελήνης" ἐκτενέστερον τὰ περὶ τούτου διασαφεῖ, κίνησιν γῆς διδάσκων κέντρον ἐχούσης τὸν ἀκίνητον Ἥλιον, Κλεάνθει τῷ Στωϊκῷ παρακολουθῶν, καὶ ὁ Κροτωνιάτης Φιλόλαος Πυθαγόριος φιλόσοφος, καὶ ἀστρονόμος τῶν τότε ἄριστος.

Ἔχει δὲ περὶ τούτου καὶ ἕτερα πλείφ ἡ ἀρχαιότης μαρτύρια, ἅπερ ἄλλοις ἀφέντες ἐρευνηταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοῖς, ἐπὶ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμεν.

Καὶ περὶ μὲν τῶν δύω πρώτων στοιχείων τῆς δευτέρας τετρακτύος θεότητος ἀρκεῖ τὰ λεχθέντα· Τὸ δὲ τρίτον αὐτῆς, ὁ ἀὴρ ἐλατρεύετο ὡς γυνὴ, καὶ πολλαχῶς ἐκάλουν αὐτήν. Κυρίως δὲ προσηγόρευον ΔΕΧΙ-ΦΕ καὶ ΥΕΦΡΑΝΙ, ἤτοι πάνζωον καὶ πάνφθορον, ὡς φθείρουσα τὰ πάντα μολυνομένης τῆς ἀτμοσφαῖρας, καὶ ζωογονοῦσα τὰ πάντα καθαριζομένης· τοῦτ' αὐτὸ πρὸς τὸ Πανδαμάτειρα καὶ Φερέσβιον Ἑλληνιστί. Ἔτι δὲ ΜΑΝΑΑ ἤτοι ἀδιάφθορον· πρὸς δὲ καὶ ΟΥΘΑΡ ΦΩΪΕΘΕ, τοὐτέστιν μετέωρον ἀγαθὸν, ἅμα τε καὶ κακόν. Δι' ὃ καὶ διττὴν εἶχε τὴν λατρείαν ζωῆς τε καὶ θανάτου, διὰ τὸ μετέχειν ἀμφοτέρων, καὶ ποικίλως ἐγράφετο. Ἰδίως δὲ ἐλατρεύετο ὡς πνεῦμα πάσης ἐμψύχου οὐσίας· ἐφ' ᾧ καὶ τὸ γραφόμενον προῆλθεν.

„Ἐτάφην γεννηθεῖσα, καὶ ἀνέστην ταφεῖσα· φυγοῦσα δὲ τὴν φθορὰν, ἐν μετεώρῳ αὖθις ἀθανάτοις βιῶ, καὶ τοῦ παντὸς ἐφορεύω."

Ἤτοι ἡ εἰς ἑκάστην ἔμψυχον οὐσίαν εἴσοδος τοῦ πνεύματος, καὶ ἡ μετὰ τὴν φθορὰν ἔξοδος, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπιστροφὴ, καὶ ἡ εἴσοδος αὖθις εἰς τὰ γεννώμενα αὐτοῦ. Ὅθεν καὶ τὰ τῆς μετεμψυχώσεως πιστευόμενα. Ἐντεῦθεν ὡς ἔοικε καὶ τὰ μηθευόμενα τῆς Ἥρας ἐπλάσθη παρ' Ἕλλησιν· ἡ γέννησις δηλονότι αὐτῆς ὑπὸ Ῥέας, καὶ ἡ κατάποσις ὑπὸ Κρόνου, καὶ ἡ ἔξοδος κ. τ. λ.

Τὰ τῆς Ἥρας ἐπιγράμματά ἐστι τὸ μὲν σύνταγμα διάφορον, τὸ δὲ νοούμενον τὸ αὐτό. Καὶ ἰδοὺ τινὰ δείξεως χάριν Ἑλληνιστὶ μεθερμηνευόμενα.

„Πατρὸς ἐγὼ γυνὴ, καὶ πατρὸς ἀδελφὴ· γεννηθεῖσα δὲ καὶ ζῶσα, ταφεῖσα αὖθις ἀνέστην."

„Ὁ πατὴρ γεννᾷ με καὶ φθείρει, καὶ αὖθις γεννᾷ με φρονήσει παιδὸς ἀφθάρτου."

„Ἐξῆλθον, κατῆλθον, καὶ αὖθις ἀνῆλθον, μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου τὴν φθορὰν ἀφέντες ἐκ τῇ καλίᾳ τοῦ πατρός."

Digitized by Google

was sagt es anders, als was lange schon vor Copernikus unsere Vorfahren in griechischer Sprache verkündeten nämlich die Attractionskraft der Sonne, die Kreisbewegung unserer Erde u. s. w.? So lässt sich vorzüglich Aristarch aus Samos in seinem Werke über die Grösse und den Abstand der Sonne und des Mondes darüber sehr ausführlich vernehmen, indem er die Bewegung der Erde lehrt, welche einen unverrückbaren Mittelpunct an der Sonne hat; er folgt hiebei dem Stoiker Kleanthes. Aehnlich spricht Philolaus aus Kroton, ein Pythogoreischer Philosoph und einer der grössten Astronomen seiner Zeit.

Das Alterthum bewahrt hiefür noch viele andere Zeugnisse, die wir jedoch anderen, in diesem Felde tüchtigeren Forschern überlassen, um uns wieder unserer Aufgabe zuwenden zu können. Was über die zwei ersten Elemente der zweiten göttlichen Vierzahl gesagt ist, mag genügen; das dritte Element — die Luft wurde als Weib unter mannigfachem Namen verehrt. Eigentlich nannten sie dieselbe Déchi-phe und Hyephrani d. i. die Alles Belebende, Alles Verderbende, wie sie Alles verdirbt, wenn die Atmosphäre sich verdüstert und Alles belebt, so bald sie sich erheitert. Ganz dasselbe ist das griechische: die Alleszermalmende und die Lebenbringende. Sie hiess auch Manaá d. h. Unverderbliche und Uthár phóïethe oder in der Luftregion das Gute und Schlimme zugleich. Sie genoss desshalb auch doppelte Verehrung als Leben und als Tod, weil sie an beiden Theil hat und war verschieden abgebildet.

Eigentlich war sie als Hauch jedes belebten Wesens verehrt, worauf sich das Wort „sie ging hervor" bezieht. „Ich war geboren und begraben, ich war begraben und stand auf; fliehend die Verwesung, herrsche ich mit dem Unsterblichen oben und gebiete über das All," d. h. der in jedes lebende Wesen eindringende Lebenshauch und sein unter Vernichtung des Wesens geschehender Austritt; die Rückkehr des Hauches zu seinem Ursprung und sein Eintritt in die Geburten.

Daher auch der Glaube an die Seelenwanderung (Metempsychose); daher die mythischen Darstellungen der Hera bei den Griechen — ihre Geburt durch die Rhea, das Verschlingen des Kronos, das Erbrechen u. s. w.

Die der Hera gewidmeten Inschriften sind zwar dem Wortlaute nach verschieden, dem Sinne nach gleichbedeutend. Beispielshalber mögen hier einige griechische Inschriften nebst Erklärung stehen.

„Ἐξῆλθον ὡς ἀθάνατος, ἐτάφην ὡς θνητὴ, καὶ ἀνέστην ὡς ἀθάνατος."

„Ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, καὶ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ εἶναι, ἐξ οὗ αὖθις εἰς τὸ εἶναι."

„Ὁ πατὴρ γεννᾷ με καὶ φθείρει· ὁ δὲ ἀδιάφθορος, διαφθείρας γεννᾷ με, οὗτος πατὴρ, καὶ ἀδελφός μου, οὗτος ἀνήρ μου."

„Ἐξ ἀθανάτου προήχθην οὐσίας, εἰς ἣν καὶ ἐπανῆλθον ὡς φθαρτὴ τὴν φθορὰν διαφθείρας· ἐνδυσαμένη δὲ τὴν ἀθανασίαν, αὖθις εἰς τὸ ζῆν ἐπανῆλθον."

Καὶ τοσαῦτα περὶ Ἥρας, ἢ τοῦ στοιχείου τοῦ ἀέρος ἐν τοῖς σωζομένοις μνημείοις ἀνέγνων.

Τὸ δὲ τέταρτον, τὸ καὶ ΙΣΧΩΜΑΩ προσαγορευόμενον, ἤτοι στοιχιακὸν πῦρ, ἐλατρεύετο μὲν παρὰ πᾶσιν Αἰγυπτίοις, ἰδίως δὲ παρὰ τοῖς Θηβαίοις ὑπὸ μορφὴν γυναικὸς καθὸ γεννητικὸν, ὃ καὶ πρῶτον τῶν τεσσάρων αὐτὸ ἔλεγον εἶναι, ὅπερ ἄλλως καὶ ΜΙΑΒΩ, ἤτοι μήτηρ πατρὸς ὠνομάζετο, τουτέστι μήτηρ τῶν ὄντων. ἐξ αὐτοῦ γὰρ ἐπιστεύετο προελθεῖν τὸν τὰ πάντα γεννήσαντα χρόνον. Ἔτι δὲ ΜΙΑΒΕΣ καὶ ΝΑΒΑ, ἤτοι πατρὸς ἀδελφὴ καὶ τροφός· προγεγονῖα γὰρ αὐτὴ τοῦ Ἄμμωνος, τοῦ πατρὸς τοῦ παντὸς, ἐξ ἁπλάστου οὐσίας, τοῦ καὶ ἀδελφοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ ἴσον τῆς ἰσχύος, ἐξ ἧς καὶ ὁ τὰ πάντα διακοσμήσας, ἐξέθρεψεν αὐτὸν, ἤτοι συνέπραξεν αὐτῷ εἰς τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν.

Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ΡΑΩΘΑ, πυρίμορφος δηλονότι. Τοῦτο δ' ἔστι τὸ ἐπικρατέστερον αὐτῆς ὄνομα παρὰ πᾶσιν Αἰγυπτίοις, ᾗ καὶ ἀπέδιδον τὴν ἀρχὴν παντὸς γεννητοῦ, καθάπερ καὶ τὴν φθοράν.

Καὶ ταῦτα ἐν παρόδῳ περὶ τῆς τοῦ πυρὸς θεότητος, ἅπερ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἄλλως μετέπλασαν ἐπὶ τὸ μυθικώτερον. Ἡ δὲ λατρεία τῆς τετρακτύος θεότητος αὕτη, τῆς καὶ ὑλικῆς ἄλλως λεγομένης (διὰ τὸ ὕλην εἶναι ὅλως) ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν πρόπαλαι Αἰγυπτίων ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ, οἷον τὸ τοῦ Ἄμμωνος· οἱ δὲ μικρῷ νεώτεροι διεῖλον εἰς τέσσαρας ἴσας δυνάμεις, ἀλληλοδιαδόχως διοικούσας τὸ πᾶν, καὶ ἑνὶ ὑπήκειν τῷ κραταιοτάτῳ πάντων, τῷ χρόνῳ· ὁ δὲ λαβὼν σύνθρονον τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἥλιον, τὴν τῶν πάντων διοίκησιν εἶχεν ἐπιμελῶς.

Καὶ τόσας ἡ πολύτιμος αὕτη πλὰξ, κατὰ τὴν ἀληθῆ ἑρμηνείαν, περιέχει γνώσεις ἡμῖν θεολογικὰς περὶ ἀμφοτέρων τῶν τετρακτύων, ὑλικῆς τε ἅμα καὶ ἀΰλου θεότητος, ἤτοι τῆς γηΐνου καὶ τῆς οὐρανίου.

Digitized by Google

„Ich bin des Vaters Weib und des Vaters Schwester; ich war geboren und lebte, war begraben und stand wiederum auf."

„Der Vater erzeugt und vernichtet mich und er zeugt mich wieder durch die Klugheit seines unsterblichen Sohnes."

„Ich kam hervor, kam hinab und kam wieder empor, sammt meinen Brüdern, die Vernichtung lassend im Schoosse des Vaters."

„Ich ging hervor als Unsterbliche, ward begraben als Sterbliche und stand auf als Unsterbliche."

„Aus dem Nichtseyn ins Seyn, aus dem Seyn ins Nichtseyn, aus ihm wieder ins Seyn."

„Der Vater erzeugt und vernichtet mich; der Unvergängliche vernichtet und erzeugt mich, er mein Vater und mein Bruder, er mein Gatte."

„Aus dem unsterblichen Wesen ging ich hervor, zu ihm kehrte ich zurück als Sterbliche zerstörend der Vernichtung Hauch; mit Unsterblichkeit angethan, kehrte ich wieder zurück zum Leben."

So viel las ich über Hera, als dem Elemente der Luft, auf den geretteten Denkmälern.

Das vierte Element, Ischomaó genannt, oder das physische Feuer, wurde bei allen Aegyptiern, besonders aber bei den Thebäern unter dem Bilde eines Weibes verehrt, als das Gebärende, welches unter den vier Elementen nach ihrer Aussage die erste Stelle einnimmt, sonst Miabó d. h. Mutter des Vaters, Mutter des Alls geheissen; aus ihr glaubte man, sey die Alles erzeugende Zeit hervorgegangen, Miabés und Nabá oder des Vaters Schwester und Amme. Denn sie hervorgegangen aus Ammon, dem Vater des Alls, aus unerschaffenen Wesen, ihrem Bruder, erzog ihn vermöge der gleichen Macht, mit welcher er das All geordnet, d. h. sie war thätig zugleich mit ihm bei der Ordnung des Alls.

Sie hiess auch Rhaothá „Feuergestaltige" und dies war bei den Aegyptiern ihr herrschender Name; ihr schrieben sie ebenfalls den Ursprung und die Vernichtung von Allem zu, was erzeugt wird.

So viel im Vorbeigehen über die Gottheit des Feuers, welche unsere Vorfahren anders und zwar mythischer gestaltete. Die dieser vierfachen Gottheit geltenden Verehrung (sonst auch stoffliche genannt, weil sie ganz Stoff ist) wurde von den Aegyptiern der Vorzeit einer und derselben Person nämlich dem Ammon gewidmet, während die späteren vier gleichen Mächte

Οἱ δὲ τὴν λατρείαν προσφέροντες τίνες εἰσίν; Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, ΧΕΒΡΩΝ, προσαγορευόμενος, καλύμματι ΦΟΥΙΡ ἐπίκλην ἐξ ἑνὸς εἰκονιζόμενος διὰ τὸ ἄϋλον θεότητα λατρεύειν, καὶ διὰ τὸ Ἀληθείας ἄγαλμα φέρειν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ, δι' ἧς ἔστι κεκαλυμμένος. Ἑτέρωθεν δὲ κεκαλυμμένος καλύπτρᾳ ΜΥΑΙ προσαγορευομένῃ, διὰ τὸ ὑλικὴν θεότητα, οἷον ὁρατὴν λατρεύειν, καὶ ὑλικὰ προσφέρειν. Ἔθος γὰρ ἦν τοιοῦτον παρ' Αἰγυπτίοις· ἰδίως δὲ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Αἰγυπτίων τὸ λατρεύειν τὴν μὲν ἄϋλον θεότητα κεκαλυμμένην ἔχοντας τὴν κεφαλὴν καλύμματι τῷ ΦΟΥΙΡ. Τὴν δὲ ὑλικὴν τῷ καλύμματι ΜΥΑΙ, ὥςπερ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Χαιρήμων παρέδωκεν ἡμῖν· λέγει δὲ ὁ αὐτὸς ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἔντισι τελεταῖς τοὐναντίον ἐδρᾶτο, δι' ἑτέρους λόγους. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ βασιλέως τὸ αὐτὸ τοῖ σώματος διάγραμμα δηλοῖ. Ὡς τὸ μὲν πρῶτον γράμμα τοῦ ὀνόματος τοῦτο ⲩ τὸ καὶ ἴσον τῷ Ἑλληνικῷ γράμματι Χ̄ σχηματίζεται ἐκ τοῦ διαδήματος, τῆς χειρὸς καὶ τοῦ τραχήλου, τὸ δὲ δεύτερον τοῦτο ⲉ τὸ καὶ ἴσον τῷ Ἑλληνικῷ γράμματι Ε̄ ἐκ τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ αὐχένος· τὸ δὲ τρίτον τοῦτο ⲯ τὸ καὶ παραπλήσιον ὂν τῇ φωνῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ γράμματος Β̄ ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ στήθους, τὸ δὲ τέταρτον τοῦτο ⲣ τὸ καὶ ἴσον τῷ ἡμετέρῳ Ρ̄ ἐκ τῶν ὤμων τραχήλου καὶ χειρῶν, τὸ δὲ πέμπτον τοῦτο ⲝ τὸ καὶ ἴσον τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ γράμματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἐκ τῆς ῥάχεως, ζώνης, μηρῶν. Τὸ δὲ τελευταῖον τοῦτο ⲍ τὸ καὶ ἴσον τῷ Ἑλληνικῷ γράμματι Ν̄ ἐκ τοῦ διαδήματος, τῆς ἀκρωμίας τῶν μυῶν τῆς ἑτέρας τῶν δύω χειρῶν καὶ τῶν παρωλενίων τῆς ἄλλης· πρὸς δὲ σχηματίζεται καὶ Ἕβδομον γράμμα ουρ καλούμενον τοῦτο ⲭ ἐκ τῆς ζώνης, καὶ τῶν σκελλῶν, καὶ τῶν ποδῶν· ἔστι δὲ τοῦτο συμβολικὸν ἅγαν καὶ τῆς ὅλης ἐννοίας συμπληρωτικόν. Καὶ τὸ μὲν ὅλον τοῦ ὀνόματος γράμμα, ἰδίᾳ ἑρμηνευόμενον Χέβρων, λέγει, εἰμὶ ὁ πορθητὴς καὶ ἀκαταμάχητος πολεμιστὴς, κατὰ γλῶσσαν ἱερὰν σημαίνει, ὡς Χαιρήμων φησί. Χέβρων οὖν ἐστιν ὁ δὶς ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ εἰκονιζόμενος, ὁ μετὰ Ἄμωσιν (α) ἄρξας Αἰγύπτου καὶ οὐχ ὡς

(α) *Τὴν δὲ ἀρχὴν Ἀμένωφις (προσηνὴς λέγοι τ' ἄν) ὁ τούτου υἱὸς παραλαμβάνει, καὶ Αἰγύπτου πεντηκοστὸς ἕκτος καὶ τετρακοσιοστὸς· βασιλεύει ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς καὶ ἑξήκοντα. Οὗτος δὲ εἰσβαλὼν εἰς Λιβύην*

Digitized by Google

unterschieden, welche in gleichmässiger Abwechslung das All ordneten und der mächtigsten von allen, dem Chronos (der Zeit) gehorchten; dieser nahm seinen Sohn Helios (die Sonne) als Mitthronenden an und waltete als sorgsamer Herrscher des Alls.

So viele theologische Kenntnisse von der doppelten Vierzahl, der stofflichen und stofflosen Gottheit, d. h. der irdischen und himmlischen, verschliesst meiner Meinung nach der so werthvolle Denkstein.

Wer sind nun die, welche die Verehrung darbringen? Ein und derselbe König, Chebron genannt, auf der einen Seite mit dem Schleier Phuir abgebildet, weil er der stofflosen Gottheit (der unsichtbaren) seine Verehrung widmet und in der einen Hand das Bild der Wahrheit trägt.

Auf der anderen Seite erscheint er mit dem sogenannten Myaï Schleier verhüllt, weil er die stoffliche (sichtbare) Gottheit verehrt und stoffliche Opfer darbringt. Es war dies so Sitte bei den Aegyptiern, besonders bei den ägyptischen Königen, die stofflose Gottheit in der Weise zu verehren, dass man das Haupt mit dem Schleier „phuir" umhüllte, während man der stofflichen Gottheit dagegen mit dem Schleier myaï nahte, wie ausser vielen Anderen auch Chäremon uns berichtet. Ebendieser sagt uns, dass dergleichen nicht immer, sondern bei manchen Festen gerade das Gegentheil stattfand aus anderen Gründen.

Der Name des Königs bedeutet so viel als die Figur des Körpers. Das erste Zeichen des Namens ⲯ gleichbedeutend mit dem griechischen χ, wird geformt aus der (königlichen) Kopfbinde, der Hand und dem Halse; das zweite ⲉ, gleichbedeutend mit dem griechischen ε, aus dem Schleier und dem Nacken; das dritte ϥ ähnlich auch dem Laute nach dem griechischen β, aus der Verbindung der Hände und der

Ἐδουάρδος, ὁ τοῦ Σαμπολλιῶνος πιστὸς ὀπαδὸς καὶ τοῦ σοφοῦ Λεψίου ἐβάπτισε τὸν μὲν ἕτερον Ἀμένωφιν Α! ἢ Ἀμούνοφιν· τὸν δὲ ἄλλον Θώθμην Γ! ἢ Δ! ὄνου σκιὰν γράφων, κατὰ τὸ λεγομενον· τὴν δὲ Ἀθὼρ Ἀθὼρ εἶπε, καὶ τὸν Φθὰ Φθά, καὶ τὸν Ἀμμοῦν Ἀμμοῦν, ἀλλ' εἰ ταῦτα ἐξηγεῖ τὰ τοσαῦτα σύμβολα, ἄλλοι εἰπάτωσαν· οὐδεμία γὰρ, οἶμαι, ἀνάγκη εἰπεῖν ἡμῖν τὸν ἑρμηνευτὴν, Φθὰ εἶναι τοῦτον, καὶ Ἀθὼρ ἐκείνην· ἴσασι τοῦτο καλῶς καὶ τὰ παιδάρια αὐτά. Γνωστὸς γὰρ ὁ τύπος τοῖς πᾶσιν, ὦ δεινὲ ἑρμηνευτὰ, τῶν θεῶν τῆς Αἰγύπτου, ὥς περ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ μὴ ματαιοπόνει καλῶν τὸν Φθὰ Φθὰ, καὶ τὴν Ἀθὼρ Ἀθὼρ, καὶ τὸν Ἀμμοῦν Ἀμμοῦν, χρείαν τούτων οὐκ ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν τῶν συμβόλων ἑρμηνείαν ἀπόδος· τῆς δὲ διαγραφῆς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχουσιν οἱ ὀφθαλμοὺς ἔχοντες· τὶς γὰρ οὐχ ὁρᾷ, ὅτι οἱ εἰκονιζόμενοι, οὐ προσφέρουσι λατρείαν; ἐνταῦθα ἁρμόζει τὸ τοῦ Αἰλιανοῦ ἐκεῖνο, τὸ λέγον· „Ὅτε ὑπήρχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, καὶ ἦν τρόπον τινὰ ἐν σπαργάνοις, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἰκόνιζον τὰ ζῶα, ὥστε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος, τοῦτο δένδρον." Τὶς ποτὲ τῶν γραφέων εἰκονίζων οἷον δήποτε χρῆμα φανταστὸν, εἴτε ἱστορικόν, εἰκονίζει αὖθις καὶ τὴν εἰκονικὴν αὐτὴν περιληπτικῶς ἐν τῇ κυρίως ὑποθέσει, γράφων τὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς; ἀλλ' ἴσως ἀγνοεῖς, ὦ φίλτατε, ὅτι ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου οἵας δήποτε παραστάσεως, οὐ διὰ συμβόλων ἀλλὰ διὰ τῆς διαγραφῆς τοῦ ὑποκειμένου σημαίνεται; καὶ ἂν τοῦτο συγγνωστὸς ἂν εἴης· περὶ δὲ τῶν ὀνομάτων τὶ εἴπωμεν; ὑπάρχει ἄρα ταῦτα ποῦ; ἡμεῖς οὐδαμῶς ἀνέγνωμεν τοιαῦτα, καίτοι διὰ τηλεσκοπίου καὶ μικροσκοπίου ἐξετάσαντες τὸν λίθον· ὅθεν εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ φανταστὸν συναρμολόγημα

μετὰ μεγάλης δυνάμεως, τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ Λάμεθον αὐτὸν, τὸν Λιβύης φύλαρχον, σὺν τῇ δυνάμει αὐτοῦ εἰς τέλος διέφθειρε, περὶ τὴν πόλιν Γιλίγαμα, ἣν καὶ δόλῳ λαβὼν κατέσκαψεν. ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λίξαν πόλιν ὥρμησε πολεμήσων Γάδαμον, ἰσχυρὸν ὄντα, καὶ μάλιστα τιμώμενον παρὰ Λίβυσι· ἦν γὰρ πολεμικώτατος ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλάκις Αἰγυπτίων μάχῃ ἐκράτησεν. Ἀμένωφις δὲ συμμίξας αὐτῷ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο καὶ ἐδίωξε μέχρι Ζηβύττιδος πόλεως· ἐν ᾗ φρούριον δυσάλωτον ἦν· ὃ ἐκπορθήσας, τὸν μὲν Γάδαμον φυγόντα, δόλῳ συνέλαβε καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπέτεμε· τὴν δὲ Ζηβύττιδα εἰς ἔδαφος κατέσκαψε. Λίβυσι δὲ δεκάτην ἐπιβαλὼν εἰς τὰ ἴδια ἐπανῆλθε· τεσσαράκοντα δὲ ἐπιζήσας ἐνιαυτοὺς, μετὰ τὴν Ζηβύττιδος καταστροφὴν, ἐτελεύτα Χέρρωνι τῷ υἱῷ αὐτοῦ (πορθητὴν ἅμα καὶ ἀκαταμάχητον φράζει τὸ ὄνομα) τὴν βασιλείαν καταλείπων· ὃς ἀρχὰς Αἰγύπτου πεντηκοστὸς ἕβδομος καὶ τετρακοσιοστὸς, ἐπὶ Φοίνικας ἐστράτευσε, καὶ Φοινίκην ἐχειρώσατο ἅπασαν, εἶτα δὲ Συρίαν καὶ Ἀραβίαν· πρὸς Αἰθίοπας δὲ καὶ αὖθις ἐπαναστάντας, καὶ τριάκοντα μυριάδας στρατιωτῶν ἐπιλεξάμενος, ὥρμησεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ γενόμενος ἐν Χεδῷ χώρᾳ συμβάλλει τοῖς ἐναντίοις, καὶ κατὰ κράτος νικᾷ· πήγεις δὲ κατὰ τὴν μάχην εἰς Αἴγυπτον ἐπανῆλθε, καὶ Διόσπολιν· κατακοσμήσας ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἄτιμις μετέστη ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ τῆς αὐτοῦ δυναστείας ἐνιαυτῷ. (Συρίνιος Βίβλος Γ!)

Digitized by Google

Brust, das vierte 𓂝, gleich unserem ρ durch Vereinigung der Schultern, des Halses und der Hände; das fünfte 𓎛, gleich dem vierundzwanzigsten Buchstaben des griechischen Alphabets, aus dem Rücken, dem (ägyptischen) Gürtel und den Schenkeln; das letzte Zeichen 𓋴, gleich dem griechischen ν, aus der Kopfbinde, dem einen Oberarm und dem Ellbogen des andern; ausserdem wird noch ein siebentes Zeichen dargestellt, ur genannt 𓂋 aus dem Gürtel, den Schenkeln und Füssen. Die ganze Bezeichnung des Namens, eigentlich als Chebron erklärt, besagt in der heiligen Sprache, wie Chäremon versichert, so viel als:

„Ich bin der Verwüster und der unbesiegbare Krieger."

Der auf diesem Bilde doppelt dargestellte König ist also Chebron, der nach Amosis (a) regierte und nicht wie ihn Eduard Hawkins taufte, Champollions und des gelehrten Lepsius treuer Gefährte, den einen Amenophis oder Amunophis, den andern Thothmes u. s. w., des Esels Schatten nachmalend, wie das Sprichwort sagt.

Die eine (Göttin) Athór nannte er Athór, den andern Gott Ptha — Ptha und den Ammon — Ammon. Ob aber damit solche symbolische Zeichen erklärt sind, das sollen Andere sagen; mich will es bedünken, es brauche gar keines Dollmetschers, der uns sage, das

(a) ... Die Herrschaft übernahm Amenophis, sein Sohn (der Gütige wohl zu nennen) und regierte als der 456. Herrscher 68 Jahre. Dieser nun machte mit grosser Heeresmacht einen Einfall in Libyen, plünderte das Land und vernichtete den Phylarchen Lamethus selbst sammt seiner Streitmacht bei der Stadt Giligama, welche er durch List einnahm und zerstörte. Von da brach er gegen die Stadt Lixa auf, um den mächtigen und bei den Libyern sehr geachteten Gadamus zu bekriegen; es war dies ein sehr kriegerischer Mann, welcher die Aegyptier schon oftmals im Kampfe überwunden hatte. Amenophis traf mit ihm zusammen, schlug ihn in die Flucht und verfolgte ihn bis an die Stadt Zebyttis, worin sich eine schwer zu nehmende Festung befand; er zerstörte diese, schlug den Gadamus, nahm ihn durch List gefangen und schnitt ihm den Kopf ab; Zebyttis machte er dem Boden gleich und kehrte, nachdem er den Libyern den Zehnten auferlegt hatte, wieder nach Hause zurück. Nach der Zerstörung von Zebyttis lebte er noch 40 Jahre und starb, die Regierung seinem Sohne Chebron hinterlassend, (dessen Name so viel als „Zerstörer und Unbesiegbarer" bedeutet).

Dieser herrschte als der 457. König über Aegypten, unternahm einen Feldzug gegen die Phönicier und unterjochte ganz Phönicien, Syrien und Arabien; gegen die Aethiopier, welche sich wieder empört hatten, brach er von Aegypten mit einem auserlesenen Heere von 300,000 Mann auf, traf in der Gegend von Chedá mit dem Feinde zusammen und schlug ihn aufs Haupt; in der Schlacht aber verwundet, kehrte er wieder nach Aegypten zurück, verschönerte Diospolis und segnete das Zeitliche kinderlos im 46. Jahre seiner Regierung. Uranius III.

τοῦ κλεινοῦ Σαμπολλιῶνος, ὡς οὐδὲ ἡ κουφολογία τοῦ σοφοῦ Λεψίου.

Τὸ ψευδεπίγραφον τοῦτο λείψανον τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος εἶδον κἀγὼ πολλάκις ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἀποκείμενον (ὥς περ προεῖπον) θαμίζων εἰς αὐτὸ σπουδῆς χάριν, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἱερὰν γραφὴν μετὰ προσοχῆς ἀνέγνων καὶ ἐταλάνισα τοὺς ἐπιγραφεῖς· οὐδαμοῦ γὰρ ἀπήντησα ἅπερ οἱ ἐπιγραφεῖς γράφουσιν ὀνόματα· ἀλλ' εἴπερ καὶ ταῦτα ὑπῆρχεν ἀληθῶς ἐν αὐτῷ βεβαιούμενα δι' ἀφιλονεικήτων μαρτυριῶν, ἵνα τὶ οὐδὲν περὶ τῶν ἐν αὐτῷ γραφῶν λέγουσιν, ἀλλ' ἐν σιωπῇ παρέρχονται πάντα; Τί οὖν ἕτερον ἐκ τῆς σιωπῆς αὐτῶν δεικνύεται εἰ μὴ ἡ ἀμάθεια καὶ τὸ ἀπατηλὸν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ἀριδήλως ἐξελέγχεται; Τί ἄρα λέγει τὰ τόσα σύμβολα τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν; τὸ ὄνομα τῶν εἰκονιζομένων δηλοῖ καὶ οὐδὲν πλέον; βαβαὶ τῆς ἀλογίας τῶν ἑρμηνευτῶν!!!

Μνημεῖον, οἷον τοῦτο, φέρον ἐν ἑαυτῷ τὴν βάσιν οὕτως εἰπεῖν τῆς θεολογίας τῶν πάλαι καὶ πρόπαλαι ἐθνῶν, ὥς περ ἐδείχθη, καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἐξ ἧς ἔῤῥευσεν ὁ μέγας τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως πλοῦτος, γεγραμμένην κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τοῦ ἔθνους ἐκείνου τρόπον· πρὸς δὲ καὶ πολλὰ χρήσιμα διδάσκοντα κεῖται ἤδη ὡς βιβλίον κεκλεισμένον καὶ πεποικιλμένον τῇ ποικιλίᾳ τῆς ἀρχαιότητος τοσούτων αἰώνων, καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τοῦ Ἁρποκράτου· οἱ δὲ ἔχοντες αὐτὸ χαίρουσι μὲν ἐπὶ τῇ κτήσει τοιούτου κειμηλίου, λυποῦνται δὲ ἀφ' ἑτέρου μὴ δυνάμενοι ἀνεῶξαι αὐτὸ καὶ μαθεῖν τὸ κρυπτόμενον. δι' ὃ καὶ ὑπὸ περιεργείας οὐ τῆς τυχούσης ἀναγκαζόμενοι, προσκαλοῦσι τοὺς δῆθεν δυναμένους ἀποσφραγῖσαι αὐτὸ καὶ τὸ κρυπτόμενον δι' αὐτῶν μαθεῖν, οἱ δὲ προσκεκλημένοι, ὡς εἰς γάμον μετὰ πομπῆς ἐρχόμενοι, λαμβάνουσι μετὰ χεῖρας προθύμως τὸ παριστάμενον αὐτοῖς καὶ μὴ δυνάμενοι ἀποσφραγίσαι αὐτὸ, λέγουσι τὴν σφραγίδα σφραγίδα, καὶ τὸ βιβλίον βιβλίον μέγα, ἢ μικρὸν· τὴν δὲ χροιὰν περιγράφουσι τῇ ποικιλίᾳ τοῦ λόγου, καθάπερ οἱ γραφεῖς τῇ ποικιλίᾳ τῶν χρωμάτων· τὸ δὲ πολύτιμον τοῦ πράγματος κρίνουσιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματος· τὸ δὲ ἐγκεκλεισμένον μαντεύοντες δῆθεν πείθουσιν ἅμα τε καὶ πείθονται τοῖς παιδαριώδεσι συμπεράσμασι καὶ ἀπέρχονται γαυριῶντες. Τοιοῦτοί εἰσι δυστυχῶς οἱ καθ' ἡμᾶς ἱερογλυφολόγοι καὶ μάλιστα ὁ ὀβελίσκου ἄξιος κλεινὸς Λέψιος, καὶ οἱ τούτων ἀκόλουθοι, οἵπερ ἐρωτήσαντές με ποτὲ

Digitized by Google

sey Pthá und jenes Athor. So etwas wissen ja kleine Kinder. Allen bekannt, mein trefflicher Dollmetscher, ist die Gestalt der ägyptischen Götter, so wie uns etwa das Bildniss unseres Erlösers; mühe dich doch nicht weiter damit ab, dass du den Pthá — Phtha, die Athor — Athor und den Ammon, Ammon heissest! Wir brauchen dich dazu nicht; gib uns dafür lieber die Erklärung der Symbole. Wer Augen hat, braucht keine Deutung der Figur; denn wer sieht nicht, dass die Figuren Opfer darbringen?

Da passt denn so recht jenes bekannte Wort Aelians, „Als die Zeichnungskunst noch in den Anfängen begriffen und gewissermassen in der Wiege lag, da zeichnete man wohl ganz kunstlos die Wesen in der Weise, dass die Maler darüber schrieben, das ist ein Ochs, das ein Pferd und das ein Baum."

Welch ein Maler bringt wohl, wenn er irgend eine Schöpfung seiner Phantasie oder der Geschichte entnimmt, über dem eigentlichen Gegenstand dessen Bild en miniature an und malt so Gleiches zu dem Gleichen? Vielleicht, mein Bester, weisst Du nicht, dass die Abbildung eines Gegenstandes von irgend welcher Darstellung nicht durch Symbole, sondern durch die Zeichnung selbst ausgedrückt wird? Nun, man kann Dir solches etwa verzeihen. Wie sieht's aber mit den Namen aus?! Wo, wo finden die sich wohl?

Ich habe, so sehr ich auch den Stein durch Teles- u. Mikroskope betrachtet, nirgends eine Spur davon finden können.

Kurz und gut — das ganze Phantasieproduct des berühmten, jetzt seligen Champollion und das ganze leere Geschwätz des gelahrten Lepsius — es führt zu Nichts.

Dieses Bruchstück des grauen Alterthums mit seiner falschen Ueberschrift sah ich, wie gesagt, mehr als einmal im brittischen Museum aufbewahrt, indem ich es meines Studiums wegen häufig besuchte; ich las mit aller Aufmerksamkeit die Hieroglyphen und beklagte die Titelspender; denn nirgends fand ich die Namen, welche sie dem Bruchstücke aufdringen.

Gesetzt aber sie seyen wirklich vorhanden, beglaubigt durch unbestreitbare Zeugnisse, warum sagen denn die Herren nichts von den auf dem Denkstein vorhandenen Zeichen, sondern übergehen Alles mit Stillschweigen? Was Anderes folgt aus ihrem Schweigen, als ihre Unwissenheit und ihre absichtliche Täuschung, welche so recht deutlich an den Tag kommt? Was wollen denn die symbolischen Zeichen auf den Köpfen der Figuren? Bezeichnen sie etwa bloss die Namen der

(*ὅτε ἑρμηνείαν πλακός τινος ἔδειξά τισι τούτων*) *λέξεσιν αὐταῖς „ἵνα τί, ὦ φίλτατε Σιμωνίδη, τὰ μὲν σύμβολα ἅπερ ἡρμήνευσας ἔστιν ὀλίγιστα, τὸ δὲ νοούμενον πολύ; ἀπήντησα· τρία μόνα ἦν καὶ τὰ ῥήματα, ἅπερ ἡ χεὶρ ἐκείνη ἡ ἐπὶ Βαλτάσαρ τοῦ βασιλέως υἱοῦ Ναβουχοδονόσορος ἔγραψε" κατέναντι τῆς λαμπάδος ἐπὶ τοῦ κονιάματος τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως ἀγνώστοις γράμμασι, τάδε· Μανῆ, Θεκὲλ, Φάρες, ἅπερ οὐδεὶς ἀνέγνω τῶν τότε σοφῶν τῆς Βαβυλῶνος, εἰμὴ Δανιὴλ ὁ προφήτης, ᾧδε πως ἑρμηνεύων αὐτά· Μανῆ, ἐμέτρησεν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὴν, Θεκὲλ, ἐστάθη ἐν ζυγῷ, καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα, Φαρὲς, διῄρηται ἡ βασιλεία σου, καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις."* (*Δανιήλ. κεφ. έ.*) *Ὁρᾶται ὅπως καὶ ἐνταῦθα, ᾧ φίλοι, τὰ μὲν ῥήματά εἰσι τρία, τὸ δὲ νοούμενον πολὺ καὶ διὰ πολλῶν ἑρμηνεύεται λέξεων, καθαπερεὶ καὶ τὰ ἱερογλυφικά· ἕκαστον γὰρ σύμβολον πολλὰ σημαίνει, καὶ τελείαν πρότασιν δίδωσι πολλάκις καὶ περίοδον ὅλην, ἥν καὶ παρατίνει τὸ συνδιαζόμενον αὐτῷ ἀκόλουθον σύμβολον, εἰ τυγχάνει ταυτόσημον, τοὐναντίον δὲ, ἢ ἕπεται ὡς συμπλήρωμα τοῦ ἐχομένου συμβόλου, ἢ φράζει ὅλως ἐναντία τῆς πρώτης καὶ κυρίας προτάσεως εἰ τὸ δεύτερον ἦ ἀμετάβολον καὶ πρωτότυπον τὴν πρότασιν, ὥς περ ἐν τῇ περὶ ἱερογλύφων ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ εἰς πλάτος διελάβομεν. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπήντησα ἐκείνοις τότε· οἱ δὲ οὐδὲν ἀντέταξαν πρὸς ταῦτα, ἀλλ' ἄφωνοι μείναντες διελύθησαν.*

Περὶ τῆς ἀπάτης οὖν τούτων ἐνδομύχως ὢν πεπεισμένος, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἀεὶ ἐλεγχόμενος, ὅτι σιγὴν ἄγω ἐπὶ ἀπάτῃ τηλικαύτῃ (καί τοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ εἶπον τὰ δέοντα, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ μέγας κατ' ἐμοῦ ἠγέρθη πόλεμος) ἔγνων ἤδη ὅπως ἀναδέξομαι τὴν περὶ τούτου πάλην ἐπιστημονικῶς καὶ τακτικῶς διὰ περιοδικοῦ συντάγματος, καὶ τὴν ἀπάτην ἀποδείξω. Δι' ὃ καὶ τὴν διάνοιαν ταύτην τινὶ τῶν σοφῶν κοινολογησάμενος, λίαν ὑπ' αὐτοῦ ἐξηλέγχθην διὰ τὴν μέχρι τοῦδε σιωπήν μου, ἀλλ' ἐδικαιώθην ἀπολογηθεὶς καὶ προὐτράπην τοῦ πραγματῶσαι ἥν περ αὐτῷ ἀπεκάλυψα ἐπωφελῆ διάνοιαν. Ἔγραφον γὰρ αὐτῷ ποτε πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος τούτου ἐν ἐπιστολαῖς, ὧν ἡ πρώτη ἔχει ᾧδε·

„Σιμωνίδης τῷ σοφῷ Λ: Λ: χαίρειν, καὶ ἐρρῶσθαι."

„Τὴν Αἰγυπτίων νεκρὰν ἐκείνην φωνὴν, τὴν γράμμασιν ἱερογλύφοις πρὸ ἀμνημονεύτων ἤδη χρόνων ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον καταπληκτικοῖς ἐρειπίοις

Digitized by Google

Figuren, und sonst weiter Nichts? O pfui, welch Unverstand von solchen Dollmetschern!

Dieses Denkmal nun, welches, wie gezeigt, so zu sagen die Grundlage der Theologie von den Völkern der Vor- und Urzeit in sich trägt und die Quelle der griechischen Mythologie, aus welcher der so grosse Ideenreichthum der griechischen Poesie strömte, nur dass dieses Volk nach der ihm eigenthümlichen Weise ihn zu gestalten wusste, dieses Denkmal, welches so viel Lehrreiches birgt, liegt vor uns da als verschlossenes Buch, umzogen mit dem schillernden Schimmer des Alters von vielen Jahrtausenden und gesiegelt mit dem Siegel des Harpokrates.

Die es in Händen haben, freuen sich zwar über den Besitz eines solchen Kleinods, empfinden es aber andererseits wieder schmerzlich, dass sie es nicht öffnen und den verborgenen Schatz heben können. Die nicht gerade zufällige Neugierde zwingt sie, die Sachverständigen ha! zu rufen, damit sie das Buch entsiegeln und ihnen so die erwünschte Kunde von dem verborgenen Schatze bringen. Die Eingeladenen erscheinen richtig wie bei einer im Festzug sich nahenden Hochzeit, nehmen das ihnen überreichte Buch gar dienstwillig in die Hände und nennen, da sie es nicht entsiegeln können, das Siegel . . . ein Siegel, das Buch . . . ein grosses oder kleines Buch: sie beschreiben das Aeussere davon mit ihren Redefloskeln, wie Maler mit bunten Farben, und beurtheilen so den schätzbaren Werth der Sache nach der äussern Gestalt. Indem sie den verschlossenen Schatz ha! als Propheten verkünden, überreden sie Andere, lassen sich durch ihre kindischen Machwerke selbst am Ende überreden und ziehen dann laut prahlend von dannen. So sind sie leider die Hieroglyphen-Meister unserer Zeit, vor Allem der ruhmgekrönte Lepsius, der schon lang einen Obelisk als Denksäule verdient hätte, und . . . seine Gefährten. Diese Herren richteten einst an mich, als ich eben einigen von ihnen einen Denkstein (nach meiner Weise) erklärte, wörtlich folgende Frage: „Warum doch, lieber Simonides, sind der uns so eben erklärten Symbole so wenige, während doch ihr Sinn so tief?“ Meine Antwort lautete:

„Es waren ja auch nur drei Worte, welche jene Hand über den König Baltasar, Nebukadnezars Sohn, dem Leuchter gegenüber auf die getünchte Wand des königlichen Palastes mit unbekannten Zügen schrieb: „Mane, Thekel, Phare,“ Worte, welche kein Gelehrter Babylons lesen konnte, ausser Daniel. Dieser erklärte sie also:

κειμένην, καὶ μέχρι δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς διασωθεῖσαν, ἐπὶ στηλῶν, καὶ ναῶν, καὶ ἀγαλμάτων καὶ τῶν ἄλλων τοῦ παναρχαίου λαοῦ ἐκείνου κολοσσιαίων μνημείων κατανοῆσαι βουλόμενος, διὰ τὸ κρύπτειν αὐτὴν ἐν γραφῇ τὴν μὲν ὄψιν τερπνῇ τὴν δ' ἔννοιαν μυστυριώδει, ἱστορίαν μὲν πολλῶν αἰώνων καὶ λαῶν τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, γραφὰς δὲ ἠθῶν καὶ ἐθίμων πάνυ σπουδαίας, καὶ ἄλλα τρία καὶ δέκα ὅλα ἔτη, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, πρὸς τὴν ἀληθῆ τῶν πολυτύπων αὐτῆς γραμμάτων κατανόησιν ἠσχολήθην. Καταμαθὼν δ' αὐτῶν, ὅση μοι δύναμις, τὴν πολυάριθμον καὶ σκολιὰν σημασίαν, ἀρχαίοις περιτυχών τισι συγγράμμασι, καὶ μελέτῃ μακρᾷ χρησάμενος, καὶ ἐπικινδύνῳ καὶ πολυχρονίῳ περιηγήσει, κατά τε τὴν Λιβύην, καὶ Αἴγυπτον, καὶ Συρίαν, καὶ τὰς ὁμόρους χώρας, τῆς ἐπιθυμίας ἔσχον πέρας, ἀληθείας ἐχόμενον. ἔχει δὲ ἡ τῶν ἱερῶν γλυφῶν ἀνάγνωσις οὐχ ὡς ὁ κλεινὸς Σαμπολλιὼν, καὶ ὁ πολὺς Ῥοσελῖνος, καὶ ὁ Λέψιος, καὶ οἱ τούτων ὅλως ἀδαεῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ὀπαδοὶ, ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν φαντασίας παίγνια γράφοντες, ἰταμῶς ἐδογμάτισαν· ἀλλὰ πάντῃ πάντως ἀλλοῖα· καὶ γὰρ οὗτοι κενοδοξοῦντες μᾶλλον, ἢ σπουδάζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐστασίασαν, καὶ πόρρωθεν αὐτὴν κούφοις ἔβαλλον λόγοις. ποῤῥωτάτῳ δὲ αὐτῆς γενόμενοι χορὸν μαθητῶν συνεκρότησαν, καὶ ἕδρας ἔπηξαν, ἀφ' ὧν πολλὰ πρὸς τῷ γελοίῳ ἀδέσποτα, καὶ ὅλως ἀνέμφατα συμπιλήματα μεγαλορῥημονοῦσι, σοφοῖς μηδόλως προσήκοντα, ἅτε σκότια ἐξαμβλώματα, ἃ ἠσπάσθησαν μὲν καὶ περιέθαλψαν πολλοὶ ὡς τῆς ἀληθείας δῆθεν γνήσιον γόνον, ἐξεσύριξαν δὲ οἱ ὀρθοὶ τὴν κρίσιν ὡς κουφονοίας ἄκρατον πλάσμα· καὶ ὅτι μὲν ταῦτα οὕτως ἔχει ἐναργῶς ἀποδειχθήσεται· πρινὴ δὲ εἰς τὸ στάδιον καταβῆναι, ὑμῖν ἰδίᾳ πρῶτον τοῦτο κοινῶσαι ᾠήθην, ἀνδρὶ μὲν ὄντι σοφῷ καὶ πεῖραν εἰληφότι πραγμάτων πολλὴν, ὅπως ἂν ἀκούσομαι καὶ τὰς ὑμετέρας ἐμβριθεῖς καὶ πατρικὰς παραινέσεις, ἃς καὶ μετέωρος ἀπεκδέχομαι. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἱεράρχην, γράφω τεθαῤῥικότος, ὡς τὸν ἀδαμάντινον τῶν ἀποδείξεων ὑψηρεφῆ, πύργον ἐπὶ πέτρας ἀῤῥαγοῦς, τῆς ἀληθείας βαίνοντα· ὡς δ' ἀληθῆ λέγω καὶ οὐδαμῶς πρὸς τὴν γλῶσσαν ἡ γνώμη στασιάζει τοῦ γράφοντος, τάς δε τὰς γραφὰς, τὰς ἐκ τῶν ἱερογλύφων εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ὑπ' ἐμοῦ μετενεχθείσας τῇ ὑμετέρᾳ κορυφῇ προσάγω εἰς ἀνάγνωσιν. Ἔῤῥωσο.

Ἔγραφον ἐν Λονδίνῳ, τῇ ί. Ἀπριλίου τοῦ ἔτους αωνγ! Ὡς δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐκεῖνος ἐκομίσατο καὶ

Digitized by Google

„Mane d. i. Gott hat deine Herrschaft gemessen und sie vollzählig gemacht; Thekel d. i. sie wurde gewogen auf der Wage und zu leicht befunden; Phare d. i. deine Herrschaft wird getheilt und den Medern und Persern gegeben cf. Dan. v.“ „Man sieht hier, verehrte Freunde, fuhr ich fort, auch nur drei Worte, allein einen tiefen Sinn, durch viele Worte erklärt, wie es bei den Hieroglyphen der Fall ist; jedes Symbol hat eine vielfache Bedeutung und gibt einen ganzen Satz, oft sogar eine vollständige Periode, welcher das damit verbundene, nachfolgende Symbol, wenn es zufällig dieselbe Bedeutung hat, noch eine weitere Ausdehnung gibt; wenn es aber das Gegentheil besagt, steht es entweder als Ergänzung des nachfolgenden Symbols, oder es besagt ganz das Gegentheil des ersten und eigentlichen Satzes (Hauptsatzes), wenn das zweite unverändert ist und keine Beziehung zu dem Hauptsatze hat, wie es in unserer Abhandlung über Hieroglyphen ausführlich zu finden ist. So meine Entgegnung; die Herren erwiederten Nichts darauf, blieben stumm und . . gingen. Von dem Betrug dieser Herren im Innersten meines Herzens überzeugt und von meinem Gewissen mit Vorwürfen überhäuft, dass ich bei solchem Trugwerk Stillschweigen beobachte (wiewohl ich in Privatcirkeln und öffentlich das Nöthige sagte, weshalb eben ein grosser Krieg gegen mich sich erhob) entschloss ich mich endlich, in einer periodischen Zeitschrift den wissenschaftlich und systematisch zu führenden Kampf aufzunehmen und so die Täuschung der Welt zu zeigen. Ich theilte desshalb diesen meinen Entschluss einem Gelehrten mit, musste aber wegen meines bisher beobachteten Stillschweigens nicht wenig Vorwürfe hinnehmen; ich wusste mich wohl zu rechtfertigen und liess mich bewegen, mein nicht gerade nutzloses Vorhaben, ins Werk zu setzen. Viel schrieb ich ihm damals über diesen Gegenstand in Briefen, von denen der erste also lautet:

Simonides seinem L. A. Gruss und Lebewohl.

Von dem Entschlusse geleitet, Aegyptens todte Sprache kennen zu lernen, welche mit Hieroglyphen seit undenklichen Zeiten in den Staunen weckenden Trümmern niedergeschrieben liegt und sich bis auf unsere Tage auf Säulen, Tempeln, Bildwerken und anderen kolossalen Denkmälern jenes uralten Volkes erhalten hat — es birgt ja diese Sprache in ihrer für das Auge gefällige, der Bedeutung nach geheimnissvollen Schrift die Geschichte vieler Zeiten und der im Lande wohnen-

τὰ ἐν αὐτῇ πάντα ἐσκεμμένως διῆλθε, Λακωνικῶς ἀπάντησεν ἡμῖν τάδε·

„Τῷ ἡμετέρῳ Σιμωνίδῃ χαίρειν.“

„Ἔλαθον, ἀνέγνων, ἐπείσθην· λέγε τοίνυν παῤῥησία τὴν ἀλήθειαν καὶ μὴ φοβοῦ ἀπειλὰς ἀνδρῶν ἀπατεώνων· ἄλλως δὲ καταμηνύσω ὑμᾶς ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι τὴν ἀλήθειαν εἰδὼς πρὸ πολλοῦ διάγεις ἐν σιωπῇ. Ἔῤῥωσο.“ A. A.

Τῇ κα'. Μαΐου ᾳωνγ'. Ἐκ τοῦ Λονδίνου.

Καὶ ταῦτα μὲν τότε, ἀκολούθως δὲ καὶ πλείῳ καὶ οὗτος, καὶ ἕτεροι τούτου πολλοί, οἷς ἔγραφον προτρεπτικώτατα ἀπήντησαν· τοῦ ἄρξαι δηλονότι ταχὺ τὴν πάλην εἰ φίλος εἰμὶ τῆς ἀληθείας.

Ταῖς προτροπαῖς οὖν σοφῶν ἀληθῶς ἀνδρῶν ὑπεῖκον ἐξέρχομαι ἤδη εἰς τὸ στάδιον, γυμνὸς μὲν ὡς ἀθλητὴς, ὑπὸ μόνην τὴν Αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τεθωρακισμένος τὸν θώρακα τῆς Ἀληθείας.

Ἀλλὰ τῆς πάλης ἤδη ἀρχομένης πόσοι ἄρα καὶ αὖθις ἐπ' ἐμὲ ἀναστήσωνται, καὶ πόσα πικρῶς πικρὰ ἐκτοξεύσουσιν, ὡς καὶ πρὸ πέντε ἤδη ἐτῶν ἐν Βυζαντίῳ δημοσίᾳ εἶπον τοῦτο διὰ τῆς τοῦ Τηλεγράφου Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος; προφητεύων ὁ τάλας ὅσα ἐσχάτως ὑπέστην κακὰ ἐν Λειψίᾳ καὶ Βερολίνῳ τῇ ῥαδιουργίᾳ τινῶν ἀνδραρίων, καὶ τῇ συκοφαντίᾳ. Θεολόγων καθηγητῶν! ἅμα τε καὶ μαθητῶν, οἳ καὶ ἤλγησαν ἕως θανάτου σφόδρα (καθὰ καὶ δημοσίᾳ εἶπον αὐτοὶ οὗτοι) ὅτε αἴφνης ἔμαθον τὴν ἀθώωσιν ἡμῶν. ἐπεθύμουν γὰρ ὡς ἔοικεν οἱ σκαιοὶ οὗτοι, καὶ οἱ νεκροὺς φορολογοῦντες, ὅπως σταυρωθῶ καὶ τῶν ἐκ τῆς συκοφαντίας κακῶν συνεπειῶν ἀπαλλαγῶσιν· ἀλλ' ἀπέτυχον παρελπίδα „ψευδόμενος γὰρ οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον.“ Ἐπέλθοι, αὐτοῖς τὰ κακὰ τῆς ἀνηκούστου καταδιώξεως ὁσωνούπω· καὶ γὰρ εἰ εἶχον οὗτοι ἐν νῷ τὸ σοφὸν τοῦ Χαβρίου λόγιον ἐκεῖνο τὸ λέγον „Λέον τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἡμᾶς προορᾶν καὶ οὕτως τὴν τούτων ἐγχείρησιν ποιεῖσθαι“ οὐκ ἄν περιέπιπτον ἁμαρτήματι τηλικούτῳ.

Ἀλλ' οἶδα ὅτι πᾶς ὁ λέγων τὴν ἀλήθειαν ἐφ' ἕλκεται κατ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς· πολλάκις δὲ καὶ μέχρι θανάτου καταδιώκεται, εἰ ἡ ἀλήθεια ἐστι λίαν πικρά. Τοῦτο κἀγὼ μάλιστα ἐκ πείρας εἰδὼς περιφρονήσω παντὸς κινδύνου, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐστὶν ὁ ἀγὼν ἡμῶν ἤδη· ὡς περ καὶ ὁ Δανιὴλ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας λαλῶν, οὐδόλως ἐπτοήθη ὀργὴν βασιλέως, λύσσαν ἀπατεώνων, ὁρμὴν λαοῦ, ἀλλ' εἶπε τῷ βασιλεῖ Βαβυλωλίων, ὅτε ἐπέδειξεν αἰτῷ τὸ θηρίον, τὸν δράκοντα τὸν μέγαν ἐκεῖνον,

Digitized by Google

den Völker, die sorgsame Schilderung der Sitten und Gebräuche und Anderes mehr —, von solchem Entschlusse geleitet, verwandte ich volle dreizehn Jahre auf die wahrhafte Erforschung der vielgestaltigen Zeichen. Als ich endlich — ich fand zufällig einige alte Schriften — die zahlreiche und versteckte Bedeutung (der Hieroglyphen) best möglichst gefunden, als ich mich weder langwierige Uebung, noch gefahrvolles, langjähriges Herumreisen in Libyen, Aegypten, Syrien und in den angrenzenden Ländern hatte gereuen lassen, da erlangte ich meiner Wünsche Ziel — die Wahrheit.

Es verhält sich aber mit dem Lesen der Hieroglyphen nicht so, wie der berühmte Champollion, der viel bekannte Rosellini, Lepsius und ihre in dergleichen Dingen trefflich bewanderten (!) Gefährten dreist behaupteten, sie, die in ihren Schriften Spielzeuge der Phantasie schufen. Damit sieht's ganz anders aus. Denn diese Herren, mehr die Prahlhanse spielend, als mit eifriger Erforschung der Wahrheit beschäftigt, trieben dieselbe durch ihre eitle Reden weit von sich. Fern ausserhalb des Bereichs der Wahrheit gekommen, trommelten sie eine Schaar Schüler zusammen und errichteten Lehrstühle, von denen aus sie, wie es sich nimmermehr für Gelehrte geziemt, viel lächerliches, windiges und ganz sinnlos zusammen gestoppeltes Zeug grossprahlend auskramten; die Mehrzahl herzte und pflegte auch diese unehelichen Fehlgeburten ha! als ächte Sprossen der Wahrheit, während sie freilich richtige Beurtheiler als Schöpfungen hohler Köpfe laut zischend bezeichneten. Dass dem so ist, soll männiglich erwiesen werden. Bevor ich aber den Kampfplatz betrete, glaube ich Ew. Excellenz, als einem weisen und erfahrungsreichen Manne, auf dem Privatwege diese Mittheilung machen zu müssen, damit ich Ihre gewichtvollen und väterlichen Rathschläge, die ich als von oben betrachte, annehmen könnte. So schreibe ich an den Erzbischof, stehend auf dem diamantenen, hochragenden, über den unverwüstbaren Felsen der Wahrheit wandelnden Thurm. Zum Zeugniss aber, dass ich Wahrheit spreche und meine schriftliche Aussage nicht etwa auf blossem Meinen beruht, überschicke ich hiemit Ew. Excellenz beiliegende Hieroglyphen, von mir ins Griechische übersetzt, zur geneigten Besichtigung. Leben Sie wohl!

Kaum hatte der Erzbischof diesen Brief erhalten (Datum: London den 10. April 1853) und alles in demselben Enthaltene einer genauen Durchsicht gewürdigt, so entgegnete er mir in lakonischer Kürze, wie folgt:

τὸν θεὸν τῶν Βαβυλωνίων καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν προσκυνῆσαι, τάδε·

„Κυρίῳ τῷ θεῷ μου προσκυνήσω, ὅτι οὗτός ἐστι θεὸς ζῶν, σὺ δὲ βασιλεῦ, δός μοι ἐξουσίαν καὶ ἀποκτενῶ τὸν δράκοντα ἄνευ μαχαίρας καὶ ῥάβδου. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δίδωμι σοι· Καὶ ἔλαβεν ὁ Δανιὴλ πίσσαν, καὶ στέαρ, καὶ τρίχας καὶ ἤψισεν ἐπιτοαυτὸ, καὶ ἐποίησε μάζας καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ στόμα τοῦ δράκοντος, καὶ φαγὼν διερράγη ὁ δράκων καὶ εἶπεν. Ἴδετε τὰ σεβάσματα ὑμῶν!!!

Οὕτω κἀγὼ πέποιθα ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας διαῤῥαγήσεσθαι τὸν σοφὸν Λέψιον. Τῷ δὲ μεγάλῳ, καὶ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ αὐτοῦ, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν μεγιστάνας τοὺς ἐνίοτε ἐκ δυοῖν τρία βλέποντας, εἴπω Βυζίνῃ παῤῥησίᾳ· ἴδετε τὴν ἀπάτην! Ἀλλ' εἴπερ αὖθις ἐγερθεῖ καθ' ἡμῶν ἡ λύσσα τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πᾶν καταταράξει Τισσενδορφείῳ τύφῳ, καὶ Λυκουργείᾳ συκοφαντίᾳ, καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς θεᾶς Ἀπάτης ἀναστήσει καθ' ἡμῶν, καὶ τοὺς ἰσχυροὺς ἐκβιάσεται παραδοῦναι ἡμᾶς αὐτοῖς, πάλιν, οὐ πτοηθήσομαι, ὡς οὐδὲ ὁ Δανιὴλ ἐπτοήθη ποσῶς, ὅτε οἱ ἱερεῖς τῶν ψευδοθεῶν ὕψωσαν φωνὴν, κατ' αὐτοῦ, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ κοῦφος λαὸς ἐκεῖνος, ὅτε μάλιστα τὴν ἀπάτην ἐπέδειξε τῷ βασιλεῖ, καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν καὶ ἄκοντα παραδοῦναι αὐτοῖς αὐτὸν τοῦ κακοποιῆσαι αὐτὸν, καίτοι πεποιθὼς ὢν ἐκεῖνος περὶ τῆς ἀπάτης τῶν κραυγαζόντων· ὃν καὶ λαβόντες ἔῤῥιψαν μὲν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας κατέκλεισαν· ἐβλάβη δὲ οὐδόλως, ἀλλ' ἐξῆλθε τροπαιοῦχος καὶ παρέθετο ὁ βασιλεὺς εἰς βρῶσιν τοῖς θηρίοις τοὺς ζητοῦντας τὴν ψυχὴν τοῦ Δανιήλ· καὶ γὰρ ἡ ἀλήθεια ὅσον καταπολεμεῖται, τόσῳ μᾶλλον θριαμβεύει, καὶ ταῖς ἀκτίσιν αὐτῆς κατακαίει τοὺς διώκτας αὐτῆς, ὡς ἐπιλάμψει καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς ἐμπαιγμὸν παραδίδωσι τοῖς ἀνθρώποις. καὶ γὰρ „Ἀλάθεια (φησὶν ἡ Ὀλυμπιὰς) θεῶν ὁμόπολις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη.“ „ἡ δὲ δικαία γλῶσσα κράτος ἔχει μέγα.“

Digitized by Google

„Wir entbieten dem Simonides unseren Gruss.“

„Den Brief habe ich erhalten, ich las, ich ward überzeugt. Sprich nun mit Freimuth die Wahrheit und scheue die Drohworte der Betrüger nicht; ich müsste Dich sonst vor der Welt als den angeben, der das Wahre lange schon wusste und im Schweigen verharrte. Lebewohl!“

So damals in London den 21. Mai 1853. Auch in der Folgezeit entgegnete er mir und ausser ihm noch viele Andere, an welche ich mich schriftlich wandte, aufs eindringlichste, ich sollte doch rasch den Kampf beginnen, wenn ich ein Freund der Wahrheit sey.

Ich gebe den Aufforderungen wahrhaft gelehrter Männer nach und betrete den Kampfplatz, zwar als nackter Kämpfer, doch mit der schützenden Aegide Athenens und bepanzert mit dem Panzer der Wahrheit.

Ist nun der Kampf begonnen, wie Viele wohl werden da wider mich auftreten, wie viel des Bitteren voll Bitterkeit gegen mich trageriren, wie ich es vor fünf Jahren in Constantinopel durch die griechische Zeitung „den Telegraphen“ sagte, indem ich all das Schlimme im Voraus verkündete, welches der arme Simonides in Leipzig und Berlin auch wirklich in Folge der Ränke einiger Männlein und in Folge der Verläumdung von Seiten der Professoren der Theologie (!) so wie auch selbst von deren Schülern erdulden musste, denen es, wie sie selbst öffentlich sich verlauten liessen, ein grosser Schmerz war, als sie plötzlich die Kunde von meiner Unschuld vernahmen; allem Anscheine nach hegten die Wichte, welche selbst vom Todten noch profitiren möchten, ein Lüstchen, mich am Kreuze zu erblicken, damit sie die schlimmen Folgen ihrer Verläumdung nicht verspüren dürften. „Ein Lügner kann sich nicht lange halten.“

Möchte doch die Herren nicht, ach nie die schlimmen Folgen ihrer gegen mich so unerhört gerichteten Verfolgung treffen!

Würden sie das weise Wort des Chabrias beherzigen, welches sagt: „Man muss zuvor auf das Ende der Dinge schauen und darnach sein Unternehmen einrichten,“ so würden sie nicht ein solches Vergehen sich zu Schulden kommen lassen. Wohl weise ich, dass Jeder, der die Wahrheit spricht, den Zorn ihrer Feinde sich zuzieht, ja oftmals, wenn die Wahrheit allzu bitter zu verkosten ist, wird er selbst bis auf den Tod verfolgt. Wiewohl ich dieses zumeist aus eigener Erfahrung weiss, so scheue ich doch keine Gefahr. Mein Kampf gilt der Wahrheit, wie Daniel einst für sie das Wort erhob. Ihn schüchterte nicht des Königs Grimm, nicht der Pfaffen blinde Wuth, nicht des Volkes Aufruhr ein; ruhig entgegnete er dem Könige der Babylonier, der ihm das Ungethüm, jenen grossen Drachen, den Gott Babylons, zeigte und sogar ihn nöthigen wollte, demselben Anbetung zu erweisen:

„Ich bete Gott, meinen Herrn, allein an, weil Er ist Gott der Lebendige. Gestatte mir es, o König, und ich tödte den Drachen ohne Schwert und ohne Stock!“ Der König erwiederte ihm: „Es sey.“ Da nahm Daniel Pech, Talg und Haare, mengte es untereinander, machte Kuchen daraus und warf es in den Rachen des Ungethüms. Der Drache frass es und — zerborst. „Seht, sprach Daniel, den Gegenstand eurer göttlichen Verehrung!“

So beseelt auch mich das frohe Vertrauen, dass ich im Kampfe der Wahrheit den gelehrten Lepsius mit seinen Geschossen zermalmen und seinem erhabenen und menschenfreundlichen Könige, so wie den ihn umgebenden Grossen, welche manchmal statt zwei — drei zählen, mit der Freimüthigkeit einer Byzine zurufen kann: „Schaut den Trug!“ Will sich dann auch gegen mich die Wuth der Feinde der Wahrheit erheben und Alles durch den Dünkel eines Tischendorf und durch die Verläumdung eines Lykurgus in Aufruhr bringen; will auch diese tolle Wuth die Mächtigen zwingen, mich ihnen auszuliefern: ich werde mich dennoch nicht einschüchtern lassen, ich werde nicht zittern; so wenig wie Daniel Bangen fühlte, als die Götzenpriester sammt dem leichtsinnigen Pöbelhaufen ihre Stimme gegen ihn erhoben, weil er es war, der dem König den Trug geoffenbart. Sie zwangen den sträubenden König, ihnen den Daniel zur Misshandlung auszuliefern, so überzeugt er auch von dem Truge der Schreier war; man ergriff Daniel und warf ihn in die Löwengrube, wo er sieben Tage eingeschlossen blieb. Was geschah? Dem Daniel widerfuhr kein Leid; er ging triumphirend hervor, während der König dieselben, welche dem Daniel nach dem Leben trachteten, den wilden Thieren zum Frasse vorwerfen liess.

Je mehr die Wahrheit bekämpft wird, um so mehr triumphirt sie und lässt, wenn sie leuchtend aufstrahlt, ihre Verfolger durch ihre Flammen verbrennen und gibt deren traurige Ueberreste der Welt zum Gespötte preis.

Die Wahrheit stammt wie Olympias sagt, aus der Götterstadt und lebt nur im Umgange mit Göttern; gross, ja gross ist die Macht, welche die Sprache der Gerechtigkeit hat.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

τῶν τῆς Α΄. πλακὸς ἱερῶν γραμμάτων.

(1) Ὑὸν δὲ βουλόμενοι γράψαι, χηναλώπεκα ζωγραφοῦσι· τοῦτο γὰρ τὸ ζῶον φιλοτεκνώτατον ὑπάρχει· κἂν γὰρ διώκηταί ποτε εἰς τὸ συλληφθῆναι σὺν τοῖς τέκνοις, ὅ, τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ αὐθαιρέτως διδόασιν ἑαυτοὺς τοῖς κυνηγοῖς, ὅπως τὰ τέκνα διασωθῇ· δι' ἣν περ αἰτίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἔδοξε σεβάζειν τὸ ζῶον. (Ὡραπόλλων Βιβλ. Α΄. κεφ. 53.). (α).

(2) Τὴν δὲ ἔπαρξιν γραμμῇ καθέτῳ ἐσήμαινον· μονὰς γάρ ἐστι τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ πράγματος παντὸς ἀρχή· ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ Ὥρου σύμβολον τὸ γράμμα. Ὥρος δ' ἔστιν ὁ Ἥλιος, ὃς καὶ τοῦ παντὸς ἀρχή. Καὶ ἑτέρως δὲ ἐσήμαινον τὸ ὑπάρχειν, τῇ τῆς ψυχῆς γραφῇ· τὴν δὲ ψυχὴν σημῆναι βουλόμενοι ἱέρακα ἔγραφον. (ὁ αὐτὸς Βιβλ. Γ΄. κεφ 28) (β).

(3) Μονογενὲς δὲ δηλοῦντες, ἢ γένεσιν, ἢ πατέρα, ἢ κόσμον, ἢ ἄνδρα, κάνθαρον ζωγραφοῦσι. μονογενὲς μὲν, ὅτι αὐτογενές ἐστι τὸ ζῶον, ὑπὸ θηλείας μὴ κυοφορούμενον. Ἡ δὲ γένεσις αὐτοῦ, τοιαύτη ἐστίν· ἐπειδὰν ὁ ἄρσην βούληται παιδοποιήσασθαι, βοὸς ἀφόδευμα λαβὼν, πλάσσει σφαιροειδὲς παραπλήσιον τῷ κόσμῳ σχῆμα· ὃ ἐκ τῶν ὀπισθίων μερῶν κυλίσας ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν, αὐτὸς πρὸς ἀνατολὴν βλέπει, ἵνα ἀποδῷ τὸ τοῦ κόσμου σχῆμα· αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀπηλιώτου εἰς λίβα φέρεται· ὃ δὲ τῶν ἀστέρων δρόμος, ἀπὸ λιβὸς εἰς ἀπηλιώτην· ταύτην οὖν τὴν σφαῖραν κατορύξας, εἰς τὴν γῆν κατατίθεται ἐπὶ ἡμέρας εἰκοσιοκτὼ, ἐν ὅσαις καὶ ἡ σελήνη ἡμέρας τὰ δώδεκα ζώδια κυκλεύει· ὑφ' ἣν ἀπομένων, ζωογονεῖται τὸ τῶν κανθάρων γένος. Τῇ ἐννάτῃ δὲ καὶ εἰκοστῇ ἡμέρᾳ ἀνοίξας τὴν σφαῖραν, εἰς ὕδωρ βάλλει. ταύτην γὰρ τὴν ἡμέραν νομίζει σύνοδον εἶναι σελήνης καὶ ἡλίου, ἔτι τε καὶ γένεσιν κόσμου· ἧς ἀνοιγομένης ἐν τῷ ὕδατι, ζῶα ἐξέρχεται, τουτέστιν οἱ κάνθαροι. Γένεσιν δὲ, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. Πατέρα δὲ, ὅτι ἐκ μόνου πατρὸς τὴν γένεσιν ἔχει ὁ κάνθαρος. Κόσμον δὲ, ἐπειδὴ κοσμοειδῆ τὴν γένεσιν ποιεῖται. Ἄνδρα δὲ, ἐπειδὴ θηλυκὸν γένος αὐτοῖς οὐ γίνεται. Εἰσὶ δὲ καὶ κανθάρων ἰδέαι τρεῖς. πρώτη μὲν, ἡ αἰλουρόμορφος, καὶ ἀκτινωτὴ, ἣν περ καὶ ἡλίῳ ἀνέθεσαν διὰ τὸ σύμβολον, καὶ ἀντὶ τούτου ἔσθ' ὅτε κάνθαρον ζωγραφοῦσι· φασὶ γὰρ τὸν ἄρρενα αἴλουρον, συμμεταβάλλειν τὰς κόρας τοῖς τοῦ ἡλίου δρόμοις. ὑπεκτείνονται μὲν γὰρ κατὰ πρωῒ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ ἀνατολήν· στρογγυλοειδεῖς δὲ γίνονται κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, ἀμαυρότεραι δὲ φαίνονται, δύνειν μέλλοντος τοῦ ἡλίου. Ὅθεν καὶ τὸ ἐν Ἡλίου πόλει ξόανον τοῦ θεοῦ αἰλουρόμορφον ὑπάρχει. Ἔχει δὲ πᾶς κάνθαρος καὶ δακτύλους τριάκοντα, διὰ τὴν τριακονταήμερον τοῦ μηνὸς, ἐν αἷς ὁ ἥλιος ἀνατέλλων, τὸν ἑαυτοῦ ποιεῖται δρόμον. Δευτέρα δὲ γενεὰ, ἡ δίκερως καὶ ταυροειδὴς, ἥτις καὶ τῇ Σελήνῃ καθιερώθη, ἀφ' οὗ καὶ τὸν οὐράνιον ταῦρον, ὕψωμα τῆς θεοῦ ταύτης λέγουσιν εἶναι παῖδες Αἰγυπτίων καὶ ἀντὶ Σελήνης ταύτην. Μεμφῖται μάλιστα πάντων, ζωγραφοῦσι. Τρίτη δὲ, ἡ μονόκερως καὶ ἰδιόμορφος, ἥνπερ Ἑρμῇ διαφέρειν ἐνόμισαν· καθά γε καὶ Ἶβις τὸ ὄρνεον. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα τὸν θεὸν Ἑρμῆν δηλοῦσι ζωγραφούμενα. (Ὡραπ. Βιβλ. α! κεφ 10.)

(4) Οἶκον δὲ γράφοντες, χελώνην. ζωγραφοῦσι· φερέοικον γὰρ τὸ ζῶον τοῦτό ἐστι. Καλεῖται δὲ παῤ Αἰγυπτίοις τὸ ἀμφίβιον τοῦτο ζῶον παφρενσεχιώ, ὅπερ σημαίνει οἶκον φέρει χελώνη· ἔστι γὰρ τὸ μὲν ΠΑΦ οἶκος, τὸ δὲ ΡΕΝΣ χελώνη, τὸ δὲ ΕΧΙΩ τὸ φέρω φράζει ῥῆμα. Ἀεὶ ὃ φερέοικον εἰπεῖν βουλόμενοι, ἢ οἶκον σημῆναι τοῦτο γράφουσι τὸ ζῶον. (Ὡραπ. βιβλ. Α! κεφ. 8.)

(5) Τὸ σύμβολον τοῦτό ἐστι πολυσήμαντον καθά περ καὶ τοὔνομα αὐτὸ τοῦτο γε δηλοῖ· καλεῖται γὰρ παῤ Αἰγυπτίοις τοῦτο ὁ σχενεὼ, ἤτοι πολυσήμαντον. Ἀεὶ δ καὶ ὁτὲ μὲν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν γραφόμενον δηλοῖ, ὁτὲ δὲ κτητικὴν, ὁτὲ δὲ δεικτικὴν, ὁτὲ δὲ ὡς ἐπιτατικὸν, ἢ καταφατικὸν μόριον τίθεται κτλ. ἀλλ' ἐνταῦθα ἀντωνυμίαν κτητικὴν δηλοῖ.

(6) Μητέρα δὲ γράφοντες, ἢ βλέπησιν, ἢ ὄριον, ἢ πρόγνωσιν, ἢ ἐνιαυτὸν, ἢ οὐρανὸν, ἢ ἑλεήμονα, ἢ Ἀθηνᾶν, ἢ Ἥρην, ἢ δραχμὰς δύω, γύπα ζωγραφοῦσι. Μητέρα μὲν, ἐπειδὴ ἄρρεν ἐν τούτῳ τῷ γένει, τῶν ζώων οὐχ ὑπάρχει. ἡ δὲ γένεσις αὐτῶν, γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ὅταν ῥργάσῃ πρὸς σύλληψιν ὁ γύψ, τὴν φύσιν ἑαυτοῦ ἀνοιξας πρὸς βορέαν ἄνεμον, ὑπὸ τούτου ὀχεύεται ἐπὶ ἡμέρας πέντε· ἐν αἷς, οὔτε βρωτοῦ οὔτε ποτοῦ μεταλαμβάνει, ποθοῦσα παιδοποιΐαν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα γένη ὀρνέων, ἃ ὑπὸ ἀνέμου συλλαμβάνει, ὧν τὰ ὠά, πρὸς βρῶσιν αὐτὸ μόνον, οὐκέτι δὲ πρὸς ζωογονίαν ἐστὶ χρήσιμα. Γυπῶν δὲ ὑπηνέμιον ποιουμένων τὴν ὀχείαν, ἡ τῶν ὠῶν γένεσις ζωογονεῖται. Βλέπησιν δὲ ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ζώων ἁπάντων, ὀξυωπέστερον ὁρᾷ ὁ γύψ· ἐν μὲν ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ὄντος, πρὸς δύσιν βλέπει, ἐν δύσει δὲ τοῦ θεοῦ ὑπάρχοντος, πρὸς ἀνατολὴν, ἐξ ἱκανοῦ διαστήματος ποριζόμενος τὰ πρὸς χρῆσιν αὐτῷ βρώσιμα. Ὅριον δὲ, διότι πολέμου μέλλοντος

(α) Ἐνταῦθα χρῶμαι μᾶλλον μαρτυρίαις γνωστῶν συγγραφέων, ἵνα διαρθώσω σοφόν τινα εἰπόντα, ὅτι „ἐν τοῖς γνωστοῖς Ἑλληνικοῖς συγγράμμασιν ἀνοησίας μᾶλλον ἢ λόγους ἀνιγνώσκει τὶς λόγου περὶ Αἰγυπτίων καὶ ἱερογλυφικῶν μάλιστα προκειμένου". Ἐγὼ δὲ ἐπιφωνῶν αὐτῷ ὅτι πλανᾶται τοιαῦτα λέγων. καὶ ὡς κατ' οὐδὲν ἐκεῖνοι ἥμαρτον, εἰμὴ κατὰ μικρὸν. καὶ τοῦτο ἀσήμαντον, συγκριτικῶς πρὸς τὸ ὅλον, ἀνέφερον αὐτῷ σὺν ἄλλοις καὶ τὸν Ὡραπόλλωνα, οὗ τὸ ὄνομα μὴ δυνάμενος ἀκοῦσαι, ἤρξατο καταμεθυστίζειν τὸν ἄνδρα. Διακόψας δ' αὐτὸν ἐγὼ τότε τῆς ἀπεράντου βαττολογίας, εἶπον· πῶς ὁ Ἑλληνικῆς παιδείας ἄγευστος, μωρὸς μᾶλλον ἢ σοφὸς λέγεται· Ὁ δὲ ἀνὴρ, ἀθυροστομήσας. καὶ τὸν Πλάτωνα, διασύρειν ἐπεχείρησεν· ἀκούσας δὲ τὸ, „Ὑς τὴν Ἀθηνᾶν διδάσκει" ἐσιώπησε μὲν τότε. ἤρξατο δὲ πάλιν· τί οὖν ὁ Ὡραπόλλων ἔγραψεν; Ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ· συνάδων μὲν τῷ Σαμπωλλιῶνι καὶ τῷ Λεψίῳ καὶ τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῶν οὐδὲν, τῇ ἀληθείᾳ δὲ μετὰ πολλῶν καὶ τοῦτο βεβαιωθήσῃ μετ' ὀλίγον.

(β) Τὸ χωρίον τοῦτο, καθάπερ καὶ ἄλλα, ἐλήφθη πάντα ἐκ χειρογράφου παλαιτάτου ἔχοντος πρὸς τοῖς φυσὶ τοῦ Ὡραπόλλωνος γνωστοῖς βιβλίοις καὶ ἕτερα ὀκτὼ, ἅπερ μετ' οὐ πολὺ συνεκδώσω τοῖς γνωστοῖς· καὶ γὰρ πολλὰ χωρία ἐστὶν ὅλως διεφθαρμένα καὶ ἐλλειπῆ, ὡς καθορᾶται ἔντισι τῶν νῦν ἐκδιδομένων (ὕρα σελίδ: 19).

Digitized by Google

τελειοῦσθαι, τὸν τόπον ὁρίζει, ἐν ᾧ μέλλει ὁ πόλεμος γίνεσθαι, πρὸ ἡμερῶν ἑπτὰ ἐπ' αὐτὸν παραγενόμενος. Προύγνωσιν δὲ, διά τε τὰ προειρημένα, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς πλείονας σφαζομένους καὶ ἡττωμένους βλέπει, τιμωρούμενος τὴν ἑαυτοῦ ἐκ τῶν πτωμάτων τροφήν· παρ' ὃ καὶ οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς, κατασκόπους ἔπεμπον ἐπισκοποῦντας κατὰ ποῖον τοῦ πολέμου οἱ γῦπες βλέπουσι μέρος, ἐντεῦθεν σημειούμενοι τοὺς ἡττωμένους. Ἐνιαυτὸν δὲ, διὰ τὸ ἐν τούτῳ τῷ ζώῳ τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε ἡμέρας τοῦ ἔτους διαρεῖσθαι, ἐν αἷς ὁ ἐνιαύσιος ἐκτελεῖται χρόνος. Ἑκατὸν γὰρ εἴκοσιν ἡμέρας ἔγκυος μένει, καὶ τὰς ἴσας τοὺς νεοσσοὺς ἐκτρέφει. ταῖς δὲ λειπούσαις ἑκατὸν εἴκοσι, τὴν ἑαυτοῦ ἐπιμέλειαν ποιεῖται, μήτε κυοφορῶν μήτε τρέφων, παρασκευάζων δὲ ἑαυτὸν εἰς ἑτέραν σύλληψιν· τὰς δὲ λοιπὰς πέντε τοῦ ἔτους ἡμέρας, ὡς ἤδη προεῖπον, εἰς τὴν τοῦ ἀνέμου ὀχείαν καταναλίσκει. Ἐλεήμονα δὲ, ὅπερ δοκεῖ παρά τισιν ἐναντιώτατον ὑπάρχειν, ἐπεὶ τοῦτο τὸ ζῶον πάντα ἀναιρεῖ. Ἠναγκάσθησαν δὲ τοῦτο γράψαι, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἡμέραις, ἐν αἷς τὰ ἑαυτῆς ἐκτρέφει τέκνα, ἐπὶ πλεῖον οὐ πέτεται, περὶ δὲ τοὺς νεοσσοὺς καὶ τὴν τούτων τροφὴν ἀσχολεῖται· ἐν αἷς εἴ περ ἀπορήσει τροφῆς, ἣν παράσχηται τοῖς νηπίοις, τὸν ἑαυτοῦ μηρὸν ἀνατεμὼν, παρέχει τοῖς τέκνοις τοῦ αἵματος μεταλαμβάνειν, ὡς μὴ ἀπορήσαντα τροφῆς ἀναιρεθῆναι. Ἀθηνᾶν δὲ καὶ Ἥραν, ἐπειδὴ δοκεῖ παρ' Αἰγυπτίοις, Ἀθηνᾶ μὲν τὸ ἄνω τοῦ Οὐρανοῦ ἡμισφαίριον ἀπειληφέναι. τὸ δὲ κάτω, Ἥρα. Ὅθεν καὶ ἄτοπον ἡγοῦνται ἀρσενικῶς θηλοῦν τὸν οὐρανὸν, θηλυκῶς μέν τοι τὸν οὐρανόν· διότι καὶ ἡ γένεσις ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, ἐν αὐτῷ ἀποτελεῖται. ὅπερ ἐστι θηλείας ἔργον. Καὶ τὸ τῶν γυπῶν δὲ, ὡς προεῖπον, γένος, θηλειῶν ἐστι γένος μόνον· δι' ἣν αἰτίαν καὶ παντὶ θηλυκῷ ζωδίῳ οἱ Αἰγύπτιοι γῦπα ὡς βασίλειον ἐπιτιθέασιν, ἀφ' οὗ καὶ πᾶσαν θεὰν, ἵνα μὴ περὶ ἑκάστης γράφων μηκύνω τὸν λόγον, γεννήτριαν ἐκάλουν καὶ μητέρα, ἧς καὶ ἦρχεν ἑκάστη τούτων φύσεως, καὶ ἀντ' ἐκείνων ταύτην ἐχρῶντο ὡς μητρότητος σύμβολον. Δι' ὃ περ οὖν Αἰγύπτιοι, μητέρα θέλοντες σημῆναι, γῦπα ζωγραφοῦσι· μήτηρ γάρ ἐστι θηλυκοῦ ζώου. Οὐρανοῦ δὲ, ἐπεὶ τούτων ἡ γένεσις ἐκεῖθεν ἐστί. Δι' ὃ καὶ θηλυκῶς εἰώθασιν αὐτὸν προσαγορεύειν· οὐ γὰρ ἀρέσκει αὐτοῖς τὸν οὐρανὸν ἀρσενικῶς λέγειν, καθὼς προεῖπον. Δραχμὰς δὲ δύω, διότι παρ' Αἰγυπτίοις μονάς ἐστιν αἱ δύω δραχμαί· μονὰς δὲ παντὸς ἀριθμοῦ γένεσις. Εὐλόγως οὖν δύω δραχμὰς βουλόμενοι δηλῶσαι, γῦπα γράφουσιν, ἐπεὶ μήτηρ δοκεῖ καὶ γένεσις εἶναι, καθάπερ καὶ ἡ μονάς. (Ὡραπ. Βιβλ. α'. κεφ. 11.)

(7) Τοῦτο δ' ἔστι κυρίου ὀνόματος σημαντικὸν ἐξ ἑπτὰ γραμμάτων συγκείμενον τοῦ ἱεροῦ συστήματος· ὅπερ διαλυόμενον εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη γράμματα ταῦτα·

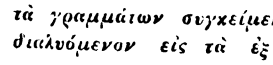

Αἰθωρουὲθ λέγει, τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς Μωυσέως τοῦ Ἀρχιερέως Καὶ τὸ μὲν πρῶτον γράμμα τὸ καὶ ΑΪΟΥ προφερόμενον Αἰγυπτιστὶ, ἤτοι γελαστικὸν, οὕτω γὰρ καὶ προφέρεται, σχηματίζεται ἐκ τῶν χειρῶν, τοῦ ξίφους, τῶν βραχίονων, τῶν ὤμων, τοῦ βασιλείου, τοῦ στήθους, τοῦ μηροῦ. Τὸ δὲ δεύτερον, τὸ καὶ ΘΕΪ προσαγορευόμενον, ἤτοι θεσὺ, θεσέως γὰρ καὶ προφέρεται, σχηματίζεται ἐκ τοῦ διαγράμματος τῆς κεφαλῆς, χειρὸς ἀριστερᾶς, στήθους. Τὸ δὲ τρίτον, τὸ καὶ ΩΕ λεγόμενον, ὅ ἐστι παθητικὸν, οὕτω γὰρ καὶ προφέρεται, σχηματίζεται ἐκ τῆς διαγραφῆς τῶν ὄπισθεν τοῦ σώματος μελῶν ἀπὸ κορυφῆς ἀρχόμενον καὶ ἄχρι δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν καταλῆγον. Τὸ δὲ τέταρτον, τὸ καὶ ΡΕΧ καλούμενον, ἤτοι βρυγμόφωνον, βρυγμηδὸν γὰρ καὶ προφέρεται, σχηματίζουσιν οἵ τε ὦμοι ἀμφότεροι, ὁ τράχηλος, αἱ χεῖρες. Τὸ δὲ πέμπτον, τὸ καὶ ΟΥΜ προσαγορευόμενον, ἤγουν βαρύφθεγκτον, οὕτω γὰρ καὶ προφέρεται, σχηματίζει ἡ περιφέρεια τῆς διαγραφῆς τοῦ ὅλου σώματος πλὴν τῶν κνημῶν καὶ τῶν ποδῶν. Τὸ δὲ ἕκτον, τὸ καὶ ΕΘ ὀνομαζόμενον, οἷον ὀξύφωνον, ὀξέως γὰρ καὶ προφέρεται, ἐκ τοῦ καλύμματος σχηματίζεται, καὶ τοῦ τραχήλου, καὶ τοῦ στήθους. Τὸ δὲ ἕβδομον σχηματίζεται ὡς περ καὶ τὸ δεύτερον· τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι γράμμα περὶ ὧν ὀρθ κάλλιον τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι σχῆμα α'. Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι ἔγραφον τὰ κύρια τῶν ὀνομάτων πάντα, πάντοτε, καὶ παντα χοῦ, δι' ἑνὸς συμβόλου τὰ τοῦ ὀνόματος γράμματα πάντα δηλοῦντες· δι' ἑνὸς καὶ μόνου δηλονότι τὰ πολλὰ, καὶ οὐχὶ διὰ πολλῶν τὸ ἕν, ὡς ὑπέλαβον ὅ τε Σαμοθρᾴκιων, Λέτρων, Λέψιος, καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ σοφῶς ὅλως βάσεως ἐπερειδόμενοι, τὸν ἐτοιμόρροπον αὐτῶν ᾠκοδομήσαντο πύργον.

Ἐντεῦθεν, ὡς ἔοικε, καὶ τὰ μονογράμματα τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐγεννήθη· ἀπεμιμήσαντο γὰρ οὗτοι ἐκείνων πολλὰ, ὡς ἀποδειχθήσεται ἐν τῷ περὶ τούτου κεφαλαίῳ, καθάπερ καὶ περὶ τῆς συνθήκης αὐτῶν.

(8) Ἀροτρον δὲ γράφοντες εἰρήνην ἐσήμαινον· δι' αὐτοῦ γὰρ τὰ πρὸς τὸν βίον γίνεται πάντα, καὶ ὁ τούτων μὴ ἀπορῶν ἐν εἰρήνῃ διάγει. Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ εἰρηνικὴ, δι' ὃ καὶ τὰ ταύτης καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ δι' αὐτὴν πάντα εἰρήνης ἐστὶ σύμβολα καὶ ὀλιγότητος. Ἔτι γε μὴν καὶ κροκόδειλος σὺν τροχίλῳ γραφόμενος εἰρήνην δηλοῖ· ἐπειδήπερ τὸ θηρίον ἐν ὕδατι διαιτώμενον πλῆθος καὶ ἄκων ἐκ τρέφει βδέλλων τῷ αἵματι αὐτοῦ, οἷς περ μάλιστα τροχίλῳ εἰς τροφὴν παράσχει ἐπὰν ἔμπλεον τούτων γενόμενον ἐξέλθῃ τοῦ ὕδατος πρὸς ζέφυρον χαίνων· διότερ ὁ μὲν τροχίλος εἰσδύων εἰς τὸ θηρίον ἀνασπᾷ τῷ ῥάμφει τὰς βδέλλας καὶ ὡς τροφὴν τῶν παρ' αὐτῷ ἀρίστην καταβροχθίζει καὶ τῷ θηρίῳ οἰκείως ἔχει, διὰ τὸ παρέχειν αὐτῷ εἰς τροφὴν τὸ ἴδιον αἷμα· ὁ δὲ κροκόδειλος τοῦ κακοῦ ἀπαλλαττόμενος ἥδεται ἐπὶ τούτῳ, καὶ τροχίλῳ μόνῳ εἰρήνην ἔχει. Τούτου οὖν ἕνεκα ἔδυξεν Αἰγυπτίοις ἀντὶ εἰρήνης γράφειν ἀμφότερα τὰ ζῶα (α) (Ὡραπ. Βιβλ γ', κεφ. 40).

(9) Ζωὴν δὲ σημῆναι βουλόμενοι κλεῖδα ζωγραφοῦσι καὶ Θεοῖς διδόασι φέρειν· παρ' αὐτοῖς γὰρ τὸ ζῆν παντὸς

(α) . . . . Ἅ τε δὴ ὧν ἐν ὕδατι διαιταν ποιεύμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖον οἱ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος. καὶ ἐπειτα χάνῃ, (ἐώθε γάρ τοῦτο ὡς ἐπὶπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνταῦθα ὁ τροχίλος ἐσδύνων εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ, ὠφελεύμενος ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. (Ἡρόδοτος β'. κεφ. 68).

Digitized by Google

ἐμψύχου ὄντος κεῖται· ὡς περ καὶ ἡ κυρίστης τοῦ οἴκου τοῖς οἰκοδεσπόταις εἴ περ ἡ κλεὶς οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτοῖς (Ὡραπ. Βιβλ. γ'. κεφ. 43).

(10) *Γυναῖκα γεννήσασαν ἅπαξ βουλόμενοι σημῆναι, λέαιναν ζωγραφοῦσιν. αὕτη γὰρ δὶς οὐ κυΐσκει.* (Ὡραπ. Βιβλ. β'. κεφ. 82).

(11) *Αἴγυπτον δὲ γράφοντες, θυμιατήριον καιόμενον ζωγραφοῦσι, καὶ ἐπάνω καρδίαν· δηλοῦντες ὅτι ὡς ἡ τοῦ ζηλοτύπου καρδία, διὰ παντὸς πυροῦται, οὕτως ἡ Αἴγυπτος, ἐκ τῆς θερμότητος, διὰ παντὸς ζωογονεῖ τὰ ἐν αὐτῇ ἢ παρ αὐτῇ ὑπάρχοντα.* (Ὡραπ. Βιβλ. α'. κεφ. 22).

(12) *Τὸν δὲ δέκα ἀριθμὸν βουλόμενοι σημῆναι τῷ ἄκρῳ τοῦ δακτύλου ἐσήμαινον, ταὐτὸ δὲ καὶ γραμμὴ ὀρθὴ μία, ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένῃ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι. . Τὸ χωρίον τοῦτο ἄλλως ἔχει ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ὧδε·*

Γραμμὴ ὀρθὴ μία, ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένῃ ἢ δέκα, γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι. (Ὡραπ. Βιβλ. β'. κεφ. 30).

(13) *Ἐνιαυτὸν δὲ βουλόμενοι δηλῶσαι, Ἶσιν, τουτέστιν γυναῖκα ζωγραφοῦσι· τῷ δὲ αὐτῷ, καὶ τὴν θεὸν σημαίνουσιν. Ἶσις δὲ παρ αὐτοῖς ἐστιν ἀστὴρ, Αἰγυπτιστὶ καλούμενος Σῶθις, Ἑλληνιστὶ δὲ Ἀστροκύων, ὃς καὶ δοκεῖ βασιλεύειν τῶν λοιπῶν ἀστέρων· ὁτὲ μὲν μείζων, ὁτὲ δὲ ἥσσων ἀνατέλλων· καὶ ὁτὲ μὲν λαμπρότερος, ὁτὲ δὲ, οὐχ οὕτως. Ἔτι δὲ καὶ διότι κατὰ τὴν τούτου τοῦ ἄστρου ἀνατολὴν, σημειούμεθα περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ μελλόντων τελεῖσθαι. Διόπερ οὐκ ἀλόγως τὸν ἐνιαυτὸν, Ἶσιν λέγουσιν. καὶ ἑτέρως δὲ ἐνιαυτὸν γράφοντες, φοίνικα ζωγραφοῦσι, διὰ τὸ δένδρον τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς σελήνης, μίαν βάϊν γεννᾷν, ὡς ἐν ταῖς δώδεκα βάϊσιν ἐνιαυτὸν ἀπαρτίζεσθαι.* (Ὡραπ Βιβλ. α'. κεφ. 3).

(14) *Τὸ δὲ ὕστερον τοῦ χρόνου φωτὶ ἐσήμαινον, τὸ δὲ πρὶν σκότει· ἐπειδήπερ τὸ σκότος τοῦ παντὸς ἐπεκράτει προτοῦ τὸν κόσμον ὑπὸ τῶν θεῶν δημιουργηθῆναι· διόπερ καὶ εὐλόγως οἱ Αἰγυπτίοι τὸ πρὶν σημῆναι βουλόμενοι ἀστέρα γράφοντες ἐσήμαινον· νυκτὸς γάρ ἐστι σύμβολον ὁ ἀστὴρ, ἤτοι σκότους. Τὸ δὲ ὕστερον ἱέρακι· ἡλίου γὰρ σύμβολον τὸ ὄρνεον* (Ὡραπ. Βιβλ. δ'. κεφ. 7).

(15) *Γάμον δὲ δηλοῦντες, δύω κορώνας πάλιν ζωγραφοῦσι, τοῦ λεχθέντος χάριν.* (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 9. καὶ 8).

(16) *Τοῦτο δὲ ὁτὲ μὲν σημαίνει συγγένειαν, ὁτὲ δὲ τὸ ὅμοιον, ὁτὲ δὲ τὸ καταπληκτικὸν, εἴπερ συνδέεται τοῖς καταπληκτικοῖς συμβόλοις, ὁτὲ δὲ σύνδεσμον, ὁτὲ δὲ ἀκολουθίαν λόγου, ἢ χρόνου, ἢ παρεγκλισιν, καὶ τὰ παραπλήσια.*

(17) *Τοῦτο δ' ἔστι συμβολικὸν ὀνόματος γράμμα, ἐκ πέντε γραμμάτων συγκείμενον τὸ ὅλον τοῦ συμβόλου διάγραμμα· τὰ δὲ γράμματά ἐστι τάδε·* 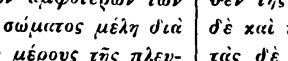

καὶ τὸ μὲν πρῶτον τούτων, τὸ καὶ ΦΑΧ προσαγορευόμενον σχηματίζεται ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὤμου, βραχίονος, χειρὸς, ποδός. Τὸ δὲ δεύτερον, τὸ καὶ ΘΑΪ καλούμενον αὖθις ἐκ τῆς κεφαλῆς (κοινὴ γὰρ αὕτη εἰς σχηματισμὸν ἀμφοτέρων τῶν γραμμάτων, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος μέλη διὰ τὰ λοιπὰ τῶν γραμμάτων) καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς πλευρᾶς καὶ τοῦ μηροῦ. Τὸ δὲ τρίτον, τὸ καὶ ΧΑΟΥ φθεγγόμενον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, τῶν ὤμων, τῶν βραχίονων, τοῦ λαιμοῦ, τῆς κεφαλῆς. Τὸ δὲ τέταρτον, τὸ καὶ ΕΜ θασέως προφερόμενον ἐκ τῆς ὀσφύος, καὶ ἑκατέρων τῶν πλευρῶν, καὶ τῶν μηρῶν. Τὸ δὲ πέμπτον, τὸ καὶ ΜΑΪ λεγόμενον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κνημῶν, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τῆς περιφερείας τοῦ χιτῶνος.

Ταῦτα δὲ ὁμοῦ πάντα τὸ ὄνομα φράζει ΦΘάχεμ πυρόγειος ἅμα τε καὶ πυρίπνους· καὶ γὰρ τὸ μὲν φθα τὸ πῦρ χυρίως φράζει, τὸ δὲ ἄχεμ τὸ ζωοφόρον πνεῦμα, τὸ δὲ χεμ τὴν φλεγομένην γαῖαν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ἡ τοῦ ὀνόματος αὕτη σημαίνεται ἔννοια· (συμβολικὸν γάρ ἐστιν ἄγαν τὸ γράμμα τοῦτο) διὰ τῆς τῶν οὐρανίων καὶ ἀερίων. καὶ ἐπιγείων σημάνσεως τοῦ ἐκ δύω ὀρνέων συγκειμένου τούτου ἱερατικοῦ συμβόλου. Ἐκ δύω γὰρ ὀρνέων καὶ σύγκειται· καὶ τὸ μὲν πρὸς δεξιὰ νεύει, τὸ δὲ πρὸς ἀριστερὰ, ἤτοι πρὸς ἀνατολὰς καὶ δύσιν, σύμβολα γεννήσεως καὶ φθορᾶς καὶ πάντων περιεκτικὰ ὄντα. Καὶ τὰ μὲν οὐράνια ἅμα τε καὶ τὰ ἀέρια ἡ πτῆσις τῶν ὀρνέων δηλοῖ. τὰ δὲ ἐπίγεια ἡ ἐκ τῆς γῆς αὐτῶν γέννησις καὶ τροφὴ καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ἐπιστροφὴ αὖθις αὐτῶν. Ἔστι τε αὖ ταῦτα τὰ ὄρνεα καὶ πυρὸς σημαντικά· ἡλίου γὰρ σύμβολον ἱέραξ τὸ ὄρνεον· καὶ ὅτι μὲν ἱέρακες εἰσὶν οἱ εἰκονιζόμενοι εἰκάζεται οὐ μόνον ἐκ τῆς τῶν χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου δηλουμένης ὑψώσεως (σημαίνει γὰρ τὴν ὕψωσιν ἱέραξ. Θεὸν βουλόμενοι σημῆναι, ἢ ὕψος . . . ἱέρακα ζωγραφοῦσιν . . . . ὕψος δὲ, ἐπεὶ τὰ μὲν ἕτερα ζῶα εἰς ὕψος πέτεσθαι προαιρούμενα, πλαγίως περιφέρεται, ἀδυνατοῦντα κατευθὺ χωρεῖν· μόνος δὲ ἱέραξ εἰς ὕψος κατευθὺ πέτεται . . . Ὡρ. ὅρα σημ. 24), ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐξ αὐτῶν συνθέσεως τῆς σχηματισάσης ἔμψυχον ζῶον, οἷον τὸν ἄνθρωπον· σημαίνη γὰρ αὖθις αὖ τὸ ὄρνεον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν (ἔτι γε μὴν καὶ ἀντὶ ψυχῆς ὁ ἱέραξ τάσσεται, ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἑρμηνείας· καλεῖται γὰρ παρ Αἰγυπτίοις ὁ ἱέραξ βαϊήθ. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα διαιρεθὲν, ψυχὴν σημαίνει καὶ καρδίαν . . . Ὡρ. Α'. κεφ. 7.) ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν θεὸν Ὧρον ἀναφορὰ αὐτῶν ἡ διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου διαγράμματος διαγραφουμένη. Ταῦτα οὖν τὰ πρῶτα δύω γράμματα, τά περ καὶ εἰς ἓν σύμβολον συνδεθέντα κατὰ συμβολισμὸν ἱερὸν, καθαπερεὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος τὰ ἐκ τοῦ συμβόλου παραγόμενα, ἐσχημάτισαν ἄνθρωπον ἔχοντα τὰς χεῖρας ἄνω. Ὅπερ ἐστὶ μετὰ τὸ ποιηθῆναι τὸ πᾶν ἐξῆλθε καὶ ὁ ἐκ παντὸς μετέχων ἄνθρωπος, ὁ καὶ πάντων τῶν κτισμάτων κρατῶν καθὸ λογικὸν ζῶον, καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἐμβλέπων καθὸ ψυχὴν ἔχων ἀθάνατον. Δι' ὃ καὶ ἐκπλήττεται ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις κτίσμασι, καὶ τῆς τοῦ παντὸς διακοσμήσεως, καὶ τοὺς Θεοὺς εὐλογεῖ. ὡς ἔπλασαν αὐτὸν ἐκ τῶν αὐτῶν πλασμάτων, καὶ κύριον ἀνέστησαν αὐτὸν τῆς κτήσεως πάσης.

Ταῦτα δηλοῖ τὸ σύμβολον τοῦτο, ὅπερ μετεσχηματίσθη ὕστερον εἰς δικέφαλον ὄρνεον, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν προσθέντων ἑκατέρωθεν μὲν καὶ μικρὸν ὕπερθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου τὸ τοῦ πτηνοῦ ῥάμφος, μετὰ δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξαλειφθείσης· τὰς δὲ χεῖρας εἰς πτέρυγας, τὴν δὲ τοῦ φορέματος πέζαν εἰς οὐρὰν (ὅρα πίνακα α! σχῆμα γ!). Καὶ οὕτως οὗτοι τοῦτο μετασχηματίσαντες τῷ θεῷ καθιέρωσαν, ἕνεκα τῆς

Digitized by Google

μεγάλης αὐτοῦ καὶ θείας οὕτως εἰπεῖν τρισυποστάτου σημασίας. Ἀπὸ δὲ τοὺς Αἰγυπτίους παρέλαβον εὐθὺς οἱ ἐν Συρίᾳ, καὶ Ἀντιοχείᾳ χριστιανοὶ, καὶ πᾶσα ὕστερον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὑπερ μάλιστα, σύμβολον, καὶ σφραγίδα αὐτῆς ἀξιώσασα τοῦτο γενέσθαι, ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Ἐκκλησία ἔκτοτε χρῶται ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας. Βεβαιοῦται δὲ τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων μὲν μαρτυριῶν, μᾶλλον δὲ ἐξ ἐπιγραφῶν ναῶν ἀρχαίων τοῦ πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τετάρτου αἰῶνος ἀνακαλυφθεισῶν ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ, Ἀντιοχείᾳ, Λυκίᾳ, Καρίᾳ, Λυδίᾳ Ἄθῳ κτλ. Ἐν Ἄθῳ μάλιστα, καθάγε καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐλευθέρας τε καὶ δούλης, καθορᾶται τὸ σύμβολον τοῦτο, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ναῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐγκεγλυμμένον, καὶ ἐν τοῖς χοροῖς, καὶ ἐπὶ τῶν πολυελαίων, καὶ ἐν ἄλλοις πλείστοις κοσμήμασιν ἐκκλησιαστικοῖς παλαιοῖς τε καὶ νεωτέροις. Οἰκειοποιηθέντες δὲ τοῦτο καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου πρῶτοι, βασιλικὸν παράσημον ἐγένετο· ἀπὸ δὲ τούτους καὶ οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ Αὐστριακοὶ παρέλαβον τὴν ἀρχὴν καὶ ἀληθῆ τούτου σημασίαν ἀγνοοῦντες, ὡς οἶμαι πάντες.

Καὶ τοσαῦτα μὲν ἤδη περὶ τοῦ ὀνοματικοῦ τούτου συμβόλου, ὅ περ τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερογλυφολόγων ἐμάπτισαν Κ!!!

(18) Εὐσέβειαν δ' εἰπεῖν βουλόμενοι ἱερέα ἔλεγον· τοῦτον δὲ τῷ κυνοκεφάλῳ ἐσήμαινον. Ἔτι γε μὴν καὶ ἀντὶ κυνοκεφάλου Κουκούφαν γράφοντες τὸν εὐσεβῆ ἐσήμαινον· τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὴν εὐχαριστίαν. (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 23. Ὅρα καὶ Βιβλ. α'. κεφ. 14. καὶ 55).

(19) Ὅλβιον δὲ σημῆναι βουλόμενοι χεῖραν τε καὶ ἅρπην ζωγραφοῦσιν ἀμφότερα γὰρ ταῦτα βίου ποριστὴν σημαίνει (Ὡρα δ'! κεφ. 12). ... Τῶν δὲ ἀκρωτηρίων ἡ μὲν δεξιὰ τοὺς δακτύλους ἐκτεταμένους ἔχουσα σημαίνει βίου πορισμόν. . . (Διόδωρος Βιβλ. γ'. κεφ. 4).

(20) Πρῶτον δ' εἰπεῖν βουλόμενοι ὦρον ἔλεγον· καὶ ἑταίρως δὲ τὸ ἐν σημῆναι βουλόμενοι δραχμὰς δύω ἔγραφον, μονὰς γάρ ἐστι παρ' Αἰγυπτίοις αἱ δύω δραχμαὶ μονὰς δὲ παντὸς ἀριθμοῦ γέννησις· τὰς δὲ δύω δραχμὰς γῦπα ζωγραφοῦντες τὸ ὄρνεον ἐσήμαινον. Τὸν δὲ Ὦρον ὁτὲ μὲν γραμμῇ καθέτῳ, ὁτὲ δὲ φοίνικι, ὁτὲ δὲ ἄλλως. (Ὡρ. Βιβλ. ζ'. κεφ. 42, καὶ α'. κεφ. 11. Ὅρα καὶ Πλούτ. περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος §. 10).

(21) Μῆνα δὲ γράφοντες, βάϊν ζωγραφοῦσιν, ἢ σελήνην ἐπεστρεμμένην εἰς τὸ κάτω. Βάϊν μὲν, τῆς προειρημένης ἐπὶ τοῦ φοίνικος αἰτίας χάριν· σελήνην δὲ ἐπεστραμμένην εἰς τὸ κάτω, ἐπειδὴ φασὶν, ἐν τῇ ἀνατολῇ πεντεκαίδεκα μοιρῶν ὑπάρχουσαν, πρὸς τὸ ἄνω τοῖς κέρασιν ἐσχηματίσθαι, ἐν δὲ τῇ ἀποκρούσει, τὸν ἀριθμὸν τῶν τριάκοντα ἡμερῶν πληρώσασαν, εἰς τὸ κάτω τοῖς κέρασι νεύειν. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 4 καὶ 3).

(22) Τὸ δὲ ὁμοῦ σχοινίῳ ἐστρεμμένῳ παρείκαζον οἱ παῖδες Αἰγυπτίων. (Ὡρ. Βιβλίον η! κεφ. 30).

(23) Ἀνατολὴν δὲ λέγοντες, δύω ὀφθαλμοὺς κροκοδείλου ζωγραφοῦσιν· ἐπειδήπερ πρὸ παντὸς σώματος ζώου οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναφαίνονται. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 68 Ὅρα καὶ Πλούτ. περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος § 75).

(24) Θεὸν βουλόμενοι σημῆναι, ἢ ὕψος, ἢ ταπείνωσιν, ἢ ὑπεροχὴν, ἢ αἷμα, ἢ νίκην, ἢ Ἄρεα, ἢ Ἀφροδίτην, ἱέρακα ζωγραφοῦσι. Θεὸν μὲν, διὰ τὸ πολύγονον εἶναι τὸ ζῶον, καὶ πολυχρόνιον· ἔτι γε μὴν, ἐπεὶ καὶ δοκεῖ εἴδωλον ἡλίου ὑπάρχειν, παρὰ πάντα τὰ πετεινὰ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ὀξυωπεῖν· ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἰατροὶ πρὸς ἴασιν ὀφθαλμῶν τῇ ἱερακίᾳ βοτάνῃ χρῶνται· ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον ὡς κύριον ὄντα ὁράσεως, ἔσθ' ὅτε ἱερακόμορφον ζωγραφοῦσιν. Ὕψος δὲ, ἐπεὶ τὰ μὲν ἕτερα ζῶα εἰς ὕψος πέτεσθαι προαιρούμενα, πλαγίως περιφέρεται, ἀδυνατοῦντα κατευθὺ χωρεῖν· μόνος δὲ ἱέραξ εἰς ὕψος κατευθὺ πέτεται. Ταπείνωσιν δὲ, ἐπεὶ τὰ ἕτερα ζῶα, οὐ κατὰ κάθετον πρὸς τοῦτο χωρεῖ, πλαγίως δὲ καταφέρεται· ἱέραξ δὲ κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τὸ ταπεινὸν τρέπεται. Ὑπεροχὴν δὲ ἐπειδὴ δοκεῖ πάντων τῶν πετεινῶν διαφέρειν. Αἷμα δὲ ἐπειδὴ φασὶ τοῦτο τὸ ζῶον, ὕδωρ μὴ πίνειν, ἀλλὰ αἷμα. Νίκην δὲ, ἐπειδὴ δοκεῖ τοῦτο τὸ ζῶον, πᾶν νικᾷν πετεινὸν ἐπειδὰν γὰρ ὑπὸ ἰσχυροτέρου ζώου καταδυναστεύηται, τὸ τηνικαῦτα ἑαυτὸν ὑπτιάσας ἐν τῷ ἀέρι, ὡς τοὺς μὲν ὄνυχας αὐτοῦ ἐν τῷ ἄνω ἐσχηματίσθαι, τὰ δὲ πτερὰ καὶ τὰ ἐπίσθια εἰς τὰ κάτω, τὴν μάχην ποιῆται. Οὕτω γὰρ τὸ ἀντιμαχόμενον αὐτῷ ζῶον, τὸ αὐτὸ ποιῆσαι ἀδυνατοῦν, εἰς ἥττων ἔρχεται. (Ὡραπ. Βιβλ. α'. κεφ. 6).

(25) Στέγην δὲ σημῆναι βουλόμενοι οὐρανὸν ζωγραφοῦσιν· ἐπειδήπερ τὰ πάντα στεγάζει. Τὸν δὲ οὐρανὸν γυπὶ ἐδήλουν. (Ὡρ. Βιβλ. ζ! κεφ. 70. Ὅρα καὶ σημ 6).

(26) Πόλιν δὲ σημῆναι βουλόμενοι τεῖχος ἔγραφον· ἐπειδήπερ περιεκτικόν ἐστι τὸ τεῖχος. Τὴν δὲ αὐτῶν προσηγορίαν ταῖς τῶν πολιούχων ἰδίαις ἐσήμαινον, ἢ ταῖς τῶν καθιερωμένων αὐτοῖς θηρίων, ἢ τῇ γραφῇ τῶν ἱερωτέρων παρὰ τῷθεῷ καὶ τοῖς πολίταις βρωσίμων. (Ὡρ. Βιβλ. ε'. κεφ. 33).

(27) Τὸ δὲ ἀντίον ἀνατολῇ καὶ δύσει παρείκαζον. ἐπειδήπερ ἀντίκειται πρὸς ἄλληλα ταῦτα· τὴν δὲ ἀνατολὴν βρέφει ἐπὶ λωτοῦ καθεζομένῳ ἐσήμαινον (α). τὴν δὲ δύσιν ὁτὲ μὲν κροκοδείλῳ κεκυφότι (β)· ὁτὲ δὲ λυχνίᾳ καιομένῃ· Ἔτι γε μὴν καὶ ἑτέρως τὸ ἀπεναντίον σημῆναι βουλόμενοι κάνθαρον ὄνθον ἀντιβάδην κυλινδοῦντα ζωγραφοῦσιν. (γ) (Ὡρ. Βιβλ. θ! κεφ. 50).

(28) Τὰ δὲ τεμένη σημῆναι βουλόμενοι τοῖς καθιερωμένοις ζώοις σὺν ταῖς ἰδέαις τῶν θεῶν γράφοντες ἐσήμαινον. (Ὡρ. Βιβλ. ε'. κεφ. 19).

(29) Πᾶν δὲ κείμενον γραμμῇ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εὐθείᾳ παρείκαζον. (Ὡρ. Βιβλ. ι'. κεφ 3).

(α) ... Οὐδὲ τὸν Ἥλιον ἐκ λωτοῦ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογιλὸν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολὴν ἡλίου γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι... Πλούταρχος περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος § 11. Ὅρα καὶ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα.

(β) ... Δύσιν δὲ λέγοντες, κροκόδειλον κεκυφότα ζωγραφοῦσιν. ἐπειδήπερ κυφὸν καὶ κατωφερὲς τὸ θηρίον τοῦτ' ἔστιν. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 69).

(γ) ... Τὸ δὲ κανθάρων γένος οὐκ ἔχειν θήλειαν. ἄῤῥενας δὲ πάντας ἀφιένται τὸν γόνον εἰς τὴν σφαιροποιουμένην ὕλην, ἣν κυλινδοῦσιν ἀντιβάδην ὠθοῦντες, ὡσπερ δοκεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος ἐς τοὐναντίον περιστρέφειν, αὐτὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς φερόμενος. (Πλούτ. π. Ἴσι. καὶ Ὑσίρ. §. 74. Ὅρα καὶ σημ. 3).

Digitized by Google

(30) Τὸ μεταξὺ δ' εἰπεῖν βουλόμενοι αἰθέρα ἔλεγον διὰ τὸ, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς εἶναι, ᾧ καὶ ἀέρι παρείκαζον· τούτῳ δὲ ἱέρακι (α) διατεταμένας τὰς πτέρυγας ἔχοντι. (Ὡρ. Βιβλ. η! κεφ. 27).

(31) Γῆν δὲ σημῆναι βουλόμενοι ὄφιν ζωγραφοῦντες θηλοῦσιν· οὗτος γὰρ γῇ τρέφεται. (Ὡρ. Βιβλ. ζ! κεφ. 17).

(32) Ψυχὴν δὲ ἐνταῦθα πολὺν χρόνον διατρίψασαν βουλόμενοι γράψαι ἢ πλημύραν, φοίνικα τὸ ὄρνεον ζωγραφοῦσι. Ψυχὴν μὲν, ἐπειδὴ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πολυχρονιώτατον ὑπάρχει τοῦτο τὸ ζῶον. Πλημμύραν δὲ, ἐπειδὴ Ἡλίου ἐστὶν ὁ Φοῖνιξ σύμβολον, οὗ μηδὲν ἐστι πλεῖον κατὰ τὸν κόσμον. Πάντων γὰρ ἐπιβαίνει, καὶ πάντα ἐξερευνᾷ ὁ Ἥλιος· ὅ περ καὶ Ὄσιρις παρωνύμως λέγεται, ὃ πολυόφθαλμος ἑρμηνεύεται (β). Ἔτι γὲ μὴν καὶ ἀντὶ μονογενείας τοῦτο γράφουσι τὸ ὄρνεον, καὶ πεντακοσιοστοῦ ἀριθμοῦ ἀντὶ τοῦτο χρῶνται. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 34).

(33) Σελήνην δὲ γράφοντες, ἢ οἰκουμένην, ἢ γράμματα, ἢ ἱερέα, ἢ ὀργὴν, ἢ κόλυμβον, κυνοκέφαλον ζωγραφοῦσι· Σελήνην μὲν, ἐπειδὴ τὸ ζῶον τοῦτο. συμπάθειαν τινὰ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ σύνοδον ἐκτήσατο. Ὅταν γὰρ ἐν τῷ μέρει τῆς ὥρας ἡ σελήνη συνοδεύουσα ἡλίῳ ἀφώτιστος γένηται, τότε ὁ μὲν ἅρσην κυνοκέφαλος οὐ βλέπει, οὐδὲ ἐσθίει· ἀχθέων δὲ εἰς τὴν γῆν νενευκὼς, καθάπερ πενθῶν τὴν τῆς σελήνης ἁρπαγὴν. Ἡ δὲ θηλεία μετὰ τοῦ μὴ ὁρᾷν, καὶ ταὐτὰ τῷ ἄρρενι πάσχειν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς ἰσίας φύσεως αἱμάσσεται. ὅ' ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν [τοῖς ἱεροῖς τρέφονται κυνοκέφαλοι, ὅπως ἐξ αὐτῶν γινώσκεται τὸ ἡλίου καὶ σελήνης μέρος τῆς συνόδου. Οἰκουμένην δὲ, ἐπειδὴ ἑβδομήκοντα δύω χώρας τὰς ἀρχαίας φασὶ τῆς οἰκουμένης εἶναι. Τούτους δὲ τρεφομένους ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ ἐπιμελείας τυγχάνοντας, οὐ, καθάπερ τὰ λοιπὰ ζῶα ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τελευτᾷ, οὕτω καὶ τούτους. Ἀλλὰ μέρος αὐτῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν νεκρούμενον, ὑπὸ τῶν ἱερέων θάπτεσθαι, τοῦ λοιποῦ σώματος ἐν τῷ κατὰ φύσιν ὄντος· Ἕως δ' ἂν αἱ ἑβδομήκοντα καὶ δύω πληρωθῶσιν ἡμέραι, τότε ὅλος ἀποθνήσκη. Γράμματα δὲ, ἐπειδὴ ἐστι συγγένεια κυνοκεφάλων Αἰγυπτίοις ἐπισταμένων γράμματα, παρ' ὃ εἰς ἱερὸν ἐπειδὰν πρῶτα κομισθῇ κυνοκέφαλος, θέλτον αὐτῷ παρατίθησιν ὁ ἱερεὺς, καὶ σχοινίον, καὶ μέλαν. πειράζων εἰ ἐκ τῆς ἐπισταμένης ἐστὶ συγγενείας γράμματα, καὶ εἰ γράφει. Ἔτι δὲ τὸ ζῶον ἐπὶ Ἑρμῇ ἐνεμήθη τῷ πάντων μετέχοντι γραμμάων. Ἱερέα δὲ, ὅτι φύσει ὁ κυνοκέφαλος ἰχθῦν οὐκ ἐσθίει, ἀλλ' οὐδὲ ἰχθυωμένον ἄρτον. καθάπερ καὶ οἱ ἱερεῖς, οἳ καίπερ πάντων τῶν Αἰγυπτίων τῇ ἑορτῇ Χαρφὰ ὀπτὸν ἰχθῦν πρὸ τῆς αὐλείου θύρας κατεσθιόντων οὗτοι οὐ γεύονται τὸ παράπαν, ἀλλὰ κατακαίουσι τοῦ ἱεροῦ ἐκτὸς καὶ τὴν τέφραν εἰς τὸν ποταμὸν βάλλουσι τὴν ὑστεραίαν διὰ λόγον ἱερόν. Γεννᾶται τε περιτετμημένος, ἣν καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπιτηδεύουσι περιτομήν. Ὀργὴν δὲ, ἐπείπερ τὸ ζῶον τοῦτο παρὰ τὰ ἄλλα θυμικώτατόν τε καὶ ὀργίλον ὑπάρχει. Κόλυμβον δὲ, διότι τὰ μὲν ἄλλα ζῶα κολύμβῳ χρώμενα, ὑπαρὰ φαίνοντα, μόνον δὲ τοῦτο, εἰς ὃν τόπον προῄρηται πορευθῆναι, κολυμβᾷ, κατὰ μηδὲν τῷ ῥύπῳ παραφερόμενον. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 14).

(34) Θεὸν δὲ ἐγκόσμιον σημαίνοντες, ἢ εἱμαρμένην, ἢ τὸν πέντε ἀριθμὸν, ἀστέρα ζωγραφοῦσι. Θεὸν μὲν, ἐπειδὴ πρόνοια θεοῦ, τὴν νίκην προστάσσει, ἢ τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ παντὸς κόσμου κίνησις ἐκτελεῖται· δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς δίχα θεοῦ, μηδὲν ὅλως συνεστάναι. Εἱμαρμένην δὲ, ἐπεὶ καὶ αὕτη ἐξ ἀστρικῆς οἰκονομίας συνίσταται, τὸν δὲ πέντε ἀριθμὸν, ἐπειδὴ πλήθους ὄντος ἐν οὐρανῷ, πέντε μόνοι ἐξ αὐτῶν κινούμενοι, τὴν τοῦ κόσμου οἰκονομίαν ἐκτελοῦσιν. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 13).

(35) Ἄνθρωπον τυφλὸν βουλόμενοι σημῆναι, ἀσπάλακα ζωγραφοῦσιν· ἐκεῖνος γὰρ ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχει, οὔτε ὁρᾷ. (Ὡρ. Βιβλ. β! κεφ. 63). Ὀξυδέρκειαν δὲ σημῆναι βουλόμενοι κροκόδειλον ζωγραφοῦσι· τὸ αὐτὸ δὲ πάλιν αὖ γραφόμενον ἐν ὕδατι θηρίον τύφλωσιν σημαίνει· ἐπειδήπερ ἐν ὕδατι ὂν οὐδὲν βλέπει, ἐκτὸς δὲ γενόμενον ὀξυδερκέστατόν ἐστίν· (Ὡραπ. Βιβλ. δ'. κεφ. 37). Τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. (Προθ. β! §. 68).

(36) Ἄνθρωπον ἀπὸ χρησμοῦ ἰατρεύοντα ἑαυτὸν βουλόμενοι σημῆναι, φάσσαν κρατοῦσαν φύλλον θάφνης ζωγραφοῦσιν. Ἐκείνη γὰρ ὅτε ἀρρωστεῖ, φύλλον ἐπιτίθησι θάφνης εἰς τὴν νοσσιὰν ἑαυτῆς καὶ ὑγιαίνει. (Ὡρ. Βιβλ. β! κεφ. 46).

(37) Ἑπτὰ δ' εἰπεῖν βουλόμενοι ΝΕΙΤ ἔλεγον. Φράζει δὲ τοῦτο σοφίας δύναμιν, ἣ ὁ Ἀμὼν, (τουτέστιν ὁ δημιουργικὸς νοῦς), μηγεὶς, τὰ πάντα ἐν ἑπτὰ καιροῖς ἐγέννησε. Διὸ ὅπερ ΝΕΙΤ (τὴν καθ' Ἕλληνας Ἀθηνᾶν) ζωγραφοῦντες οἱ παῖδες Αἰγυπτίων τὸν ἕβδομον ἀριθμὸν ἐμφαίνουσι, καὶ ΝΕΪΤΑΜΩΘΑ πάντες λέγουσιν, ὅπερ ἐστὶν ἑρμηνευθὲν παντοδύναμος ἑβδομάς. (α) (Ὡραπ. Βιβλ. ζ'. κεφ. 18. Ὅρα καὶ σημ. 63, καὶ σελ: 11—14 ἐν τῇ σημ: καὶ Πλούτ. ἐν τῷ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος §. 10).

(38) Εὐχαριστίαν γράφοντες, κουκούφαν ζωγραφοῦσι· διότι τοῦτο μόνον τῶν ἀλόγων ζώων ἐπειδὰν ὑπὸ τῶν γονέων ἐκτραφῇ, γηράσασιν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἀνταποδίδωσι χάριν. Ἐν ᾧ γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἐξετράφη τόπῳ, νεοσσιὰν αὐτοῖς ποιήσας, τίλλει αὐτῶν τὰ πτερὰ, τροφάς τε χορηγεῖ, μέχρις οὗ πτεροφυήσαντες οἱ γονεῖς, βοηθεῖν ἑαυτοῖς δυνη-

---

(α) Τὴν ἀνατολὴν Ἱέραξ ἐπὶ μετεώρου θέων, ἀνέμους σημαίνει· ἔτι δὲ καὶ ἄλλως σημῆναι τοῦτο προαιρούμενοι ἱέρακα ἀνατεταμένας τὰς πτέρυγας ἐν ἀέρι ἔχοντα ζωγραφοῦσιν· ἔτι γὲ μὴν καὶ ἀντὶ ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἄρτι κεχωρικυίας τάσσεται τὸ σύμβολον τοῦτο. (Ὡρ. Βιβλ. β! κεφ. 15). Οὕτως ἐν τῷ παρ' ἐμοὶ ἀπογράφῳ ἔχει· ἐν δὲ ταῖς ἐκδόσεσιν ἄλλως ἔχει το χωρίον τοῦτο, καὶ ὅλως διεφθαρμένον.

(β) Τὸν γὰρ βασιλέα καὶ κύριον Ὄσιριν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν· ἔνιοι δὲ καὶ τοὔνομα διερμηνεύουσι πολυόφθαλμον, ὡς τοῦ μὲν ΟΣ τὸ πολὺ, τοῦ δὲ ΙΡΙ τὸν ὀφθαλμὸν Αἰγυπτίᾳ γλώττῃ φράζοντος. (Πλούτ. περὶ Ὀσίρ. καὶ Ἴσιδος §. 10).

(α) Ἑβδομάτη δ' ἠοῖ τετελεσμένα πάντα τέτυκται·
ἑβδομάτῃ εἶν' ἀγαθοῖς, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ γενέθλη,
ἑβδόμη ἐν πρώτοισι, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ τελείη·
ἑπτὰ δὲ πάντα τέτυκται ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι,
ἐν κύκλοισι φανέντ' ἐπιτελλομένοις ἐναυτοῖς.
ΑΙΝΟΣ.

Digitized by Google

θῶσιν. Ὅθεν καὶ τῶν θείων σκήπτρων κουκούφα προτίμησις ἐστίν. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 55. Ὅρα καὶ σημ. 18).

(39) Θυσίαν δὲ σημῆναι βουλόμενοι τοῖς σημάντροις τῶν σφραγιστῶν ἐσήμαινον (α). (Ὡραπ. Βιβλ. Φ'. κεφ. 8).

(40) Αἰγύπτια δὲ γράμματα θηλοῦντες, ἢ ἱερογραμματέα, ἢ πέρας, μέλαν, καὶ κόσκινον, καὶ σχοῖνον ζωγραφοῦσιν. Αἰγύπτια μὲν γράμματα, διὰ τὸ τούτοις πάντα παῤ Αἰγυπτίοις τὰ γραφόμενα ἐκτελεῖσθαι· σχοίνῳ γὰρ γράφουσι καὶ οὐκ ἄλλῳ τινί. Κόσκινον δὲ, ἐπειδὴ τὸ κόσκινον πρῶτον ὑπάρχον σκεῦος ἀρτοποιΐας, ἐκ σχοίνου γίνεται· Δηλοῦσιν οὖν ὅτι πᾶς ὁ ἔχων τὴν τροφὴν, μαθήσεται τὰ γράμματα· ὁ δὲ μὴ ἔχων, ἑτέρᾳ τέχνῃ χρήσεται· ἀφ' οὗ καὶ ἡ παιδεία παῤ αὐτοῖς ΣΒΩ καλεῖται· ὅπερ ἐστὶν ἑρμηνευθὲν, πλήρης τροφή. Ἱερογραμματέα δὲ, ἐπειδὴ ζωὴν καὶ θάνατον οὗτος διακρίνει· ἔστι δὲ παρὰ τοῖς ἱερογραμματεῦσι καὶ βίβλος ἱερὰ, καλουμένη ΑΜΒΡΗΣ, δι' ἧς κρίνουσι τὸν κατακλιθέντα ἄῤῥωστον· πότερον ζώσιμος ἐστι, ἢ οὔ, τοῦτο ἐκ τῆς κατακλίσεως τοῦ ἀῤῥώστου σημειούμενοι. Πέρας δὲ, ἐπειδὴ μαθὼν γράμματα, εἰς ὅρμον ζωῆς εὔθιον ἐλήλυθεν, οὐκ ἔτι πλανώμενος τοῖς τοῦ βίου κακοῖς. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 38).

(41) Νυκτοκόραξ θάνατον σημαίνει· ἄφνω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν κατὰ τὰς νύκτας, ὡς ὁ θάνατος ἄφνω ἐπέρχεται. (Ὡραπ. Βιβλ. β! κεφ. 55).

(42) Εἰρήνην δὲ σημῆναι βουλόμενοι χεῖρας τοὺς δακτύλους ἔχουσαν κεκλικότας. (Ὡρ. Βιβλ. ε! κεφ. 31 ὅρα καὶ σημ. 8).

(43) Σελήνης δὲ ἀνατολὴν γράφειν βουλόμενοι, πάλιν κυνοκέφαλον ζωγραφοῦσι, σχήματι τοιῷδε· ἑστῶτα καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐπαίροντα, βασίλειόν τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα. τοῦτο γράφουσι τὸ σχῆμα ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ὁ κυνοκέφαλος ποιεῖται ὡς εἰπεῖν προσευχόμενος τῇ θεῷ· ἐπειδὴ ἀμφότεροι φωτὸς μετειλήφασι. (Ὡρ. Βιβλ. α! κεφ. 15).

(44) Τὴν ὁλοσχερῆ σημαίνειν βουλόμενοι κτῆσιν γονικὴν καταλειφθεῖσαν τοῖς υἱέσι, χελιδόνα ζωγραφοῦσιν· ἐκείνη γὰρ κυλίει ἑαυτὴν εἰς πηλὸν, καὶ κτίζει τοῖς νεοσσοῖς καλιὰν μέλλουσα τεθνᾶναι. (Ὡρ. Βιβλ. β! κεφ. 31).

(45) Δεκάτην δ' εἰπεῖν βουλόμενοι Φασχὰ ἔλεγον· ἔστι δὲ τοῦτο σοχεῖον ἱερὸν μέγα σιῤῥοῦ τρόπον ἔχον, καὶ τὰς διαιρέσεις πολλὰς ἐν τῷ βάθει τῶν ἱερῶν ἀεὶ κείμενον· ἔνθα τὴν δεκάτην τῶν καρπῶν, καὶ πᾶσαν προσφορὰν εἰσκομίζοντες ἐκ τοῦ προνάου, οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι, ἐν τακταῖς ἡμέραις, ἐφύλαττον προκαθιεροῦντες αὐτὰ, ἐν τῷ προνάῳ, τῇ ἀναγνώσῃ ΓΑΑ, καὶ τῇ ἐπιθέσει τῆς σφραγῖδος τῶν Βασσοῦ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ. Τό πόμι μέντοι γε τούτου γράφοντες, τὸ καὶ Ῥαχάννε καλούμενον, ὅ περ ἐστὶ καθιερώσεων ἀσφάλισμα, τὴν δεκάτην ἐδήλουν. (Ὡρ. Βιβλ. ε! κεφ. 22).

(α) Τὸν δὲ μέλλοντα θύεσθαι βοῦν οἱ σφραγισταὶ λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατεσημαίνοντο, τῆς σφραγῖδος, ὡς ἱστορεῖ Κάστωρ, γλυφὴν μὲν ἐχούσης ἄνθρωπον εἰς γόνυ καθεικότα ταῖς χερσὶν ὀπίσω περιηγμέναις, ἔχοντα κατὰ τῆς σφαγῆς ξίφος ἐγκείμενον. (Πλούτ περὶ Ἴσ. καὶ Ὀσίρ. §. 31. Ὅρα καὶ Ἡρόδοτον Βιβλ. β! §. 38—39.)

(46) Τὸ δὲ ταχαίως σημῆναι βουλόμενοι ΩΚ ἢ ΩΝ ἔλεγον ἤτοι νοῦν. ἐπειδήπερ ταχύτατόν ἐστι πάντων ὁ νοῦς, ὃν καὶ ὀφθαλμὸν γράφοντες ἐσήμαινον. (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 27, καὶ σελ. 11 ἐν τῇ σημ.).

(47) Ἄνθρωπον ζήσαντα τέλειον βίον θέλοντες θηλῶσαι, κορώνην ἀποθανοῦσαν ζωγραφοῦσιν. αὕτη γὰρ ζῇ ἑκατὸν ἔτη κατ' Αἰγυπτίους· τὸ δὲ ἔτος κατ' Αἰγυπτίους τεσσάρων ἐνιαυτῶν, ὁ δὲ ἐνιαυτὸς ἄρτι μὲν τριάκοντα, ἄρτι δὲ πέντε καὶ τριάκοντα ἡμερῶν ἴσος ἐστίν. (Ὡρ. β'. Βιβλ. κεφ. 89).

(48) Ἥφαιστον δὲ γράφοντες, κάνθαρον καὶ γῦπα ζωγραφοῦσιν. Ἀθηνᾶν δὲ γῦπα καὶ κάνθαρον· δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς συνεστάναι ἔκ τε ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς τὸν γῦπα γράφουσιν ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸν κάνθαρον· οὗτοι γὰρ μόνοι θεῶν παῤ αὐτοῖς, ἀρσενοθήλεις ὑπάρχουσιν. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 12).

(49) Θυμιατήριον καιόμενον γραφόμενον τὴν δι' ἀρωμάτων θυσίαν γιγνομένην δηλοῖ. (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 26).

(50) Θρὶξ γραφομένη μηδὲν φράζει. (Ὡρ. Βιβλ. Γ! κεφ. 37).

(51) Κακίαν (α) δὲ σημῆναι βουλόμενοι κροκόδειλον ζωγραφοῦσιν· ἐπειδὴ κακοποιόν ἐστιν ὁ κροκόδειλος. (Ὡρ. Βιβλ. ζ! κεφ. 22. Ὅρα καὶ α'. κεφ. 70).

(52) Τὸ λέγειν δὲ γράφοντες, γλῶσσαν ζωγραφοῦσι, καὶ ὑπ' αὐτὴν ὀφθαλμὸν. Τὰ μὲν πρωτεῖα τῆς λαλιᾶς, τῇ γλώσσῃ μερίζοντες, τὰ δευτερεῖα δὲ ταύτης, τοῖς ὀφθαλμοῖς· οὕτω γὰρ οἵτε λόγοι τελείως τῆς ψυχῆς καθεστήκασι πρὸς τὰ κινήματα αὐτῆς συμμεταβάλλοντες· εἴπερ καὶ ἑτέρα λαλιὰ παῤ Αἰγυπτίοις ὀνομάζεται. Ἑτέρως, δὲ τὸ λέγειν σημαίνοντες, γλῶσσαν καὶ χεῖρα ὑποκάτω γράφουσι· τῇ μὲν γλώσσῃ τὰ πρωτεῖα τοῦ λόγου φέρειν δεδωκότες, τῇ δὲ χειρὶ, ὡς τὰ τῆς γλώσσης βουλήματα ἀνυούσῃ τὰ δεύτερα. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 27).

(53) Ἀρχὴν δὲ, ἢ δικαστὴν ἐπὰν γράφωσι, προστιθέασι τῷ κυνὶ καὶ βασιλικὴν στολὴν παρακειμένην, ἢ ἀνηρτημένην τὸ σχήματι κενήν· διότι ὡς περ ὁ κύων, καθάπερ προεῖπον, εἰς τὰ τῶν θεῶν εἴδωλα ὀξυωπεῖ, οὕτω καὶ ὁ Ἄρχων δικαστὴς ὢν ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις, γυμνὸν ἐθεώρει τὸν βασιλέα· δι' ὃ καὶ ἐπὶ τούτου προσπεριποιοῦσι τὴν βασιλικὴν στολήν. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 40. Ὅρα καὶ 39).

(54) Τὸν δὲ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς βεβιωκότα σημῆναι βουλόμενοι, καὶ ταφῆς ἀνεγκλήτου τετυχηκότα, σορὸν ζωγραφοῦσιν ἑστηκυῖαν· τοὐναντίον δὲ σορὸν ἐπὶ κλίνης· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑτέρως τοῦτο προαιρούμενοι σημῆναι, σορὸν ἐπὶ βάρεως γράφουσι, τὴν ἔκπλευσιν δηλοῦντες (β). Ἐπειδήπερ

(α) . . . Ὁ δὲ Κροκόδειλος σημαντικός ἐστι πάσης κακίας. (Διόδωρος Βιβλ. Γ! κεφ. 4).

(β) Τοῦ δὲ μέλλοντος θάπτεσθαι σώματος οἱ συγγενεῖς προλέγουσι τὴν ἡμέραν τῆς ταφῆς τοῖς τε δικασταῖς καὶ τοῖς συγγενέσιν, ἔτι δὲ φίλοις τοῦ τελευτηκότος καὶ διαβαιοῦνται, λέγοντες ὅτι διαβαίνειν μέλλειν τὴν λίμνην τοῦ νομοῦ τοῦ τελευτηκότος· ἔπειτα παραγενομένων δικαστῶν πλείω τῶν τεττεράκοντα, καὶ καθισάντων ἐπίτινος ἡμικυκλίου, κατεσκευασμένου πέραν τῆς λίμνης, ἡ μὲν βάρις καθέλκεται κατεσκευασμένη πρότερον ὑπὸ τῶν ταύτην ἐχόντων τὴν ἐπιμέλειαν. Ἐρέσσηκε δὲ ταύτῃ πρωρεὺς, ὃν Αἰγύπτιοι

Digitized by Google

ἄλλως, εἰ ἔγκλητος τύχοιεν ἂν καὶ τοιοῦτος γε καταδειχθήσεται, οὐ δίδωσιν ὁ νόμος τὸν νεκρὸν διαβῆναι τὴν λίμνην· (Ὡρ. Βιβλ. ς! κεφ. 49).

(55) Γύπας δὲ γράφοντες δύω τὸν ἐννέα ἀριθμὸν δηλοῦσιν· ἐπειδήπερ σύμβολόν ἐστιν Ἀθηνᾶς τὸ ζῶον ἄλλοις τε καὶ τῆς δυάδος, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τῆς ἑπτάδος καθότι προείρηται. (Ὡραπ. Βιβλ. ζ'. κεφ. 44. Ὅρα καὶ σημ. 37. καὶ Βιβλ. α'. κεφ. 11, καὶ 12, καὶ σημ. 6 καὶ 48.)

(56) Τὴν δὲ ἡλικίαν ῥύον γράφοντες ἐδήλουν. ἔστι δὲ τὸ φυτὸν καὶ ἀρχῆς ὑπερτάτου σύμβολον (α) καὶ κίκυος γεννητικῆς πάσης. (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 82).

(57) Ἄνδρα συγγινόμενον τῇ γυναικὶ αὐτοῦ κατὰ μίξιν βουλόμενοι σημῆναι, δύω κορῶνας γράφουσιν· αὗται γὰρ συμμίγνυνται ἀλλήλαις, ὡς μίγνυται ἄνθρωπος κατὰ φύσιν. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 40).

(58) Τέσσαρα δ' εἰπεῖν βουλόμενοι Ἀραὶ ῥὲ ἔλεγον, ὅπερ ἑρμηνευόμενον τέταρτον ἀροσίμου γαίας δηλοῖ. Ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐνισταμένου ἔτους ἀντὶ τοῦτο γράφουσι τὸ σύμβολον, καὶ Ἱερογλυφικοῖς γράζουσιν ἰδίᾳ διαλέκτῳ, ἤτοι ὁ ἐνιστάμενος ὡρος. Ἔστι δὲ κυρίως τοῦτο μέτρον γῆς, πηχῶν ἑκατόν. Βουλόμενοί τε ἔτος εἰπεῖν, τέταρτον λέγουσιν· ἐπειδή γε φασὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἄστρου τῆς Σώθεως, μέχρι τῆς ἄλλης ἀνατολῆς, τέταρτον ἡμέρας προστίθεσθαι, ὡς εἶναι τὸ ἔτος τοῦ θεοῦ, τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν· ὅθεν καὶ διὰ τετραετηρίδος περισσὴν ἡμέραν ἀριθμοῦσιν Αἰγύπτιοι· τὰ γὰρ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 5).

(59) Τὴν δὲ λύπην σορῷ ἐπὶ κλίνης δηλοῦσι τοῦ προλεχθέντος ἕνεκα. (Ὡρ. Βιβλ. ζ'. κεφ. 11. Ὅρα. σημ. 54).

(60) Ὁρίσαι δὲ βουλόμενοι θεότητα τινὰ, τῇ αὐτῇ τῆς Θεότητος ἰδέᾳ ὥριζον. (Ὡρ. Βιβλ. ι'. κεφ. 73. Ὅρα καὶ σελίδ. 23 κίχ. 23).

(61) Ἀποδημοῦντα δὲ (α) ἢ τὸν χρονίως ἀπὸ ξένης ἐπιδημοῦντα δηλοῦντες, αὐθις αὖ Φοίνικα τὸ ὄρνεον ζωγραφοῦσιν· οὗτος γὰρ εἰς Αἴγυπτον, ἐπὰν ὁ χρόνος τοῦ μοιριδίου αὐτὸν καταλαμβάνειν μέλλῃ, διὰ πεντακοσίων ἐτῶν παραγίνεται· καὶ ἀποδοὺς ἐὰν φθάσῃ ἐντὸς τῆς Αἰγύπτου τὸ

κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὀνομάζουσι Χάρωνα. Διὸ καὶ φασὶν Ὀρφέα τὸ παλαιὸν εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα καὶ θεασάμενον τοῦτο τὸ νόμιμον, μυθοποιῆσαι τὰ καθ' Ἅιδου, τὰ μὲν μιμησάμενον, τὰ δ' αὐτὸν ἰδίᾳ πλασάμενον· περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἀναγράψομεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς βάρεως εἰς τὴν λίμνην καθελκυσθείσης, πρὶν ἢ τὴν λάρνακα τὴν τὸν νεκρὸν ἔχουσαν εἰς αὐτὴν τίθεσθαι, τῷ βουλομένῳ κατηγορεῖν ὁ νόμος ἐξουσίαν δίδωσιν. ἐὰν μὲν οὖν τις παρελθὼν ἐγκαλέσῃ καὶ δείξῃ βεβιωκότα κακῶς, οἱ μὲν κριταὶ γνώμας ἀποφαίνονται, τὸ δὲ σῶμα εἴργεται τῆς εἰθισμένης ταφῆς· ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλέσας δόξῃ μὴ δικαίως ἐγκαλεῖν, μεγάλοις περιπίπτει προστίμοις. Ὅταν δὲ μηδεὶς ὑπακούσῃ κατήγορος, ἢ παρελθὼν γνωσθῇ συκοφάντης ὑπάρχειν, οἱ μὲν συγγενεῖς ἀποθέμενοι τὸ πένθος, ἐγκωμιάζουσι τὸν τελευτηκότα, καὶ περὶ μὲν τοῦ γένους οὐδὲν λέγουσιν, ὡς περ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὑπολαμβάνοντες ἅπαντας ὁμοίως εὐγενεῖς εἶναι τοὺς κατ' Αἴγυπτον. Τὴν δ' ἐκ παιδὸς ἀγωγὴν καὶ παιδείαν διελθόντες, πάλιν ἀνδρὸς γεγονότος τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ διεξέρχονται, καὶ παρακαλοῦσι τοὺς κάτω θεοὺς σύνοικον δέξασθαι τοῖς εὐσεβέσι. Τὸ δὲ πλῆθος ἐπευφημεῖ, καὶ συναποσεμνύνει τὴν δόξαν τοῦ τετελευτηκότος, ὡς τὸν αἰῶνα διατρίβειν μιλλοντος καθ' ᾅδου μετὰ τῶν εὐσεβῶν. τὸ δὲ σῶμα τιθέασιν, οἱ μὲν ἴδιους ἔχοντες τάφους, ἐν ταῖς ἀποδεδειγμέναις ἡλικίαις. οἷς δ' οὐχ ὑπάρχουσι τάφων κτήσεις, καινὸν οἴκημα ποιοῦσι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ πρὸς τὸν ἀσφαλέστατον τῶν τοίχων ὀρθὴν ἱστῶσι τὴν λάρνακα· καὶ τοὺς κωλυομένους δὲ διὰ τὰς κατηγορίας, ἢ πρὸς δανείων ὑποθήκας, θάπτεσθαι, τιθέασι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν· οὓς ὕστερον ἐνίοτε παίδων παῖδες εὐπορήσαντες, καὶ τῶν τε συμβολαίων καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύσαντες μεγαλοπρεποῦς ταφῆς ἀξιοῦσι. (Διόδωρος Βιβλ. α'. §. 82—84).

(α) . . . Οὐ μόνον δὲ τὸν Νεῖλον ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν ἁπλῶς Ὁσίριδος ἀπορροὴν καλοῦσι, καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ, καὶ θρύῳ βασιλέα καὶ τὸ νότιον κλίμα τοῦ κόσμου γράφουσι, καὶ μεθερμηνεύεται τὸ θρύον ποτισμὸς καὶ κίνησις πάντων, καὶ δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τὴν φύσιν ἐοικέναι. (Πλουτ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος §. 36).

(α) Ἴδωμεν τὸ παράδοξον σημεῖον, τὸ γινόμενον ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς τόποις, τουτ ἔστιν τοῖς περὶ τὴν Ἀραβίαν. Ὄρνεον γάρ ἐστιν, ὃ προσονομάζεται φοῖνιξ. Τοῦτο μονογενες ὑπάρχον ζῇ ἔτη πεντακόσια· γενόμενόν τε ἤδη πρὸς ἀπόλυσιν τοῦ ἀποθανεῖν αὐτὸ, σηκὸν ἑαυτῷ ποιεῖ ἐκ λιβάνου καὶ σμύρνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρωμάτων, εἰς ὃν πληρωθέντος τοῦ χρόνου εἰσέρχεται, καὶ τελευτᾷ. Σηπομένης δὲ τῆς σαρκὸς σκώληξ τις γεννᾶται, ὃς ἐκ τῆς ἰκμάδος τοῦ τελευτηκότος ζώου ἀνατρεφόμενος πτεροφυεῖ. Εἶτα γενναῖος γενόμενος αἴρει τὸν σηκὸν ἐκεῖνον, ὅπου τὰ ὀστὰ τοῦ προγεγονότος ἐστὶ, καὶ ταῦτα βαστάζων διανύει ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς χώρας ἕως τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν λεγομένην Ἡλιούπολιν. Καὶ ἡμέρας, βλεπόντων, πάντων, ἐπιπτὰς, ἐπὶ τὸν τοῦ Ἡλίου βωμὸν τίθησιν αὐτὰ, καὶ οὕτως εἰς τοὐπίσω ἀφορμᾷ. Οἱ οὖν ἱερεῖς ἐπισκέπτονται τὰς ἀναγραφὰς τῶν χρόνων, καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὸν πεντακοσιοστοῦ ἔτους πεπληρωμένου ἐληλυθέναι· (Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ Α'. §. 25. Ὅρα καὶ Κυριλλον Ἱεροσολύμων. Κατήχησις 18, 8. καὶ Ἐπιφάν. καὶ Φιλόστρατον, καὶ Πλίνιον καὶ ἄλλους καὶ Ἡρόδοτον οὕτωσὶ λέγοντα· Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ· ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων (ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) πεντακοσίων. φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ, ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ· ἔστι δὲ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσός δε καὶ τοιός δε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήσιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγεθος. Τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες. ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἡλίου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατὸς ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὠὸν, τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο καὶ· ὅτι τοῦ ὠοῦ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα· ἐσκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τωὐτὸ βάρος· ἐμπλάσαντα δὲ, κομίζειν μιν ἐπ' Αἴγυπτου ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρὸν· ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσί ποιέειν. (Βιβλ. Β'. κεφ. 73).

Digitized by Google

χρεών, κηδεύεται μυστικῶς· καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν ζώων Αἰγύπτιοι τελοῦσι, ταῦτα καὶ τῷ φοίνικι ὑπάρχειν ὀφείλει· λέγεται γὰρ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὡς μᾶλλον τῶν ἄλλων ὀρνέων τοῦτο ἡλίῳ χαίρειν, δι' ὃ καὶ τὸν Νεῖλον αὐτοῖς πλημμυρεῖν, ὑπὸ τῆς θερμότητος τούτου τοῦ θεοῦ περὶ οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ὁ λόγος ἀπεδόθη καὶ ἀποδοθήσεται ἐν τοῖς ἐχομένοις βιβλίοις. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 35).

(62) Ἄνθρωποι δύω δεξιούμενοι, ὁμόνοιαν δηλοῦσιν. (Ὡρ. Βιβλ β'. κεφ. 11).

(63) Τὸν δὲ ἐκ θεοῦ τινος δεχόμενον τι ἀγαθόν τε, ἢ κακὸν, ἢ λειτουργεῖν αὐτοὺς ἀξιούμενον Νειθαμμοῦν ἐκάλουν, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς θεοὺς Ἄμμωνά τε καὶ Νέϊτ (τοῦ προλεχθέντος ἕνεκα) γράφοντες δηλοῦσιν. Ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ὑπερτάτην ἀρχὴν ἀπωλεσάμενον, καὶ αὖθις αἴφνης ἀνακτησάμενον ΝΕΙΤΗΘΑΜΜΟΥΝ ἐκάλουν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐδήλουν συμβόλοις. Ἴϊτ γὰρ τὴν ἀπώλειαν φράζει, Ἠθᾶ δὲ τὴν ἀνάκτησιν, τὰ δὲ αὖ πάλιν ΝΕΪΤ καὶ ΑΜΜΟΥΝ τὴν θεόθεν σωρεὰν τῆς φρονήσεως, τὴν καὶ πάσης ἀρχῆς ἀρχήν· Ἐκλήθη δὲ ἰδίᾳ οὕτω, παρὰ τῷ Ἀρχιερεῖ Μέμφεως Ἀφφεμέϊ, ὁ μετὰ Νίτωκριν ἄρξας Αἰγύπτου Ῥαμάχεμις ἐν τῇ κατὰ τὸ ἔθος ἡμέρᾳ τῆς ἐγγραφῆς (ὅρα σελ. 11—14 ἐν τῇ σημ). Δι' ὃ καὶ πάντες Αἰγύπτιοι παρωνομάζειν αὐτὸν οὕτως εἰώθασιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ἐπειδήπερ τῆς προγονικῆς ἀρχῆς τῶν Αἰγυπτίων ἀποβληθείς, ἦρξεν αὖθις αὐτῶν τῇ συνάρσει τῶν θεῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος, ὡσπερεὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς ἀναγινώσκεται. (Ὡρ. Βιβλ. δ'. κεφ. 82).

(64) Ἄνθρωπος καθωπλισμένος καὶ τοξεύων, ὄχλον σημαίνει. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 12).

(65) Φωνὴν δὲ λαοῦ, ἢ στάσιν κατὰ τῶν κρατούντων αὐτοῦ κύμασιν ὑδάτων ἐσήμαινον. (Ὡρ. Βιβλ. η'. κεφ. 92).

(66) Ἄμφω δὲ ταῦτα τὰ σύμβολά ἐστιν ὀνόματος κυρίου δηλωτικὰ, καὶ τὸ τῆς ἀνάσσης Νιτώκριδος ἐμφαίνει ὄνομα· καὶ γὰρ ὁ Ὡραπόλλων ἐν τῇ ἕκτῃ τῆς τῶν ἱερογλυφικῶν βίβλῳ φησὶ ῥητῶς τάδε·

„Βαθύνοα εἰπεῖν οἱ Αἰγύπτιοι βουλομένοι ἀμφοτέρους τοὺς θεούς ἔγραφον Ἄμμωνά τε καὶ Ἀθηνᾶν· φράζοντες διὰ μὲν τοῦ Ἄμμωνος τὸ ἀκράδαντον τοῦ νοὸς, ὅ καὶ Ὦκ ἰδίᾳ διαλέκτῳ προσηγόρευον, διὰ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ὀρθὸν τῆς σκέψεως ἅμα τε καὶ τὸ ἄφθονον τῶν ἰδεῶν. Δι' ὃ Νίτρις λέγοντες ἀμφοτέρως ἔφραζον τὰς ἐννοίας. Νίτ γὰρ ὀρθὸν καὶ ῥὶς τὸ ἄφθονον κατὰ γλῶσσαν φράζει ἱεράν· Ἐν τοῖς θυσὶν οὖν ταύτας λέξεσι προστιθεμένης καὶ τῆς πρώτης οἱονεὶ ὡς βάσις γίνεται ὄνομα ἐπίθετον Νίτωκρις, ᾧ μάλιστα καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Φίωπος θυγατέρα ΜΕΘΘΕΝ ὀνόματι, τὴν μετὰ Μενθέσουφιν ἄρξασαν, καὶ τὴν τρίτην ὑψώσασαν πυραμίδα οἱ ἱερεῖς ἐκάλεσαν, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Μέμφιν Βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἔγραψαν καὶ παρὰ πᾶσιν Αἰγυπτίοις οὕτως ἐγινώσκετο. (Ὡραπ. Βιβλ. Ι^ν. κεφ 77). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ὀνόματος, φησὶν ὁ Ὡραπόλλων· εἰθίζον γὰρ καὶ οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ μάλιστα πάντων οἱ Μεμφῖται, καὶ Ἡλιουπολῖται σημαίνειν ταῖς μεταφοραῖς τὰ ὀνόματα, (ἀνθ' ἑνὸς ἐκ γραμμάτων πολλῶν συγκείμενον συμβολικοῦ συμπλέγματος, ὡς περ πάντες) καὶ γράφειν αὐτὰς τῷ καταλλήλῳ ἐκφραστικῷ συμβόλῳ.

(67) Ταῦτα δὲ αὖ πάλιν τὰ δύω σύμβολα Αἰγυπτιακῆς βασιλείας ἔστι σημαντικά· καὶ γὰρ τὸ μὲν ἕτερον τούτων τὸ ὄρνεον Ἰβίς ἐστι, καὶ τὴν καρδίαν ἐσθ' ὅτε γραφόμενον (α) σημαίνει, κατὰ τὸν Ὡραπόλλωνα καὶ ἄλλους. Τὸ δὲ, θυμιατήριον καιόμενόν ἐστιν. Αἴγυπτον δὲ σημῆναι προαιρούμενοι ἀμφότερα ταῦτα τὰ σύμβολα γράφοντες ἐδήλουν. (Ὅρα σημ. 11). Ἐπιγράφοντες δὲ τῷ ὀρνέῳ, καὶ τὴν μάστιγα, ἢ προσγράφοντες (ἀρχῆς γὰρ σύμβολον καὶ τοῦτο) ὡς περ καὶ ἔνταῦθα ὁρᾶται ἐπιγεγραμμένη, βασιλείαν ἐπιχώριον ἐδήλουν

(68) Ἄνθρωπον φιλοκτίστην βουλόμενοι σημῆναι, χεῖρα ἀνθρώπου γράφουσιν. αὕτη γὰρ ποιεῖ πάντα τὰ κτίσματα. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. ριθ').

(69) Τοῦτο δ' αὖ πάλιν ἀνάσσης ἐστὶ σύμβολον, ἐπειδήπερ ὁ γὺψ τοῦ θήλεος γένους ἐστὶ χαρακτηριστικὸν, ἡ δὲ μάστιξ τῆς ἀρχῆς. (Ὅρα σημ. 6. καὶ 65).

(70) Ἵππος ποτάμιος γραφόμενος ὥραν δηλοῖ. (Ὡραπ. Βιβλ. β'. κεφ. κ').

(71) Νείλου δὲ ἀνάβασιν σημαίνοντες, ἣν καλοῦσιν Αἰγυπτιστὶ ΝΑΜΙ, ἑρμηνευθὲν δὲ σημαίνει νέον, ποτὲ μὲν λέοντα γράφουσι, ποτὲ δὲ τρεῖς ὑδρίας μεγάλας, ποτὲ δὲ οὐρανὸν καὶ γῆν ὕδωρ ἀναβλύζουσαν· λέοντα μὲν, ἐπειδὴ ὁ Ἥλιος εἰς λέοντα γενόμενος, πλείονα τὴν ἀνάβασιν τοῦ θεοῦ Νείλου ποιεῖται. Ὥστ' ἐν τῷ ζωδίῳ τούτῳ, τὸ δίμοιρον τοῦ νέου ὕδατος πλημμυρεῖ πολλάκις. ὅθεν καὶ τὰς χολέρας, καὶ τοὺς εἰσαγωγεῖς τῶν ἱερῶν κρηνῶν, λεοντομόρφους εἰώθασι κατασκευάζειν οἱ παλαίτατοι τῶν ἱερατικῶν ἔργων ἐπιστάται, τῇ τῶν προστατῶν ἐπιτιμῇ· ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ μέχρι νῦν κατ' εὐχὴν πλεονασμοῦ ὑγρότητος ΘΑΟΥΡΑΩ ΕΝΝΕΕ ΒΑΣΣΕ ΟΣΙΡΙΣ λέγουσιν· ὃ ἑρμηνευθὲν τάδε σημαίνει· οἶνω λέοντα Ὄσιρις καταβαλὼν κρατεῖ. Δι' ὃ καὶ τὰς οἰνοφόρους χώρας λεόντων προσαγορεύουσι, καὶ αἷμα ζώου ἰσχυροῦ, καὶ ὕδωρ ἄφλου τὸν οἶνον. Τρία δὲ ὑδρία, ἢ οὐρανὸν καὶ γῆν ὕδωρ ἀναβλύζουσαν, ὡς τὸ μὲν ὑδρεῖον ὁμοιοῦντες καρδίᾳ γλῶσσαν ἐχούσῃ· καρδίᾳ μὲν, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῖς τὸ ἡγεμονικὸν ἐστι τοῦ σώματος αὕτη μέλος, καθάπερ ὁ Νεῖλος τῆς Αἰγύπτου ἡγεμὼν καθέστηκε· γλώσσῃ δὲ, ὅτι διὰ παντὸς ἐν ὑγρῷ ὑπάρχουσαν ταύτην, καὶ γεννήτειραν τοῦ εἶναι καλοῦσι· τρία δὲ ὑδρεία, καὶ οὔτε πλείονα οὔτε ἥττονα, ἐπειδὴ ἡ τῆς ἀναβάσεως ἐργασία κατ' αὐτοὺς τριμερὴς ὑπάρχει· ἐν μὲν ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίας γῆς τάξαντες· ἐπειδή ἐστι καθ' αὐτὴν ὕδατος γενετικὴ, ἕτερον δὲ, ὑπὲρ τοῦ ὠκεανοῦ· καὶ γὰρ ἀπὸ τούτου ὕδωρ παραγίνεται εἰς Αἴγυπτον ἐν τῷ τῆς ἀναβάσεως καιρῷ. τρίτον δὲ ὑπὲρ τῶν ὄμβρων, οἳ γίνονται κατὰ τὰ νότια τῆς Αἰθιοπίας μέρη, κατὰ τὸν τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου καιρόν. Ὅτι δὲ γεννᾷ ἡ Αἴγυπτος τὸ ὕδωρ, δυνατόν ἐστιν ἐντεῦθεν μαθεῖν. Ἐν γὰρ τῷ λοιπῷ κλίματι τοῦ κόσμου, αἱ τῶν ποταμῶν πλημμῦραι ἐν τῷ χειμῶνι ἀποτελοῦνται, ὑπὸ τῶν συνεχῶν ὄμβρων τοῦ τοιούτου συμβαίνοντος· μόνη δὲ ἡ Αἰγυπτίων γῆ, ἐπεὶ μέση τῆς οἰκουμένης ὑπάρχει, καθάπερ ἐν

(α) Καρδίαν βουλόμενοι γράφειν, Ἶβιν ζωγραφοῦσι. τὸ γὰρ ζῶον. Ἑρμῇ ᾠκοίωται, πάσης καρδίας καὶ λογισμοῦ δεσπότῃ, ἐπεὶ μάλιστα καὶ ἡ Ἶβις αὐτὸ καθ' αὐτὸ τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ὁμοφερής· περὶ οὗ λόγος ἔστι πλεῖστος παρ' Αἰγυπτίοις φερόμενος. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 36).

Digitized by Google

τῷ ὀφθαλμῷ ἡ λεγομένη κόρη, θέρους ἄγει τὴν τοῦ Νείλου ἐαυτῇ ἀνάβασιν. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. κα').

(72) Κρύψιν δὲ ἢ ἀφάνειαν εἰπεῖν βουλόμενοι Ἀμοῦν ἔλεγον καὶ τοῦτον γράφοντες ἐδήλουν (α). (Ὡρ. Βιβλ. δ'. κεφ. 44).

(73) Ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὀνόματος κυρίου δηλωτικὰ καὶ τὸ ὄνομα φράζει τοῦ μετὰ Νίτωκριν ἄρξαντος Νειτηθάμμουνος ὡς φησιν Ὡροπόλλων, ἐν τῇ ἐννάτῃ τῶν ἱερογλυφικῶν. (Ὅρα σημ. 63).

(74) Ἄνθρωπον ἴσως πᾶσι τὸ δίκαιον ἀπονέμοντα βουλόμενοι σημῆναι, στρουθοκαμήλου πτερὸν ζωγραφοῦσι· τοῦτο γὰρ τὸ ζῶον πανταχόθεν ἴσα ἔχει τὰ πτερώματα παρὰ πάντα τὰ ὄρνεα. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 118).

(75) Τὸν δὲ ὑπέρδικον πλάστιγγι παρείκαζον μικρὸν πρὸς δεξιὰ κλίνουσαν· ταύτην δὲ οὕτω γράφοντες τὸν ἐκροδίκαιον ἐσήμαινον. (Ὡρ. Βιβλ, γ'. κεφ. 8).

(76) Βασιλέα ἰσάζοντα, καὶ μὴ ἐλεοῦντα ἐν τοῖς παίσμασι βουλόμενοι σημῆναι, ἀετὸν ζωγραφοῦσιν· οὗτος γὰρ ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις ἔχει τὴν νοσσιὰν, καὶ ὑψηλότερος πάντων τῶν πετεινῶν ἵπταται. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 56).

(77) Ταῦτα δ' ἔστιν ἀριθμοῦ σημαντικά. ἔστι γὰρ ἕκαστον τῶν μὲν ἡμιπλεσίων τοῦ ἀριθμοῦ δέκα ἴσον, (Ὅρα σημ. 12), τῶν δὲ γραμμῶν ἑκάστη μονάδος ἴση, ὃ ἐστι τὸ ὅλον εἴκοσι καὶ ἕξ.

(78) Δύω πόδες συνηγμένοι καὶ βεβηκότες, δρόμον Ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς σημαίνουσιν. (Ὡραπ. Βιβλ. β'. κεφ γ').

(79) Σκότος δὲ λέγοντες, κροκοδείλου οὐρὰν ζωγραφοῦσιν· ἐπειδὴ οὐκ ἄλλως εἰς ἀφανισμὸν καὶ ἀπώλειαν φέρει ὁ κροκόδειλος οὗ ἐὰν λάβηται ζώου, εἰ μὴ τῇ οὐρᾷ τῇ ἑαυτοῦ διαπληκτίσας ἀκίνητον αὐτὸ ποιεῖ γενέσθαι παραχρῆμα· μετὰ δὲ διασχίσας, εἰ μέγα ἐστὶν εἰς τροφὴν αὐτοῦ τοῦτο παρασκευάζει, ἂν δὲ μικρὸν ἐστι, πάραυτα καταβροχθίζει· ἐν τούτῳ γὰρ τῷ μέρει ἡ τοῦ κροκοδείλου ἰσχὺς καὶ ἀνδρεία ὑπάρχει. ἱκανῶν δὲ καὶ ἄλλων ὑπαρχόντων σημείων, ἐν τῇ τῶν κροκοδείλων φύσει, αὐτάρκη τὰ δόξαντα ἐν τῷ πρώτῳ συγγράμματι εἰπεῖν. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 70).

(80) Κλίμαξ, πολιορκίαν δηλοῖ, διὰ τὸ ἀνώμαλον. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 28).

(81) Ἀστὴρ παρ' Αἰγυπτίοις γραφόμενος, ποτὲ μὲν θεὸν σημαίνει, ποτὲ δὲ θείλην, ποτὲ δὲ νύκτα, ποτὲ δὲ χρόνον, ποτὲ δὲ ψυχὴν ἀνθρώπου ἀρρένος. (Ὡραπ. Βιβλ. β'. κεφ. 1).

(82) Οὕτω παρωνομάζετο, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν, ἡ πόλις Μέμφις, τοῦ ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου ἕνεκα, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ Ἡφαιστία πᾶσα Αἴγυπτος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκλήθη. Δι' ὃ Ἡφαίστου πόλιν βουλόμενοι δηλῶσαι τὴν ἰδέαν τοῦ θεοῦ τούτου γράφοντες ἐδήλουν. (Ὅρα σημ. 28).

(83) Φοβερὸν δὲ σημαίνοντες, τῷ αὐτῷ χρῶνται σημείῳ, ἐπειδὴ ἀλκιμώτατον ὑπάρχον τοῦτο τὸ ζῶον, πάντας εἰς φόβον τοὺς ὁρῶντας φέρει. (Ὡραπ. Βιβλ. α'. κεφ. 20).

(84) Ἄνθρωπον πάντων ἐχθρῶν καὶ ἀποσχοινισμένον θέλοντες σημῆναι, ἔγχελυν ζωγραφοῦσιν· αὕτη γὰρ οὐδενὶ τῶν ἰχθύων συνευρίσκεται. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 103).

(85) Καταστροφὴν (α) δὲ ὁλικὴν ἐχθροῦ σημῆναι βουλόμενοι, ὄφιν τετρωμένον καὶ ξίφει ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ πεπηγμένα ζωγραφοῦσιν (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 66).

(86) Ἀλκὴν δὲ γράφοντες, λέοντος τὰ ἔμπροσθεν ζωγραφοῦσι, διὰ τὸ εὐσθενέστερα αὐτῷ ὑπάρχειν ταῦτα τὰ μέλη τοῦ σώματος. (Ὡρ. Βιβλ. α'. κεφ. 18).

(87) Βασιλέα δὲ σημῆναι βουλόμενοι ὄφιν ἑστῶτα ζωγραφοῦσιν. (Ὡρ. Βιβλ. γ'. κεφ. 88. Ὅρα καὶ βιβλ. α'. κεφ. 59—64).

(88) Τοῦτο δ' ἔστιν ὀνόματος κυρίου σημαντικὸν ἐκ γραμμάτων ἓξ συγκείμενον τῶν δε 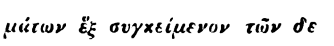 φράζει δὲ ταῦτα ΜΑΥΟΣ (ὃ ἑρμηνεύεται ἀληθογνώστης.) ὁ δὲ τούτων σχηματισμὸς γίγνεται ὡς ἐν τῷ Α'. πίνακι καὶ σχήματ δ'. καθορᾶται.

(89) Ἀρχιερέα δὲ σημῆναι βουλόμενοι παρδαληφόρον ζωγραφοῦσιν. (Ὡρ Βιβλ. ε'. κεφ. 38).

(α) Ἔτι δὲ τῶν πολλῶν νομιζόντων ἴδιον παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν (ὃ παράγοντες ἡμεῖς Ἄμμωνα λέγομεν), Μανεθὼς μὲν ὁ Σεβεννίτης τὸ κεκρυμμένον οἴεται καὶ τὴν κρύψιν ὑπὸ ταύτης δηλοῦσθαι τῆς φωνῆς, Ἑκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης φησὶ τούτῳ καὶ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν τινὰ προσκαλῶνται· προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. διὸ τὸν πρῶτον θεὸν, ὃν τῷ παντὶ τὸν αὐτὸν νομίζουσιν, ὡς ἀφανῆ καὶ κεκρυμμένον ὄντα, προσκαλούμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἔμφανῆ γενέσθαι καὶ δῆλον αὐτοῖς, Ἀμοῦν λέγουσιν. (Πλούταρχος περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος. §. 9).

(α) Σφὴξ ἀεροπετὴς, ἢ βδέλλα, δηλοῖ γὰρ καὶ αὕτη κροκοδείλου αἷμα (ὅρα σημ. 8) ζωγραφουμένη, βλάβην, ἢ καταστροφὴν, ἢ φονέα σημαίνουσιν. (Ὡρ. Βιβλ. β'. κεφ. 24).

Ἡ λιθογραφία τῆς πρώτης ἐπιτυμβίου πλακὸς ἐπὶ τὸ εὐδιάκριτον ἐγένετό. ἔστι δὲ ἐκείνη ἀρχαϊκῶς ἐγγεγλυμμένη. Καὶ τὸ μὲν μῆκος πήχεως καὶ τεσσάρων δακτύλων ἔχει, τὸ δὲ εὖρος πήχεως παρὰ δακτύλων ἕξ· ἐστὶ δὲ κεκολοβωμένη ὡς ὁρᾶται καὶ μάλιστα πρὸς τὰ ἄνω, ἴσως κατὰ τὸ ἥμισυ Τὸ δὲ μῆκος τῆς β'. ἔστι ποδῶν Ἀγγλ. καὶ 11½ γρ. τὸ δὲ εὖρος ποδῶν 4 γρ. 4 δακ. Τῆς δὲ Γ'. τό τε μῆκος καὶ τὸ εὖρος ἔσιν ὅσον καὶ τὸ τοῦ ἀπεικονίσματος αὐτῆς.

☞ Ἐν τῇ καταριθμήσει τῶν τῆς πρώτης πλακὸς συμβολικῶν γραμμάτων, κατὰ παραδρομὴν. παριλήφθη ἀνάριθμον, ἐν τῇ πρώτῃ μάλιστα στήλῃ. τῇ ἑκδεξιᾶν, τὸ 21 σύμβολον τοῦ μηνὸς, ἡ κεραυνειδὴς σελήνη, ἐξ οὗ τοῖς ἐχομένοις αὐτῷ προῆλθε σύγχησις μικρά. Δι' ὃ δεῖ τὸν ἀναγνώστην ἀριθμεῖν τὴν μὲν κεραυνειδῆ σελήνην, ὡς 21 σύμβολον, τὸ δὲ σχοινίον, τὸ καὶ ὡς 21 σύμβολον ἀριθμηθὲν, 22. καὶ οὕτω καθεξῆς ἄρχι τέλους, ὅπως τὰς σειμειώσεις ἀλανθάστως ἀναγνώσῃ.

Die Uebersetzung dieser Erklärungen folgt in der dritten Nummer dieser Zeitschrift.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

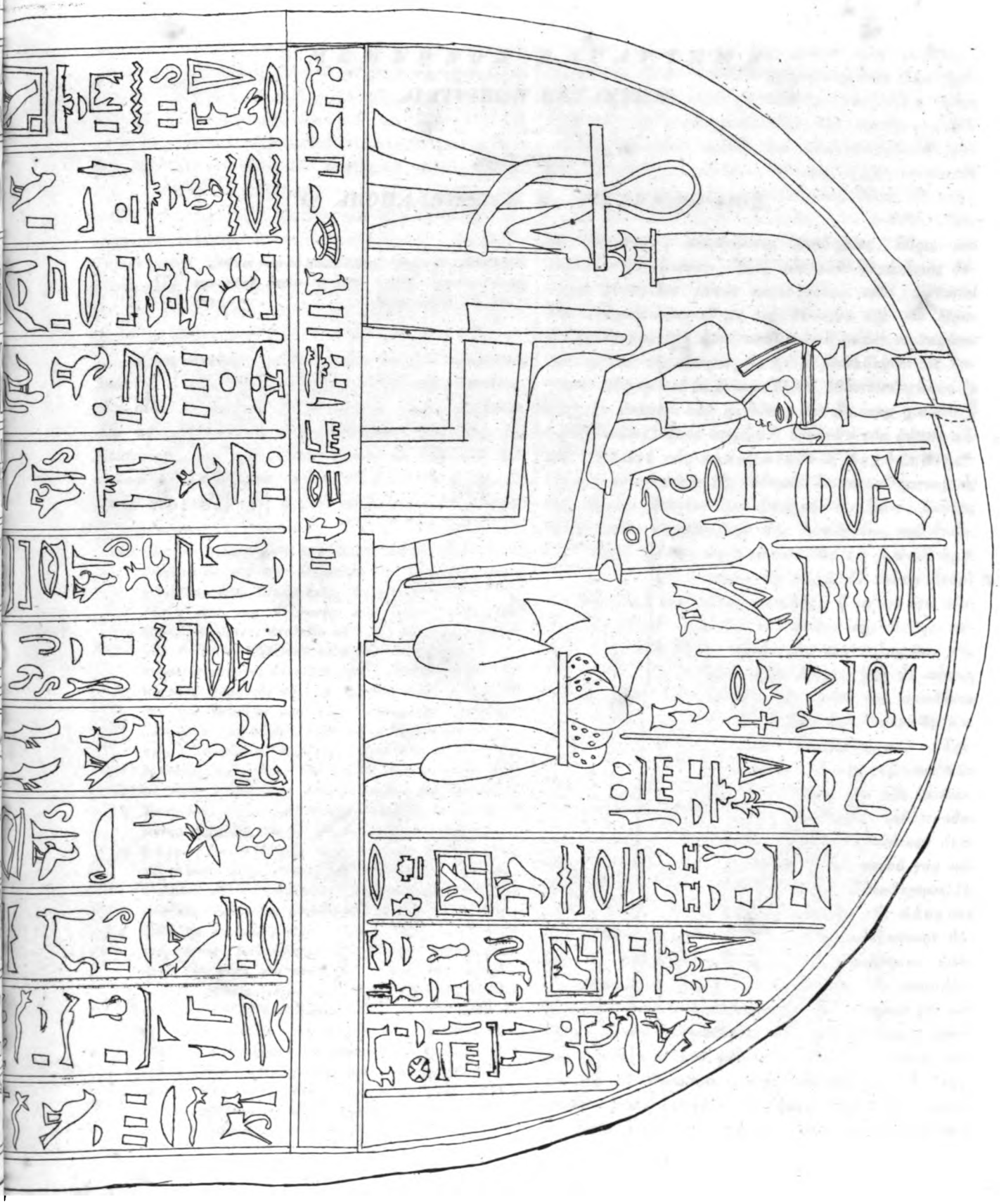

Digitized by Google

Digitized by Google

ΜΕΜΝΟΝΟΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΕΚΤΑΚΤΩΝ.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ Α'.

Ο ΑΠΟΠΛΑΝΗΘΕΙΣ Κ. ΤΙΣΣΕΝΔΟΡΦΙΟΣ.

„Ὅστις γὰρ εὖ βουλεύεται, πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστίν, ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιών." Θουκυδ. Γ. 48.

Κωνσταντῖνος ὁ Τισσενδόρφιος, ὁ ὁμώνυμος ἑμαυτῷ, ὁ τῶν Ἀποκρύφων κλεινότατος ἐκδότης, οὐκ οἶδα τὶ παθὼν, ἢ τὶ μαθὼν ἀνδρὶ διαβόλῳ, οἵῳ τῷ ψευδωνύμῳ (α) Λυκούργῳ φκειώθη καὶ ἐπίστευσε, καὶ οὕτως ἑκὼν ἀέκων εἰς τὴν τοῦ Αὐγείου κόπρον φρεῦ! ἐμπέπτωκεν ὁ Κομπᾶς οὗτος Μάξιμος (β), ὁ ἀντὶ στύλου καὶ ἐρείσματος τῆς ἐν Λειψίᾳ κλεινοτάτης Ἀκαδημίας, ὕβρις καὶ σκύβαλον γιγνόμενος. Ἤδη οὖν οὐδὲ Ἡράκλειος δύναμις ῥύσασθαι αὐτὸν κατισχύσει, οὐδὲ ποταμοὶ ὅλοι ἐξαρκέσουσιν εἰ μή τις δύναμις τῆς τοῦ Ἡρακλέους ἰσχυροτέρα δυνήσεται σῶσαι αὐτὸν καθαρίσαι τοῦ ῥύπου τῆς κόπρου, εἰς ἣν ὁ γεννάδας οὗτος ἐμπεσὼν ὁδηγίᾳ τοῦ ἐκ Σάμου Ἰούδα, ἐβαπτίσθη ὅλως ἐν αὐτῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐγείου, καὶ ὥς περ χιτῶνα ὁ ὀρθόδοξος οὗτος σοφός!!! ἐνεδύθη τὸν ῥύπον αὐτοῦ." Ἐλπὶς γὰρ κακοῦ κέρδεος ἀρχὴ ζημίης"· καὶ ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐόσμου ὄνθου καθήμενος, ὡς ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατασκεδάζει τῆς Ἀληθείας καὶ ἡμῶν. Ἀλλ' ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πανθ' ὁρᾷ.

Τί οὖν ἐγὼ ἔπταισα τῷ σοφῷ!!! τούτῳ ἀνδρὶ καὶ κατηγορεῖ μου οὕτως ἀναιδῶς; ἢ μήτοι ἐγὼ εἰμὶ ὁ καταβιβάσας αὐτὸν εἰς τὸν βυθὸν τῆς δόξης αὐτοῦ, ἢ ὁ ἀναβιβάσας αὐτὸν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἀδοξίας αὐτοῦ; βεβαίως οὐχί· ἕτερος γὰρ ἦν οὗτος, ὁ υἱὸς φημὶ τοῦ σφαγέως τῆς Χίου, τοῦ προδότου ἐκείνου, ὥς περ φασὶ σὺν ἄλλοις καὶ ὁ κλεινὸς Κοραῆς, καὶ ὁ Βλαστὸς ἐν τοῖς Χιακοῖς, καὶ ὁ Τρικούπης ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ· οἵ περ μάλιστα τῶν πολλῶν χιλιάδων σφαγέντων ἕνεκα, καὶ τῶν ἐπιβιωσάντων αἰχμαλώτων τῇ μόνῃ κακοβουλίᾳ τοῦ προδότου Λυκούργου παραπέμπουσιν εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα!! Τούτου φημὶ ὁ γνήσιος υἱός· κακοῦ γὰρ κόρακος κακὸν ᾠὸν, ὡδήγησεν ὑμᾶς, ὦ καθηγητά!!!, καὶ ἀπήγαγε τάχιστα μᾶλλον εἰς τὸ τῆς ἀδοξίας ἀχανὲς βάραθρον ἢ περ εἰς τὴν σπουδοζομένην δόξαν τῇ ψευδολογίᾳ αὐτοῦ, καὶ συνώθησεν ὑμᾶς εἰς αὐτὸ μετὰ κρότου κατὰ πετρῶν, ὡς χείμαρρος ὁρμητικὸς ὁπότε μετὰ λαίλαπος ἀφ' ὑψηλῶν καὶ καθέτων ὀρέων καταπίπτει, καὶ βουνοὺς ὅλους καταφέρει τῇ δυνάμει τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, καὶ μετὰ κρότου εἰς τὰ βάραθρα ῥίπτει. οὗτός ἐστιν, ὁ πεφιλημένος ὑμῶν, ὁ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τῆς ἀτιμίας, καταβαπτίσας ὑμᾶς ὑπὲρ οὗ καὶ νῦν πολλὰ ἀγορεύεις·

(α) Ὅτι μὲν ὁ Λυκοῦργός ἐστι ψευδώνυμος, δῆλον ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἣν συνέθετο μὲν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἱπποκράτης, διώρθωσε δὲ ὁ Κ. Οἰκονόμος· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τῶν ἰαμῶν νεανίσκων τούτων Γεώργιος ἐκαλεῖτο τὸ πρὶν, καὶ οὐχὶ Λυκοῦργος· ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπαναστάσει Λυκοῦργος ἐπεκλήθη, αὐτὸς ἑαυτὸν οὕτω μετωνομάσας. Ἄρχεται δὲ ὁ βιογράφος, ὁ τοῦ τῆς Μαρούδας καὶ Ἰωάννου υἱοῦ υἱὸς Ἱπποκράτης, ὧδε πως· „Γεώργιος Λογοθέτης, ὁ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν Λυκοῦργος ἐπικληθεὶς, ἐγεννήθη ἐν Νέῳ Καρλοβασίῳ, Κωμοπόλει τῆς Σάμου, τὴν 10 Φεβρ. 1772. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἦσαν μετρίας τάξεως καὶ καταγωγῆς. Ἐκαλοῦντο δὲ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Ἰωάννης, ἡ δὲ μήτηρ Μαρούδα· καί τοι δὲ ἀγράμματοι ἀμφότεροι"...

(β) Ὁ Κύριος Τισσενδόρφιος πρῶτος ἤρξατο ὑβρίζειν ἡμᾶς, καὶ πλαστογράφους καλεῖν, καὶ ἀγύρτας, καὶ τυχοδιώκτας, καὶ λωποδύτας καὶ παραχαράκτας, καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀγοραίας βλασφημίας ἀποσφενδονᾷν καθ' ἡμᾶς ἐν γλώσσῃ ἀνδρὸς λογίου!!, οἷου τοῦ μεγαλαυχοῦντος Τισσενδορφίου, μηδόλως προσήκουσαι· ἀλλὰ τὶς οἶδε καὶ τοῦτο??? Ἐγὼ δὲ γινώσκων ἑμαυτὸν παντὸς ἑτέρου κάλλιον, καθάπερ καὶ πᾶς ἕκαστος σύνοιδε τὰ καθ' ἑαυτὸν, καταγελῶ αὐτοῦ, ὡς ἀνθρὸς τὸν νοῦν παρεξηλημένου πάντῃ ὄντος· οὐδόλως γὰρ μετέχομεν, ὧν ἀπονέμει ἡμῖν οὗτος τίτλων, τοῦ θεολογικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων, καὶ ὡς ἔοικεν ἐξ ἰδίων κρίνει τὰ ἀλλότρια· ἀληθῶς, „Τὸ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται".

Digitized by Google

„ἐπίτασις γὰρ κακίας μὴ μόνον αὐτὸν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ συνηγορεῖν ἄλλοις.“ Καὶ ἤδη καταγελῶσιν ὑμᾶς ἐπὶ τῇ ἀβουλίᾳ ὑμῶν καὶ ἀπρονοησίᾳ. Τίς γὰρ εἶπεν ὑμῖν προδικᾶσαι, ἅπερ οὐκ ἴστε κρῖναι, οἱ ἄκριτοι ὑμεῖς καὶ ἄδικοι ὅλως; Οὐκ ἴστε, ὡς ἔοικεν ὅτι, „δεινὸν ὅταν τις μὴ δοκῶν δοκῇ φρονεῖν. „ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο μὲν οἶδα καὶ πάνυ καλῶς· πρὸς δὲ καὶ τὸ, „οἱ κακὰ πράσσοντες οὐ κωφοὶ μόνον, ἀλλ' οὐδ' ὁρῶντες εἰσορῶσι τ' ἀφανῆ.“ Τὶ οὖν ἐγὼ ἔπταισά σοι; Σὺ γὰρ αὐτὸς ἔβλαψας σεαυτὸν τυφλὸν ὁδηγὸν καὶ ἀνόητον ξύμβουλον παραλαβών, ὅπως παγιώσῃς τὰς ἐκ πολλοῦ τεκταινομένας κατὰ τῆς ἀληθείας πολυπλόκους πλεκτάνας· Σὺ οὖν ἔπταισας εἰς σεαυτὸν, σὺ καὶ ἐπαυρήσῃ καὶ οἱ φίλοι ὑμῶν. Τὶ κοινὸν ἤδη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ; „Λέον, ὦ φίλε, τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἡμᾶς προορᾶν καὶ οὕτως τὴν τούτων ἐγχείρησιν ποιεῖσθαι.“ Λεῖ δὲ καὶ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ χρωμένους μὴ τοῖς πράγμασιν ἀκολουθεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων.“ Σὺ δὲ ἀμαξιαῖα ῥήματα ἀεὶ φθεγγόμενος τούτων ἠμέλησας. Δι' ὃ καὶ Νέμεσις παρὰ πόδας σοι βαίνει.“

Καὶ τὶ οὖν κακὸν ἐποίησεν οὗτος, διαπυνθάνονταί τινες τῶν σοφῶν, ὥστε οὐδὲ Ἡρακλῆς δυνήσεται ῥῦσαι αὐτὸν τῆς τοῦ Αὐγείου κόπρου, οὐδὲ οἱ ποταμοὶ τῆς γῆς ἐξαρκέσουσι καθαρῖσαι αὐτὸν τοῦ ῥύπου, οὐδὲ ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλεῖψαι τὸ ὄνειδος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ; Ἀπαντῶμεν· Πρῶτον μὲν οὗτος τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δηλήμονες τὴν τοῦ Ἑρμᾶ καὶ Οὐρανίου ἐπεβουλεύσαντο ζωὴν, καὶ τῇ φαντασιοκοπίᾳ ἀπέκτειναν αὐτοὺς, καὶ ἐν τυμπάνῳ καὶ χορδαῖς ὀργάνων διέδοσαν τὸν θάνατον αὐτῶν, καὶ τὴν ταφὴν λαμπρῶς ἐπανηγύρισαν· ὡς δὲ ἐνωτίσθησαν αἴφνης ἀναβιῶναι αὐτούς· εἶπον τοῖς ἀπαγγείλασιν αὐτοῖς Ἰουδαίοις (τοῖς δυσὶ ψευδωνύμοις, καὶ Βενθύλῳ τῷ πορνογενεῖ τε καὶ ὅλως αἰσχροβίῳ καὶ, τῇ λοιπῇ μιαρᾷ φρικρίᾳ) τὴν ἀνέγερσιν· Ἰδοὺ ἡμεῖς διαγράψομεν τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐκ τῆς τοῦ προσκαίρου βίου κεκλεισμένης βίβλου, καὶ ἐγχαράξομεν αὐτὰ ἐπὶ στήλης καταφανοῦς ἀριδήλοις γράμμασι στηλιτεύοντες αὐτὰ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἂν τἀναντία τῆς ἀληθείας διαδώσητε τοῖς ἀνθρώποις. Ἴωμεν οὖν ἤδη τροφῆς ἄψασθαι, καὶ ὕστερον ψεύσατε τὴν ἀνέγερσιν αὐτῶν, οἷς ἐδιδάχθητε λόγοις. „Καὶ ἂν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Προυσίας, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.“ Οἱ δὲ Κορυβοῦν ἠλιθιώτεροι ὄντες, καὶ μηδαμῶς τοὺς σκοποὺς αὐτῶν κατανοήσαντες, ἐπείσθησαν πρᾶξαι τὰ τοῖς Φαρισαίοις δόξαντα· καὶ τοίνυν περὶ Συρακουσίων τράπεζαν καθήσαντες οἱ κνισσοδιῶκται οὗτοι, καὶ τὴν ἀδηφάγον κοιλίαν αὐτῶν βρωμάτων πληρώσαντες πρῶτον, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν οἴνῳ καταμίξαντες, ἐξῆλθον ὕστερον καὶ παραλαβόντες καὶ τὸν ἀπὸ κώπης ἐπὶ βῆμα, ἀπόλογον Ἀλκίνου, Ἀλέξανδρον Γεωργιάδην, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν, πολύφθογγοι ῥήτορες γενόμενοι τῇ δυνάμει τῆς πόσεως, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων γραφέντα τυφλοῖς τοῖς ὄμμασιν ὑπέγραψαν, καὶ ὡς ἴδια ἐξέδωκαν γεννήματα· „Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἀνθρώποις μέχρι τῆς σήμερον.“

„Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.“

Ἔγραψαν οὖν τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς Φαρισαίων Σάξωνες, καὶ Σαδουκαίων Προῦσοι, αὐτοὶ οὗτοι οἱ εἰς κυνὸς πυγὴν ὁρῶντες ἀεὶ καὶ τριῶν ἀλωπέκων, πολλὰ κόγχης ἄξια, ὡς ἔθος αὐτοῖς· κατίσχυσαν δὲ τῆς ἀληθείας οὐδαμῶς. „Ψευδόμενος γὰρ οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον.“ Τὸ δὲ ἐκ διαβολῆς αὐτῶν ἄκρατον ψεῦδος μικρὸν ἰσχύσαν ἀπεμαράνθη·“ καὶ τοὺς Κερκωπίζοντας τὸ κοινὸν τούτους ἀρκούντως ὡς τοιούτους, οἷοι ἂν καὶ ἀληθῶς ὦσιν, ἡ Ἀλήθεια κατέδειξεν· „ἦ που χαλεπόν ἐστι τὸ ψευδῆ λέγειν.“ Εἶδον γὰρ τοὺς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντας πολλοὶ τῶν μαθητῶν τῆς ἀληθείας καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ διέδοσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῶν διαβόλων τούτων τῶν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκιζομένων κατηγοροῦσι τυφλοτέρους ἀσπαλάκων ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς, δικαίως, καὶ ἐπὶ τοῖς γραφομένοις αὐτῶν καταγελῶσι, λέγοντες· γράφουσιν οὗτοι πολλὰ, ἃ δὲ γράφουσιν, ἕνεκα ἀμαθίας γράφουσιν· Ἔλαβον γὰρ οὗτοι τὸν κάλαμον ὅπως ἀποδείξωσι καὶ καταδείξωσιν, ἅπερ διέδοσαν, διὰ παρεξευλημένου τὸν νοῦν νεανίσκου Θεολόγου!!! παιδαριώδη ψεύδη, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦτο κατορθῶσαι, καὶ μάρτυς αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπὲρ Κάραπτύων Τισσενδόρφιος, ὃς σκιαμαχῶν περὶ τοῦ τύπου τεσσάρων γραμμάνων, καὶ μάλιστα τοῦ γράμματος Α ἀπαντωμένου, καὶ ἐν προγενεστέροις τοῦ Οὐρανίου χειρογράφοις, καὶ πολὺ τοῖς χρόνοις τούτου μεταγενεστέροις, καὶ μάλιστα κατὰ κόρον ἐν τοῖς

Digitized by Google

τοῦ Ἑρμᾶ τρισὶ πρωτοτύποις φύλλοις, τοῖς ἤδη ἐν τῇ Ἀκαδημαϊκῇ τῆς Λειψίας βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένοις, ὧν τὸ γνήσιον διασαλπίζει καὶ οὗτος, καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ μέσῳ λέξεων πολλῶν, ἐπιφέρει ἐν τῷ τέλει τῆς μωρᾶς αὐτοῦ, καὶ ὅλως παιδαριώδους, καὶ ὡς ὑπὸ ἀμαθοῦς ἀνδρὸς γεγραμμένης παλαιογραφικῆς!!! αὐτοῦ διατριβῆς (ἦν περ πολλοὶ τῶν μὴ εἰδότων τί ἐστὶ Ἑλληνικὴ παλαιογραφία, ἐχειροκρότησαν· ἐν ἀμούσοις γὰρ καὶ κόρυδος φθέγγεται) τάδε· „Εὐτυχὴς ἂν ἦμην εἴποτε τὸ πρόβλημα τοῦτο ἔλυον· καὶ εἴπερ τοῦτο ἔλυον οὐκ ἂν ἠκαιρολόγουν ἐπιτοσοῦτον κατατρίβων ἐν διασαφήσεσι τὸν χρόνον· Εὔχομαι δέ γε μόνον ὑπὲρ τοῦ μετ' ἐπιηκείας τοὺς ἀναστας ἡμῶν ὑποδεχθῆναι αὐτάς." Ἀκούεις!!! οὐ δύναται λέγει λῦσαι τὸ πρόβλημα ἤδη, ὅπερ αὐτόκλητος ἀνεδέχθη, καὶ εἴ γε τοῦτο λύσει μακάριος κληθήσεται. „Κρίνει σοφοὺς ὁ καιρὸς ὡς χρυσίον πῦρ" ἐν ᾧ τὸ πρὶν μαινόμενος ὥς περ Ἄμυρις τἀναντία τούτοις ἔλεγεν. Ἀληθῶς· ἡ κακὴ κρίσις παντὸς κακοῦ αἰτίον· τὸ δὲ γνῶθι σαὐτὸν πανταχοῦ ἔστι χρήσιμον.

Οὗτος οὖν, ὁ πρὶν ἁλιεὺς ὤν, εἶτα τραγωδοὺς μισθωσάμενος, καίπερ ὁμολογῶν σὺν ἄλλοις ἀργοῦσιν ἐν χοροῖς τὸ ἀδύνατον ὡς ἀδύνατον, καὶ τὴν ἀλήθειαν ψεῦδος εἰπεῖν ἀδυνατοῦσιν, οὐ παύεται ἔτι καὶ νῦν „ὑπηνέμια ὀνείρατα καὶ ἐπαίνων σκιὰς διηγούμενος", ὡς οὐδὲ κύων παύσατ' ἂν ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών. Ἐπειράθησαν οὗτοι στηρίξαι τὸ ψεῦδος αὐτῶν ἐπὶ τῆς σιδηρούχου κόνεως, καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν καλάμων, καὶ τὸ γελοῖον τοῦτο σόφισμα μικρὸν ἰσχύσαν ἀπεμαράνθη· καὶ γὰρ ἡ κόνις ἀπεδείχθη ἰατρικῇ συνταγῇ ἰαματικὸν εἶναι, καὶ ἱκανὴν ποσότητα τῆς ῥηθείσης κόνεως μεθ' ὕδατος μίξας κατέπιον ἐνώπιον τῶν ἀναχριτῶν οἱ δὲ κάλαμοι εὑρέθησαν οἱ μὲν, βεβαμμένοι οὐχὶ εἰς τὸ ἐκ τοῦ σιδηρούχου βάμμα, ἀλλ' εἰς κυανὴν βαφὴν, ἥπερ συνήθως ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς γραφείοις πολλοὶ χρῶνται· οἱ δὲ εἰς μελάνην σινήθη· πρὸς δὲ καὶ ἀνεπιτήδειοι εἰς γραφὴν γραμμάτων οἷων τοῦ Οὐρανίου, καὶ ἀνίσχυροι· σκληρὰ γὰρ ἦν τὰ δέρματα, οἱ δὲ κάλαμοι εὔθραστοι (α). Εἶτα δὲ εἶπον· ὡς τὰ τοῦ Οὐρανίου γράμματα ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶναι· καὶ πρὸς αἰσχύνην τούτων τῶν ἀεὶ λύκου ῥήματα φθεγγομένων ὑπ' αὐτὰ εὑρέθησαν πεῖρας γενομένης· ἀνεσβέσθησαν γὰρ στίχοι πολλοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λόγων (οἷς αὐτοὶ παλαιοτέρους διισχυρίζονται, ἄνευ ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, τῶν τοῦ Οὐρανίου εἶναι), διὰ χημικῶν μέσων· καὶ τὰ μὲν τοῦ Οὐρανίου γράμματα καθ' ὃ ἀρχαιότερα ὄντα ἐν τῷ βάθει τῶν διφθερῶν εὑρέθησαν, τὰ δὲ καθ' ὃ νεώτερα τοῖς χρόνοις τοῖς Οὐρανίου γράμμασιν (ἐπεγράφη γὰρ ταῦτα τῷ ΑΡΙΓ. τὰ δὲ τοῦ Οὐρανίου ἐν τῷ ἕκτῳ αἰῶνι) ἐξηφάνιστο ὅλως. Ἡ δὲ διὰ τοῦ μικροσκοπίου διακρινομένη ὑποχλώρωσις, ἡ κηλὶς τῆς ἕως τῆς ὡς διακόσμημα (ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς χειρογράφοις) χρησιμευούσης γραμμῆς ἐκτεινομένη· τοῦτο καθορᾶται καὶ ἐν τοῖς μὴ παλιμψήστοις παλαιοῖς τε καὶ νέοις ὑπὸ ἰκμάδος βεβλαμμένοις. καὶ γὰρ εἴποτε τεθείη χειρόγραφον τι, οἷας θήποτε ἐποχῆς ἐν ὑπογείῳ ἰκμαλέῳ πάντως ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ μεταβληθήσεται, ἡ μὲν λευκὴ χροιὰ τῶν διφθερῶν εἰς ὑποκίτρινον, πολλῶν αἰτίων ἕνεκα, καὶ μάλιστα τῆς τῆς μελάνης κίνυος τῆς διαχυθησομένης καὶ ἐν τῷ βάθει καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν· οἱ δὲ πόροι διακριθήσονται κάλλιστα ἕνεκα τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπισωρευθείσης ὕλης· τοῦτο δὲ ἐν τοῖς αἰγείοις μᾶλλον τῶν ἄλλων καθορᾶται δέρμασι. Τὸ δὲ ὅτι τὰ ἱστορούμενα ὑπὸ τοῦ Οὐρανίου οὐ συμφωνεῖ κατὰ λέψιον τοῖς ἀρχαίοις μνημείοις· τοῦτό ἐστιν ὅλως

(α) Τοῖς καλάμοις τούτοις χρῶνται οἱ πιστοὶ τοῦ Κορανίου πάντες. Τοῦρκοι τε, καὶ Ἄραβες, καὶ Πέρσαι, καὶ τῶν Ἀρμενίων πολλοὶ, καὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ζώντων Ἑλλήνων οὐκ ὀλίγοι. Εἰσὶ γὰρ οὗτοι εὔθρασοι τὸ παράπαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ χάρτου κοινοῦ μὴ στιλβομένου ὄντος γράψει τις, καὶ δυσκολευθήσεται, καὶ ὁ κάλαμος ταχὺ ἀμβλυθήσεται· Δι' ὃ δεῖ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς στίλβειν στιλβώτρῳ τὸν χάρτην πρῶτον καὶ εἶτα γράφειν. Εἰσὶ δὲ πολλοὶ ἐν Βυζαντίῳ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς στιλβώσεως μετερχόμενοι, καὶ τὸ Βυζάντιον γέμει τοιούτων ἐργοστασίων, ἐν οἷς ὁ πρὸς γραφὴν ἑτοιμάζειος παρασκευάζεται χάρτης τοῖς διὰ τῶν καλάμων τούτων ἐθιζομένοις γράφειν. Αἱ δὲ γραφίδες, αἱ πρὸς διφθέρας ἐπιτήδειοι, καὶ αἷς περ μάλιστα ἐχρῶντο οἱ πάλαι, ὅλως διάφοροι ἦσαν, καὶ τὴν ὕλην, καὶ τὴν σκευασίαν, περὶ ὧν ἐν τῷ περὶ καλάμων ἡμῶν ἄρθρῳ ἐροῦμεν τὰ δέοντα χάριν τῶν ἐν Βερολίνῳ σοφῶν· καὶ γὰρ οἶδα ὡς οὐδὲν ἴσασιν οἱ ἄνδρες, περὶ τούτου, οὐδὲ τὰς προσηγορίας, οὐδὲ τὰς δι' αὐτῶν γιγνομένας ποικίλας γραφάς· πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἐκεῖναι, καὶ ποικίλαι τῷ εἴδει, καὶ ἰδίαν εἶχεν ἑκάστη τούτων προσηγορίαν, ὡς περ καὶ ἡ τῶν γραφίδων σκευασία.

Digitized by Google

μωρόν. Γινώσκει ἄρα ὁ Λέψιος τί τὰ μνημεῖα λέγει; καὶ εἰ τοῦτο οὗτος φαντάζεται μωρὸς ἐστὶν ὅλως· ἀλλ' οὐδέ τις τῶν ἐχεφρόνων πιστεύσει αὐτῷ πώποτε ὅτι γινώσκει ἅπερ ἐπαγγέλλεται, τὴν τῶν Αἰγυπτίων γλῶσσαν μὴ εἰδώς. ἀλλ' οὐδὲ ὅτι ἀναγινώσκει ἱερογλυφικὰ διὰ γλώσσης οὐδαμῶς οὔσης Αἰγυπτιακῆς, οἵας φημὶ τῆς Κοπτικῆς, ἣ δι' ἧς αὐτὸς ἐπενόησε γελοίας μεθόδου. Δεῖ γὰρ αὐτὸν καταπεῖσαι ἑαυτὸν πρῶτον, καὶ ἡμᾶς ὡς ἡ Κοπτικὴ γλῶσσά ἐστιν αὐτὴ ἐκείνη ἡ τοῦ Σεσώστρεως, ἣ τοῦ Μήνεως, διὰ μαρτυριῶν ἀκαταμαχήτων, καὶ δεύτερον, ὡς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὅλως ἀνύπαρκτα παιδαριώδη περὶ Αἰγυπτίων ἱστορικὰ ἐξυφάσματα παγιώσει ἐπίσης διὰ μαρτυριῶν ἀρχαίων, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν μωρῶν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς κεραμίας ἀνδρῶν κενῶν ἐξαμβλωμάτων· κενοὶ γὰρ κενὰ βουλεύονται ἀεί. Ὅτι δὲ, ὦ Λέψιε, οὐκ ἀντιφάσκει τῷ Ἡροδότῳ, τῷ Διοδώρῳ, τῷ Ἰωσήππῳ, τῷ Ἀφρικανῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις οἶσθα καλῶς, καὶ τοῦτο ὡμολόγησας μοι· ἐπείσης δὲ ὁμολογείσης καὶ ἄκων, ὡς οὐκ ἀντιφάσκει οὐδὲ πρὸς τοῖς μνημείοις ἐπὰν τὰ πράγματα αὐτὰ διασαλπίσωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ Σὲ Κερκωπίζοντα τὸ κοινὸν ἀποδείξουσι καὶ σφόδρα ἀχνιζόμενον. Ἂν δὲ ἐπιμένῃς τῇ γνώμῃ, ὦ ἄνθρωπε, ἰδοὺ τὸ στάδιον, καὶ ἑρμήνευσον τὴν καὶ αὖθις δημοσιευομένην χάριν ὑμῶν γ! ἱερογλυφικὴν εἰκόνα, ἧς τὸ πρωτότυπον, ἐν τῷ Βρετανικῷ ἀπόκειται Μουσείῳ. ἄλλως δὲ, εἰ οὐ μὴ ἑρμηνεύσῃς αὐτὴν ἐν ἑξήκοντα ἡμέραις ὑπερτιθέμενος τὴν ἔνδοξον ταύτην πρόσκλησιν, ἑρμηνεύσω ἐγὼ αὐτήν· ἀλλὰ τότε καταδειχθείσῃ ὡς ἀπατῶν τὸ κοινὸν, καὶ ψεύδη ἀπὸ καθέδρας διδάσκων, καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιότητος διαστρέφων κατὰ τὸ δοκοῦν σοι.

Τὸ δὲ ὅτι εὑρέθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ὁ πρῶτος τόμος τῶν Αἰγυπτιακῶν τοῦ σοφοῦ Βύνσενος (Bunsen) καὶ οἱ τοῦ Τορίνου Αἰγυπτιακοὶ πάπυροι, οὓς ὁ Κύριος Λέψιος διατριβὰς μὲν αὐτοῦ ἐκάλεσεν ἤδη ἐν ταῖς κατ' ἐμοῦ φληναφίαις· πρὶν δὲ Νεκρολόγιον ἐβάπτισεν, ὁ νεκρὸς ἀληθῶς τὸν νοῦν οὗτος, τὴν δὲ αἰτίαν οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ οἱ πάπυροι πάντες περὶ Ἀθανασίας ψυχῆς πραγματεύονται καὶ μετεμψυχώσεως καὶ τὰ παραπλήσια μύθοις μεμιγμένα, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἀπολείποντα· ταῦτα καὶ ἕτερ' ἄττα ἀπὸ σκοποῦ πάντῃ ἀλλοίου ἢ τοῦ διαδοθέντος ἔλαβον· καὶ τοῦτο ὄψεται ταχὺ ὁ Νεκρολόγος Λέψιος ἐπὰν ἀκούσῃ ὅτι τὸ Νεκρολόγιον αὐτοῦ ἐτάφη διὰ παντὸς, σὺν τῷ τούτου ἀναδόχῳ ὃς νεκρὸς τὰς φρένας ὢν ἀεὶ περὶ νεκρῶν φθέγγεται, καὶ οὐδέποτε περὶ ζωῆς· καὶ γὰρ ἄνθρωποι τὴν ἐπιστήμην μετερχόμενοι ὡς ἀπάτην, καὶ τὴν ἀλήθειαν καταδιώκοντες, ὑπεραγαπῶντες δὲ τὸ ψεῦδος, καθ' ὃ γεννήματα ψεύδους, καὶ τὸ σκότος ἀντὶ τοῦ φωτὸς καθ' ὃ υἱοὶ σκότους· βεβαίως εἰσὶ νεκροὶ ἅπερ καὶ ζῶσι· ζῶσι γὰρ καὶ τὰ κτήνη, ἀλλ' οὐκ εἰσίν ἄνθρωποι.

Τὸ δὲ ὅτι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὑπάρχουσιν αἱ λέξεις συνώψισα καὶ κατ' ἐμὴν ἰδέαν ἔστιν ὅλως ψεῦδος· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀνακρίσει ἀναγνοὺς τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ τοῦ Καθηγητοῦ Μουλαχίου αἰτήσει, οὐχ εὑρέθησαν αἱ λέξεις αὗται, καί τοι τρὶς ἀναγνοὺς τὴν πρὸς Δημαχον τοῦ Οὐρανίου ἐπιστολὴν (ἐν αὐτῇ γὰρ διέδοσαν ὅτι τὰς λέξεις ἀνέγνωσαν). ἑτέρας δὲ τούτων δυσδιακρίτους ἀπήντησα τάς δε Ε[Ν]ΤΡ[Ι]Σ[Ι] ΣΥΝ[ΕΓΡΑ]Ψ[Α] ΒΙΒΛΟ[Ι]Σ καὶ [Ω]Σ ΕΜ[Ο]Ι Δ[ΟΚ]Ε[Ι] (α), αἱ δὲ διαδεδομέναι οὐδόλως ὑπάρχουσιν· ἐλήφθησαν δὲ αὗται, ὡς ἐπιχείρημα, ἐκ τοῦ ἀπογράφου, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου· τὸ δὲ ἀπόγραφον πολὺ τοῦ πρωτοτύπου διαφέρει, καὶ τὸν λόγον ἐγὼ οἶδα, καὶ ἐν τῇ ἀνακρίσει εἶπον, ὅτε τὰ πρὸς τὸν συκοφάντην σταλέντα ποτὲ ἐκ Λονδίνου ἑπτὰ μόνα ὀλιγόστιχα (β) τεμάχια, ἐν οἷς καὶ ἡ πρὸς Δημαχον ἐπιστολὴ σὺν ταῖς τοῦ συκοφάντου ἐπιστολαῖς, ἐν τῷ ἐμῷ κιβωτίῳ πάντα εὑρεθέντα, καὶ ἐν Βερολίνῳ παραβληθέντα, εὑρέθησαν πολὺ τοῦ πρωτοτύπου διαφέροντα, καὶ Λυκουργείας ἀκρισίας τε καὶ ἀμαθίας γέμοντα· καὶ τὸ πρᾶγμα ἀποδειχθήσεται τῶν Λυκουργείων ἀκρισιῶν πανομοιοτύπως προσεχῶς δημοσιευθησομένων· εἰ δὲ καί τις τὰς φρένας πεπωρωμένος ὢν λέξοι ἄν, ὅτι ἐξήλειψα ἐγὼ τὰς λέξεις, καὶ ἑτέρας τούτων ἀντεκατέστησα, ἀποκρινόμεθα αὐτῷ ἤδη ὡς, ἐξ ἀληθοῦς παλιμψήστου, οἷον μάλιστα τοῦ Οὐρανίου οὐδὲ γραμμὴν γράμματος ἐξα-

(α) Τὸ χωρίον τοῦτο ἐλλειπόντως μεταγραφὲν ἀνεπλήρωσεν ὁ συκοφάντης ἢ ὡς αὐτὸς δημοσίᾳ ὡμολόγησεν ἐδιόρθου ὧδε· ε[ἰς] τρ[εῖ]ς συν[ω]ψ[ισα] βίβλο[υ]ς . . . [κατ'] ἐμ[ὴν] ἰδέ[αν]. Τίς ἤδη ὁ πταίσας ὁ Οὐράνιος, ὁ Σιμωνίδης, ἢ ὁ τυφλὸς τὰ τ' ὦτα τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' ὢν ψευδώνυμος Λυκοῦργος, ὃς τὰ αὐτοῦ ἁμαρτήματα ἄλλοις ἀποδίδωσιν;

(β) Ὁ συκοφάντης τὸ πρὶν μὲν διεσάλπισεν, ὡς τὸ πᾶν τῶν τριῶν βίβλων τοῦ Οὐρανείου κειμένου ἀπογράψας διέπεμψα αὐτῷ πρὸς διόρθωσιν, καὶ μάρτυρές εἰσιν ὅτε Δινδόρφιος, καὶ Ἄγγερος, καὶ οἱ ἐν Λειψίᾳ Ἕλληνες· ἤδη δὲ ὁμολογεῖ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Τισσενδορφίου μὲν γραφὲν καθ' ἡμῶν φυλλαδίῳ, ἐκδοθὲν δὲ ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι τεμάχια μόνον τινὰ διέπεμψα καὶ οὐχὶ τὸ ὅλον· ἀκολούθως δὲ πέποιθα ὅτι καὶ τοῦτο μέθ' ὅρκου ἀπαρνηθήσεται, ὡς ἔθος αὐτῷ.

Digitized by Google

λείψαι τις συνηθήσεται πώποτε εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλ' οὐδὲ ἐπιγράψαι τι εὔκολον· ἀμφότερα γὰρ καταδηλα γίνονται παντὶ ἀνθρώπῳ ὀφθαλμοὺς ἔχοντι.

Ταῦτα τοίνυν τὰ καταγέλαστα σοφίσματα ἐλέχθησαν μὲν πολλάκις, ἀπεδείχθησαν δὲ οὐδαμῶς. Ἔδει γὰρ τοὺς κατηγόρους ἡμῶν τούτους πραγματοποιῆσαι πρῶτον τὰ ἑαυτῶν σοφίσματα ταῦτα, ποιοῦντας παλίμψηστον ἅ τε ἔχοντας μάλιστα, καὶ τὰ πρὸς τοῦτο ἐπιτήδεια ἄφθονα καὶ προχειρότατα, ἅπερ μάλιστα, ὡς διέδοσαν, εὗρον ἐν τῷ ἐμῷ κιβωτίῳ, οἷα φερειπεῖν καλάμους ἐπιτηδείους, μελάνην ἱκανὴν, διφθέρας πολλὰς μὴ παλιμψήστους· ἔδει γὰρ τούτους, καὶ αὖθις φημὶ, ἀποδεῖξαι τὰ πράγματα, διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ οὐχὶ διὰ λόγων κενῶν, οὓς περ καὶ ὡς ἴστον ἀράχνης διέλυσα ἀπολογηθεὶς περὶ πάντων ἐν τῇ ἐν Βορολίνῳ πολυημέρῳ ἡμῶν ἀνακρίσει, καὶ ἡσυχῇ ἀποδείξας τοὺς σοφοὺς τούτους ἄνδρας, τῷ λόγῳ τῆς Ἀληθείας κούφους εἶναι καὶ ἀνεξαντλήτους λήρους, καὶ τὴν ἐπιστήμην ὡς ἀπάτην μετερχομένους. „Αἱ πονηραὶ γὰρ ἐλπίδες, ὥς περ οἱ κακοὶ ὁδηγοὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα ἄγουσιν· ὁ δὲ βίος ἡμῶν θεάτρῳ ἔοικε, δι' ὃ πολλάκις χείριστοι τὸν κάλλιστον ἐν αὐτοῖς κατέχουσι τόπον.“ δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἀπελύθην ἀθῶος ἀποδειχθεὶς κατὰ πάντα, ἐν ᾧ μάλιστα καὶ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἀεὶ ῥάζων ῥαιβὸς Ῥαγκαβῆς ὁ κατάπτυστος, καὶ πάντα τὰ δυσώδη, καὶ ζωφερὰ τοῦ Ἅδου στόματα ἔκραζον γεγωνυῖα τῇ φωνῇ, σταυρωθήτω!! σταυρωθήτω!!

Καὶ ταῦτα μὲν παροδευτικῶς ἤδη ἐλέχθησαν τῆς φορᾶς τοῦ λόγου ἀπαιτούσης καίτοι μὴ τοῦ παρόντος καιροῦ· γραφήσονται γὰρ πάντα ὅσον ἔνεστι λεπτομερῶς, καὶ περὶ ἑνὸς ἑκάστου ἀποχρώντως ὁ λόγος δοθήσεται, ἐν ταῖς περὶ γνησιότητος τοῦ Οὐρανίου διατριβαῖς ἡμῶν, καὶ ἡ ἀλήθεια, πέποιθα, θριαμβεύσει.

„Ἀλλ' οὐ γὰρ ὡύτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν πέφυκεν· ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας.“

Τοῦτο οὖν ἔστι τὸ πρῶτον, καὶ τὰ ἑπόμενα τούτῳ πάμπολά ἐστι καὶ ποικίλα, ἅπερ ἤδη διατρέχω συντομίας ἕνεκα. Τὸ δὲ δεύτερον δι' οὗ καὶ στηλιτευθήσεται ἀρκούντως, ἔστιν ὅτι ἐπίστευσε τὸ ἐκ τοῦ Ἀβραμειίου ἢ Διονυσιακοῦ ἀπογράφου ἀπόγραφον, τὸ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου εἶναι· τὸ δὲ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, τὸ καὶ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Ἀγγέρου καὶ Δινδορφίου ἐκδοθὲν ἐξηλλοιωμένον ὅλως στηριζόμενος ἐπὶ λέξεων τινῶν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μὴ ὑπαρχουσῶν. Δι' ὃ καὶ ἐκήρυξε τὸ μὲν Ἑλληνικὸν πρωτότυπον ἀντιμετάφρασιν εἶναι!! τὴν δὲ ἀληθῶς μετάφρασιν πρωτότυπον. Καὶ ταῦτα φημὶ πάντα ἐπόιησεν οὗτος ἀπὸ σκοποῦ δολίου καὶ αἰσχροκερδείας.

„Εἰ μὴ τὸ λαβεῖν ἦν οὐδὲ εἷς πονηρὸς ἦν·
φιλαργυρία τοῦτ' ἔστιν, ὅταν ἀφεὶς σκοπεῖν
τὰ δίκαια, τοῦ κέρδους διὰ παντὸς δοῦλος ἦν.“

Ἐκ τοιούτου οὖν σκοποῦ ὁρμώμενος οὗτός, ἔστι γὰρ αἰσχροκερδέστατος ὁ ἀνὴρ, ἐξέδωκεν (ὅπερ ἐγὼ ὀρθῶς ποιῶν ἀπέῤῥιψα, ὡς μὴ συνάδον τῷ πρωτοτύπῳ), καὶ στεφάνῳ ἠξίωται, ἕνεκα τῆς ἐκδόσεως, καὶ τοῦ σταδίου τῆς πάλης στεφανηφορῶν ἐξῆλθεν, ὡς καταβαλὼν δῆθεν τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ.

„Ἔοικεν ἡ τύχη φαύλῳ ἀγωνοθέτῃ· πολλάκις γὰρ καὶ τὸν οὐδὲν πράσσοντα στεφανοῖ· αἱ δὲ τοῖ ἀργύρου κρῆναι πάντα μεταβάλλουσιν.“

Ὅτι δὲ, τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Τισσενδορφίου ἐσχάτως ἐκδοθὲν ἡμέτερον ἀπόγραφον οὐ συμφωνεῖ πρὸς τὸ πρωτότυπον, καθ' ὃ ἐξ ἀπογράφου ἐσφαλμένου γενόμενον, ἰδοὺ τὰ ἀμφιβαλλόμενα χωρία ἀπαραλλάκτως ἤδη τῷ πρωτοτύπῳ λιθογραφικῶς ἐν τῷ τέλει προσηρτημένα ἐν οἷς, ὡς ὁρᾶται οὐδὲ Μάξιμος ὄνομα ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ἀπαντᾶται, (ἐν τῷ περισελιδίῳ δὲ, ἀφ' οὗ πάντως καὶ ἐν τῷ κειμένῳ παρεισέφρησεν, ἤ, τὸ καὶ πιθανώτερον, μαθὼν τὸ ὄνομα, ὁ ἀπογραφεὺς τοῦ Κλημεντείου τούτου ἀπογράφου ἀπογραφεὺς Ἀβράμιος ἐξ ὀρθωτέρου χειρογράφου· ἔχει γὰρ τὸ χωρίον τοῦτο ὅλως ἐσφαλμένως, ὡς καὶ παρακατιὼν ἀποδείξω προσέθηκεν αὐτὸ), οὐδὲ τὰς γραφὰς, ἀλλ' αἱ ἁρμόζουσαι τῷ νοήματι λέξεις μεγάλη θλίψις καὶ περὶ τὴν ἔννοιαν του πύργου, αἵ περ ἐξ ἀβλεψίας τοῦ ἀντιγραφέως γηραιοῦ Ἀβραμίου, καὶ τῆς συντομίας αὐτῶν, καὶ τῆς διττῆς, κατὰ τὸν Ἀβράμιον, ἀναγνώσεως εὐκόλως εἰς τὸ περὶ τὰς γραφὰς μετεβλήθησαν, καθαπερεὶ καὶ αἱ ἐν τῷ Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ ἀνεγνώσθησαν ἐν τῷ ἐλάλη κατὰ μωσεῖ δαυΐδ, καὶ τὸ οὐχ ὁρᾶς ὁ χῶρος, καὶ τὸ ἐκθρέψας γράψας, καὶ ἄλλα πλῆθος χωρίων, ἅπερ καὶ ὁ ἐκδότης αὐτῶν ὑπέταξε πρὸς τῇ πέζῃ τῶν σελίδων, καλῶς ποιῶν, καὶ ἡμεῖς ἐν ἄλλοις τὰ δέοντα ἐροῦμεν. Ἤδη δὲ λέγομεν τῷ Τισσενδορφίῳ, καὶ τοῖς καθηγηταῖς Ἀγγέρῳ, καὶ Δινδορφίῳ, καὶ τῷ ἀρχιβιβλιοφύλακι Γερστορφίῳ, καὶ

Digitized by Google

πανεὶ ἑτέρῳ σοφῷ τῆς ἐν Λειψίᾳ καθηγητικῆς χορείας λαμβανέτωσαν πάντες ἀνὰ χεῖρας τὰ ὁμοιομόρφως ἤδη ἐκτυπωθέντα διαφιλονεικούμενα χωρία ἢ κάλλιον τὸ πρὸς τὸν Γερστόρφιον ἐσχάτως διαπεμφθὲν πιστὸν τοῦ πρωτοτύπου ἐκμαγεῖον (ἔστι γὰρ τοῦτο ἀκριβέστερον ἢ ἡ λιθογραφία), καὶ παραβαλλέτωσαν αὐτὰ πρὸς τὰ τρία πρωτότυπα φύλλα, τὰ ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ τῆς Λειψίας βιβλιοθήκῃ ἀποκείμενα· καὶ εἰ εὑρεθῶσι συμφωνοῦντα κατά τε τὴν γραφὴν, καὶ τὸ σχῆμα τῶν σελίδων, καὶ τὸ μέγεθος τῶν φύλλων, καὶ τῶν στίχων τὴν τάξιν, καὶ τὰ λοιπὰ, κηρύξατε τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν συκοφαντίαν στηλιτεύσατε· μηδὲν κακὸν τῷ συκοφάντῃ ποιοῦντες· φησὶ γὰρ ὁ Σοφοκλῆς·

„Εὔφημα φώνει· μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
„ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει."

τῷ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιῶντι, καὶ τοσαῦτα πάσχοντι, βοήσατε ἀπὸ καρδίας, τὸ, χαῖρε, ἀθῷος εἶ!! ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ μόνον. Τὸν δὲ ὑπὲρ τοῦ ψεύδους ἀγορεύοντα, αἰσχροῦ συμφέροντος ἕνεκα, καὶ ἀπερισκέπτως κηρύξαντα τὸ πρωτότυπον ἀντιμετάφρασιν εἶναι, ἐπαρθέντα τὴν διάνοιαν, λέξεων ἕνεκα τινῶν οὐδόλως ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἀπαντωμένων, ὡς περ ἐρρέθη, καὶ καθαρῶς ἤδη ἐν τῇ πανομοιωτύπῳ τῶν χωρίων εἰκόνι καθ' ὁρᾶται· ἐξελέγξατε, ὡς ἄνδρα τὰς γραφὰς λυμαινόμεν. Οὐκ ἠσχύνθη γὰρ ὁ τετυφωμένος τὸν νοῦν οὗτος Σάξων ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ ψεῦσαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἀνεκκλησίαστος οὗτος ἐξυβρίσαι ἐπὶ τοσοῦτον. Οὐδεμία γὰρ οἶμαι, ἣν ἀνάγκη τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν παραλαβεῖν τι ἐξ ἑτέρας ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τὰς γραφάς· καὶ πότε; μετὰ τὸ σχίσμα· καὶ ποία ἐκκλησία; αὐτὴ ἐκείνη ἡ τὰ πάντα δωρησαμένη ταῖς λοιπαῖς τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ πρὸς θεοῦ, τὶς τὸν κοινὸν νοῦν ἔχων πιστεύσοιεν ἂν ὅτι ὁ Ἀθωνίτης μοναχὸς, ὃς φεύγων πᾶσαν ἑτερόδοξον ἐκκλησίαν, ὡς περ ὁ Σατανᾶς φεύγει ἀπὸ προσώπου θεοῦ, μεταφράσει, ἢ μετέφρασε ποτέ τι ἐξ ἑτέρας ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῆς Ῥωμαϊκῆς, ἔστω καὶ θεοπεμπτον· εἰ μὴ αὐτὸς οὗτος μόνος, ὁ Κομπᾶς Μάξιμος, καὶ ἡ τούτου μιαρὰ φρατρία; Τὶς τῶν μοναχῶν τοῦ Ἄθω γινώσκει τὴν Λατινικὴν, ἢ τὶς τούτων μαθεῖν αὐτὴν βούλεται; πάντες γὰρ ἀποστρέφονται αὐτὴν (κακῶς ποιοῦντες), ἕνεκα τοῦ πρὸς τὴν Λατινικὴν ἐκκλησίαν παλαιοῦ μίσους· ἀλλ' οὐδ' εὑρήσεις, εἰ ἐκζητήσεις, χειρόγραφον τι τοῦ Ἑρμᾶ Λατινικὸν ἐν Ἄθῳ, ἀλλ' οὐδεμίαν αὐτοῦ ἔκδοσιν παλαιάν τε, ἢ νέαν· καὶ γὰρ πρός τινα σκοπὸν λήψονται οὗτοι, οἵαν δήποτε λατινικὴν ἔκδοσιν· ἐν ᾧ οὗτοι ἀπέβαλον, ἐκ πολλοῦ χρόνου τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τοῦ Ἑρμᾶ, ἕνεκα χωρίων τινῶν ἀκρατεστέρων (α), καὶ ἄλλων αἰτίων, ἀντιβαινόντων ὅλως τῇ μοναστικῇ τῶν Ἀθωνιτῶν πολιτείᾳ· Δι' ἃ καὶ ἡ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐπῆλθεν ἀπώλεια πρὸ πολλοῦ, ὡς μὴ πολλαπλασιασθέντων δι' ἀντιγραφῆς τῶν ἐν ταῖς γωνίαις τῶν μονῶν τοῦ Ἄθω ἀπ' ἐρήμων, καὶ ταῖς ἀράχναις κεκαλυμμένων, καὶ ὑπὸ σητὸς φθειρομένων, νῦν δὲ παρ' ἐμοὶ σωζομένων πέντε τοῦ Ἑρμᾶ χειρογράφων. Ἢ τὶς πάλιν αὖ τῶν ἐχεφρόνων συναινέσοιεν ἂν τῷ αἰσχροκερδεστάτῳ, καὶ βωμολόγῳ Σάξωνι, καὶ οὕτως ἀπερίσκεπτως καταδικάσει (ὡς περ καὶ ὁ Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων καὶ οὐδέποτ' εὑρίσκων ποτὸν Τισσενδόρφιος κατεδίκασε) τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἀντιμετάφρασιν εἶναι, τεσσάρων λέξεων ἕνεκα τῆς Λατινίδος φωνῆς ἐν αὐτῷ ἀπαντωμένων; Καὶ ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἀναγινώσκονται πολλαὶ τῆς Λατινίδος γλώσσης λέξεις αἵδε· πραιτώριον, φραγγελώσας, Κουστωδία, Σουδάριον καὶ ἄλλαι, καί τοι οἱ γράφοντες ἦσαν Ἰουδαῖοι καὶ μάλιστα θεόπνευστοι, καὶ δυνάμενοι ἐκφυγῆναι κάλλιστα πάντα Λατινισμὸν, καθ' ὃ, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου πάντες οἱ Ἀπόστολοι ἐμπλησθέντες τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, πάσας ἐλάλουν τὰς γλώσσας τῶν ἐθνῶν· ἀλλ' οὐκ ἀπέφυγον, ὡς οὐ δὲ οἱ Ἕλληνες Ὑμνογράφοι Κοσμᾶς καὶ Λαμιανὸς „οἱ τῆς Κουστωδίας ὑπὸ τῶν παρανόμων"

(α) Ἔν τινι ἀνεκδότῳ διφθερίνῳ χειρογράφῳ. „Συλλογὴ κοινοβιακῶν κανονισμῶν Ἀκινδύνου ἱερομονάχου τοῦ Συγκλητικοῦ καὶ καθηγουμένου τῆς τοῦ ἁγίου Σάββα μονῆς τῆς ἐν Παλαιστίνῃ" ἐπιγεγραμμένῳ τάδε ἐν τῷ περὶ ἀναγνωσμάτων κανόνι, καὶ κεφαλαίῳ τρίτῳ περὶ τοῦ Ποιμένος ἀναγινώσκομεν·

„. . . Ἐκ δὲ τοῦ Ποιμένος τὰς ἐντολὰς μόνας ἀναγινωσκέτωσαν οἱ ἀναγνῶσται ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος τρίτην τε καὶ πέμπτην εὐθὺς μετὰ τὰ πρῶτα τῶν ἡμερῶν τούτων ἀναγνώσματα· τὰ δὲ λοιπὰ μηδεὶς τῶν ἀδελφῶν τοῦ κοινοβίου τούτου ἀναγινωσκέτω, ἵνα μὴ εἰς παγίδας ἐμπέσῃ Σατανικὰς ὡς περ Ἰωρόθεος, καὶ Ἰλαρίων, καὶ Εἰρηναῖος οἱ ἡμῶν ἀδελφοί· ὁ δὲ παρακούσων τεσσαρακονθημέρῳ τιμωρείσθω ξηροφαγίᾳ. Κελεύομεν δὲ καὶ τοὺς βιβλιοφυλακίας φυλάττειν τὰ τοῦ Ποιμένος βιβλία ἐν ἀπορρήτοις σὺν τοῖς ἀπηγορευμένοις καὶ μηδενὶ διδύτωσαν ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει κἂν ὁ ζητῶν συγκλητικὸς ἢ· πᾶς δὲ ὁ ἀπειθῶν παυέτω τῆς διακονίας ταύτης, καὶ ἀφοριζέσθω τῆς κοινῆς τραπέζης ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἡμέρας. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς καλλιγράφους τὰς ἐντολὰς μεταγράφειν μόνας".

Digitized by Google

κτλ. εἰπόντες· καὶ ἄλλοι συχνοὶ, καὶ τῶν ἱστορικῶν τῆς Βυζαντιωνῆς ἐποχῆς οὐκ ὀλίγοι, καὶ πρὸ τούτων τινὲς, πολλαῖς τῶν Λατίνων λέξεσι καὶ φράσεσιν ἐχρῶντο καὶ ἐκ τοῦ λέγειν, καὶ ἐν τῷ γράφειν, ὡς ἐκ τῶν ἀποσωθέντων μέχρις ἡμῶν συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βεβαιοῦται τοῦτο. Ὅμως γε οὐδεὶς κωλύσοιεν ἂν εἰπεῖν ταῦτα ἀντιμεταφράσεις εἶναι πλὴν, ἴσως, τοῦ Βοιώτιον οὐκ ἔχοντος Τισσενδόρφιον. Καὶ γὰρ οἱ κρατοῦντες τότε τῆς Ἑλλάδος Ῥωμαῖοι ἦσαν, καὶ πολλὰς ἀναμφιβόλως λέξεις καὶ φράσεις αὐτῶν παρέλαβον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ὡς περ καὶ παρ' ἄλλων ἐθνῶν μετεγενεστέρων τε καὶ προγενεστέρων τῶν Ῥωμαίων. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Ἑρμᾶς ἱκανὸν χρόνον ἐν Ῥώμῃ κατατρίψας καὶ ἐν αὐτῇ τὸν Ποιμένα συγγράψας.

Τὸ δὲ ὅτι ἐκ χειρογράφου Λατινικοῦ οἷον τοῦ ἐν Ῥώμῃ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντος!!! καὶ περιέχοντος τὸ ὄνομα Μάξιμος μετεφράσθη καὶ τὸ ἐξ Ἄθου Ἑλληνικὸν χειρόγραφον τοῦτό ἐστι πάντῃ μωρόν· καὶ γὰρ ἐν Ἄθῳ οὐδὲν ὑπάρχει, καθὰ καὶ προεῖπον, χειρόγραφον τι τῆς Λατινίδος φωνῆς, ἀλλ' οὐδὲ ὑπῆρξε πώποτε. Δι' ὃ καὶ δύναμαι εἰπεῖν μετὰ πεποιθήσεως μᾶλλον ἐκ τοιούτου, ὡς ἔοικεν, Ἑλληνικοῦ ἐσφαλμένου χειρογράφου προέκυψεν ἡ Λατινικὴ μετάφρασις. Μετὰ δὲ ταῦτα ὀρθοτέρου χειρογράφου εὑρεθέντος ἐδιορθοῦτο τὰ ἐσφαλμένα τῆς Λατινίδος μεταφράσεως χωρία· πολλὰ δὲ καὶ διεφθάρη, δι' οὓς μόνοι οἱ διαφθοροῖς ἴσασι λόγους, καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη συνηγορῶν Τισσενδόρφιος, καὶ τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνθιβολῆς ἀμφοτέρων τῶν κειμένων. Ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος, ὅτι δηλονότι ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κειμένῳ ὑπάρχει ἀληθῶς τὸ ὄνομα Μάξιμος, καὶ ἡ φράσις „πανοῦργος εἰ περὶ τὰς γραφὰς· τοῦτο οὐδὲν οἶμαι ἐξελέγχει τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἀντιμετάφρασιν εἶναι, οὐδαμῶς· μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἐναντίον διὰ τῶν λέξεων τούτων. Πρῶτον μὲν ὅτι τὸ μὲν Λατινικὸν κείμενον ἑνικῶς λέγει γραφὴν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν πληθυντικῶς γραφάς· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐκδοτῶν τὸν Λατινικοῦ κειμένου προτιμῶσι μᾶλλον τὴν λέξιν τὰς γραφὰς ἢ τὴν οἰκοδομήν· καὶ οὕτω καὶ ἐξέδωκαν τινές. Δεύτερον δὲ, Γραφὰς λέγων ὁ Ἄγγελος πάντως ἐνόει τὰς Θείας Γραφάς· Γραφαὶ γὰρ εἰσὶ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου δεικνυόμενα τῷ Ἑρμᾷ, ὥς περ καὶ αἱ ὁράσεις τοῦ Ἡσαΐου, καὶ τοῦ Ἰεζεκιὴλ, καὶ τοῦ Δανιὴλ κτλ. Γραφαὶ καὶ λέγονται καὶ γράφονται παρὰ πᾶσιν ἱερὰς δὲ γραφὰς καὶ τὸν Ποιμένα Εἰρηναῖος ἐκάλεσε καὶ ἄλλοι· ὥστε οὐδεμία ἐντεῦθεν γεννᾶται ἐπένοια περὶ ἀντιμεταφράσεως, ὡσπερεὶ δυισχυρίζεται ὁ ἀσκὸν δαίρων· καὶ ἐν ἑτέρῳ γὰρ χειρογράφῳ, τοῦ ὀγδόου μάλιστα αἰῶνος, οὕτως ἀπαντᾶται. Καὶ τὸ χωρίον αὐτοῦ ἔχει ὧδε. „Εἶπον σοι, φησὶ, καὶ τὸ πρότερον, ἴδε τὰς Γραφὰς καὶ κατανοήσει πάντα· Σὺ δὲ πανοῦργος εἶ περὶ τὰς γραφὰς καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκοδομῆς οὐ κατανοεῖς, πονηρεύου οὖν καὶ ἐκζητήσεις ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν δὲ εὑρήσεις τὴν ἀλήθειαν." Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέρῳ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος χειρογράφῳ τὰ αὐτὰ ἀπαντᾶται ῥήματα, καὶ τὸ γράμμα αὐτοῦ ὧδε πως φράζει. „Εἶπόν σοι, φησίν, ἄνθρωπε, μιμνήσκου τῶν γραφῶν καὶ πάντα μαθήσῃ σὺ δὲ πονηρεύῃ αὐτάς· πονηρεύου οὖν καὶ ἐκζητήσεις ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν δὲ εὑρήσεις τὴν ἀλήθειαν." ἐν δὲ τοῖς τούτων παλαιτέροις ὀρθότερον ἀπαντᾶται τὸ χωρίον τοῦτο· περὶ οὗ ὥρα ἔμπροσθεν. Ἰδοὺ οὖν ὅτι οὕτως ἔχει τὰ παλαίτερα τοῦ ἐκδοθέντος, ὀρθότερα δὲ τὰ παλαίτατα πάντων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, τοῦ Ἑρμᾶ χειρογράφων· καὶ ὡς ἔοικεν ἐκ τοῦ ὁμοιοτελεύτου τῶν δύω λέξεων γραφὰς καὶ γραφὰς παρελείφθη τὰ μεταξὺ αὐτῶν· τὰ δὲ λοιπὰ ὡς μὴ συνάδοντα τῷ νοήματι διώρθουν οἱ μεταγενέστεροι τῶν ἀπογραφέων, ὡς ἔδοξεν ἑκάστῳ τούτων· καθάπερ καὶ πλείους ἕτεραι φράσεις ἀπαντώμεναι μὲν ἐν προγενεστέροις χειρογράφοις μὴ ἀπαντώμεναι δὲ ὅλως ἐν τῷ ἐκδοθέντι. Ὅτι δὲ ἦν πολλὰ τὰ κείμενα τοῦ Ἑρμᾶ καὶ διάφορα τὴν φράσιν ἐν μέρει πρὸς ἄλληλα· ἀπόδειξις δ' ἔστω ἡμῖν ἤδη ἡ πρώτη σελὶς, καὶ ἄλλα λίαν ἐν διαφέροντα χωρία, ἐκ πρεσβυτάτων χειρογράφων τῶν πρώτων μαλίστα αἰώνων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ληφθέντα καὶ ἐκ παραλήλου ἤδη ἐκδιδόμενα χάριν τῶν ἀπιστούντων, καὶ κρινέτωσαν περὶ τούτου οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν.

Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος Μαξίμου, ἐφ' οὗ μάλιστα καὶ τὴν γελωιοδεστάτην κατηγορίαν τῆς ἀντιμεταφράσεως ἐπαγίωσεν, ὁ ἀπαγίωτος τὰς φρένας οὗτος Σάξων, τί πρῶτον ἐρῶ; οὐκ ἔχει φάσκει τὸ τοῦ Μαξίμου πρόσωπον χώραν ἐν τῷ τοῦ Ἑρμᾶ συγγράμματι· δι' ὃ καὶ ὡς μεταφραστικὸν ἁμάρτημα ἐξελέγχει. Ἀλλ', ὦ ποικιλώτερε, Ὕδρας ἄνθρωπε, ἄκουσον ἤδη καὶ μάθε· ὁ Μάξιμος ἱστορεῖται ἐν τῇ ἐν χειρογράφοις εἰσέτι σωζομένῃ τρίτῃ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν Ἡγησίππου, οὗ καὶ Εὐσέβιος μέμνηται, Ἑρμᾶ πρεσβύτερος ἀδελφὸς γεγονέναι, ὃς τετράκις διὰ φόβον Ἡ-

Digitized by Google

σοῦν παῤῥησίᾳ σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀπαρνησάμενος, ἐπέστρεψεν αὖθις πρὸς Κύριον κλαύσας πικρῶς ὡς ὁ Πέτρος· καὶ τούτου ὡς ἔοικεν ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ἑρμᾶς ἀμελὴς ὀνειδίζεται, ὡς μὴ νουθετήσας τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ βεβαιοῦται ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ χειρογράφων τοῦ Ποιμένος δύω ἀνακαλυφθέντων ἐν τῇ τοῦ Σιναίου ὄρους μονῇ γεγραμμένων τῷ πρώτῳ αἰῶνι ἐπὶ Αἰγυπτιακοῦ παπύρου, ἐν οἷς οὐδεὶς δόλος ὑπὸ τῶν δολίων ὑποπτευθήσεται, ἀλλ' οὐδὲ κατηγορία οὐδεμία κατισχύσει αὐτῶν· καὶ γὰρ οὐδὲ πάπυρος τοιοῦτος ἤδη κατασκευάζεται, οὐδὲ εἰς παλίμψηστον μεταβάλλεται· σὺν τούτοις δὲ, καὶ ἕτερα τούτων, πέντε διφθέρινα ἀπόγραφα, τῶν πρώτων καὶ ταῦτα αἰώνων βεβαιοῦσι τοῦτο. Γράφει δὲ τὰ παπύρινα χειρόγραφα ὧδε. „Σὺ δὲ ἐρεῖς πᾶσι καὶ μάλιστα τῷ ἀποστατήσοντι τῆς ἀληθείας, ὃς νεώτερος μέν ἐστι τὸ γράμμα τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ Μαξίμου πεντάκις καὶ τριάκοντα· τὴν δὲ ἰσχὺν ἀνδράσι μαχίμοις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακοσίοις ἴσος" . . . ταὐτὸ δὲ καὶ τὰ διφθέρινα περὶ οὗ ὅρα ἔμπροσθεν. Τὸ χωρίον οὖν τοῦτο, τὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων διαφθαρὲν (α) καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ, ὡς καὶ ὁ ἁγιώτατος Μάξιμος ὁ Καυσοκαλυβίτης φησὶν ἐν τῷ Κλημεντείῳ ἀπογράφῳ (ὅρα τὸ παναμιοτυπον τοῦ χωρίου τούτου) δίδωσι τῷ Μαξίμῳ χώραν ἔχειν ἐν τῷ Ποιμένι εὐρυτάτην, καὶ εἴπερ δυνηθήσεται τὸ θεολογικώτατον τοῦτο γριφῶδες χωρίον λῦσαι ὁ θεολόγος!!! Τισσενδόρφιος ἐξομολογηθήσεται τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀναξιοπαθήσαντας ἕνεκα τῆς αὐτοῦ αἰσχροκερδίας δικαιώσει. Ἴδωμεν οὖν τί γράψει; δυνηθήσεται ἄρα ὁ νήπιος οὗτος Σάξων διασεῖσαι πλαστολογίᾳ τὸν ἀδιάσειστον καὶ ὑπὲρ Ἥλιον λάμποντα τῆς ἀληθείας πύργον τοῦτον; οὐδαμῶς.

Καὶ ταῦτα μὲν οὖν ἐν παρόδῳ περὶ Ἑρμᾶ ἤδη ἐλέχθησαν, καὶ πρὸς στιγματισμὸν τοῦ Συκοφάντου Σαμίου, καὶ σωφρονισμὸν τοῦ μεγαλοπολίτου Τισσενδορφίου τοῦ οὐδὲν δίκαιον φρονοῦντος, ἀστυκὸς γὰρ ὁ ἀνήρ· τὰ δὲ πλείω ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ Ἑρμᾶ δηλωθήσονται πάντα· ἐκδώσω γὰρ ἤδη ἐγὼ αὐτὸς αὐτὸν ἐπὶ τῇ βάσει ἑπτὰ χειρογράφων, καὶ τὰς διαφορὰς ἑκάστου ὑποτάξω ταῖς σελίσι πάσας· πρὸς δὲ καὶ τὰς πρώτας τῶν σελίδων ἑκάστου χειρογράφου, καθάπερ καὶ τὰς τελευταίας, πανομοιοτύπως συνεκδώσω. Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τὸ ἐκμαγεῖον ἑνὸς τῶν παπυρίνων χειρογράφων πρὸς κουνὴν μὲν τῶν φίλων τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης θυμιδίαν, ἔλεγχον δὲ τῶν ψευδολόγων.

Ἰδοὺ, ὦ φίλοι, ταῦτά ἐστι τὰ αἴτια δι' ἅπερ ὁ πολύτλας Τισσενδόρφιος ἐβαπτίσθη ἐν τῇ κόπρῳ τοῦ Αὐγείου, καὶ τὸν τῆς Σαξωνίας ὁρίζοντα, κατεμόλυνε φεῦ!!! τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνων διαδίδωσι τὸ μίασμα, καὶ διηγεῖται μετὰ στόμφου, τὰ ἑαυτοῦ τερατολογήματα.

„Ἦχοι θαλάσσης ἀνδρὸς ἄφρονος λόγοι,
„βρίθοντες ἀκτὰς, οὐ πιέζοντες χλόας·

καὶ κομπάζει ἀκκιζόμενος ὁ ἀεὶ ἀπὸ νεκρῶν φορολογῶν οὗτος δι' ἣν, ὡς ἔοικεν, ἐνεδύθη πορφύραν τῆς ἀτιμίας.

„Ἐὰν ἴδῃς πονηρὸν εἰς ὕψος αἰρόμενον,
„λαμπρῷ τε πλούτῳ καὶ τύχῃ γαυρούμενον,
„ὀφρῦν τε μείζω τῆς τύχης καθηρκότα,
„τούτῳ τάχιον τὴν μεταβολὴν προσδόκα.
„Ἐπαίρεται γὰρ μεῖζον, ἵνα καὶ μεῖζον πέσῃ.

(α) Ἐν ἑτέρῳ διφθερίνῳ ἀπογράφῳ τοῦ ιγ! αἰῶνος, διεφθαρμένον ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀκρωτηριασμένον ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἄθῳ μονῇ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἀνακαλυφθέντι ἐν τῇ αὐτῇ σηλονότι μονῇ καὶ βιβλιοθήκῃ ὅπου καὶ τὸ Κλημέντειον ἐξ οὗ καὶ ἡ Ἀγγερο-Δινδόρφιος προὔκυψεν ἔκδοσις· ἔχει τὸ χωρίον τοῦτο ὧδε· „Ερ — — δὲ σ — — πα — ι — — μ — — ἀποστ — — σαν — - κυρι — — ὁ — — ς — — ἐν — — ἐλάλη — — κ — — Μωση — — θα — — ι — — θ — — τοῦ — — ἐν — — τῇ — — μω — — τ — — σ — — λα — — ἀπεκαλ — — θέ μοι" — κτλ. Τὸ διεφθαρμένον τοῦτο, ὡς ἔοικε, χειρόγραφον ἔχων πάντως ἀνὰ χεῖρας καὶ ὁ Λαρισσαῖος Κλήμης ἀνεπλήρωσε τὰ χάσματα ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπογραφῇ ὡς ἔδοξεν αὐτῷ. Δι' ὃ καὶ ἐν τῷ περισελιδίῳ ἔγραψεν, ὡς τὸ χωρίον τοῦτο „οὐ καλῶς ἔχει, ὡς περ καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα"· μάρτυρα φέρων καὶ τὸν Καυσοκαλυβίτην ἁγιώτατον Μάξιμον. Ὁ δὲ ἐκ Τήλου γηραιὸς Ἀβράμιος ἀμφότερα ταῦτα ἔχων μετὰ χεῖρας, ὡς ὁμολόγησέ μοι, ἐποίησε τὸ αὐτοῦ ἀκατανόητον ὅλως κράμα· οὐκ ἠδύνατο γὰρ τὸ Κλημέντειον καλῶς ἀναγνῶναι, ἕνεκα τῆς γριφοειδοῦς, οὕτως εἰπεῖν, γραφῆς, καὶ σμικρᾶς πάντη. Δι' ὃ καὶ ἔγραφεν ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ ἑνὸς, ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ ἑτέρου, ἀφαιρῶν καὶ προσθέτων κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀρέσκειαν ὡς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐποίησε· καὶ γὰρ τινὰ μὲν τῶν σωζομένων γραμμάτων τοῦ διεφθαρμένου τούτου χωρίου ἀφελώμενος, τινὰ δὲ ἰδίᾳ προσθεὶς, τὰ δὲ πολλὰ συνενώσας συνέχεε τὸ πᾶν καὶ οὕτως ὁ ἀκατανόητος Ἀβράμιος ἐξῆλθε γρῖφος ὅ δε· „Ἐρεῖς δὲ Μαξίμῳ Ἰδοὺ θλίψις ἔρχεται· ἐὰν σοι φανῇ πάλιν· ἔγγυς κύριος τοῖς ἐπιστρεφομένοις γέγραπται ἐν τῷ ἐλάλη κατὰ μωσῆ σαῒδ τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ λαῷ· κτλ. ὁ δὲ Τισσενδόρφιος μακρὰν ὢν καὶ ἄμοιρος τούτων λέγει „ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίμην γλώττην ἔλθῃ" αὐτῷ.

Digitized by Google

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ ΧΩΡΙΩΝ ΤΙΝΩΝ ΤΟΥ ΕΡΜΑΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ,

καὶ μάλιστα τῶν διαφιλονεικουμένων ληφθέντων ἐκ διαφόρων ἀρχαιοτάτων ἀπογράφων,

ΤΩΝ ΠΟΙΜΕΝΙΚΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΡΜΑ

πρός τε τὰ ἐκδοθέντα καὶ τὰς ψευδομεταφράσεις.

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον. (α)

ΑΙ ΠΟΙΜΕΝΙΚΑΙ ΓΡΑΦΑΙ ΕΡΜΑ ΑΣΥΓΚΡΙΤΟΥ ΛΑΟΔΙΚΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Ὁ παιδιόθεν παραλαβών με καὶ ὡς ἴδιον αὐτοῦ ἐκπαιδεύσας με τέκνον πέπρακέ ποτε παιδίσκην ἐν λεοφόρῳ τινὶ Ῥωμύλου εἰς Ῥώμην ἀγοίσῃ, λίαν εὐειδῆ τὴν ὄψιν οὖσαν. Χρόνου δὲ παραληλυθότος ἄφνω ἰδὼν αὐτὴν ἐν παραδείσῳ μάλιστα εὐθαλεῖ περιπατοῦσαν, πάραυτα τὶς ἦν ἔγνωκα καὶ ὡς περ ἰδίαν ἀδελφὴν ἀπὸ καρδίας ἠγάπησα. Μικρὸν δὲ ὕστερον λουομένην αὐτὴν ἐν τῷ ποταμῷ εἶδον Τιβέ-

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ

ἀπόγραφον. (β)

Ο ΠΟΙΜΗΝ ΕΡΜΑ ΛΟΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΟΥ

Ὁ ἐκ παίδων παραλαβών με εἰς τὰ οἰκεῖα καὶ ὥς περ ἴδιον παιδεύσας με τέκνον ἐπρίατο παιδίσκην ἐν ὁδῷ τινι πρὸς Ῥώμην ἀγούσῃ, τὴν ὄψιν εὐειδῆ. Χρόνου δὲ παραληλυθότος καὶ θεασάμενος αἴφνης αὐτὴν ἐν εὐθαλεῖ παραδείσῳ μάλιστα περιπατοῦσαν, πάραυτα τὶς ἦν ἔγνωκα, καὶ ὡς ἐμὴν ἀδελφὴν ἀπὸ καρδίας ἠγάπησα. Μικρὸν δὲ ὕστερον λουομένην αὐτὴν ἐν τῷ ποταμῷ εἶδον Τιβέριδι καὶ πρὸς

ΝΕΣΤΩΡΕΙΟΝ

παλίμψηστον. (γ)

Ο ΠΟΙΜΗΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΕΡΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Ὁ παιδόθεν παραλαβών με εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ὡς ἴδιον παιδεύσας με τέκνον, πέπρακε παιδίσκην τινὰ ἐν τῇ Ῥωμύλου λεοφόρῳ τῇ πρὸς Ῥώμην ἀγούσῃ, τῇ ἐν τῷ πεδίῳ Ῥωμύλου τῷ πρὸς ἕω Ῥώμης λίαν εὐειδῆ τὴν ὄψιν. Χρόνου δὲ παραληλυθότος καὶ ἰδὼν αὐτὴν αἴφνης ἐν λειμῶνι μάλιστα εὐανθεῖ περιπατοῦσαν, πάραυτα τὶς, ἣν ἔγνωκα καὶ ὥς περ ἰδίαν ἠγάπησα ἀδελφήν. Μικρὸν δὲ ὕστερον λουομέ-

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ

Λειψιανὸν παλίμψηστον. (δ)

ΕΡΜΑ ΠΟΙΜΗΝ.

Ὁ ἐκ μικρᾶς λαβών με καὶ ὡς ἴδιον θρέψας με τέκνον πέπρακέ ποτε παιδίσκην τινὰ ἐκ Ῥώμης ὡραίαν πάνυ ἣν περ μετὰ πολλὰ θεασάμενος ἔτη ἔγνωκα αὐτὴν καὶ ἠρξάμην ἀγαπᾶν ὥς περ ἰδίαν ἀδελφήν· μετὰ δὲ χρόνον πολὺν λούεσθαι τὴν παιδίσκην ἐν τῷ ποταμῷ Τιβερίῳ εἶδον καὶ ἐπέδωκα αὐτῇ χεῖρα καὶ ἐξέβαλον τοῦ ποταμοῦ· ὡς δὲ ἐξῆλθεν ἰδὼν τὸ κάλλος αὐτῆς ἐθαύμασα αὐτὴν καὶ διελογιζόμην ἐν τῇ

(α) Τὸ ἀπόγραφον τοῦτο ἐν τῇ κατὰ τὸ Σίναιον ὄρος μονῇ τῷ 1852 ἀνακαλυφθὲν, ἐπὶ παπύρου γέγραπται Αἰγυπτιακοῦ κεφαλαίοις μάλιστα γράμμασι καὶ ἄνευ τόνων καὶ πνευμάτων καὶ κώλων καὶ κομμάτων· ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ σελίδων 277. Ἑκάστη δὲ τῶν σελίδων τετράστηλος οὖσα 52 στίχους ἀριθμεῖ ἑκάστη αὐτῶν· ἔστι δὲ τοῦτο ἔργον τοῦ πρώτου αἰῶνος, ὁ δὲ τοῦτο ἐργασάμενος Καλλίστρατος ἐκαλεῖτο ἐξ Ἀντιοχείας ὁρμώμενος πόλεως.

(β) Τοῦτο ἐν Ἄθῳ ἀνεκαλύφθη· σύγκειται δὲ ἐκ σελίδων 122 διστήλων οὐσῶν, ἑκάστη δὲ τῶν στηλῶν 49 στίχους περιέχει. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κεφαλαιωδῶς γεγραμμένον· ὁ δὲ τούτου ἀπογραφεὺς Ἀρτέμιός τίς ἐστιν, Ὀλύνθιος τὸ γένος, ὃς τῷ 5780 (272 μ. Χ.) ἔτει Νικηφόρῳ τινὶ ἐδωρήσατο.

(γ) Τὸ παλίμψηστον τοῦτο, ἐν Ἄθῳ ἀνακαλυφθὲν σύγκειται ἐκ σελίδων ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἐν κεφαλαίοις μὲν γράμμασι γεγραμμένον, γραφῇ δὲ ἀρίστῃ· ἐποίησε δὲ τοῦτο Νεστώριος τις ἐν τῷ Δ'. αἰῶνι.

(δ) Τοῦτο ἐστὶν αὐτὸ ἐκεῖνο περὶ οὗ ὁ συκοφάντης τῇ τοῦ Κομπᾶ Τισσενδορφίου ὑπαγορεύσει πολλὰ ἐξέμεσε κοῦφα ληρήματα. Λέγει δὲ οὗτος πρὸς ταῖς ἄλλαις ψευδολογίαις αὐτοῦ καὶ τάδε· ὅτι κατεσκεύασα ἐγὼ ἔθεν αὐτὸ κατὰ τὴν ἐν χερσί μου ἐξ Ἄθου ἀπογραφήν· ἀλλ' ἤδη τί ἐρεῖ ἡμῖν ὁ κνισσοδιώκτης οὗτος κηφὴν παρασοφείσης καὶ ταύτης τῆς κατ' αὐτὸν πρώτης ἀπογραφῆς καὶ μάλιστα ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ βορβοροτάξεως Τισσενδορφίου; συμφωνεῖ γὰρ οὐδόλως αὕτη τῷ παλιμψήστῳ ὡς γε ἐκ τῆς ἀνθιβολῆς τῆς ά. σελίδος καθορᾶται τοῦτο. Τῆς σελίδος ταύτης ἀπόγραφον καθάπερ καὶ τῶν ἐχομένων αὐτῇ ἔλαβον καὶ ἔχουσι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Ἑρμᾶ ἐκδόται, ὥστε οὐ φύσαται εἰπεῖν τὸ περικάθαρμα οὗτος ὅτι νυνὶ τετεχνούργηκα τοῦτο. Δεῖ δὲ τοὺς ἐκδότας παραβαλεῖν καὶ τὰς λοιπὰς ὅπως βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ τὸν συκοφάντην στηλιτεύσωσιν, οὐδέποτε γὰρ ἠκούσθη τηλικαύτη συκοφαντεία, οὐδὲ μοχθηρότερος τούτου ἐγεννήθη πώποτε οὐδὲ γεννηθήσεται πέποιθα, ὡς οὐδὲ κακεντρεχέστερος τοῦ Τισσενδορφίου ἄνθρωπος, καὶ περὶ ὧν ἐπαγγέλεται ἀμαθέστερος.

Τοῦ παλιμψήστου τούτου ἐδωρησάμην φύλλον ἓν τῇ ἐν Βιέννῃ Καισαροβασιλικῇ βιβλιοθήκῃ· καὶ εἴ περ βούλεται ὁ κύριος Τισσενδόρφιος ἐρωτησάτω τοὺς ὥς περ, ἀδάμαντα πολύτιμον δεξαμένους αὐτὸ ἐφόρους τῆς βιβλιοθήκης. καὶ μάλιστα τὸν σοφὸν Καραγιάννην, τί φρονοῦσι περὶ τοῦ πράγματος. Δέδωκα δὲ τοῦτο πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς γνησιότητος αὐτοῦ, καὶ ἐδωρησάμην πρὸς αἰώνιον στηλίτευσιν τῆς Τισσενδορφείου ἀμαθείας. Ἔστι δὲ τὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος παλίμψηστον τοῦτο ἀτελές, καὶ τούτου ἕνεκα τὴν θυσίαν ταύτην ἐποιησάμην, ἄλλως δὲ οὐδὲ στίχον ἐδωρούμην ἄν.

☞ Παροράματα τῆς ἐξ ἀριστερῶν σημειώσεως. στίχ. 2. ἀντὶ διεφθαρμένον, ἀχρωπηριασμένον, (στίχ 3) ἀνακαλυφὲν ἀνάγνωθι· διεφθαρμένῳ, ἠκρωτηριασμένῳ, ἀνακαλυφθέντι.

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

ριδη μακρόθεν καὶ δραμὼν πρὸς αὐτὴν θαῤῥούνιως, ἐξέτεινα χεῖρα καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐξέβαλον. Ἐξελθούσης δὲ τῆς νεάνιδος καὶ θαμβηθεὶς ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐτρώθην ὑπερβαλλόντως καὶ εἶπον· εὐδαίμων ἂν εἴην εἴποτε τοιαύτης ἐγιγνόμην γυναικὸς ἀνὴρ, καὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις οὔσης καλῆς ὥς περ καὶ ταύτης. Τοῦτό γε καὶ μόνον ἐν ἐμαυτῷ ἐβουλευσάμην καὶ οὐδαμῶς ἕτερον. Χρόνου δὲ πολλοῦ διαγενομένου, καὶ πορευομένου μου εἰς Κύμην (α) πόλιν παμπαλαίαν καὶ βαθύσκιον πάντῃ, καὶ τοῖς ὕδασι πλημμυρουμένην τῷ δὲ τείχει ἰσχυρὰν, ἐδόξαζον τὸν τῶν ὅλων κτίστην, ὅτι μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστι, καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ λίαν εὐπρεπῆ· μνησθεὶς δὲ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ βουλευόμενος τὰ περὶ αὐτῆς ἀφύπνωσα μεταξὺ περιπατῶν, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα πυρὸς ἀγγέλου ἁφῆρπασέ με καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὰ ἀντίον τῆς Κύμης, χωρία διὰ χώρου ἀνόδου καὶ ἀσκίου δι' οὗ οὐδεὶς τῶν ζώντων ἠδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ ἐκεῖνος κρημνώδης γε λίαν καὶ ἀπερῤῥωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων. — — — — —

(α) Κύμη, πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου ἐπιφανεστάτη· ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος, ὡς Δημήτριος ὁ Καλλατιανὸς. „Κύμης Ἀμαζόνος πτολίεθρον Κυμαίων.“ Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἀμαζονεῖον. Τὸ ἐθνικὸν Κυμαῖος. Ἐντεῦθεν ἦν Ἔφορος ὁ ἱστορικὸς, καὶ Ἡσίοδος, καὶ Αὐκόφρων ὁ πρεσβύτερος, καὶ Ἕρμιππος οἱ ποιηταὶ, καὶ Σιβύλλη ἡ πρόπαντις. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα ταύτης Φρικωνὶς λεγομένη· ἡ μάλιστα καὶ εἰς ἀναισθησίαν σκώπτεται, καθά περ καὶ ἡ Λέσβος. Τρίτη Εὐβοίας τῆς νήσου ἐν ᾗ καὶ ἱερὸν Κυμαίας Ἀφροδίτης. Τετάρτη Ἰταλίας Κυμαίων τῶν Εὐβοέων ἄποικος, ὧν ἡγεῖτο Εὐχρείδης Λασθένους ὁ Εὐβοεύς· ταύτης τὸ ἐθνικὸν Κυμεύς. Πέμπτη τῆς Ἠλείας Λαρισσαίων ἄποικος· ἀπὸ Κύμης γυναικὸς Μελανθέως ἡγουμένου τῶν ἀποικισάντων. Ἕκτη Παμφυλίας Αἰολέων κτίσμα, ἧς κτίστης Ἔφορος Μινύου Κυμαῖος Ἑβδόμη Κιλικίας Γλαφυρῶν ἐγγὺς ἐν ᾗ καὶ ἱερὸν Κυμαίου Ἑρμοῦ. Ἔστι δὲ καὶ νῆσος πλησίον Σικελίας ἐν ᾗ καὶ πόλις ὁμώνυμος· ἀπὸ Κύμης Θελξίωνος τῆς ἐκ τῆς Ἰταλικῆς Κύμης οἰκισάσης τὴν νῆσον. (Στέφανος ὁ Βυζάντιος). Οὕτως ἐν τῷ παρ' ἐμοὶ ἀπογράφῳ.

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

αὐτὴν γενόμενος ἐπέδωκα χεῖρα θαῤῥαλέως καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐξέβαλον. Ἐξελθούσης δὲ τῆς νεάνιδος καὶ θαμβηθεὶς ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐτρώθην ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπον· εὐτυχὴς ἂν εἴμην εἴποτε τοιαύτῃ ἐζευγνύμην γυναικὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις καλήν. Τοῦτο γε καὶ μόνον ἐν ἐμαυτῷ ἐβουλευσάμην, ἕτερον δὲ, οὐδαμῶς. Χρόνου δὲ πολλοῦ διαγενομένου καὶ πορευόμενος εἰς Κύμην πόλιν καμπαλέαν καὶ βαθύσκιον καὶ τοῖς ὕδασι πλημμυρουμένην τὸ δὲ τεῖχος ἔχουσαν ὀχυρὸν ἐδόξαζον τὸν τῶν πάντων κτίστην ὅτι μέγας καὶ ἰσχυρὸς ἀληθῶς ἐστι, καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ μεγάλα καὶ λίαν εὐπρεπῆ. Μνησθεὶς δὲ καὶ τῆς νεάνιδος καὶ βουλευόμενος τὰ περὶ αὐτῆς ἀφύπνωσα μεταξὺ περιπατῶν, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα πυρὸς ἀγγέλου ἁφῆρ πασέ με καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὰς ἀντίον τῆς Κύμης κώμας διὰ χώρου ἀνόδου καὶ ἀσκίου, δι' οὗ οὐδεὶς ἰῶν ἀνθρώπων ἠδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ οὗτος κρημνώδης γε λίαν καὶ ἀπερῤῥωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων. — — — — — — —

ΝΕΣΤΩΡΕΙΟΝ

παλίμψηστον.

θαι αὐτὴν ἐν τῷ ποταμῷ εἶδον Τιβέριδι μακρόθεν, καὶ περιχαρὴς γενόμενος ἔδραμον πρὸς αὐτὴν καὶ θαῤῥούντως ἐξέτεινα χεῖρα καὶ τοῦ ποταμοῦ παραχρῆμα ἐξέβαλον· Ἐξελθούσης δὲ τῆς νεάνιδος καὶ ἰδὼν τὸ κάλλος αὐτῆς ἔκθαμβος ἐγενόμην ἐπὶ τούτῳ καὶ διελογιζόμην ἐν ἐμαυτῷ λέγων εὐτυχὴς ἂν εἴην εἰ τοιαύτης γυναικὸς ἀνὴρ ἐγιγνόμην καὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις ὁμοίας αὐτῇ οὔσης. Τοῦτο γε καὶ μόνον ἐν ἐμαυτῷ ἐβουλευσάμην, καὶ οὐδαμῶς τούτου ἕτερον. Μετὰ μακρὸν δὲ χρόνον πορευόμενος εἰς Κύμην. διὰ τῶν πρὸ αὐτῆς κωμῶν πόλιν οὖσαν καμπαλέαν καὶ βαθύσκιον καὶ κατάῤῥυτον καὶ ἰσχυρὰν τοῖς τείχεσιν, ἐδόξαζον τὸν τοῦ παντὸς κτίστην ὅτι μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστιν, ὥς περ καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ λίαν εὐπρεπῆ· μνησθεὶς δὲ καὶ τῆς νεάνιδος καὶ βουλευόμενος τὰ περὶ αὐτῆς ἀφύπνωσα μεταξὺ περιπατῶν· καὶ ἰδοὺ πνεῦμα ἀγγέλου θεοῦ ζῶντος ἁφῆρπασέ με καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὰ ἀντίον τῆς Κύμης χωρία διὰ χώρου ἀνόδου καὶ ἀσκίου δι' οὗ οὐδεὶς τῶν ζώντων ἠδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ ὁ χωρος ἐκεῖνος παντελῶς κρημνώδης καὶ ἀπερρωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων. — — — — —

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ

Λειψιανὸν παλίμψηστον.

καρδίᾳ μου λέγων εὐτυχὴς ἂν ἴμην εἰ τοιαύτην γυναῖκα εἶχον καὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις ἀρίστην. Τοῦτο καὶ μόνον ἐν ἑαυτῷ εἶπον ἕτερον δὲ πάντως οὐδέν. Μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν πορευόμενος εἰς κώμην τινὰ, ἔχων ἐν τῷ νῷ ἅπερ μικρὸν πρότερον περὶ τῆς γυναικὸς ἐβουλευσάμην, ἐδόξαζον τὸν κτίστην τοῦ παντὸς ὅτι μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστι, καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ μεγάλα καὶ λίαν εὐπρεπῆ. Περιπατῶν δὲ ἀφύπνωσα, καὶ πνεῦμα με ἔλαβε καὶ ἀπήγαγε δι' ἀνόδου ἀσκίου δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἠδύνατο ὁδεῦσαι ὅλως· ἦν γὰρ ὁ τόπος κρημνώδης καὶ ἀπερῤῥωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων. — — — — — —

Digitized by Google

Digitized by Google

[ΕΠΟΝΤΑΙ ϛ: 31.

[ΕΠΟΝΤΑΙ ϛ: 20.

[ΣΕΛΙΣ Β:]

[ΕΠΟΝΤΑΙ ϛ: 32.

[ΣΕΛΙΣ ΙΘ:]

[ΠΡΟΗΓΟΥΝΤΑΙ ϛ: 52.

Digitized by Google

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον
γεγραμμένον τῷ 6965 (1457 μ. χ.), οὗ τὰ τρία ἐκ τῶν δέκα φύλλων ἐν τῇ τῆς Λειψίας ἀκαδημαϊκῇ ἀπεθησαυρίσθη βιβλιοθήκῃ. (α)

ΑΡΧΗ ΣΥΝ ΘΕΩ Τ[ΗΣ]ΒΙΒΛΟΥ[ΤΗ]Σ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΠΟΙΜΗΝ. ΟΡΑΣΙΣ Α'.

Ὁ ἐκθρέψας με πέπρακέ ποτε παιδίσκην τινὰ ἐν Ῥώμῃ ἣν περ μετὰ πολλὰ θεασάμενος ἔτη ἔγνωκα καὶ ἠρξάμην ἀγαπᾶν ὡς περ ἀδελφήν. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν λούεσθαι αὐτὴν ἐν τῷ ποταμῷ Τιβερίῳ εἶδον καὶ ἐπέδωκα αὐτῇ χεῖρα καὶ ἐξέβαλον αὐτὴν ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Ἰδὼν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς διελογιζόμην ἐν τῇ καρδίᾳ μου λέγων εὐτυχὴς ἂν ἤμην εἰ τοιαύτην γυναῖκα εἶχον καὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις καλήν. Μόνον τοῦτο ἐβουλευσάμην ἕτερον δὲ οὐδέν. Μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν πορευόμενος εἰς κώμην τινά ἔχων ἐν τῷ νοΐ ἃ πρὶν περὶ τῆς γυναικὸς ἐβουλευσάμην ἐδόξαζον τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι μεγάλη καὶ δυνατὴ καὶ εὐπρεπής ἐστι. Περιπατῶν δὲ ἀφύπνωσα, καὶ πνεῦμά με ἔλαβε, καὶ ἀπήγαγε δι' ἀνόδου ἀσκίου, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἠδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ ὁ τόπος κρημνώδης καὶ ἀπερρωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

(α) Ἡ προηγουμένη τοῦ κειμένου σημείωσις.

„Εἰρηκέ που ὁ Παμφύλου περὶ Ἑρμᾶ τάδε· Ἐπεὶ δὲ οὖν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐν ταῖς ἐπὶ τέλει προσρήσεσιν,

ΣΦΑΛΕΡΟΝ
ἀπόγραφον,
ἐξ οὗ καὶ ἡ Τισσενδόρφειος προὔκυψεν ἔκδοσις.

ΑΡΧΗ ΣΥΝ ΘΕΩ ΒΙΒΛΟΥ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΠΟΙΜΗΝ.

ΟΡΑΣΙΣ Α'.

Ὁ Γράψας με πέπρακέναι καὶ ὁδόν τινα εἰς Ῥώμην. Μετὰ πολλὰ ἔτη ταύτην ἐθεασάμην καὶ ἠρξάμην αὐτὸν ἀγαπᾶν ὡς ἀδελφήν. Μετὰ χρόνους πολλοὺς εἰς τὸν ποταμὸν Τιβέριον εἶδον καὶ ἐπέδωκα αὐτῇ χεῖρα, καὶ ἐξέβαλον αὐτὴν ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Ἰδὼν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς διελογιζόμην ἐν τῇ καρδίᾳ μου λέγων Εὐτυχὴς ἤμην, Ἢ τοιαύτην γυναῖκα εἶχον καὶ τῷ κάλλει καὶ τοῖς τρόποις. Μόνον τοῦτο ἐβουλευσάμην, ἕτερον δὲ οὐδέν. Μετὰ χρόνον τινὰ πορευομένου μου εἰς Κώμας ἐδόξαζον τὰς κτίσεις τοῦ Θεοῦ, ὅτι μεγάλαι καὶ δυναταὶ καὶ εὐπρεπεῖς εἰσί. Περιπατῶν ἀφύπνωσα, καὶ πνεῦμα μὲ ἔλαβε καὶ ἀπήγαγε δι' ἀνόδου ἀσκίου, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἠδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ ὁ τόπος κρημνώδης καὶ ἀπερρωγὼς ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους μνήμην πεποίηται μετὰ τῶν ἄλλων καὶ Ἑρμᾶ αὐτοῦ οὗ φασὶν ὑπάρχειν ἀληθῶς τὸ φερώνυμον τοῦ Ποιμένος βιβλίον· αὐτῷ γὰρ τοῦτο καὶ ἀποδιδόασι τὸ βιβλίον. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο πρὸς μέν τινων τῶν συγγραψαμένων τὰ περὶ ἐκείνου τε καὶ τὰ περὶ τῶν Ἀποστόλων πάντα ἀντιλέλεκται δι' οὓς οὐκ ἂν ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη τοῦτο· οἷον κυρίως ἐνδιάθηκον τοῦτο κρίνεται, φ' ἑτέρων δὲ ἀναγκαιότατον οἷς μάλιστα δεῖ

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Α'.

HERMAE PASTOR.

LIBER PRIMUS, QUI INSCRIBITUR: VISIONES. (α)

VISIO I.

Contra turpes et elatas cogitationes, et negligentem Hermae filiorum castigasionem.

I. Qui enutriverat me, vendidit quandam puellam Romae. Post multos autem annos hanc visam ego recognovi, et coepi eam diligere ut sororem. Exacto autem tempore aliquo, lavari eam in flumine Tiberi vidi, et porrexi ei manum, et eduxi eam e flumine. Visaque ea cogitabam in corde meo, dicens: „felix essem, si talem uxorem, et specie et moribus, sortitus essem" Hoc solum, nec ultra quiquam cogitavi. Pos tempus autem aliquod, cum iis cogitationibus profi ciscenes, honorificabam creaturam Dei, cogitans quam magnifica et pulcra sit. Et dum ambulassem, obdormivi. Et spiritus me rapuit, et tulit me per quendam locum ad dexteram, per quem non poterat homo iter facere. Erat autem locus ille in rupibus, et abruptus, et invius ab aquis.

στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς κέχριται· ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις ἴσμεν αὐτὸ σεσημασιευμένον, καὶ τῶν παλαιοτάτων δὲ συγγραφέων κεχρημένους τινὰς αὐτῷ κατείληφα· οὗ καὶ μέμνηται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ.

(α) Πεποιθὼς ὅτι ἡ Λατινὶς ἤδε μετάφρασις κατὰ δόκησιν ἐγένετο, καθάπερ προφανέστατα ἤδη τοῦτο διὰ τῆς παραβολῆς ἐξελέγχεται· καὶ γὰρ οὐ συνίσει τοῖς ἀρ-

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Β'.

INCIPIT LIBELUS CANCTI PACTORIS.

INCIPIT VISIO PRIMA, QUAM VIDIT HERMA.

I. Qui me nutrivit, vendidit me in urba Roma cuidam feminae nomine Radae. Post multum temporis eam cognovi et coepi quasi sororem amare. Quam cum postea in Humine, qui appellatur Tiberis, lavantem [se] vidissem, porrexi ei manum, et produxi eam. Et bonam speciem eius considerans, coepi in animo meo cogitare dicens: beatus essem, si talem uxorem haberem bonis moribus et optima specie. Cumque hoc solum cogitassem et postea venissem apud civitatem Ostiorum et gratularer in omnibus creaturis Dei, quod magnae et ornatae et. potentes essent, ambulans obdormivi. Et spiritus me sustulit, et tulit me in altam viam, per quam homo ambulare non poterat: erat enim rupibus et scissuris delabentibus conrosa.

χαίοις ἀπογράφοις εἰ μὴ κατὰ μέρος τὸ σφαλερῶ ἀπογράφῳ ὅπερ κατὰ τὴν Τισσενδόρφιον κεφαλὴν ἔστιν ἀντιμετάφρασις. Κηρύττω οὖν στενορίως αὐτὴν ψευδομετάφρασιν ὁ δὲ Τισσενδόρφιος· εἰ ἔχει λόγους ἀντιτάξαι ἀντιταξάτω· οὐ γὰρ δυνηθήσεται τὸ κῦρος ἑπτὰ ἀπογράφων (ἑπτὰ γὰρ ἔχω ἤδη) τῶν πρώτων μάλιστα αἰώνων ἀκυρῶσαι, κἂν μυρίους κατὰ τῆς ἀληθείας ἐξαναστήσῃ συκοφάντας, οὓς φημὶ τοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἀναιδεστάτους ψευδωνύμους ἀπογόνους τῆς Μαρούδας, καὶ τοὺς πορνογενεῖς Βενθύλους, κἂν τε τοῖς ταρταρίοις αὐτοῖς θαίμοσιν συμμαχήσῃ.

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

— — — — — — — — —

. . Φαιδρῷ δὲ τῷ προσώπῳ ἀπῆλθεν ἡ γυνὴ καὶ μάλα γαληνιαία ἐν νεφέλαις ἀέρων φερομένη ἀνήρχετο σὺν τοῖς δυσὶν ἀνδράσι λίαν ἱλαροῖς καὶ τούτοις οὖσι ταῖς ἰδέαις, ἣ καὶ ἀπαγομένη ἀφῆκε φωνὴν λέγουσα ἀνδρίζου, Ἑρμᾶ. (α) Ἐνθαῤῥυνθεὶς δ' ἐγὼ λίαν ἐπὶ τῷ ῥήματι τῆς γυναικὸς τούτῳ, καὶ ἀναστὰς πάραυτα ἐπὶ τοὺς πόδας μου· ἐτύγχανον γὰρ καθεστηκὼς ἐπὶ τῶν γονάτων, εἰς Κύμην πόλιν ἐπορευόμην ἀπὸ χώρας Κώμης ἄρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὃν καὶ πέρυσι περιεπάτουν. Πορευόμενος οὖν καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς γυναικὸς μνημονεύων ἀνεμνήσθην καὶ τῆς περυσινῆς ὁράσεως, καὶ ἰδοὺ αὖ πάλιν αἴφνης πνεῦμα πυρὸς ἀγγέλου αἴρει με καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀποφέρει με τόπον, ὅπου καὶ πέρυσι. — — — —

— — — — — — — — —

Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μηθενὶ μηδαμῶς τῶν σῶν μνησικακίσεις πώποτε τέκνων, μηδὲ τὴν σὴν λυπήσεις οὐδέποτε ἀδελφὴν μόνην καταλειπών· καθαρισθῆναι γὰρ αὐτοὺς δεῖ πάντας τῶν προγεγονότων ἁμαρτιῶν αὐτῶν παιδείαν δικαίαν παιδευθησομένους, εἰ μήποτε μνησικακήσεις αὐτοῖς. Καὶ γὰρ ἡ μνησικακία θάνατον τοῖς ἀνθρώποις κατεργάζεται. Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ,

(α) Ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς, οἷς, ἔχω ἀνὰ χεῖρας, πλὴν τοῦ τοῦ ζ'. αἰῶνος παλιμψήστου, καὶ τοῦ Κλημεντείου, ὧν οὐδεμία προηγεῖται τῶν ὁράσεων ἐπιγραφὴ, ἀλλ' οὐδὲ ἕπεται, ὡς οὐδὲ τῶν ἐντολῶν, οὐδὲ τῶν παραβολῶν, ἀλλὰ πάντα συνέχεται ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἀφοριστικοῦ σημείου, κόμματος δηλονότι, ἢ κώλου, ἢ γραμμῆς.

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

— — — — — — — — —

Ἱλαρᾷ δὲ τῇ ἰδέᾳ ἀπῆλθεν ἡ γυνὴ καὶ μάλα γε γαληνιαίως ἐν νεφέλαις ἀέρων φερομένη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἀνήρχετο σὺν αὐτοῖς, ἣ καὶ ἀπαγομένη λέγει μοι ἱλαρῶς ἀνδρίζου, Ἑρμᾶ. Ἐνθαῤῥυνθεὶς δ' ἐγὼ λίαν ὡς τὸ ῥῆμα τῆς γυναικὸς ἀκήκοα τοῦτο, καὶ πάραυτα ἐπὶ τοὺς πόδας μου ἀναστάς· ἐτύγχανον γὰρ ἐπὶ τοῖς γόνασι καθεστηκὼς, εἰς τὴν Κυμέων ἐπορευόμην πόλιν ἀπὸ χώρας Κωμῶν ἄρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὃν καὶ πέρυσι περιεπάτουν. Πορευόμενος οὖν καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς γυναικὸς μνημονεύων, ἀνεμνήσθην καὶ τῆς περυσινῆς ὁράσεως, καὶ ἰδοὺ πάλιν πνεῦμα πυρὸς ἀγγέλου αἴρειμε ἄφνω καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀποφέρει με τόπον, ὅπου καὶ πέρυσι (α).

— — — — — — — — —

Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μηδενὶ μηδαμῶς τῶν σῶν μνησικακίσεις φιλτάτων πώποτε, μηδὲ τὴν σὴν λυπήσεις ἀδελφὴν μόνην καταλιπών· καθαρισθῆναι γὰρ αὐτοὺς δεῖ τῶν προγεγονότων ἁμαρτιῶν αὐτῶν παιδείαν δικαίαν παιδευθησομένους εἰ μή ποτε μνησικακήσεις αὐτοῖς· μνησικακία γὰρ θάνατον τοῖς ἀνθρώποις κατεργάζεται. Σὺ δὲ Ἑρμᾶ, μεγάλας καὶ δυσφορήτους θλίψεις ἔσχες τε καὶ ἕξεις ἰδιωτικὰς διὰ τὰς πολλὰς τοῦ σοῦ οἴκου παραβάσεις, ὅτι οὐκ ἐμέλησέ σοι ποσῶς περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ παρενεθυμήθης καὶ ταῖς πραγματεί-

(α) Τὸ χωρίον τοῦτο καθάπερ καὶ τὰ ἀκολουθα τῶν νεωτέρων τούτου χειρογράφων παρελείφθη ἕνεκα τοῦ πολλοῦ τῆς ὕλης, καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ τεύχει τὰ πάντα παραλλήλως ἐκτυπωθήσονται.

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

— — — — — — — — —

Ἱλαρὰ δὲ ἀπῆλθεν καὶ ἀπάγουσα λέγει μοι· ἀνδρίζου, Ἑρμᾶ. Ὅρασις β'. Πορευόμενος εἰς Κώμην κατὰ τὸν καιρὸν, ὃν πέρυσι περιεπάτουν, ἀνεμνήσθην τῆς περυσινῆς ὁράσεως, καὶ πάλιν με αἴρει πνεῦμα, καὶ ἀποφέρει εἰς τὸν αὐτὸν, τόπον, ὅπου καὶ πέρυσιν. — — —

— — — — — — — — —

Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μηκέτι μνησικάκει τοῖς τέκνοις σου, μηδὲ τὴν ἀδελφήν σου ἐάσῃς, ἵνα καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν αὐτῶν· παιδευθήσονται γὰρ παιδείαν δικαίαν, ἐὰν σὺ μὴ μνησικακίσῃς αὐτοῖς· μνησικακία θάνατον κατεργάζεται· Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μεγάλας θλίψεις ἔσχες ἰδιωτικὰς διὰ τὰς μὲν παραβάσεις τοῦ οἴκου σου, ὅτι οὐκ ἐμέλησέ σοι περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ παρενεθυμήθης, καὶ ταῖς πραγματΊαις σου συνανεφύρΗς ταῖς πονηραῖς. Ἀλλὰ σώζει σε τὸ μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἡ ἁπλότης σου καὶ ἡ ἐγκράτ[ει]α, ταῦτα καὶ μόνα σέσωκέ σε, εἰ παραμένεις τούτοις· ἔασον οὖν ἐκείνας· καὶ πάντας σώζει τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀόκνως ἐργαζομένους. Ὅσοι δὲ ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἁπλότητι διάγουσι τὸν βίον, οὗτοι κατισχύσουσι πάσης πονηρίας καὶ παραμενοῦσιν εἰς ζωὴν αἰώνιον. Μακάριοι πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν δικαιοσύνην· οὗτοι γὰρ καὶ μόνοι φθορᾷ οὐχ ὑπόκεινται. Ἐρεῖς δὲ. Ἰδοὺ θλίψις ἔρχεται μεγάλη σφόδρα· καὶ εἰ δοκεῖ σοι, (α) ἀποστράφηΤι τῆς

(α) Ἡ ἐν τῷ περισελιδίῳ σημείωσις τοῦ ἀπογραφέως Κλήμεντος. Μαξίμῳ τῷ Καυσοκαλυβίτῃ δοκεῖ ὡς τὸ

Digitized by Google

ΣΦΑΛΕΡΟΝ
ἀπόγραφον.

Ἱλαρὰ δὲ ἀπῆλθεν, καὶ ἀπάγουσα λέγει μοι Ἀνδρίζου, Ἑρμᾶ.

ΟΡΑΣΙΣ Β'.

Πορευομένου μου εἰς Κώμην κατὰ τὸν καιρὸν ὃν πέρυσι περιεπάτουν, ἀνεμνήσθην τῆς περισυνῆς ὁράσεως, καὶ πάλιν με αἶρει πνεῦμα καὶ ἀποφέρει εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὅπου καὶ πέρυσιν. — — — — — — — — — — — —

Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μηκέτι μνησικάκει τοῖς τέκνοις σου, μηδὲ τὴν ἀδελφήν σου ἐάσῃς, ἵνα καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν αὐτῶν· παιδευθήσονται γὰρ παιδείαν, δικαίαν, ἐὰν σὺ μὴ μνησικακήσῃς αὐτοῖς· μνησικακία θάνατον κατεργάζεται. Σὺ δὲ, Ἑρμᾶ, μεγάλας θλίψεις ἔσχες ἰδιωτικὰς διὰ τὰς μὲν παραβάσεις τοῦ οἴκου σου, ὅτι οὐκ ἐμέλησέ σοι περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ παρενεθυμήθης καὶ ταῖς πραγματείαις σου συνανεφύρης ταῖς πονηραῖς. Ἀλλὰ σώζει σε τὸ μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἡ ἁπλότητά σου καὶ ἡ ἐγκράτεια, ταῦτα σέσωκέ σε, ἐὰν ἐμμείνῃς, καὶ πάντας σώζει τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐργαζομένους. Ὅσοι δὲ ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἁπλότητι, οὗτοι κατισχύσουσι πάσης πονηρίας καὶ παραμένουσιν εἰς ζωὴν αἰώνιον. Μακάριοι πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν δικαιοσύνην· ἀδιάφθορον ἔχουσιν ἕως αἰῶνος. Ἐρεῖς δὲ Μαξίμῳ Ἰδοὺ θλῖψις ἔρχεται· ἐάν τοι φανῇ, πάλιν — — — ἐγγὺς ὁ κύριος Τοῖς ἐπιστρεφομένοις, γέγραπται ἐν τῷ ἑλάλη κατὰ μωσῆ δαβὶδ· τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ λαῷ.

Ἀπεκαλύφθη δὲ, ἀδελφοὶ, ὑπό τινος νεανίσκου εὐειδεστάτου λέγοντος. Τὴν πρεσβυτέραν, παρ'

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Α'.

Hilaris autem discessit. Et cum iret, ait mihi: „confortare, Herma!"

VISIO II.

Rursum de negligenti uxoris loquacis et filorum libidinosorum castigatione, et eius moribus.

I. Cum vero proficiscerer Cumis circa illud tempus quo et anno priore, ambulans commemoratus sum anni prioris visionem. Rursumque me abstulit spiritus, et duxit me in eundem locum, quo anno priore. — — — — — — — — — — — —

III. „Tu autem, Herma, noli meminisse iniuriarum filiorum tuorum, sed nec sororem tuam negligas; sed cura, ut emendentur a pristinis peccatis. Erudientur enim doctrina ista, si tu iam non fueris menor iniuriae illorum. Memoria enim iniuriarum mortem operatur, oblivio vero earum vitam aeternam. Tu autem, Herma, magnas tribulationes seculares sustinuisti propter praevaricationes domus tuae, quoniam illas, ut ad te nihil pertinentes, neglexisti, et in negotiationibus tuis maligais implicitus es. Sed illud te salvum faciet, quod non discesseris a Deo vivo. Et simplicitas tua et singularis continentia salvum facient te, si permanseris. Et omnes salvos facient, quicunque huiuscemodi operantur, et ingrediuntur in innocentia et simplicitate. Hi qui huiusmodi sunt invalescent adversus omnes nequitias, et permanebunt in vitam aeternam. Felices omnes, qui operantur iustitiam; non absumentur usque in vitam aeternam. Dices autem: ecce magna tribulatio venit. Si tibi videtur, iterum nega. Prope est Dominus conversantibus, sicut scriptum est in Heldam

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Β'.

Hilaris enim ibat. Et cum iret, dixit mihi: viriliter age.

VISIO SECUNDA.

I. Cum aput regionem Cumanorum iter facerem, eo tempore quo antea fueram, ambulans memoratus sum prioris visionis. Et iterum tulit me spiritus et duxit in eo loco, ubi et antea. — — — — — — — — — — — —

III. Tu autem ne memor sis malitiae filiorum tuorum, nec demittas sororem tuam, ut purgentur a peccatis suis. Corripientur autem correptione iusta, si tu memor non fueris malorum illorum; malitiae autem memoria mortem operatur aeternam. Tu autem multas tribulationes habuisti proprias propter praevaricationes domus tuae, quoniam non tibi pertinet de ipsis, sed recogitasti et in negotiis tuis nequissimis circuisti et te involvisti. Sed salvaberis eo, quod non recessisti a Deo vivo. Nam simplicitas et multa abstinentia tua, hae salvaverunt te. Et si perseveraveris, tu et omnes salvabuntur, qui eadem agunt et ambulant sine malitia cum simplicitate. Tales enim vinsent omnem nequitiam et permanent in vitam aeternam. Beati omnes, qui operantur iustitiam; non peribunt usque in seculum. Dicis autem: maxima ecce tribulatio supervenit. Si placuerit tibi, iterum negaris. Iuxta est dominus his qui convertuntur ad ipsum, quemadmodum scriptum est in Heldat et Modat, qui prophetaverunt ad populum in deserto.

IV. Revelatum est autem mihi, fratres, dormienti a iuvene specioso dicente mihi: illam seniorem, a qua librum accepisti, quam putas esse?

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

μεγάλας καὶ δυσφορήτους θλίψεις ἔσχες τε καὶ ἕξεις ἰδιωτικὰς διὰ τὰς πολλὰς τοῦ σοῦ οἴκου παραβάσεις· ὅτι οὐκ ἐμέλησέ σοι ποσῶς περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ παρενεθυμήθης καὶ ταῖς πραγματείαις ὑμῶν ταῖς πονηραῖς συνεκολλήθεις ὅλως συναναφυρθεὶς αὐταῖς. Ἀλλὰ σώσεισε τὸ μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· μόνη δὲ ἡ ἁπλότης ἐρύσατό σε τῶν χειρῶν τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ταῦτα καὶ μόνα σώσει σε αὐτοῦ εἰ παραμένεις τούτοις. Ἀπόστηθι οὖν αὐτῶν καὶ ἐργάζου τὸ ἀγαθόν· πᾶς γὰρ ὁ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενος σώζει ἑαυτόν· ὁ δὲ ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἁπλότητι διάγων κατισχύσει ὅλως τοῦ πονηροῦ, καὶ καταπατήσει αὐτὸν καὶ παραμενεῖ ἐν ζωῇ αἰωνίᾳ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσερχόμενος. Μακάριοι οὖν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν δικαιοσύνην· οὗτοι γὰρ καὶ μόνοι ἀδιάφθορον ἔχουσι τὴν ζωὴν ἕως αἰῶνος. Σὺ δὲ ἐρεῖς πᾶσι καὶ μάλιστα τῷ ἀποστατήσοντι τῆς ἀληθείας, ὃς νεώτερος μέν ἐστι τὸ γράμμα τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ Μαξίμου πεντάκις καὶ τριάκοντα· τὴν δὲ ἰσχὺν ἀνδράσι μαχίμοις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακοσίοις ἴσος· ὅτι θλῖψις ἔρχεται μεγάλη ἕως θανάτου σφόδρα, καὶ εἴπερ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἀποστραφῆναι τῆς ἁμαρτίας ἀποστραφήτωσαν καὶ ἐπιστρεψάτωσαν αὖθις πρὸς Κύριον καρδίᾳ συντετριμμένῃ καὶ τεταπεινωμένῃ, πρινὴ τὸ κράτος τῆς ἰσχύος αὐτῶν κεράμῳ καταστραφήσεται καὶ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς διαγραφήσονται. Ἐγγὺς γὰρ ὁ Κύριος τοῖς ἐπιστρεφομένοις αὐ-

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

αις ταῖς πονηραῖς συνεκολλήθεις ὅλως. Ἀλλὰ σώζεισε τὸ μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· μόνη δὲ ἡ ἁπλότης σου ἐρύσατό σε τῶν χειρῶν τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ σώσει σε αὐτοῦ εἰ παραμένεις τούτοις. Ἀπόστηθι οὖν αὐτῶν καὶ ἐργάζου τὸ ἀγαθόν· πᾶς γὰρ ὁ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενος σώζει ἑαυτόν· ὁ δὲ ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἁπλότητι διάγων κατισχύσει πάντως γε τοῦ πονηροῦ δαίμονος καὶ καταπατήσει αὐτὸν καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οὖν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν δικαιοσύνην· οὗτοι γὰρ καὶ μόνοι ἀδιάφθορον ἔχουσι τὴν ζωὴν ἕως αἰῶνος. Σὺ δὲ ἐρεῖς πᾶσι καὶ μάλιστα Μαξίμῳ τῷ σῷ ἀδελφῷ καὶ τῷ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἀποστάτῃ τῆς ἀληθείας, ὃς τὸ μὲν γράμμα νεώτερός ἐστι τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ Μαξίμου πεντάκις καὶ τριάκοντα, τὴν δὲ ἰσχὺν ἀνδράσι μαχίμοις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακοσίοις ἴσος ὅτι θλῖψις ἔρχεται μεγάλη ἕως θανάτου σφόδρα καὶ εἴπερ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἀποστραφῆναι τῆς ἁμαρτίας, ἀποστραφήτωσαν καὶ ἐπιστρεψάτωσαν αὖθις πρὸς Κύριον καρδίᾳ συντετριμμένῃ καὶ τεταπεινωμένῃ· προτοῦ καταστραφῆναι αὐτοὺς κεράμῳ καὶ διαγραφῆναι τῆς βίβλου τῶν ζώντων· ἐγγὺς γὰρ ὁ Κύριος τοῖς ἐπιστρεφομένοις αὐτῷ, ὡς περ καὶ ἐλάλησε τὸ πνεῦμα Κυρίου Ἑλδὰδ καὶ Μωδὰδ τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

Μετὰ τὸ νοῆσαι δέ με τὰ γεγραμμένα τῆς γραφῆς· Ἰδοὺ ἀποκαλύπτεται ἐνώπιόν μου, ἀδελφοὶ,

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

ἁμαρτίας καὶ ἐπίστρεψον αὖθις πρὸς Κύριον πνεύματι ταπεινώσεως. Ἐγγὺς ὁ κύριος τοῖς ἐπιστρεφομένοις, ὡς γέγραπται ἐν οἷς ἐλάλησε τὸ πνεῦμα Κυρίου Μωσεῖ δι' Ἑλδὰδ καὶ Μωδὰδ τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ λαῷ. Ἀπεκαλύφθησαν δέ μοι, ἀδελφοὶ, ὑπό τινος νεανίσκου εὐειδεστάτου, λέγοντος· τὴν πρεσ-

---

χωρίον τοῦτο οὐ καλῶς ἔχει, καθαπερεὶ καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα· ἐξ ὧν καὶ προκρίνει τούτου καὶ πολλῶν ἄλλων τὸ ἐν τῷ ἁγίῳ Παύλῳ σωζόμενον Ἀμφιλόχειον ἀπόγραφον."

Ἤκμασε δὲ ὁ Μάξιμος οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ ιγ'. αἰῶνος, ὃς ἐν Ἄθῳ γενόμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιδ'. αἰῶνος καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἄθῳ χώρᾳ Κάψᾳ προσαγορευομένῃ τῇ πρὸς ἀπηλιώτην, καὶ ἐγγιστά που τοῦ ἀκρωτηρίου Νυμφαίου κειμένῃ καπαφυγὼν καὶ τὴν αὐτοῦ ἐκεῖ πήξας καλύβην, διῆγε μονάζων ἄχρι τελευτῆς· ἀφ' οὗ καὶ ἡ χώρα Καψοκαλυβία πιρωνόμασται, ὡς φησὶν Ἀμφιλόχειος ὁ Θεσσαλονικεὺς ἐν τῇ εἰσέτι ἀνεκδότῳ ἕκτῃ τῶν Χαλκιδικῶν συγγραφῇ. Ἔνιοι δὲ ἀπὸ διαβοήτου τινὸς πειρατοῦ Καλύβου τοὔνομα ἐκ Κάψης (α) πόλεως Χαλκιδικῆς ὄντος καὶ πρὸς τῇ ἀκτῇ τῆς χώρας ταύτης ναυαγήσαντος Καψακαλύβου ἡ περὶ τὴν ἀκτὴν

(α) Κάψα, οὐδετέρως, πόλις ἐν τῇ Χαλκιδικῇ κατὰ Παλλήνην, ὁμοροῦσα τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ Θεσσαλονικέων ἄποικος, ὧν ἡγεῖτο Κάψος ὁ Οἰνομάου, ἀφ' οὗ καὶ ἡ πόλις Κάψα ἐκλήθη· Θευτέρα Θετταλίας Μελιβοίας πρὸς νότον. Θεόπομπος ἕκτῃ. Τρίτη Καρίας Τελμήρων ἀντίον, ἐν ᾗ καὶ ἱερὸν Διὸς Καψαίου. Ἑκαταῖος ἐβδόμῃ. Ἔστι δὲ καὶ Ἀβδηριτῶν δῆμος Κάψα καλουμένη, καὶ ἀκτὴ καὶ χώρα ἐν Ἄθῳ ἀπὸ Καλύβου Καψαίου ἐπὶ πειρατείᾳ ἐκείνου· ἀφ' οὗ καὶ παροιμία „Καλύβου πειρατεῖαι." Δυκόφρων ὀγδόῃ· τὸ ἐθνικὸν Καψαῖος. (Στ Βυζάντιος)· οὕτως ἐν τῷ παρ' ἐμοὶ χειρογράφῳ.

Digitized by Google

ΣΦΑΛΕΡΟΝ.

ἀπόγραφον.

ἧς ἔλαβες τὸ βιβλίον, τίνα δοκεῖς εἶναι; Ἐγὼ φημὶ τὴν Σίβυλλαν. Πλανᾶσαι, φησίν, οὐκ ἔστι. Τίς οὖν ἐστί; φημί. Ἡ Ἐκκλησία, φησίν. Εἶπον οὖν αὐτῷ Διὰ τί οὖν πρεσβυτέρα; Ὅτι, φησίν, πάντων πρώτη ἐκτίσθη, διὰ τοῦτο πρεσβυτέρα καὶ διὰ ταύτην ὁ κόσμος κατηρτίσθη. Μετέπειτα δὲ ὅρασιν εἶδον ἐν τῷ οἴκῳ μου· ἦλθεν ἡ πρεσβυτέρα καὶ ἠρώτησέ με εἰ ἤδη τὸ βιβλίον ἔδωκα τοῖς πρώτοις. Ἠρνησάμην δεδωκέναι. Καλῶς, φησί, πεποίηκας· ἔχω γὰρ ῥήματα προσθῆναι. Ὅταν οὖν ἀποτελέσω τὰ ῥήματα πάντα, διὰ σοῦ γνωσθήσονται τοῖς ἐκλεκτοῖς πᾶσι. Γράψεις οὖν δύω βιβλιδάρια, καὶ πέμψεις ἓν Κλήμεντι καὶ ἓν Γραπτῇ. Πέμψει οὖν Κλήμης εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ἐκείνῳ γὰρ ἐπιγέγραπται. Γραπτὴ δὲ νουθετήσει τὰς χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς. Σὺ δὲ ἀναγνώσεις εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν προϊσταμένων τῆς ἐκκλησίας.

ΟΡΑΣΙΣ Γ'.

Ὅρα[σιν εἶδον,] ἀδελφοί, τοιαύτην. Νηστεύσας πολλάκις καὶ δεηθεὶς τοῦ κυρίου ἵνα μοι φανερώσῃ τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν ἐπηγγείλατο δεῖξαι, τῆς πρεσβυτέρας ἐναντίον, τῇ νυκτὶ ὤφθη μοι ἡ πρεσβυτέρα καὶ εἶπεν. Ἐπεὶ οὕτως ἐνδεὴς καὶ σπουδαῖος εἶ τοῦ γνῶναι πάντα, ἐλθὲ εἰς τὸν ἀγρὸν ὅπου χρονίζεις, καὶ περὶ ὥραν πέμπτην μέλλω φανισθήσομαί σοι, καὶ δείξω ἃ δεῖ σε ἰδεῖν. Ἠρώτησα αὐτὴν λέγων Κυρία, εἰς ποῖον τόπον τοῦ ἀγροῦ; Ὅπου, φησίν, θέλεις. Ἐξελεξάμην τόπον καλὸν ἀνακε-

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Α'.

et Modal, qui vaticinati sunt in solitudine populo."

IV. Revelatum autem est mihi, fratres, dormienti a iuvene specioso et dicente mihi: „anum illam, a qua accepisti libellum, quam putas esse?" Et ego dixi: Sibyllam. „Erras, inquit, non est." „Quae est ergo, Domine?" Et dixit mihi: „ecclesia Dei est." Et dixi ad illum: „quare ergo anus est." „Quoniam," inquit, „omnium prima creata est, ideo anus; et propter illam mundus factus est." Post haec autem visionem vidi in domo mea, et venit illa anus, et interrogavit me, si iam libellum dedissem senioribus. Et respondi: adhuc non. Ac illa dixit: „bene fecisti; habeo enim quedam verba adiicere tibi. Cum autem consummavero omnia verba, aperte scientur ab electis." Scribe ergo duos libellos, et mittes unum Clementi, et unum Graptae. Mittet autem Clemens in exteras civitates; illi enim permissum est. Grapte autem commonebit vibuas et orphanos. Tu autem leges in hac civitate cum senioribus, qui praesunt ecclesiae."

VISIO III.

De triumphantis ecclesiae structura et variis hominum reproborum ordinibus.

I. Visio quam vidi, fratres, visio talis erat. Cum ieiunassem frequenter, et precatus essem Dominum, ut mihi ostenderet revelationem, quam pollicitus est ostendere per anum illam; eadem nocte apparuit mihi anus illa, et dixit mihi: „quoniam sic langues et sollicitus es ad sciendum omnia, veni in agrum, ubi vis, et circa horam sextam manifestabo me

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Β'.

Et ego dixi: Sibyllam. Erras, ait mihi: non est Sibylla et ego dixi: quis ergo est? Et ait mihi: ecclesie est. Et dixi ei: quare senior? Et ait mihi: quoniam prior omnium creata est, propterea senior est, eo quod propter ipsam seculum creatum est. Postea iterum visionem vidi in domo mea: venit illa senior et interrogavit me, si librum dedissem prioribus ecclesiae. Et cum negassem me eis dedisse, ait mihi: bene fecisti; habeo enim aliqua verba addere. Cum ergo omnia verba finiero, per te nota fient electis. Et scribe duos libros: unum mittes Clementi, quem scriptum mittet in alias civitates. Illi autem, ut supra dictum est, monebunt viduas et orphanos. Tu autem legis ea in ista civitate cum senioribus et maioribus natu ecclesiae.

VISIO TERTIA.

I. Visio, quam vidi, fratres, talis est. Cum ieiunassem frequenter et rogassem Deum, ut mihi revelaret visionem, quam repromiserat mihi per illam seniorem, in ipsa nocte parvit mihi illa senior et ait mihi: quia sic perseveras in oratione et ita argutus es ad cognoscenda omnia, veni in agrum, ubi mavis, et circa horam quintam apparebo tibi, et ostendam tibi quae oportet te videre. Interrogavi eam dicens: domina, in quo loco agri? Et ait mihi: ubi tu vis. Et elegi locum bonum, semotum. Et antequam dicerem ei de loco, ait mihi: venio ibi, ubi vis. Cum ergo venissem, fratres, in loco agri illius hora opportuna, sicut promiseram me venturum, vidi scamnum positum eburneum, et supra scamnum cervical lineum, et supra scam-

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

τῷ ὡς περ καὶ ἐλάλησε τὸ πνεῦμα Κυρίου Σαβαὼθ Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

Μετὰ τὸ νοῆσαι οὖν τὰ τῆς γραφῆς γεγραμμένα πάντα, ἰδοὺ ἀποκαλύπτεται ἐνώπιόν μου, ἀδελφοὶ, νεανίσκος, οὗ τὸ πρόσωπον ὡς πρόσωπον ἀγγέλου φωτεινοῦ ἦν, ὃς στὰς κατέναντί μου λέγει μοι. Τὴν πρεσβυτέραν, παρ' ἧς τὸ βιβλίον λαβὼν ἐδέξου, τίνα δοκεῖς εἶναι; Τὴν Σιβύλλαν δοκῶ εἶναι, ἔφην αὐτῷ. Πλανᾶσαι, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐκείνη. Τίς οὖν ἐστὶν ἠρώτησα αὐτόν. Ἡ ἐκκλησία ἐστὶν ἐκείνη, ἔφατο ὁ νεανίσκος. Ἐγὼ δὲ ἐπηρώτησα αὐτὸν καὶ πάλιν αὖ, καὶ ἵνα τί οὖν πρεσβυτέρα ἐστὶν; ὅτι, ἀπήντησε, πρώτη πάντων ἐκτίσθη διὰ τοῦτο καὶ πρεσβυτέρα ἐστὶ, καὶ ταύτης ἕνεκα ὁ πᾶς κατηρτίσθη κόσμος. Ἔπειτα δὲ ἦλθεν ἡ πρεσβυτέρα αὐτὴ ἐκείνη ἀναληφθέντος τοῦ νεανίσκου, καὶ ἰδούσα με σύννουν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ οἴκου μου μάλιστα καθεστηκότα τυγχάνοντα, στάσα ἐναντίον μου ἠρώτησέ με εἰ ἔτι τὸ βιβλίον, ὅπερ παρ' αὐτῆς ἔλαβον τοῖς πρεσβυτέροις δέδωκα. Ἐγὼ δὲ ἠρνησάμην δεδωκέναι. Καλῶς φησὶ πεποίηκας, ἀποδος μοι δὴ νυνὶ αὐτό· ἔχω γὰρ ῥήματα πολλὰ προσθεῖναι ἐν αὐτῷ. Ἐπὰν δὲ ἀποτελέσω τὰ ῥήματα πάντα, γνωσθήσεται τοῦτο τοῖς ἐκλεκτοῖς διὰ σοῦ πᾶσι. Καὶ παραχρῆμα ἀφελὼν αὐτὸ τοῦ κόλπου μου ἀπέδωκα τῇ γυναικὶ, ἡ δὲ λαβοῦσα καὶ οὐκ ὀλίγα προσθεῖσα ῥήματα ἐν ταῖς σελίσιν αὐτοῦ πάσαις, λέγει μοι. Ἑρμᾶ ἰδοὺ ἤδη τὸ βιβλίον, λάβε αὐτὸ, καὶ γράψον ἐξ αὐτοῦ

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

νεανίσκος τις, οὗ τὸ πρόσωπον ὡς πρόσωπον ἀγγέλου ἦν καὶ λέγει μοι. Τὴν πρεσβυτέραν, παρ' ἧς τὸ βιβλίον ἐδέξου, τίνα δοκεῖς εἶναι; Τὴν Σιβύλλαν δοκῶ εἶναι, ἔφην αὐτῷ. Πλανᾶσαι φησὶν οὐκ ἔστιν ἐκείνη. Τὶς οὖν ἔστιν; ἐφάμην αὖθις αὐτῷ. Ἡ Ἐκκλησία, ἔφατο ὁ νεανίσκος. Ἐπηρώτησα οὖν αὐτὸν καὶ πάλιν αὖ, καὶ ἵνα τὶ πρεσβυτέρα ἐστίν; ὅτι, φησὶ, πρώτη πάντων ἐκτίσθη, διὰ τοῦτο καὶ πρεσβυτέρα, καὶ ταύτης ἕνεκα ὁ πᾶς κατηρτίσθη κόσμος. Μετέπειτα δὲ τοῦ νεανίσκου ἀφανοῦς γεγονότος ἦλθεν ἡ πρεσβυτέρα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἴκου μου, ἐν ᾗ ἐτύγχανον καθεστηκὼς καὶ σύννους, ἡ καὶ στάσα κατέναντί μου ἠρώτησέ με, εἴπερ ἤδη τὸ βιβλίον τοῖς πρεσβυτέροις δέδωκα. Ἐγὼ δὲ ἠρνησάμην δεδωκέναι. Καλῶς φησὶ πεποίηκας, ἀπόδος μοι δὴ αὐτό· ἔχω γὰρ ῥήματα πρυσθεῖναι· ὅταν οὖν ἀποτελέσω τὰ ῥήματα ταῦτα γνωσθήσεται τοῦτο τοῖς ἐκλεκτοῖς διὰ σοῦ πᾶσι. Καὶ ἀφελὼν αὐτὸ τοῦ κόλπου μου ἀπέδωκα τῇ γυναικὶ παραυτίκα, ἡ καὶ λαβοῦσα καὶ πάμπολα προσθεῖσα ῥήματα ἐν ταῖς σελίσιν αὐτοῦ πάσαις, λέγει μοι, Ἑρμᾶ, Ἰδοὺ τὸ βιβλίον λάβε τοῦτο, καὶ γράψον ἐξ αὐτοῦ βιβλία δύω καὶ δὸς ἓν Κλήμεντι, καὶ ἓν Γραπτῇ. Καὶ Κλήμης μὲν πέμψει εἰς τὰς ἔξω πόλεις, Κλήμεντι γάρ ἐστι γεγραμμένον τοῦ ποιῆσαι τὴν διακονίαν τοῦ Κυρίου ταύτην. Γραπτῇ δὲ νουθετήσει νάς τε χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς. Σὺ δὲ ἀναγγελεῖς τοῖς πρεσβυτέροις, τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀναγνώσεις τοῖς λαοῖς μετὰ τῶν προεστημένων πάντα τὰ

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

βυτέραν, παρ' ἧς ἔλαβες τὸ βιβλίον, τίνα δοκεῖς εἶναι; Ἐγὼ φημί· τὴν Σιβύλλαν. Πλανᾶσαι, φησὶν οὐκ ἔστι· τίς οὖν ἐστι φημί; Ἡ Ἐκκλησία φησίν. Εἶπον οὖν αὐτῷ· διατὶ οὖν πρεσβυτέρα; ὅτι, φησὶ, πάντων πρώτη ἐκτίσθη, διὰ τοῦτο πρεσβυτέρα, καὶ διὰ ταύτης ὁ κόσμος κατηρτίσθη. Μετέπειτα δὲ ὅρασιν εἶδον ἐν τῷ οἴκῳ μου· ἦλθεν ἡ πρεσβυτέρα, καὶ ἠρώτησέ με εἰ ἤδη τὸ βιβλίον ἔδωκα τοῖς πρώτοις. Ἠρνησάμην δεδωκέναι. Καλῶς, φησὶ, πεποίηκας· ἔχω γὰρ ῥήματα προσθῆναι. Ὅταν οὖν ἀποτελέσω τὰ ῥήματα πάντα, διὰ σοῦ γνωσθήσονται τοῖς ἐκλεκτοῖς πᾶσι. Γράψεις δὴ νῦν βιβλία δύω, καὶ δώσεις ἓν Κλήμεντι, καὶ ἓν Γραπτῇ. Καὶ Κλήμης μὲν πέμψει εἰς τὰς ἔξω πόλεις· ἐκείνῳ

χώρα ὠνόμασται· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν Ἄθῳ μοναστῶν ἀπὸ τὸν περὶ οὗ λόγος Μάξιμον τὸν καίοντα τὰς χορτοστέγους καλύβας αὐτοῦ Καυσοκαλύβιον ἐκάλεσαν· εἴθιζε γὰρ οὗτος, ὡς περ οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ συγγραψάμενοι φιλογοῦνται, τοῦ πράττειν τοῦτο συχνάκις, καὶ μάλιστα ὅ τε τόπον ἐκ τόπου ἠμείβετο. Τον θεῖον τοῦτον ἄνδρα ἑορτάζουσιν μεγαλοπρεπῶς οἱ ἐν Ἄθῳ ἀσκοῦντες. Ἡ δὲ μονὴ τοῦ ἁγίου Παύλου κεῖται πρὸς νότον ἀκμάζουσα, ἐν ᾗ καὶ τὸ Ἀμφιλόχειον Ἑρμᾶ ἀπόγραφον ἀνεκαλύφθη οὐ πρὸ πολλοῦ σὺν ταῖς τοῦ Ἰγνατίου ἐπιστολαῖς ἐν αἷς καὶ μία τοῦ Βαρνάβα, Συνάφει δὲ, τὸ Ἑρμαῖον κείμενον, πολὺ τοῖς τοῦ πρώτου αἰῶνος ἀπογράφοις. ἡ δὲ τοῦ Βαρνάβα ἐπιστολὴ, καὶ μάλιστα τοῦ Ἰγνατίου διαφέρει τοῦ γνωστοῦ κειμένου οὐκ ὀλίγον. Παραβαλλόμεναι δὲ πρὸς παλαίτερα τούτων ἀπόγραφα ἐν τῷ Σιναΐῳ ὄρει ἀνακαλυφθέντα μεγάλην ἔχει τὴν ταυτότητα.

Digitized by Google

ΣΦΑΛΕΡΟΝ

ἀπόγραφον.

χωρητόια. Πρὶν δὲ λαλῆσαι αὐτὴν καὶ εἰπεῖν τόπον, λέγει μοι Ἤξω ἐκεῖ ὅπου θέλεις. Ἐγενόμην οὖν, ἀδελφοὶ, εἰς τὸν ἀγρὸν, καὶ συνεώψισα τὰς ὥρας, καὶ ἦλθον εἰς τὸν τόπον ὅπου αὐτὴ ἐλθεῖν ἔμελλε, καὶ βλέπω συμψέλλιον κείμενον ἐλεφάντινον, καὶ ἐπὶ τοῦ συμψελλίου ἔκειτο κερβικάριον λινοῦν, καὶ ἐπάνω λεντίου ἐξηπλωμένον λίνον καρπάσιον. Ἰδὼν οὖν ταῦτα κείμενα καὶ μηδένα ὄντα ἐν τῷ τόπῳ, ἔκθαμβος ἐγενόμην, καὶ ὡσεὶ τρόμος μὲ ἔλαβε, καὶ αἱ τρίχαις μου ὀρθαί· καὶ ὡσεὶ φρίκη μοι προσῆλθε, μόνου μου ὄντος. Ἐν ἐμαυτῷ οὖν γενόμενος καὶ μνησθεὶς τῆς δόξης.

— — — — — — — — —

Λέγω αὐτῇ Κυρία, ἐπεὶ ἄπαξ ἄξιόν με ἡγήσω τοῦ πάντα ἀποκαλύψαι, ἀποκάλυψον. Ἡ δὲ λέγει μοι Ὃ ἐὰν ἐνδέχεται ἀποκαλυφθήσΗ σοι, ἀποκαλυφθήσεται· μόνον ἡ καρδία σου πρὸς τὸν θεὸν ἧτω καὶ μὴ διψυχήσῃς, ὃ ἐὰν ἴδῃς. Ἐπηρώτησα αὐτὴν Διὰ τί ὁ πύργος ἐφ' ὑδάτων φκοδόμηται, κυρία; Εἶπον σοι, φησί, καὶ τὸ πρότερον, πανοῦργος εἶ περὶ τὰς γραφὰς, καὶ ἐκζητήσεις ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν οὖν εὑρήσεις τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τί οὖν ἐφ' ὑδάτων φκοδόμηται ὁ πύργος, ἄκουσον· ὅτι ἡ ζωὴ Ἡμῶν δι' ὕδατος ἐσώθη καὶ σωθήσεται. Τεθεμελίωται δὲ ὁ πύργος τῷ ῥήματι τοῦ παντοκράτορος καὶ ἐνδόξου ὀνόματος, κρατεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ δεσπότου.

Ἀποκριθεὶς δὲ λέγω αὐτῇ Μεγάλως καὶ θαυμαστῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Οἱ δὲ νεανίσκοι οἱ ἓξ [οἱ] οἰκοδομοῦντες τίνες εἰσίν;

— — — — (α) — — — —

(α) Τὸ ἀπόγραφον τουτο ἐστιν ἐλλειπές· λείπει γὰρ ἡ δεκάτη παραβολὴ πᾶσα καὶ μέρος τῆς ἑνάτης.

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Α'.

tibi, et ostendam tibi quae oporteat te videre." Rogavi illam, dicens: „domina, in quem locum agri?" „Uli," inquit, „vis, elige locum bonum, secretum." Antequam autem loqui coepissem et dicere ei locum, ait mihi: „veniam, ubi vis." Fui ergo, fratres, in agro, et observavi horas, et veni in locum, ubi constitueram ei venire. Et video subsellium positum; erat cervical lineum, et super linteum expansum carbasinum. Videns haec posita, et neminem esse in loco, stupere coepi, et capilli mei exsurrexerunt, et quasi horror me comprehendit, cum essem colus. Ad me autem reversus, et memoratus gloriam Dei, — — — — —

III. — — — — — — — —

Dico ei: „domina, quoniam me semel dignum arbitrata es, ut omnia mihi reveles, revela." Ait mihi: „quodcunque oportuerit tibi revelari, revelabitur, tantum ut cor tuum apud dominum sit, et ne dubites, quodcunque videris?" Interrogavi illam: „quare turris aedificata est super aquas, domina." Respondit: „dixeram tibi et prius, versutum te esse, circa structuras diligenter inquirentem; igitur invenies veritatem. Quare ergo super aquas aedificatur turris, audi: quoniam vita vestra per aquam salva facta est, et fiet. Fundata est enim verbo omnipotentis et honorifici nominis; continetur autem ab invisibili virtute Dei."

IV. Respondeus dico ei: „magnifice habent se res hae. Illi autem iuvenes sex, qui aedificant, qui sunt, domina?" — — — — — — — — — — — — — — —

SIMILITUDO X.

IV. — — — — — — — —

Postquam vero locutus est mecum, surrexit de lecto, et apprehenso pastore et virginibus abiit, Dixit autem mihi, remissurum se pastorem illum et virgines illas in domum meam.

ΨΕΥΔΟΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Β'.

num sparsum carbasinum. Et cum vidissem haec ita posita et nullum ibidem praesentem, stuporatus factus sum et tremor me habuit solum, et capilli mei steterunt, et frigibus factus sum. Et cum apud me reversus fuissem et memoratus gratiae Dei.

III. — — — — — — — —

Et dixi ei: domina, quia semel dignum me fecisti, ut omnia mihi reveles, revela. Illa autem dixit mihi: quicquid poterit tibi revelari, revelabitur, tantum cor tuum apud Deum sit et non dubius sis in his, quae videris. Et ego interrogavi eam: quare turris supra aquam fabricabitur? Et illa ait mihi: dixi tibi iam et primo: et tu quaeris diligenter; ergo requirens invenis veritatem. Propter quid turris supra aquam fabricatur, audi, inquit: quoniam vita vestra per aquam salvata est et salvabitur. Fundata est enim turris verbo omnipotentis et gloriosi nominis et invisibilis virtutis domini.

IV. Et respondens ei dixi: domina, magne et mirabiliter habet se res haec. Sex autem viri illi, qui aedificabant, qui sunt isti? — — — — — — — — — — — — — —

[SIMILITUDO DECIMA.]

IV. — — — — — — — —

Et postquam haec locutus est, surrexit a lecto, abprehensoque illo pastore et virginibus abiit, dicens mihi iterum, se missurum pastorem et virgines in domum meam.

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

βιβλία δύω, καὶ δὸς ἐν Κλήμεντι, καὶ ἐν Γρωπτῇ· καὶ Κλήμης μὲν πέμψει εἰς τὰς ἔξω πόλεις, Κλήμεντι γὰρ ἐπιγέγραπται τοῦ διακονῆσαι τῷ κυρίῳ ἐπὶ τούτῳ. Γραπτῇ δὲ νουθετήσει τάς τε χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς. Σὺ δὲ ἀναγγελεῖς τοῖς πρεσβυτέροις μετὰ τῶν προϊσταμένων πάντα τὰ γεγραμμένα.

Μεθ' ἡμέρας δ' ἑπτὰ ἑτέραν ὅρασιν εἶδον, ἀδελφοὶ, τοιαύτην· Νηστεύσας πολλάκις καὶ δεηθεὶς τοῦ Κυρίου, ἵνα μοι ἀποκαλύψῃ τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν περ ἐπηγγείλατο δεῖξαι διὰ τῆς γυναικὸς τῆς πρεσβυτέρας ἐκείνης, ὤφθη μοι αὐτὴ ἡ πρεσβυτέρα ἐν τῇ τῆς ἑβδόμης νυκτὶ καὶ εἶπεν· Ἑρμᾶ οἶσθα ὅτι ἐνδοιάζεις τὴν γνώμην ὅλως, καὶ σπουδάζεις ἀεὶ τοῦ τὰ πάντα γνῶναι ὀρθῶς· ἐπεὶ οὖν οὕτως ἔχει, ἐλθὲ εἰς τὸν ἀγρὸν, ὅπου χρονίζεις· καὶ περὶ ὥραν πέμπτην μέλλω αὖθις φανερωθήσεσθαί σοι, καὶ δείξω ἃ δεῖ σε ἰδεῖν. Ἐγὼ δὲ ἠρώτησα αὐτὴν λέγων· Ἐν ποίῳ τόπῳ τοῦ ἀγροῦ δεῖ με προσδοκᾶν σε; ὅπου, φησὶ, θέλεις. Καὶ παραυτίκα ἐξελεξάμην τῷ νῷ τόπον καλὸν καὶ ἀποκεχωρισμένον. Πρὶν δέ με λαλῆσαι αὐτῇ τι καὶ ὁρῖσαι τὸν τόπον, λέγει μοι· ἦξω ἐκεῖ ὅπου καὶ διανοῇ. Γενόμενος τοίνυν ἐν τῷ ἀγρῷ ἀνελογίσθην τὰς ὥρας, καὶ εἰς ὃν τόπον αὐτὴ ἐλθεῖν ἔμελλε προεγενόμην αὐτῆς. Καὶ ἰδοὺ βλέπω θρόνον κείμενον στίλβοντα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος πεποιημένον, ἀδάμασι δὲ ἐψελιωμένον, καὶ ἐν αὐτῷ προσκεφάλαιον λινοῦν, καὶ τούτοις ἐπικάλυμμα καρπάσου λευκὸν, ὥς περ χιών. Ἰδὼν οὖν ἐγὼ ταῦτα οὕτωσὶ κείμενα, καὶ μηδένα παρόντα ἐθαμβήθην λίαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ ὡσεὶ τρόμος μὲ κατέλαβε, καὶ ὠρθοτρίχησα ὅλος καὶ ἐγενόμην ὡς περ ἵππος ὀρθοχαίτης· φρίκη γὰρ κατέλαβέ με ἐπὶ τοῖς ὀρωμένοις μεγάλη σφόδρα καὶ ὅτι οὐδεὶς παρὼν ἐτύγχανε πλὴν ἐμοῦ μόνου.

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

γεγραμμένα. Μεθ' ἡμέρας δ' ἑπτὰ ἑτέραν ὅρασιν εἶδον, ἀδελφοὶ, τοιαύτην· Νηστεύσας πολλάκις καὶ δεηθεὶς τοῦ Κυρίου, ἵνα μοι φανερώσῃ τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν ἐπηγγείλατο δεῖξαι διὰ τῆς γυναικὸς τῆς πρεσβυτέρας ἐκείνης, ὤφθη μοι ἡ πρεσβυτέρα ἐν τῇ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας νυκτὶ, καὶ εἶπεν. Ἐπεὶ οὕτως ἐνδοιάζεις ἀεὶ τὴν γνώμην καὶ σπουδάζεις ὠρθῶς γνῶναι πάντα, ἐλθὲ εἰς τὸν ἀγρὸν ὅπου χρονίζεις· καὶ περὶ ὥραν πέμπτην μέλλω φανερωθήσεσθαί σοι, καὶ δείξω ἃ δεῖ σε ἰδεῖν. Ἐγὼ δὲ ἠρώτησα αὐτὴν λέγων. Ἐν ποίῳ τόπῳ τοῦ ἀγροῦ; Ὅπου φησὶ θέλεις. Καὶ πάραυτα ἐξελεξάμην τόπον καλὸν καὶ ἀποκεχωρισμένον. Πρὶν δέ με λαλῆσαι αὐτῇ τι, καὶ ὁρῖσαι τὸν τόπον, λέγει μοι ἦξω ἐκεῖ ὅπου καὶ διανοῇ. Γενόμενος οὖν ἐν τῷ ἀγρῷ συνεῖδον τὰς ὥρας, καὶ ἦλθον εἰς ὃν τόπον αὐτὴ ἐλθεῖν ἔμελλε, καὶ ἰδοὺ βλέπω θρόνον κείμενον στίλβοντα ἐξ ἐλέφαντος μὲν πεποιημένον, χουσῷ δὲ σὺν πολυτίμοις λίθοις ἐψελιωμένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ προσκεφάλαιον λινοῦν, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔκειτο ἐξηπλωμένον ὡς ἐπικάλυμμα καρπάσου λευκὸν ὡς περ χιών. Ἰδὼν οὖν ἐγὼ ταῦτα οὕτωσὶ κείμενα, καὶ μηδένα παροντα ἐκθαμβήθην ἐπὶ τούτῳ καὶ ὡσεὶ τρόμος με κατέλαβε καὶ ὠρθοτρίχησα ὅλος καὶ ἐγενόμην ὡς περ ἵππος ὀρθοχαίτης· φρίκη γὰρ κατέλαβέ με ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις μεγάλη σφόδρα, καὶ μάλιστα ὅτι οὐδεὶς παρὼν ἐτύγχανε πλὴν ἐμοῦ μόνου.

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ

ἀπόγραφον.

γὰρ ἐπιγέγραπται· Γραπτῇ δὲ νουθετήσει τὰς χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς. Σὺ δὲ ἀναγγελεῖς τοῖς πρεσβυτέροις τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀναγνώσεις τοῖς λαοῖς μετὰ τῶν προϊσταμένων. Ὅρασις Γ. Ὅρασιν εἶδον ἀδελφοὶ, τοιαύτην. Νηστεύσας πολλάκις καὶ δεηθεὶς τοῦ κυρίου, ἵνα μοι φανερώσῃ τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν ἐπηγγείλατο δεῖξαι, τῆς πρεσβυτέρας ἐκείνης, τῇ νυκτὶ ὤφθη μοι ἡ πρεσβυτέρα καὶ εἶπεν· ἐπεὶ οὕτως ἐνδεὴς (ἴσως ἐνδοιαστὴς) καὶ σπουδαῖος τὴν γνώμην εἶ πάντα, ἐλθὲ εἰς τὸν ἀγρὸν ὅπου χρονίζεις καὶ περὶ ὥραν πέμπτην μέλλω φανερωθήσεσθαί σοι, καὶ δείξω ἃ δεῖ σε ἰδεῖν. Ἠρώτησα αὐτὴν λέγων· κυρία, ἐν ποίῳ τόπῳ τοῦ ἀγροῦ; Ὅπου, φησὶ, θέλεις. Ἐξελεξάμην τόπον καλὸν ἀποκεχωρησμένον. Πρὶν δὲ λαλῆσαι αὐτὴν καὶ εἰπεῖν τὸν τόπον, λέγει μοι· ἦξω ἐκεῖ ὅπου θέλεις. Ἐγενόμην οὖν, ἀδελφοὶ, εἰς τὸν ἀγρὸν, καὶ συνώψησα τὰς ὥρας, καὶ ἦλθον εἰς τὸν τόπον ὅπου αὐτὴ ἐλθεῖν ἔμελλε, καὶ βλέπω ἑδώλιον (α) κείμενον ἐλεφάντινον,

(α) Ἐν τῷ Ἀβραμείῳ ἡ σφαλερῷ ἀπογράφῳ διττῶς ἔχει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ χωρίου τούτου, ὥδε· „Καὶ βλέπω συμψέλλιον κείμενον ἐλεφάντινον. — Καὶ βλέπω κυψέλιον κείμενον ἐλεφάντινον". Ἐν δὲ τοῖς τοῦ πρώτου αἰῶνος ἀπογράφοις ἄλλως ἔχει, ὡς τὸ Καλλιστράτειον. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ τρίτου αἰῶνος ὡς περ τὸ Ἀρτέμειον ἔχει. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ μάλιστα ἐν τῷ Νεστωρείῳ ὧδ' ἔχει· „Καὶ ἰδοὺ βλέπω θρόνον μέγαν ἐξ ἐλέφαντος πεποιημένον. καὶ χρυσῷ ἐψελιωμένον· τὸ δὲ ἔδος αὐτοῦ ἀδαμάντινον εἶχεν." Ἐν ἄλλοις δὲ οὕτως ἔχει· „Καὶ ἰδοὺ βλέπω ἕδραν ἐψελιωμένην ἐλεφαντίνην." Ἐν δὲ τοῖς τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἄλλως ἔχει, οἷον· „Καὶ βλέπω ἐδώλιον κεψελιω-

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

[Ἐκ τῆς τρίτης ὁράσεως].

. . . Λέγω οὖν αὐτῇ, ἐπεὶ ἅπαξ ἄξιόν με ἡγήσω τοῦ τὰ πάντα ἀποκαλύψαι, ἀποκάλυψον. Ἡ δὲ λέγει μοι ἱλαρῶς, ὃ ἐὰν ἐνδέχηται ἀποκαλυφθῆναι ννυὶ ἀποκαλυφθήσεταί σοι, μόνον δὲ ἡ καρδία σου ἐν τῷ Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν ἤτω καὶ μή τοι γε ἐπὶ τοῖς ὁραθεισομένοις δυσψυχήσῃς τὸ παράπαν. Θαῤῥυνθεὶς δ' ἐγὼ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἐπηρώτησα αὐτὴν ἐν πρώτοις, ἵνα τί οὖν ὁ πύργος, ὅνπερ μικρῷ πρὶν ἑώρακα ἐφ' ὑδάτων ᾠκοδόμηται; Εἰπόν, σοι φησί, καὶ τὸ πρότερον, ἴδε τὰς γραφὰς καὶ γνώσῃ ἅπερ ἑώρακας πάντα. Σὺ δὲ πανοῦργος εἶ, καὶ περὶ τῶν γραφῶν πονηρεύῃ, καὶ τὴν ἔννοιαν οὐ κατανοεῖς τῆς οἰκοδομῆς· πονηρεύου οὖν καὶ ἐκζήτει ἐπιμελῶς, ἐκζητῶν δὲ εὑρίσεις τὴν ἀλήθειαν. Ἄκουε οὖν ἤδη καὶ τὴν ἐφ' ὑδάτων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου ἔννοιαν μαθήσῃ. Ὠκοδόμηται ὁ πύργος, Ἑρμᾶ, ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὡς ἑώρακας ἐπειδήπερ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν διὰ τοῦ ὕδατος ἐσώθη καὶ σωθήσεται. Τεθεμελίωται δὲ ἡ οἰκοδομὴ τούτου πᾶσα τῷ ῥήματι τοῦ Παντοκράτορος ἐν ὀνόματι τῆς δόξης αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ κρατεῖται ὑπὸ μόνης τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ Δεσπότου.

[Ἐκ τῆς δεκάτης παραβολῆς].

Ἐπεί γε ταῦτα ἐλέξατο ἀνέστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ λαβόμενος τῶν χειρῶν τοῦ τε Ποιμένος καὶ τῶν περιστοιχουσῶν αὐτὸν παρθένων ἐπήρθη καὶ εἰς οὐρανοὺς ἐν νεφέλαις ἐπορεύετο ἀστραποειδὴς γενόμενος· ἐν δὲ τὸ ἀποχωρίζεσθαι αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ ἀφῆκε φω-

ΑΡΤΕΜΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

[Ἐκ τῆς τρίτης ὁράσεως.]

. . . Λέγω οὖν αὐτῇ, ἐπεὶ ἅπαξ ἄξιόνμε ἡγήσω τοῦ τὰ πάντα ἀποκαλύψαι ἀποκάλυψον. Ἡ δὲ λέγει μοι γαληνιῶσα ὃ ἐὰν ἐνδέχηται ἀποκαλυφθῆναί σοι ἤδη ἀποκαλυφθήσεται, μόνον δὲ ἡ καρδίασου ἐν τῷ Θεῷ ἡμῶν ἔστω καὶ μὴ διψυχήσῃς, ὃ ἐὰν ἴδῃς. Θαῤῥυνθεὶς δ' ἐγὼ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἐπηρώτησα αὐτὴν ἐν πρώτοις τάδε· ἵνα τί, ὦ κυρία ὁ πύργος ὃν καὶ ἑώρακα μικρῷ πρὶν, ἐπὶ τῶν ὑδάτων ᾠκοδόμηται; εἶπόν σοι, φησὶ καὶ τὸ πρότερον ἴδε τὰς γραφὰς, καὶ κατανοήσεις πάντα ἅπερ ἑώρακας. Σὺ δὲ πονηρὸς εἶ καὶ περὶ τὰς γραφὰς πονηρεύῃ, καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ πύργου οὐ κατανοεῖς· πονηρεύου οὖν καὶ ἐκζήτει ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν δ' εὑρίσεις τὴν ἀλήθειαν. Ἄκουε οὖν, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου ἔννοιαν μαθήσῃ. Ὠκοδόμηται ὁ πύργος ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὅτι καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν δι ὕδατος ἐσώθη καὶ σωθήσεται. Τεθεμελίωται δὲ οὗτος τῷ ῥήματι τοῦ Παντοκράτορος καὶ ἐνδόξου ὀνόματος, κρατεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ δεσπότου.

[Ἐκ τῆς δεκάτης παραβολῆς].

. . . Ὡς δὲ ταῦτα ἐκεῖνος ἔφη ἀνέστη ἐπὶ τους πόδας αὐτοῦ καὶ λαβόμενος τὴν χεῖρα τοῦ Ποιμένος καὶ τὰς τῶν περιεστηκυιῶν αὐτῷ παρθένων ἐπήρθη, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀστραποειδὴς γενόμενος, ἐν νεφέλαις ἐπορεύετο. Ἔφη δέ μοι ἐν τῷ ἀποχωρίζεσθαι αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ πέμψειν καὶ πάλιν τὸν ποιμένα εἰς τὸν οἶκον μου σὺν ταῖς παρθένοις, καὶ παραμενοῦσι μοι ἄχρι τῆς τοῦ πύργου συντελείας.

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου προσκεφάλαιον λινοῦν, καὶ ἐπάνω ἔκειτο ἐξηπλωμένον λευκὸν κάρπασον. Ἰδὼν οὖν ταῦτα κείμενα, καὶ μηδένα ὄντα ἐν τῷ τόπῳ, ἔκθαμβος ἐγενόμην, καὶ ὡσεὶ τρόμος με ἔλαβε, καὶ αἱ τρίχες μου ὀρθώθησαν· καὶ ὡσεὶ φρίκη μοι προσῆλθε, μόνου μου ὄντος· ἐν ἐμαυτῷ οὖν γενόμενος καὶ μνησθεὶς τῆς δόξης — — — — —
— — — — — — — — —

[Ἐκ τῆς τρίτης ὁράσεως.]

Λέγω αὐτῇ· κυρία, ἐπεὶ ἅπαξ ἄξιόν με ἡγήσω τοῦ τὰ πάντα ἀποκαλύψαι, ἀποκάλυψον. Ἡ δὲ λέγει μοι· ὃ ἐὰν ἐνδέχηται ἀποκαλυφθῆναι σοι, ἀποκαλυφθήσεται, μόνον ἡ καρδία σου πρὸς τὸν θεὸν ἤτω καὶ μὴ διψυχήσῃς, ὃ ἐὰν ἴδῃς· ἐπηρώτησα αὐτήν· διατὶ ὁ πύργος ἐφ' ὑδάτων ᾠκοδόμηται, κυρία; Εἶπον σοι, φησὶ, καὶ τὸ πρότερον, πανοῦργος εἶ περὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ πύργου, καὶ ἐκζητήσεις ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν οὖν εὑρήσεις τὴν ἀλήθειαν. Διατὶ οὖν ἐφ' ὑδάτων ᾠκοδόμηται ὁ πύργος, ἄκουσον· ὅτι ἡ ζωὴ ὑμῶν δι' ὕδατος ἐσώθη καὶ σωθήσεται. Τεθεμελίωται δὲ ὁ πύργος τῷ ῥήματι τοῦ παντοκράτορος καὶ ἐνδόξου ὀνόματος, κρατεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ δεσπό-

---

μένον ἐλεφάντινον," ἀφ' οὗ ὡς ἔοικεν ἐγεννήθη τὸ διεφθαρμένον Ἀβράμειον χωρίον„ βλέπω συμψέλιον ἢ κυψέλιον κείμενον ἐλεφάντινον", παραλειφθέντος παροράσει τῶν ἀντιγραφέων τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος ἕδρα ἢ ἑδώλιον, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς κατὰ σύμπτωσιν ὁμοιοφώνου Λατινικῆς λέξεως Subsellium. Ὁ δὲ κλεινὸς Τισσενδόρφιος καὶ ὁ τούτου φίλτατος δεινὸς συκοφάντης Λυκοῦργος, ὃς καὶ ἐλέφαντος οὐδὲν διαφέρει τὴν κρίσιν, μηδὲν τούτων εἰδότες, πλήττουσι τὸν ἀέρα φωναῖς καὶ γελοῖοι γίγνονται ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκειν πειρώμενοι.

Digitized by Google

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

του. Ἀποκριθεὶς δὲ λέγω αὐτῇ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἔχει τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Οἱ δὲ νεανίσκοι οἱ ἐξ οἱ οἰκοδομοῦντες τίνες εἰσίν;

— — — — — — — — —

[Ἐκ τῆς δεκάτης παραβολῆς· ἔστι δὲ τέλειον τὸ βιβλίον].

ταῦτα οὖν εἰπών μοι ἐκεῖνος, ἀνέστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τὸν ποιμένα καὶ τὰς παρθένους ἀφανὴς ἐγένετο. Ἔφη δὲ μοι ἐν τῷ ἀποχωρίζεσθαι αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ πέμψειν αὖθις τὸν ποιμένα καὶ τὰς παρθένους εἰς τὴν

ΚΑΜΑΙΣΤΡΑΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

νὴν λέγουσαν. Ἑρμᾶ μὴ λύπει σεαυτὸν ποσῶς ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ ἡμῶν ἀπὸ σοῦ· πέμψω σοι γὰρ αὖθις τὸν Ποιμένα ἅμα ταῖς παρθένοις καὶ διαμενοῦσι παρὰ σοὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ἄχρι τῆς τοῦ πύργου συντελείας.

ΚΛΗΜΕΝΤΕΙΟΝ
ἀπόγραφον.

οἰκίαν μου καὶ διαμενοῦσι παρ' ἐμοὶ ἄχρι συντελείας τοῦ πύργου.

Εἴληφε μὲν πέρας ἡ θεία βίβλος ἥδε τοῦ μυσταγωγικοῦ Ἑρμᾶ παιδὸς τοῦ θείου
τῷ ἑξακισχιλιοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει πρὸς τοῖς ἐννεακοσίοις,
Ἰνδικτιῶνος πέμπτῃ Αὐγούστου μεσοῦντος.
Ἔγραψε δὲ ὁ ἐκ Λαρίσσης ἐρημίτης,
Κλήμης ἁμαρτωλὸς ἐπίκλην πλατυγένης,
Ἐν μονῇ τῆς Ἁσύρας Ἁθωϊτῶν τῇ θείᾳ.

Τὸ ἐπικόσμημα τοῦ Κλημεντείου ἀπογράφου, τὸ καὶ ἐπικλάδωμα ἰδίᾳ καλούμενον παρὰ τοῖς καλλιγράφοις, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου, καὶ τὰ τέσσαρα τῶν μεγάλων γραμμάτων σὺν τοῖς αὐτῶν κοσμήμασι, καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ὁράσεων, καὶ τῶν ἐντολῶν, καὶ τῶν παραβολῶν ἔστι πάντα κινναβάρειφ χρώματι γεγραμμένα. Τὸ δὲ σχῆμα τῆς πρώτης σελίδος ἔχει, ὡς ἐσχημάτιστε, βαφῇ. Πάντα δὲ τὰ γράμματά ἐστιν ὡς ἐκ τῆς παλαιότητος ὑποκιτρινόφαια.

Ὁ Κριτικώτατος!! Τισσενδόρφιος τὸ ἐκ νενοθευμένου (ὑπὸ ἀγνοίας γραφικῆς καὶ ἀβλεψίας γεροντικῆς) Ἀβραμείου ἀπογράφου ἀπόγραφον, τοῦτο κρίνας καὶ παραδεχθεὶς ὡς γνήσιον ἐξέδωκε λήρους ἀκούσας περικαθαρμάτων τινῶν λεγόντων, τοῦτο μὲν εἶναι ἀπόγραφον ἐκ πρωτοτύπου, ἐκεῖνο δὲ ἀπόγραφον, ἐξ ἀπογράφου, ὥσπερ εἰ ἦσαν οὗτοι σὺν ἐμοὶ ἐν Ἅιδῃ, ὅτε ἔγραφον καὶ ἐσημείωσαν τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλ' ὦ κριτικώτατε! Σάξων, τί δὴ νῦν ἐρεῖς τοῦ πρωτοτύπου ὑπάρχοντος σώου; καὶ γὰρ ὑπόλογος εἶ περὶ ὧν ἔγραφας. Εἰ γὰρ ἦτον, ὦ φίλε, τοῦτο ὀρθὸν, οὐκ ἂν ἐδωρούμην ἀνδράσιν ἀχαρίστοις, ἀλλ' ὅν, ὁποῖόν ἐστιν, ἐδωρησάμην καὶ εἶπον „Ἐπεὶ οὐ πείθεσθε τοῦτο πρῶτον εἶναι, λάβετε καὶ δότε λόγον ἐν καιρῷ τὸ δέοντι.“ Ὁ καιρὸς οὖν ἤγγικεν ἤδη καὶ παρασκευάσετε ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο· δικασθησόμεθα γὰρ ἐνώπιον τοῦ ἀπροσωπολήπτου δικαστοῦ, τοῦ παντὸς, φημὶ, κόσμου.

Zweite Abhandlung
über
die Aechtheit des URANIUS.

„Nimmer ist's möglich fürwahr, dass Alles zusammen du raffest.
„Werke des Krieges verlieh wohl diesem die gnädige Gottheit,
„Jenem den Tanz und Saitengetön nebst Sang auch dem Andern;
„Anderem legte Verstand in's Herz Zeus waltende Vorsicht
„Trefflichen, dessen gar viel sich rühmen unter den Menschen.“

In der ersten Abhandlung über die Aechtheit des Uranius haben wir gesehen, wer und woher Uranius gewesen, wie viele Schriften er uns hinterlassen, welch ein Schicksal diese Schriften gehabt, wie sie bis auf unsere Zeit gekommen, endlich in die Hände des Simonides gelangt sind, der sie noch besitzt, und Anderes dergleichen mehr. Durch die Analyse der fünf

Περὶ γνησιότητος τοῦ ΟΥΡΑΝΙΟΥ Διατριβὴ δευτέρα.

„Ἀλλ' οὕπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἕλέσθαι.
„Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε Θεὸς πολεμήϊα ἔργα·
„Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν.
„Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεύς
„Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι·
Ἰλιάδος Ν.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν περὶ γνησιότητος τοῦ Οὐρανίου διατριβῶν ἡμῶν εἴδομεν τίς καὶ ποταπὸς ἦν ὁ Οὐράνιος, καὶ πόσα καταλέλειπεν ἡμῖν οὕτως συγγράμματα καθάπερ καὶ τὰ τῆς τύχης αὐτῶν, καὶ πῶς ἄχρις ἡμῶν κατῆλθον, καὶ περιῆλθον εἰς χεῖρας τοῦ κατέχοντος αὐτὰ ἤδη Σιμωνίδου, καὶ ἕτερ' ἄττα πλείω περὶ Οὐρανίου ἐν αὐτῇ ἱστορήθησαν· πρὸς δὲ ἀπεδείχθη τῇ ἀναλύσει τῶν πέντε πρώτων ὀνομάτων ὅτι καὶ τὰ ἐν τῇ τριβίβλῳ αὐτοῦ Αἰγυπτιακῇ ἱστορίᾳ Βασιλέων Αἰγυπτιακὰ ὀνόματα ἐπιτυχέστατά ἐστι μεθηρμηνευμένα, καὶ ὅτι ὁ Σοφὸς (α)

(α) Ὁ ἔνδοξος οὗτος τῆς Προυσίας ἀνὴρ ἀπήντησε μὲν

Digitized by Google

ersten Namen ist ferner gezeigt worden, dass die im dritten Buche seiner ägyptischen Geschichte vorkommenden ägyptischen Namen der Könige mit vielem Geschicke verdollmetscht sind und das der gelehrte (a)

(a) Dieser berühmte Preusse hat bis jetzt auf das von uns Geschriebene mit keiner Sylbe geantwortet. Wie sollte er auch antworten können, da er Nichts zu antworten weiss? Wie sollte er antworten, da er in Allem, was Aegyptisch heisst, unwissender ist, als selbst die Libethriden. Ach gar Nichts! Gut würde es für den lieben Mann allem Anscheine nach gewesen seyn, wenn er das güldene Sprüchlein des Pythagoras besser beachtet hätte:

„Ich rathe: Schweig zu rechter Zeit
Und wenn du sprichst, dann sprich gescheidt!"

So manches Machwerk haben seine blinden Werkzeuge gegen mich zusammengeflickt, so manche Lästerung gegen mich ausgespieen, als gält es einen Alcäus zu vertheidigen; allein ich verachte sie, weil ihr Geschreibsel Nichts enthält, was eine Antwort verdient. Mich dauern nur die Leiter dieser Werkzeuge, welche einem Manne folgen, der blinder ist, als der Maulwurf, und so auch einem Blinden dienen. Weil aber die Tauben, eben weil sie taub sind, die Wahrheit gar nicht hören und die Blinden, eben weil sie blind sind, die nackte Wahrheit nicht sehen, so kann auch, glaube ich, von keinem Urtheil hier die Rede seyn, so wenig als von Natur aus Blinden ein Urtheil über Licht und Finsterniss möglich; oder möchten wohl Leute, blind und in Finsterniss auferzogen, wofern sie nicht etwas vom Licht mit eigenen Augen schauen, einen anderen der nicht blind ist, begreifen, wenn er ihnen hierüber eine Erklärung gibt? Weil sie einmal gelernt haben zur Finsterniss zu sagen, es sey Licht und zum Lichte es sey Finsterniss, so hiess es, Wasser ins Meer tragen, wollte man sie vom Gegentheil überzeugen; sie werden nicht fühlen, wie das eine von dem andern sich unterscheidet, so wie der brutale P . . . mensch St . . den auf der Rednerbühne sprechenden Demosthenes nicht von einem auf dem Felde yaend sich blähenden Esel unterscheidet oder die einfältigen Jünger des Erasmus keinen Unterschied finden zwischen den Gekrächze der Raben, dem Quaken der Frösche und dem harmonischen Laute der griechischen Sprache, oder ein Tauber . . . Einst hörte ich einen blinden Redner, welcher auf einem Felsen stand, mitten unter Blinden mit rednerischem Wortschwall das Thema besprechen: „Das Licht ist Licht, weil es Finsterniss ist, die Finsterniss aber Finsterniss, weil sie Licht ist; das Licht heisst Nacht, die Finsterniss aber Tag. Die Gottheit stellte dafür zwei unterscheidende Merkmale auf: Sonne und Mond; die Sonne dient zur Bezeichnung der Nacht, der Mond zur Bezeichnung des Tags. Jetzt ist's Nacht (anstatt Tag; denn es war Tag, als er sprach). Kommt nun mit mir, wenn's gefällig ist, in mein Haus und ich will euch zeigen, wie man Licht und Finsterniss zu unterscheiden hat Die guten Leute lassen sich überreden, stehen auf und folgen ihm, sich an den Saum seines Kleides haltend, während er selbst sich an dem Gürtel eines Knaben festklammert, welcher ihn führt. Es hatten sich auch nicht wenig Zuschauer eingefunden, welche das vom blinden Redner Vorgebrachte etwas in Verlegenheit kommen liess, wesshalb auch sie wie Blinde in aller Stille dem blinden Lehrmeister folgten. Einer von den Zuschauern aber erlaubte sich den Scherz und überredete den Knaben, den Wegweiser der

Λέψιος Ἀτταγᾶ καὶ Νουμηνίῳ συνελθὼν Κερκωπίζειν εἰώθε καὶ κενὰ βουλεύεται μὴ εἰδὼς ἅπερ ἐπαγγέλλεται. Δι' ὃ καὶ ἀπήντησε κεραυνοῦ βολῆ πρὸς ὑπέρτατον ἄτης κατὰ τὸ λεγόμενον· τοῦτο δὲ ἀποδειχθήσεται ἔτι ἐκτενέστερον ἐν ταῖς ἐχομέναις διατριβαῖς. Ἤδη δ' ἐροῦμεν πρῶ-

αὐτὸς πρὸς τὰ γραφόμενα ἡμῶν οὐδαμῶς· τί γὰρ ἂν εἴποι οὗτος ἡμῖν μηδὲν ἔχων; καὶ περὶ τὰ Αἰγυπτιακὰ ἀμουσότερος καὶ τῶν Λειβηθρίων αὐτῶν ὤν; οὐδὲν· τὸ τοῦ Πυθαγόρου, ὡς ἔοικε, φυλάττων, καλῶς ποιῶν, σοφὸν, λόγιον, τὸ λέγον· „Ἡ σιγὴν καίριον, ἢ λόγον ὠφέλιμον." Συνέρραψαν δὲ πολλὰ κατ' ἐμοῦ τυφλά τινα ὄργανα αὐτοῦ, καὶ πολλὰς ἐξήμεσαν βλασφημίας καθ' ὃ ἀπόλογοι Ἀλκίνου ὄντες, ἀι' ὃ καὶ περιφρονῶ αὐτῶν διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν γραφομένοις ἀπαντήσεως ἄξιον. Οἰκτείρω δὲ μόνον τοὺς συντάκτας τῶν τυφλῶν ὀργάνων τούτων, οἵ περ (κουφότεροι φελλοῦ γεγονότες), τῷ τυφλωτέρῳ ἀσπάλακι ἀνδρὶ τούτῳ ὑπόκεινται κωφοὶ τυφλῷ ὑπουργοῦντες. Ἐπειδή περ οἱ μὲν κωφοὶ, καθ' ὃ κωφοὶ τῆς ἀληθείας οὐδόλως ἐπαΐουσιν, οἱ δὲ τυφλοὶ, καθ' ὃ τυφλοὶ οὐ βλέπουσιν αὐτὴν γυμνὴν οὖσαν· ὁποία γὰρ ἡ διάκρισις μεταξύ φωτὸς καὶ σκότους παρὰ τοῖς φύσει τυφλοῖς, οὐδεμία, ἀληθῶς, οἶμαι· ἢ πῶς ἂν οὗτοι τοῦτο νοήσειαν ἑτέρῳ ἀκούοντες μὴ τυφλοῦ τὰ περὶ τούτου ἐξηγουμένῳ, τυφλοὶ ὄντες καὶ ἐν σκότῳ ἀναπεφαντες, εἰ μή ποτε τοῦ φωτὸς αὐτοὶ οὗτοι ἰδίοις ὄμμασιν αἴσθωντο; καὶ γὰρ, ἐπεὶ ἅπαξ οὗτοι ἔμαθον τὸ σκότος λέγειν φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος, ἄμμον μετρῷ ὁ τολμήσων διδάξαι τούτους τἀνάπαλιν· οὐ γὰρ αἰσθάνονται τὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρει, ὡς οὐδὲ ὁ ἀγροῖκος Ἀφρικανὸς Στίβερ διακρίνει Δημοσθένην ἀπὸ βήματος ῥητορεύοντα, ἢ ὄνον ἐν ἀγρῷ ὀγκώμενον, καὶ οἱ μωροὶ Ἐρασμῖται ἠχοῦς φωνῆς Ἑλληνίδος ἁρμονικῆς, ἢ κορακισμοὺς καὶ βατραχισμούς, καὶ ὁ κωφὸς κεραυνοῦ κἂν ἐπιπέσῃ αὐτοῦ.

Ἠκουσά ποτε τυφλοῦ τινος ῥήτορος ἐν τῷ μέσῳ τυφλῶν ἱσταμένου ἐπὶ πέτρας καὶ μετὰ στόμφου δημηγοροῦντος καὶ λέγοντος ὅτι τὸ φῶς ἔστι φῶς ἐπειδή περ ἔστι σκότος· τὸ δὲ σκότος ἔστι σκότος ἐπειδήπερ ἔστι φῶς· καὶ τὸ μὲν φῶς καλεῖται νύξ, τὸ δὲ σκότος ἡμέρα· καὶ τούτων ὁ θεὸς ἔθετο διακριτικὰ σημεῖα δύω Ἥλιον καὶ Σελήνην· καὶ τὸν μὲν Ἥλιον πρὸς διάκρισιν τῆς νυκτὸς τὴν δὲ Σελήνην πρὸς διάκρισιν τῆς ἡμέρας. Ἤδη δ' ἔστι νὺξ (ἀντὶ ἡμέρας· ἦν γὰρ ἡμέρα ὅτε ἐδημηγόρει)· ἴωμεν οὖν, εἰ βούλεσθε, εἰς τὸν οἶκον μου καὶ δείξω ὑμῖν πῶς δεῖ διακρίνειν τὸ φῶς τοῦ σκότους· οἱ δὲ πεισθέντες καὶ ἀναστάντες ἠκολούθουν αὐτῷ τῶν κρασπέδων αὐτοῦ ἐχόμενοι· ὁ δὲ τῆς ζώνης τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, τοῦ καὶ ὁδηγοῦντος αὐτόν· παρῆσαν δὲ καὶ θεαταὶ οὐκ ὀλίγοι οἵ περ καὶ διεπόρουν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τοῦ τυφλοῦ ῥήτορος, καὶ ἠκολούθουν καὶ οὗτοι τὸν τυφλὸν διδάσκαλον, ὡς περ τυφλοὶ ἐν σιγῇ μεγάλῃ. Εἷς δὲ τῶν θεατῶν παιδιᾶς χάριν πείθει χρήμασι τὸν παῖδα, τὸν ὁδηγὸν τῆς ἀγέλης τῶν τυφλῶν, ὅπως ὁδηγήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἑπομένους αὐτῷ εἰς τινα λάκκον ἀσβέστου πλέων παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τυφλοδιδασκάλου κείμενον· ὁ δὲ ἐλεασθεὶς φέρει αὐτοὺς εἰς τὸν λάκκον, ᾧ καὶ ἐμπεσόντες συμφορᾷ ἐχρήσαντο μεγάλῃ, καὶ τὸν τυφλὸν ἠτιῶντο ῥήτορα· ὁ δὲ τοῦτο κατεργασάμενος, καὶ μετ' αὐτοῦ πολὺ πλῆθος θεατῶν κατεγέλων αὐτῶν· μᾶλλον δὲ τοῦ τυφλοδιδασκάλου. Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ὁδηγῶν ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται, ὡς φησι τὸ ἀψευδέστατον τῆς Ἀληθείας ἱερὸν στόμα.

Digitized by Google

Lepsius, in die Gesellschaft des Attagas und Numenius(a) gerathen, die Leute an der Nase herumzuführen pflegt und leere Entwürfe hegt, ohne nur zu wissen, was er verheisst. Daher wurde ihm auch, wie es im Sprichwort heisst, gehörig heimgeleuchtet; die nachfolgenden Abhandlungen aber sollen ihn noch heller beleuchten.

Wir werden nun besprechen:

1) den Angriff des Herrn Lepsius;

2) die diesen Angriff veranlassenden Ursachen;

3) ob in neuerer Zeit irgend eine Hand die geringste Verbesserung mit dem Originale vorgenommen und in wiefern zumal auf Palimpsesten eine Verbesserung resp. Veränderung möglich;

4) ob der Inhalt des Uranius mit den bis auf unsere Zeit gekommenen geschichtlichen Ueberlieferungen der uns bekannten Schriftsteller übereinstimmt;

5) ob eben dieser Inhalt mit der von den Aegyptiern eingemeisselten Geschichte im Einklang steht, welche in mannigfachen und zahlreichen, zum Theil in Aegypten und anderswo erhaltenen Ueberresten mit Hieroglyphen und mit der Volksschrift niedergeschrieben ist;

6) soll untersucht werden, ob die Schrift nicht alexandrinisch und dem sechsten Jahrhundert angehört;

7) wollen wir sehen, ob der grossprahlende sächsische Professor auch wirklich verstehet, was er der Welt vorgaukelt, ob er wirklich weiss, welche Arten der griechischen Schrift es gibt und wie viele, welche davon bei den alten Griechen gebräuchlicher, wie jede wieder je nach dem Vorkommen genannt wurde, wie viele Schriftarten die alexandrinischen Schreiber von der Gründung der Ptolomäischen Bibliothek bis in das siebente Jahrhundert nach Christus anwendeten;

8) wie viele Uranius es gab.

Diese acht Fragen wird unsere zweite Abhandlung erörtern, weshalb wir die geneigten Leser darauf aufmerksam gemacht wissen möchten.

blinden Schaar, durch Geld, seinen Vater sammt dem ihm nachtappenden Gefolge in eine mit ungelöschtem Kalk gefüllte Grube zu geleiten, welche mitten auf dem Wege war, der in das Haus des Lehrmeisters die Blinden führte. Der Knabe lässt sich bethören und führt seine Leute wirklich in die Grube, wo sie in nicht geringes Malheur kommen und der blinde Redner arg mitgenommen wird. Der Anstifter des Ganzen nebst einer grossen Menge von Zuschauern lacht sie und namentlich den Lehrmeister der Blinden wacker aus.

Wenn ein Blinder den andern führt, sagt der heilige „Mund der lauteren Wahrheit, dann fallen beide in die Grube."

(a) Ein griechisches Sprichwort, wodurch ein Schwätzer bezeichnet wird.

τον μὲν τὰ τῆς καταδρομῆς αὐτοῦ. Δεύτερον δὲ, ὁποῖα ἦν τὰ τὴν καταδρομὴν προκαλεσάμενα αἴτια. Τρίτον δὲ, εἰ χείρ τις νεωτέρα ἠπένεγκεν ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου τὴν ἐλαχίστην διόρθωσιν, καὶ εἴπερ τοῦτο καταρθωτόν ἐστι, καὶ μάλιστα ἐν παλιμψήστοις. Τέταρτον εἰ συμφωνεῖ ταῖς ἄχρις ἡμῶν κατελθούσαις ἱστορικαῖς ἐν τοῖς γνωστοῖς ἡμῶν συγγραφεῦσι παραδόσεσι. Πέμπτον εἰ ἀντιβαίνει τῇ ἐγγεγλυμμένῃ παρ' Αἰγυπτίων γραφείῃ ἱστορίᾳ αὐτῶν τῇ καὶ ἐν λειψάνοις παντοδαποῖς τε καὶ πολυαρίθμοις τὸ πολὺ αὐτῆς μέρος ἐν τῇ γῇ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀλλαχοῦ εὐτυχῶς περιεσώθη γράμμασιν ἱεροῖς καὶ δημοτικοῖς. Ἕκτον ἐξεταστέον εἴπερ ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἔστι γνησία Ἀλεξανδρινὴ, καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ ἐγράφη αἰῶνι. Ἕβδομον ἴδωμεν εἴγε ὁ Βουγάϊος καθηγητὴς Σάξων ἐπίσταται ἅπερ ψευδουργεῖ, καὶ γινώσκει ὁποῖα καὶ πόσα τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς ἦν εἴδη, καὶ ποῖα τούτων μᾶλλον ἦν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, καὶ πῶς ἐκαλεῖτο ἕκαστον τοῦτον κατὰ τόπους, καὶ πόσοις εἴδεσι γραφῆς ἐχρῶντο οἱ Ἀλεξανδρινοὶ γραφεῖς ἀπὸ ἱδρύσεως τῆς βιβλιοθήκης τῶν Πτολεμαίων ἄχρις ἑβδόμου μ. Χ. αἰῶνος. Ὄγδοον πόσοι Οὐράνιοι ἐγένοντο.

Περὶ τῶν ὀκτὼ οὖν τούτων ζητημάτων πραγματευθήσεται ἡ δευτέρα τῶν διατριβῶν ἡμῶν ἥ δε. Δι' ὃ καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν προσοχήν.

Κεφάλαιον Α'.

Τὰ πρὸ τῆς καταδρομῆς τοῦ Οὐρανίου γεγονότα. — Τὰ τὴν καταδρομὴν προκαλεσάμενα. — Διατριβαὶ κατὰ Σιμωνίδου. — Διαβούλια. — Σύλληψις τοῦ Σιμωνίδου, καὶ ἀνάκρισις, καὶ ἐπὶ ἑπτακαίδεκα ἡμέρας προσωπικὴ αὐτοῦ κράτησις. — Ἀπαίτησις παράνομος, καὶ παράδοσις αὐτοῦ παρανομωτέρα. — Ἀνήκουστος αὐθαιρεσία τῆς Προυσιακῆς Ἀστυνομίας, καὶ βάρβαρος διαγωγὴ τοῦ Ἀστυνόμου αὐτῆς. — Παιδαριώδεις τοῦ Λεψίου ἐρωτήσεις, καὶ γελοῖοι ἀπηλαὶ καὶ δοκιμασίαι. — Ἀνάκρισις τοῦ Σιμωνίδου ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀθώωσις αὐτοῦ. — Δευτέρα παράνομος κράτησις αὐτοῦ, καὶ διαρπαγὴ μέρους τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, καὶ ἀργυρίου. — Παράνομος ἀποπομπὴ τοῦ Σιμωνίδου ἀπὸ Βερολίνου εἰς Λειψίαν. — Παρανομωτέρα κράτησις τοῦ Σιμωνίδου ὑπὸ τῶν Σαξωνικῶν ἀρχῶν χαριζομένων προσώποις τισὶν εὐνοουμένοις καὶ ἀποπομπὴ αὐτοῦ τῶν Σαξωνικῶν ὁρίων — Τὰ αἴτια τῆς ἀποπομπῆς. — Ἡ εἰς Βιέννην ἄφιξις τοῦ Σιμωνίδου. — Φιλάνθρωπος καὶ δικαιοτάτη διαγωγὴ τῆς ἐν Βιέννῃ Ἀστυνομίας. — Σχινασμοὶ, κουφότης, ῥαδιουργία καταχθόνιος. — Μυστικὴ ἐξ Ἀθηνῶν Ἐγκύκλιος. — Φιλανθρωπία τῶν ἐν Βιέννῃ Ἑλλήνων. — Ἀναχώρησις τοῦ Σιμωνίδου ἀπὸ Βιέννης εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

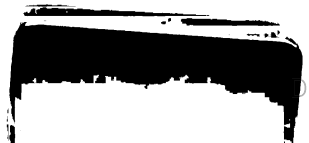

Digitized by Google

Hans Storfing
Buchbinderei
Talstr. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google